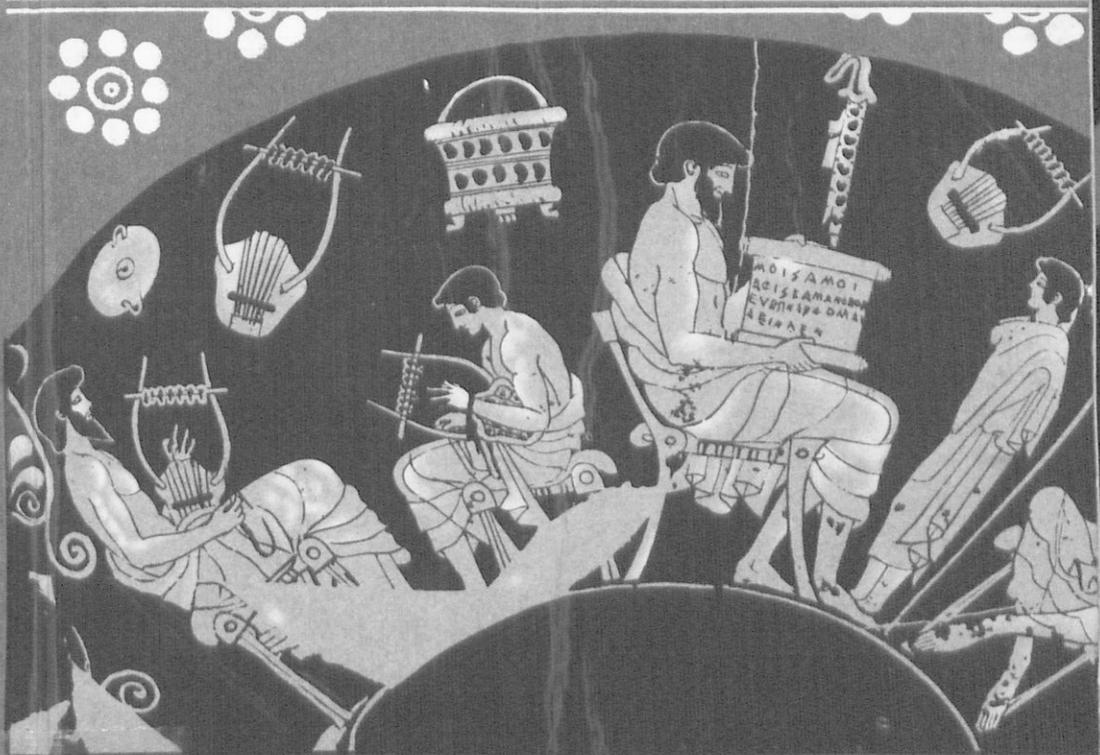

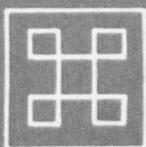
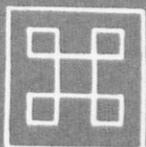
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΡΑΥΡΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ * ΑΘΗΝΑΙ 1976

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
55

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ρ. ΜΕΤΑ, Κ. ΡΕΜΑΤΟΥ, Σ. ΣΟΥΡΗΣ, Β. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Π. ΝΙΡΩΚΑ, Α. ΣΙΜΩΝ, Α. ΚΑΥΤΟΥΛΙΑΝΟΥ, Α. Π. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ,
Α. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ/Δ = 6

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Δ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΔΩΡΕΑΝ

Ημερομηνία: 2/1/20

ΑΝΑΛΙΩΣΤΙΚΟ

Δ. Σ. Π. Α. Α.

ΣΤ

89

ΣΤΒ

Γ. ΜΕΓΑ, Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ, Θ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Π. ΝΙΡΒΑΝΑ, Δ. ΖΗΣΗ, Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ, Δ. Π. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ,
Α. ΜΠΡΟΥΣΤΑ, Δ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ, Π. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ,
Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ, Ν. ΕΛΑΤΟΥ

Αναγνωστικό Δ' Σημείων.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΩΝ
ΕΔΡΗΣΙΑΤΟ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

002
41E
ET2A
55

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΛΕΩΝΕΙΟΝ ΣΟΦΙΑΣ 157 01
ΑΘΗΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Στην Έκδοσιν Δωριέλης
αριθ. εισαγ. 1050 του έτους 1974

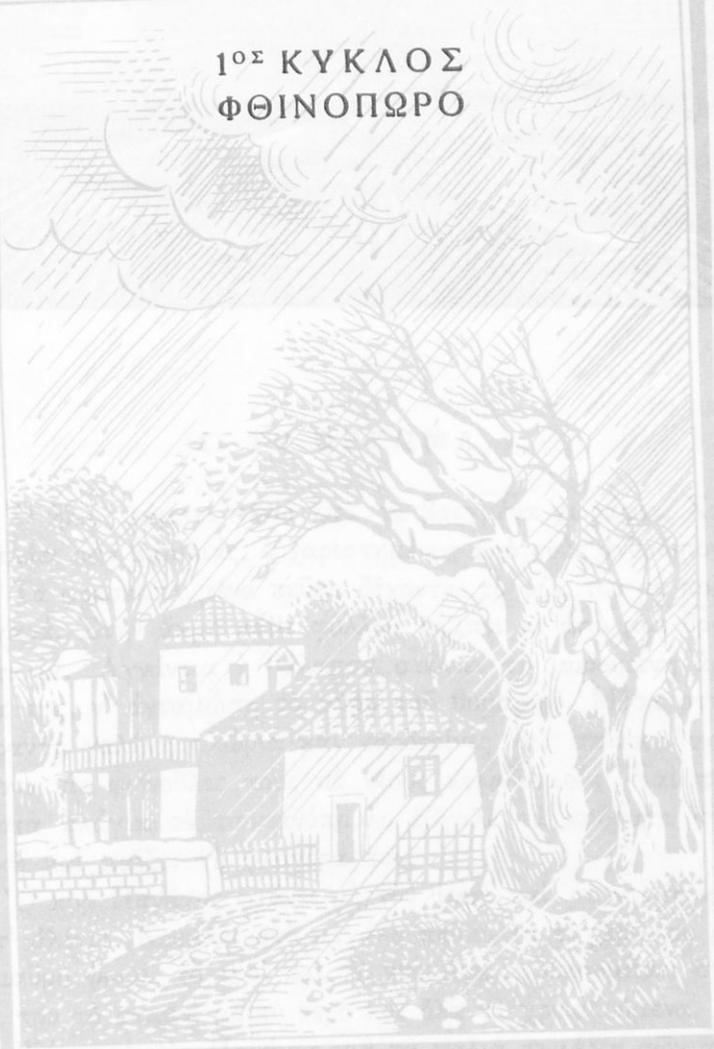
1^η ΚΥΚΛΟΣ
ΦΘΙΝΟΠΕΡΟ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

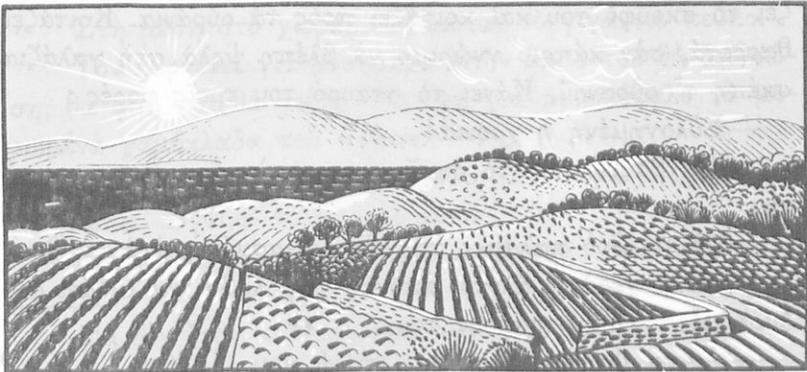

1^{ος} ΚΥΚΛΟΣ
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

1^ο ΚΑΝΟΝ
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

1. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ ἥλιος λάμπει πάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα χωράφια. Χαμογελάει σὰν βασιλιάς, εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του. Τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα δέχονται τὸ φῶς του μὲ πολλή χαρά. Στὴν ἄκρη κάθε φύλλου λάμπει κι ἀπὸ μιὰ δροσσταλιά. Ἀγνάντια ἢ θάλασσα στέλνει τὴ μυρωμένη ἀρμύρα της, ν' ἀνταμώση τὸ μύρο τοῦ θυμαριοῦ. Μέσα στὴν ἀπέραντη γαλήνη φλώρια καὶ καρδερίνες καὶ σπῖνοι δοκιμάζουν τὶς φωνοῦλες τους σὲ νέους κελαδισμούς. Καὶ πέρα στὰ πλάγια τὸ τσοπανόπουλο ἔβγαλε τὰ πρόβατα στὴ βοσκή καὶ παίζει τὴ φλογέρα του.

Ὁ κύρ Πανάγος φτάνει μὲ τὸν ψαρή καὶ τὸ ντορὴ καὶ μὲ τ' ἀλέτρι. Κρεμάει στὸ μεγάλο πεῦκο τὸ ταγάρι του μὲ τὸ μαῦρο ψωμί, τὸ τυρὶ καὶ τὴ ντομάτα κι ἀκουμπάει στὴ ρίζα του τὸ σταμνὶ μὲ τὸ νερὸ καὶ ὅλα τὰ χρειαζόμενα.

Ψάχνει ὁ κύρ Πανάγος γιὰ τὰ παλιὰ σημάδια τῶν αἰλακιῶν μέσα στὸ χωράφι. Μὰ πρὶν ἀρχίση τὸ ἔργο του, βγά-

ζει τὸ σκοῦφο του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια. Κοιτάζει θαρρετά, σὰν κάποιο γνώριμο νὰ βλέπη ψηλὰ στὴ γαλάζια σκέπη τ' οὐρανοῦ. Κάνει τὸ σταυρό του τρεῖς φορές :

— Εὐλογημένη ἡ χρονιά! . . .

Καὶ βάζει πάλι τὸ σκοῦφο του στὴν ἀσημένια κορυφή του.

Μὲ τις δυὸ παλάμες του τις ροζιασμένες ἀπὸ τὴ δουλειὰ πιάνει γερὰ τ' ἀλέτρι ἀπὸ τὴ χειρολάβρα καὶ μιλάει φιλικὰ μὲ τοὺς συντρόφους του :

— Αἰντε, ψαρή μου. Ἔλα, ντορὴ μου. Τράβα!

Ἀρχίζει τ' ὄργωμα τῆς γῆς. Αὐλάκια βαθιὰ χαράζονται στὸ χῶμα. Σὲ λίγο λάμπει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἰδρώτα τὸ μέτωπο τοῦ κύρ Πανάγου· λάμπουν καὶ τῶν ἀλόγων τὰ καπούλια σὰν ἀτσάλι, κι ἐκεῖνα φιλότιμα προβαίνουν καὶ στ' ὄργωμα ξοδεύουν ὅλη τὴ δύναμή τους.

Ἄγναντεύω μὲ θαυμασμὸ τὸ γερο - ξωμάχο καὶ ὅλο τὸν βλέπω νὰ μεγαλώνη παράξενα στὰ μάτια μου. Ὅλα τ' ἄλλα μοῦ φαίνονται μικρὰ μπροστά του. Μικρὴ ἡ πολιτεία πέρα μὲ τὴ μάταιη βουή της. Μικροὶ οἱ κύριοι καὶ οἱ κυράδες, πού περνοῦν μὲ χάχανα στ' αὐτοκίνητα. Μικροὶ οἱ ἀκαμάτηδες, πού βγαίνουν στὰ χωράφια γιὰ περίπατο. Μόνον ὁ γερο-ξωμάχος εἶναι ἀληθινὰ μεγάλος.

Ὁ ἥλιος χρυσώνει τὸ ψημένο μέτωπό του. Καὶ ὁ πρωινὸς ἀέρας μπαίνει ἀπὸ τὸ ἀνοιχτό του στῆθος καὶ χαϊδεύει τὸ κορμί του, κορμί σφιχτὸ σὰν τὸ πουρνάρι. Τὰ μάτια του ξεγελιοῦνται ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ βλέπουν ἀπὸ τώρα τὰ ὀλόξανθα στάχυα νὰ κυματίζουν, στολισμένα μὲ πλῆθος παπαροῦνες ὀλοκόκκινες. Κι ὅλο μιλάει φιλικὰ μὲ τοὺς συντρόφους του.

— Αἰντε, ψαρή μου. Ἔλα, ντορὴ μου. Τράβα!

Στὴ μέση στὸ χωράφι ὑψώνεται τὸ γιγάντιο πεῦκο.

Τὸν καρτερεῖ γιὰ μεσημέρι. Στὸν ἴσκιό του θὰ ξειδρώ-
ση, θὰ φάη καὶ θὰ γείρη. Θὰ ἔχη γιὰ προσκέφαλο τὰ μυ-
ρωμένα χαμόκλαδα τοῦ σχίνου.

Στέκω καὶ τὸν θαυμάζω ἄλλη μιὰ φορά. Γυρίζει καὶ
μὲ βλέπει. Βγάζω τὸ καπέλο μου.

— Γειά σου, μοῦ λέει, ἀπλά, νομίζοντας πῶς τὸν καλη-
μερίζω.

Μὰ δὲν ἦταν καλημέρισμα αὐτὸ ποῦ ἔκαμα. Ἦταν κά-
τι ἀνώτερο· θέλησα νὰ δείξω ὅλο τὸ σεβασμὸ μου στὸ γερο-
ξωμάχο· κι ἔβγαλα τὸ καπέλο μου, ὅπως τὸ βγάζουν στὴν
ἐκκλησία.

Σπύρος Μελάς
(Διασκευή)

2. Ο ΤΡΥΓΟΣ

1. Ὁ Σεπτέμβριος εἶναι στὸ τέλος του. Ὁ τρύγος ἔχει ἀρχίσει στ' ἀμπέλια. Μιὰ μέρα ὁ κύριος Ἀριστείδης ξεκίνησε πολὺ πρῶτὸ νὰ πάη νὰ τρυγήσῃ τὸ ἀμπέλι του, ποῦ ἔχει στὸ Μαρκόπουλο τῆς Ἀττικῆς. Μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του πῆρε καὶ τὴν κόρη του τὴν Ἀνθὴ καὶ τὸν ἀνεψιό του τὸ Δημήτρη. Χαρὰ ποῦ τὴν ἔχουν τὰ παιδιὰ!

Ἐφτασαν ἐκεῖ λίγο πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος. Κόσμος πολὺς ἦταν σκορπισμένους ὀλόγυρα, στ' ἀμπέλια, σὲ μικρὲς μικρὲς ὀμάδες.

Ὁ κύριος Ἀριστείδης ἔβγαλε ἀπὸ τὴ σκευοθήκη τοῦ αὐτοκινήτου τέσσερα μικρὰ ἀδειανὰ καλάθια καὶ ἓνα μεγάλο κοφίνι. Ἔδωσε ἀπὸ ἓνα καλάθι καὶ ἀπὸ ἓνα μαχαίρι σὲ ὅλους. Κράτησε καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ ἓνα. Κάνει τὸ σταυρὸ του καὶ σκύβει καὶ κόβει τὸ πρῶτο σταφύλι. Τὸ σηκώνει ψηλά, κατὰ τὸν ἥλιο, ποῦ ἀνατέλλει ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ λέει :

— Εὐλογημένο νὰ ἴναι . . .

Καὶ πηγαίνει καὶ τὸ κρεμᾷ ἀπὸ τὸ κλαδὶ μιᾶς ἐλιάς. Κι ὁ τρύγος ἀρχίζει . . .

2. Λίγο πιο πέρα ἀκούονται τραγούδια. Οἱ τρυγητὲς τραγουδοῦν.

— Ἔτσι, μὲ τραγούδια καὶ γέλια, γινόταν πάντα, ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ τὰ χρόνια, ὁ τρύγος, παρατηρεῖ ὁ κύριος Ἀριστείδης. Ὅπως ξέρετε, οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους θεοὺς, λάτρευαν καὶ τὸ Διόνυσο ἢ Βάκχο. Ἦταν ὁ θεὸς τῶν ἀμπελιῶν καὶ τοῦ κρασιοῦ, ὁ θεὸς τῆς χαρᾶς. Πίστευαν πῶς τὸν καιρὸ τοῦ τρύγου ὁ Διόνυσος ἐρχόταν νὰ τοὺς συντροφέψῃ, περνώντας μὲ τραγούδια μέσ'

ἀπὸ τ' ἀμπέλια, μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του, τοὺς Σειληνοὺς, στεφανωμένος μὲ κληματόφυλλα καὶ κισσό.

Γιὰ νὰ γιορτάσουν τὸν ἔρχομό του, ἔπαιρναν οἱ ἀμπελουργοὶ ἓνα ἀγαλμα τοῦ θεοῦ καὶ τὸ γύριζαν μέσα στ' ἀμπέλια. Ἐπίσης κρεμοῦσαν ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων μικρὰ ὁμοιώματά του ἀπὸ ξύλο ἢ κερί.

Φανέρωναν, ἀκόμη, τὴ χαρά τους καὶ μὲ μιὰ περίεργη κι εὐθυμη γιορτὴ, πού τὴν ἔλεγαν «ἀσκάλια». Ἐπαιρναν ἓνα μεγάλο ἀσκή ἀπὸ δέρμα τράγου, τὸ φούσκωναν καλὰ καὶ τὸ ἀλειφαν ἀπ' ἔξω μὲ λάδι, γιὰ νὰ γλιστρᾷ. Μαζεύονταν τότε ὀλόγυρα κι οἱ νέοι προσπαθοῦσαν, ἓνας ἓνας, νὰ σταθοῦν μὲ τὸ ἓνα πόδι καὶ νὰ χορέψουν πάνω στὸ φουσκωμένο ἀσκή. Ὅποιος τὸ κατόρθωνε ἔβγαινε νικητὴς κι ἔπαιρνε γιὰ βραβεῖο ἓνα ἄλλο ἀσκή γεμάτο μοῦστο. Μὰ καὶ πόσοι γλιστροῦσαν κι ἔπεφταν κάτω! Καὶ τί πειράγματα καὶ κοροϊδίες ἀκουαν τότε! . . .

— Ἀλήθεια, πολὺ χαρούμενη γιορτὴ, εἶπαν γελώντας τὰ παιδιὰ.

— Ναι, ἀλλὰ . . . «θέρος, τρύγος πόλεμος», παρατηρεῖ ὁ κύριος Ἀριστείδης. Δὲν πρέπει ν' ἀργοῦμε.

3. Τὰ καλάθια γεμίζουν γρήγορα. Τ' ἀδειάζουν μέσα στὸ μεγάλο κοφίνι. Λίγο ἀργότερα ἓνα αὐτοκίνητο τοῦ Συνεταιρισμοῦ Ἀμπελουργῶν Μαρκοπούλου φέρνει καὶ τοὺς ἀφήνει ἐκεῖ ἄλλα δέκα κοφίνια. Ὡς τὸ μεσημέρι τὰ εἶχαν κιόλας γεμίσει.

Σὲ λίγο ἤρθε καὶ πάλι τὸ αὐτοκίνητο τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὰ φόρτωσαν ἐπάνω καὶ τὰ πῆγαν στὸ ἐργοστάσιο οἰνοποιίας. Ζύγισαν τὰ σταφύλια καὶ τὰ παράδωσαν στοὺς ὑπεύθυνους. Τί μεγάλο ἐργοστάσιο καὶ μὲ τί σύγχρονα μηχανήματα! Τὰ παιδιὰ δὲ χορταίνουν νὰ τὸ περιεργάζονται.

— Ἐδῶ, λέει ὁ κύριος Ἀριστείδης, θὰ γίνῃ ἡ διαλογὴ,

τὸ διάλεγμα δηλαδή. Τὰ σταφύλια θὰ χωριστοῦν κατὰ ποιότητες καὶ χρώματα. Θὰ περάσουν ἀπὸ τὸ ληνὸ καὶ θὰ γίνουον μοῦστος κι ἔπειτα κρασί· ἄλλα λευκὸ, ἄλλα κοκκινέλι, ἄλλα μαυροδάφνη, ἄλλα ἡ ξανθὴ ὠραία ρετσίνα κι ἄλλα τὸ ἑλαφρὸ ἀρετσίνωτο κρασί.

Τὸ κρασί, ἀφοῦ βράση, θὰ μπῆ σὲ φιάλες καὶ θὰ σφραγιστῆ. Πάνω σὲ κάθε φιάλη θὰ κολληθῆ ἓνα χαρτί, ποῦ θὰ δείχνῃ τὸν τύπο τοῦ κρασιοῦ. Σήμερα τὰ περισσότερα ἑλληνικὰ κρασιὰ εἶναι τυποποιημένα. Ἐξάγονται καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ συναγωνίζονται μ' ἐπιτυχία τὰ ξένα. Αὐτὰ τὰ καλὰ ἔχει ὁ συνεταιρισμός. Πάει πιά ἡ ἐποχὴ, ποῦ ὁ καθένας φρόντιζε μόνος του γιὰ τὰ κτήματα καὶ τὰ εἰσοδήματά του. Τώρα ὅλοι φροντίζουν γιὰ ὅλους.

Ἄργα τὸ ἀπόγευμα γύρισαν στὴν Ἀθήνα. Τὰ παιδιά ἦταν κουρασμένα, ἀλλὰ καὶ χαρούμενα καὶ γεμάτα ὠραῖες ἐντυπώσεις. Ὁ κύριος Ἀριστείδης, ἀφήνοντας τὸ Δημήτρη στὸ σπίτι του, τοῦ ἔδωσε κι ἓνα καλὰθι γεμάτο σταφύλια ἀπὸ τ' ἀμπέλι.

— Κοπιάσες, τοῦ λέει χαμογελώντας. Τὸ ἀμπέλι δὲ λησμονεῖ τοὺς φίλους του.

Ἄπὸ τὸ βραβευθὲν ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολία - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Γ. Ἀποστολίας

3. ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΥΧΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

1. Πᾶνε, πέρασαν πιά τὰ ὀπωρικά. Ὁ τρύγος τελείωσε κι αὐτὸς καὶ τὰ νέα κρασιά βράζουν τώρα μέσα στὰ βαρέλια. Οἱ κληματόβεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γυμνές κι οἱ συκιές ἀπλώνουν τὰ σταχτιά κλαδιά τους σὰ μαρμαρωμένα ξερόκλαδα.

Τὰ πρωτοβρόγια καθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ξερόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ, πότισαν τὰ διψασμένα χωράφια κι ἀκολούθησε τὸ «μικρὸ καλοκαιράκι». Πάλι λάμπει ὁ ἥλιος μὲ τις ζεστές του ἀκτίνες. Τὰ χορταράκια ὀλοπράσινα στολίζουν μὲ νέα ἀνοιξη τις ἄκρες τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ χρυσάνθεμα, τοῦ ἀγίου Δημητρίου τ' ἀνθη, στολίζουν τὸ μῆνα Ὀκτώβριο, τὸν Ἀιδημητρίτη, καθὼς τὸν λέει ὁ λαός.

2. Ἀκόμα δὲν ἔφεξε κι ὁ παπα - Κωνσταντῆς σήμανε στοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες. Κι ὁ παπα-Οἰκονόμος τῆς Παναγίας

τὸν ἀκολούθησε ἀμέσως, σὰ νὰ τὸν περίμενε ἀπὸ ὦρα κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

Τὴν ὥρα πού ἡ Πούλια ἢ ἀργυροκέντητη βρίσκεται στὸ μεσουράνημα, οἱ νησιωτοπούλες παίρνουν στοὺς ὤμους τους τὰ κοφίνια μὲ τ' ἀδειανὰ σακιά μέσα, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὸ χέρι καὶ βγαίνουν πολλές μαζί στοὺς ἐλαιῶνες.

Στοὺς ἐλαιῶνες τώρα, τὸν Ἀιδημητρίτη, μαζεύεται κάθε μέρα τὸ χωριό. Ἐκεῖ τραγοῦδια καὶ χαρά, ἐκεῖ ἐργασία καὶ γέλια, ἐκεῖ ὅλο τὸ χωριό «ξεσπιτωμένο». Ἐκεῖ καὶ ὁ γερο-Δῆμος, ὁ καλύτερος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Χωμένος στοὺς ἐλαιῶνες του μὲ τὶς ἐργάτριες του μαζεύει τὶς ἐλιές πού ἔπεσαν καταγῆς. Βιάζεται νὰ στείλῃ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ «πρῶτο χέρι», τὸ πρῶτο λάδι του, μὲ τὸ καῖκι τοῦ καπετὰν Νικόλα τοῦ Παυλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γερο - Δήμου, καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιά μουστάκια του, τὰ μικρὰ καὶ ἀγκαθωτά.

Τὴν ἴδια ὥρα ἡ κυρα - Δήμαινα ἐτοιμάζει τὸ φαγητὸ γιὰ τοὺς ἐργάτες ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβόσπιτο.

—Ἄ! κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς πῆρε ἡ νύχτα! παρακινεῖ ὁ γερο - Δῆμος τὶς ἐργάτριες στὸ μάζεμα μὲ φωνὴ ζωηρή.

—Ἄ! κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια!

Κι οἱ ἐργάτριες δὲν ἀργοποροῦν. Μιὰ-μιὰ μαζεύουν τὶς ἐλιές γεμίζοντας τὴν ποδιά τους. Ἄπ' τὴν ποδιά τους ἔπειτα γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ τ' ἀδειάζουν στὰ σακιά. Κι ὁ γερο-Δῆμος φορτώνει τὰ σακιά στὰ ζῶα του καὶ τὰ παραδίνει στοὺς ὑπηρέτες του νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ ἐλαιοτριβεῖο, πού εἶναι κάτω στὴ Χώρα.

Κι αὐτὸς μ' ἕνα καλάθι στὸ χέρι περιμαζεύει τὶς ἐλιές, πού σκόρπισαν μακριὰ τ' ἀνεμοβρόχια.

— Νά, καὶ ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια! φωνάζει μαζεύοντας τὴν ἐλιά, πού σκόρπισε ὁ ἀέρας.

Καὶ τὰ κορίτσια γελοῦν μὲ τ' ἀστεῖα τοῦ γερο-Δήμου, πού ὅλο καὶ ξαναλέει :

— Οἱ καημένες οἱ μαυρομάτες! ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε; Σᾶς ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

“Ὀλος ὁ τόπος, θαρρεῖς, γελᾷ καὶ χαίρεται μὲ τὴ χαρὰ καὶ τὰ γέλια τῶν ἐργατριῶν.

3. Ἐπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες φύσηξε πάλι ὁ βοριάς κι ἔριξε καταγῆς νέο ἐλαιόκαρπο. Καὶ πάλι οἱ ἐργάτριες μὲ τὰ καλάθια στὰ χέρια βγαίνουν στοὺς ἐλαιῶνες νὰ συνάξουν τὸν καρπό, τὸ « δεῦτερο χέρι ».

Πρὶν βραδιάση, σειρὰ ὀλόκληρη ἀπὸ ζῶα φορτωμένα κατεβαίνει τὸν κατηφορικὸ ἐλαιῶνα. Εἶναι τοῦ γερο - Δήμου κι ἄλλων συγχωριανῶν του τὰ μουλάρια, πού κουβαλοῦν στὸ χωριὸ φορτώματα ἀπὸ ἐλιές. Καὶ βιάζονται τὰ ζῶα ἀγκομαχώντας στὸν κατήφορο, ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν, σὰν μεθυσμένα. Καταϊδρωμένα φυσομανοῦν, κοντοστέκονται. Καὶ ἤχοῦν τὰ κουδουνάκια στὸ λαιμό τους καὶ πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, πού βιάζονται νὰ φτάσουν στὸ χωριό, νὰ κουβαλήσουν τὸν ἐλαιόκαρπο, μὴν μπῆ ὁ Σποριάς μὲ τ' ἀνεμοβρόχια του.

4. Η Ε Λ Ι Α

Είμαι τοῦ ἡλίου θυγατέρα,
ἢ πιὸ ἀπ' ὅλες χαϊδευτή·
χρόνια ἢ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸ τὸν κόσμον μὲ κρατεῖ.

“Ὅσο νὰ γείρω νεκρωμένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

“Ὅπου κι ἂν λάχω κατοικία,
δὲ μ' ἀπολείπουν οἱ καρποί·
ὡς τὰ βαθιὰ μου γηρατεῖα
δὲ βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπή.
Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
κι εἶμαι γεμάτη προκοπή.
Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Φρίκη, έρημιά, νερό, σκοτάδι
 τή γῆ τή θάψαν μιὰ φορά.
 Ἐμέ ζωῆς φέρνει σημάδι
 στο Νῶε ἡ περιστέρα.
 Ὅλης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
 τήν ὁμορφάδα καί χαρά.
 Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!

Ἐδῶ στὸν ἴσκιό μου ἀποκάτου
 ἦρθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυτῆ
 κι ἀκούστηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
 λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.
 Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
 ἔχει στή ρίζα μου χυθῆ.
 Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
 ἐγὼ στήν ἄγρια τὴ νυχτιά.
 Τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω,
 σὺ μ' εὐλογεῖς, φτωχολογιά.
 Κι ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
 θὰ φέγγω μπρὸς στήν Παναγιά.
 Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!

Κωστής Παλαμᾶς

5. Π Ρ Ω Τ Ο Β Ρ Ο Χ Ι

Τὸ καλοκαίρι ἔχει τὶς χάρες του·
ποιὸς τὶς ἀρνιέται, ποιὸς λέει « ὄχι »;
Μὰ κάποιες χάρες ἔχει ξέχωρες
τοῦ Ἄι - Δημητριοῦ τὸ πρωτοβρόχι.

Τῆς λεύκας σκόρπια τὰ ξερόφυλλα
κάτω στὸ ὑγρὸ τὸ χῶμα νά τα,
λαμποκοποῦν, καθάριο μάλαμα,
ποὺ τό 'κοψαν κωσταντινάτα.

Τὰ πεῦκα, ἀπ' τὴ βροχὴ δροσόλουστα,
μοσκοβολοῦν σὰ θυμιατήρια.
Νερὸ γεμάτα τὰ χλωράγκαθα,
γίνονται τῶν πουλιῶν ποτήρια.

Ὁ πλάτανος, πού άνεμοδέρνεται
 γυμνός καί ξέφυλλος, άντρειεύει,
 τούς κλώνους ἔχει ἔλαφοκέρατα
 καί μέ τ' ἄγερικά παλεύει.

Τ' ὠριμο κούμαρο, ὀλοκόκκινο,
 τὰ πράσινα κλαδιά ματώνει.
 Χρυσή ἢ σταρήθρα στά μεσούρανα
 χορταίνει φῶς καί ξεφαντώνει.

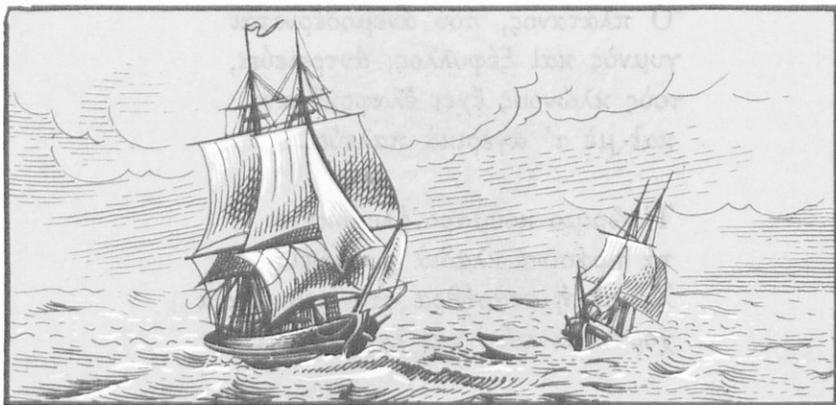
Τῶν θυμαριῶν τὰ ξεροκλώναρα
 πρώιμα πρασινοφυλλιάζουν
 καί τῇ σοδειᾷ ἀπ' τίς ἀποθῆκες τους
 βρεγμένη τὰ μυρμήγκια λιάζουν.

Στό κυπαρίσσι κάθε ἀπόβραδο,
 πού τό 'χουν πύργο καί παλάτι,
 φωνάζουν οἱ σπουργίτες, τρώγονται,
 ποιός νά 'βρη πιό ζεστό κρεβάτι.

«Φευγάτα χελιδόνια»

Γεώργιος Δροσίνης

6. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ταξίδεψα, έδω και κάμποσα χρόνια, από την Κρήτη για τον Πειραιά με την « Εὐαγγελίστρια », ένα ώραϊο τρικάταρτο καράβι.

Ἡ θάλασσα ἦταν ἤσυχη, ὁ καιρὸς εὐνοϊκὸς κι ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἔσκιζε τὰ νερά με τὴ γρηγοράδα πὺ δίνουν τὰ πανιά, ὅταν τὰ φουσκῶνῃ ὁ ἄνεμος.

Πλησιάζαμε στὸν Κάβο - Μαλιά, ὅταν τὰ σύννεφα σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ νοτιά. Σὲ λίγο σκοτείνιασε ὁ οὐρανὸς καὶ ἀστραπὲς ἔσκιζαν τὰ μαῦρα σύννεφα. Οἱ ναῦτες ὅλοι ἔτρεξαν στὰ κατάρτια καὶ στὰ ξάρτια. Μαζεύτηκαν τὰ πανιά, ἀλλὰ ἡ θάλασσα ἦταν ἀγριεμένη. Τὰ κύματα πότε ἀνοίγαν σὰ νὰ ἤθελαν νὰ ρουφήξουν τὴν « Εὐαγγελίστρια », πότε τὴ σήκωναν ψηλὰ ψηλὰ καὶ τὴν τίναζαν, σὰν καρυδότσουφλο. Κι ὁ ἄνεμος σφύριζε ἄγρια στὰ σκοινιά καὶ στὰ κατάρτια. Τόση ἦταν ἡ ὀρμὴ του, πὺ σ' ἕνα δυνατὸ τράνταγμα τοῦ καραβιοῦ ἡ σταύρωση στὸ μεσαῖο κατάρτι λύθηκε κι ἦταν ἀνάγκη ἀμέσως νὰ δεθῇ. Ἀλλιῶς ἡ « Εὐαγγελίστρια » κινδύνευε ν' ἀναποδογυριστῇ.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ καπετάνιος δὲ γύρεψε κανέναν ἀπὸ τοὺς ναῦτες του. Τὸ μάτι του ἔπεσε στὸ μούτσο τοῦ καταβιοῦ, ἓνα παιδὶ ὄρφανό, κάπου δεκατεσσάρων χρόνων. Τοῦ ἔδειξε τὴ σταύρωση, ποὺ κρεμόταν ἀπὸ τὴν κεραία, καὶ τοῦ εἶπε :

— Γρήγορα πάνω, Νικολή! Ἔτσι ἔλεγαν τὸ ναυτόπουλο.

— Ἀμέσως, καπετάνιο, εἶπε ὁ Νικολῆς.

Καί, σὰ νὰ ἤθελε πρῶτα νὰ ἐτοιμαστῆ, κατέβηκε τρέχοντας στὴν καμπίνα του.

Δὲν πέρασαν δυὸ λεπτὰ καὶ νὰ σου πάλι στὸ κατάστρωμα ὁ Νικολῆς. Μὲ βήματα σταθερὰ διευθύνεται στὸ μεσαῖο κατάρτι κι ἀρχίζει ν' ἀνεβαίνει τὴ σκοινένια σκάλα. Ἐφτάσε κιόλας στὴν κόφα τοῦ καταρτιοῦ καὶ πιάστηκε γερά ἀπὸ τὸ κατάρτι.

Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε μὲ μανία. Τὸ καράβι ἔτριζε κι ἔγερνε πότε στὴ μιὰ μεριά καὶ πότε στὴν ἄλλη. Ὁ Νικολῆς πότε κατέβαινε μὲ τὸ κατάρτι ὡς τὰ κύματα καὶ κρεμόταν σὰ σταφύλι καὶ πότε ἀνέβαινε ψηλά.

Ἐγώ, σὰν εἶδα τὸ παιδὶ ἀνεβασμένο ἐκεῖ ψηλά, φοβήθηκα πὼς τώρα θὰ τὸ ἀρπάξῃ ὁ ἄνεμος καὶ θὰ τὸ πετάξῃ σὰν πούπουλο στὴ θάλασσα. Δὲ βάσταξα κι εἶπα θαρρετὰ στὸν καπετάνιο :

— Γιατί, καπετάνιε, ἔβαλες τὸ παιδὶ ν' ἀνεβῆ ἐκεῖ πάνω καὶ δὲν πρόσταζες κανέναν ἀπὸ τοὺς ναῦτες σου;

— Οἱ μεγάλοι, μοῦ λέει, πέφτουν. Μονάχα οἱ μικροὶ εἶναι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Δὲν τὸν εἶδες πὼς σπαραφάλωσε σὰν ἀγριόγατος στὸ κατάρτι;

Κι ἀλήθεια, ὁ Νικολῆς εἶχε φτάσει κιόλας στὴν κεραία, ἔδεσε τὰ πόδια του τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο γύρω στὸ κατάρτι καὶ μὲ τὰ χέρια πάσχιζε νὰ δέσῃ τὴ σταύρωση. Ἀφοῦ τὴν

ἔδεσε, γλίστρησε μεμιᾶς καὶ βρέθηκε γελαστός κάτω ἀπὸ τὸ κατάρτι.

Ὁ καπετάνιος τοῦ ἔριξε μιὰ λοξή ματιά, πού φανέρωνε ὅλη τὴν εὐχαρίστησή του.

Ὁ μπαρμπα - Σταμάτης, ὁ θεῖος του, τὸν ἔβλεπε μὲ καμάρι κι οἱ ἄλλοι ναῦτες τὸν κοίταζαν μὲ θαυμασμό.

Ἡ τρικυμία βάσταξε πολλή ὥρα. Ἡ « Εὐαγγελίστρια » πάλεψε πολὺ ἀκόμη μὲ τὰ κύματα. Ἔδωσε ὅμως ὁ Θεὸς κι ἔπεσε ὁ ἄνεμος καὶ γαλήνεψε ἡ θάλασσα. Τότε πλησίασα τὸ Νικολή.

— Πῶς τὰ κατάφερες, παιδί μου, τοῦ εἶπα, κι ἀνέβηκες ἐκεῖ ψηλὰ μέσα σὲ τόση φουρτούνα; Δὲ φοβήθηκες;

— Βέβαια φοβήθηκα.

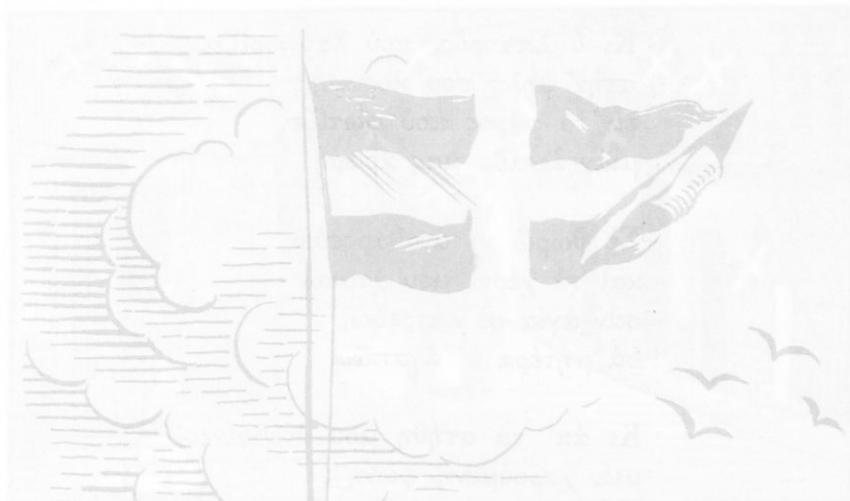
— Γι' αὐτὸ λοιπόν, πρὶν ἀνεβῆς, κατέβηκες κάτω στὴν καμπίνα σου, γιὰ νὰ τὸ καλοσκεφτῆς;

— Ἄ, ὄχι γι' αὐτὸ, κύριε. Κατέβηκα, γιὰ ν' ἀσπαστῶ τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, πού μοῦ ἔδωσε ἡ μητέρα μου, ὅταν ξεκινούσα γιὰ τὸ ταξίδι. Προσευχήθηκα κι ἡ προσευχή μοῦ ἔδωσε δύναμη, μοῦ ἔδιωξε τὸ φόβο. Φίλησα καὶ τὴ φωτογραφία τῆς μητέρας μου καὶ μοῦ φάνηκε πῶς μοῦ ἔλεγε :

— Μὲ τὴν εὐχή μου, παιδί μου, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ τρέξε ὅπου σὲ προστάζει ὁ καπετάνιος σου. Τρέξε νὰ σώσης τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴ δική σου.

Διασκευὴ ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ

Γ. Α. Μέγας

7. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι όπου σ' αντικρίζω
 μέ λαχτάρα σταματώ
 και περήφανα δακρύζω,
 ταπεινά σέ χαιρετώ.

Δόξα άθάνατη στολίζει
 κάθε θεία σου πτυχή
 και μαζί σου φτερουγίζει
 τής Πατρίδας ή ψυχή.

"Όταν ξάφνου σέ χαιδεύη
 τ' αέρακι τ' άλαφρό,
 μοιάζεις κύμα, πού σαλεύει,
 μέ χιονόλευκον άφρό.

Κι ὁ Σταυρός, πού λαμπυρίζει
 στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
 εἶν' ὁ φάρος πού φωτίζει
 μιὰν ἐλπίδα μας κρυφὴ.

Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
 καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ·
 σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
 σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
 μιὰ χαρούμενη φωνή :
 — Νά 'σαι πάντα δοξασμένη,
 ὦ Σημαία γαλανή.

«Τὰ πρώτα βήματα»

Ἰωάννης Πολέμης

8. ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΕΥΖΩΝΟΥ

Τὸ σύνταγμά μας, ὅλο Μεσολογγίτες, μπῆκε πρῶτο στὶς 8 Δεκεμβρίου 1940 στὸ Ἄργυροκάστρο. Οἱ κάτοικοι, μὲ ἐπι-κεφαλῆς τὸ δεσπότη Ἄργυροκάστρου, μᾶς περίμεναν μὲ δά-κρυα χαρᾶς στὴν εἴσοδο τῆς πόλης.

Σὰν προχωρήσαμε πρὸς τὴν ἐκκλησία γιὰ τὴ δοξολο-γία, εἶδαμε τὴν πόλη, ποὺ ἔπλεε ὅλη στὸ γαλάζιο χρωῶμα. Ποῦ βρέθηκαν τόσες ἑλληνικὲς σημαῖες, γιὰ νὰ σηματοστο-λιστῇ ἑορτάσιμα ἢ βορειοηπειρωτικὴ πρωτεύουσα; Οἱ βορειο-ηπειρωτίσσοι τὶς φύλαγαν χρόνια κρυμμένες στὸ βάθος τοῦ σεντουκιοῦ τους γιὰ τὴν ὥρα ἐκεῖνη τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ τί δὲ βρήκαμε στ' Ἄργυροκάστρο! Καὶ τοῦ που-λιοῦ τὸ γάλα, ποὺ λέει ὁ λόγος : καφέδες, ζάχαρη, ρύζια, ζυμαρικά, κονσέρβες καὶ κρασιά ὅλων τῶν εἰδῶν.

Κουρασμένοι ἐμεῖς καὶ διψασμένοι ἀπὸ τοῦ πολέμου τὶς κακουχίες, ζητούσαμε μιὰ παρηγοριὰ σ' ἓνα δυὸ ποτηράκια κρασί.

Σὲ μιὰν ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀλησμόνητες μέρες ἐξοικονόμησα ἀπὸ ἕνα ὁδηγὸ αὐτοκινήτου ἕνα φύλλο ἀθηναϊκῆς ἔφημερίδας καὶ κάθισα σ' ἕνα κέντρο νὰ διαβάσω τὰ νέα. Δὲν πρόφτασα ν' ἀνοίξω τὴν ἔφημερίδα κι εἶδα νὰ κάθεται στὴ διπλανὴ τοῦ τραπεζιοῦ μου καρέκλα ἕνας εὐζωνος.

Χωρὶς πολλὰ λόγια μὲ ρώτησε :

— Τί λιὲν τὰ νέα, συνάδερφε;

— Τί νὰ ποῦν, τοῦ ἀπάντησα. Ἐμεῖς τὰ ξέρομε καλύτερα, γιατί τὰ ζοῦμε καθημερινά. Ἀπὸ μᾶς περιμένουν νὰ τὰ μάθουν στὴν Ἀθήνα.

Ἦρθε στὸ μεταξὺ τὸ παιδί καὶ τοῦ παράγγειλα δυὸ κρασιά, ἕνα γιὰ τὸν ἑαυτό μου κι ἕνα γιὰ τὸν συνάδερφο.

Ὁ εὐζωνος μοῦ ἀπάντησε σὲ τόνο ζωηρό :

— Γιατί, συνάδερφε, θέλ'ς νὰ μὲ κεράσης; Ἐχεις περισσότερους παρὰδες τοῦ λόγου σου;

— Ὁχι, τοῦ ἀπάντησα, γιὰ νὰ μὴν τὸν προσβάλω. Πῆρα μιὰν ἐπιταγὴ σήμερα ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

— Ἐ, τότε ἄς πιοῦμε ἕνα εἰς ὑγείαν τοῦ πατέρα σου.

Παρατήρησα ὅτι τὸ ἀριστερὸ μάτι τοῦ συναδέλφου ἦταν μελανιασμένο καὶ πρησμένο σὰν αὐγὸ. Τὸ αὐτὶ ἦταν τραυματισμένο καὶ γεμάτο ἀπὸ ξεραμένα αἷματα. Τὰ δυὸ του χέρια πρησμένα καὶ ματωμένα καὶ τὸ ἀριστερὸ του πόδι, δεμένο μ' ἐπίδεσμο, ἦταν τυλιγμένο μὲ μιὰ κομμένη ἀρβύλα γιὰ παντόφλα.

— Εἶσαι τραυματίας; τὸν ρώτησα μὲ πολλὴ συμπάθεια. Ποῦ χτυπήθηκες;

Ὁ εὐζωνος σηκώθηκε ἀπότομα ἀπὸ τὴν καρέκλα, μὲ κοίταξε μὲ βλέμμα γεμάτο θυμὸ καὶ παράπονο καὶ μοῦ εἶπε :

— Βαλτὸς εἶσαι καὶ σύ, ρὲ συνάδερφε, νὰ μὲ πικράνης; Τί εἶδες καὶ μὲ πέρασες γιὰ τραυματία; . . . Μπὰς κι εἶσαι φίλος αὐτουνοῦ τοῦ γιατροῦ;

Προσπάθησα νὰ τὸν καθησυχάσω, ἀφοῦ δέχτηκα νὰ με κεράση κι αὐτὸς ἓνα κρασί, καὶ τοῦ εἶπα :

— Κάτι ὅμως, μὲ τὸ συμπάθειο, συνάδερφε, ἔπαθες. Δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη νὰ μοῦ πῆς;

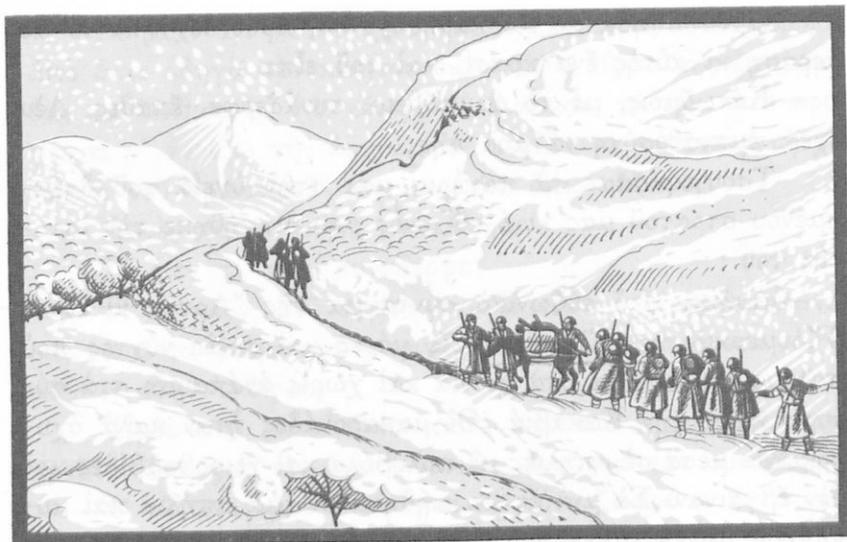
Τσουγκρίσαμε τὰ ποτήρια μας στὴν ὑγεία τοῦ δοξασμένου στρατοῦ μας κι ὁ εὐζωνος μοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία του :

— Ἀνήκω στὸ εὐζωνικὸ σύνταγμα τῆς Ἄρτας κι εἶμαι Τζουμερκιώτης. Εἶχαμε τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες πὺ πολεμούσαμε μέσα στὰ χιόνια καὶ χωρὶς ἀνάπαυση στὰ σύνορα κατὰ τὴν Κακαβιά. Οἱ μακαρονάδες ἦταν καλὰ ὀχυρωμένοι μέσα σὲ σπηλιές μὲ πολυβόλα καὶ χειροβομβίδες καὶ δὲν ἔβγαιναν. Σὲ μιὰ ἔφοδο πήδησα σὲ μιὰ σπηλιά καὶ κυνήγησα μὲ τὴ λόγχη δυὸ Ἴταλούς· ἓνας ἀπ' αὐτοὺς φεύγοντας μοῦ ἔριξε μιὰ χειροβομβίδα. Ἐκίνα ἓναν πῆδο νὰ φυλαχτῶ καί, ὅπως βλέπεις, μὲ πῆρε στὸ μάτι ἢ φλόγα κι ἔπαθα φλόγωση, ὅπως λέει ὁ γιατρός, καὶ γρατσουνίστηκα καὶ λίγο στ' αὐτί, στὰ χέρια καὶ στὸ ποδάρι μου . . .

» Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν τραῦμα, γιὰ νὰ με βγάλῃ ὁ γιατρός ἀπὸ τὸ λόχο μου καὶ νὰ με στείλῃ δέκα μέρες στ' ἀναρρωτήριο. «Ὀλοι οἱ ἄλλοι συνάδερφοί μου κυνηγοῦν τοὺς Ἴταλούς κι ἐγὼ κάθομαι στ' Ἀργυρόκαστρο! Μὲ κατάλαβες; Αὐτὸ εἶναι τὸ παράπονό μου. Ἐχω ἤ δὲν ἔχω δίκιο;

Βούρκωσαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ τοῦ ἀπάντησα :

— Σὲ κατάλαβα, συνάδερφε, καὶ ἠσύχασε. Σὲ λίγες μέρες θὰ γίνῃς καλὰ καὶ θὰ πᾶς στὸ λόχο σου. Θὰ σοῦ δοθῇ καὶ πάλι ἡ εὐκαιρία νὰ ξανακυνηγήσης τοὺς Ἴταλούς καὶ δὲ θὰ ἔχῃς παράπονο. Ἐχεις κάτι παραπάνω ἀπὸ δίκιο.

9. Ο ΗΡΩΙΚΟΣ ΗΜΙΟΝΗΓΟΣ

Παραμονή Χριστουγέννων τοῦ 1940. Πυκνὸ χιόνι σκέπαζε ἀπὸ πολλὲς μέρες τὰ βουνὰ καὶ τὰ φαράγγια τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ὁ μανιασμένος βοριάς εἶχε παγώσει τὸ χιόνι καὶ παραλύσει τὶς συγκοινωνίες τοῦ στρατοῦ μας, ποὺ πολεμοῦσε ἐκεῖ πάνω ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν.

Τὴν παγερὴ ἐκείνη μέρα τῆς παραμονῆς ὁ διοικητὴς μιᾶς μεραρχίας ξεκίνησε μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του γιὰ τὶς πρῶτες γραμμὲς τοῦ Μετώπου. Ζήτησα νὰ τὸν συνοδέψω καὶ μοῦ τὸ ἐπέτρεψε.

Ἡ πορεία μας ἦταν πολὺ δύσκολη. Τὰ δυστυχησμένα τὰ μουλάρια μας σωριάστηκαν μέσα στὰ χιόνια κι ἀναγκαστήκαμε νὰ προχωρήσωμε πεζοί. Ἦταν τόσο πυκνὸ τὸ χιόνι καὶ τόσο δυνατὸς ὁ βοριάς, ποὺ μόλις προχωρούσαμε ἓνα χιλιόμετρο τὴν ὥρα.

Στὴν ἀνηφοριὰ ἐνὸς δρόμου συναντοῦμε ἓνα στρατιώτη

τελείως ξιπόλητο. Ἦταν φορτωμένος ἕνα δοχεῖο μὲ χαλβὰ κι ἀγωνιζόταν νὰ προχωρήσῃ μέσα στὰ χιόνια.

— Γιατί εἶσαι ξιπόλητος; τὸν ρωτᾷ ὁ στρατηγός.

— Μὲ πονοῦν πολὺ τὰ πόδια μου, λέει ὁ στρατιώτης, καὶ δὲν μπορῶ νὰ φορέσω ἄρβυλα.

Κοιτάξαμε τὰ πόδια του. Ἦταν μελανιασμένα καὶ πρησμένα κι ἀπὸ τὰ νύχια τους ἔτρεχε πύο. Καταλάβαμε ἀμέσως ὅτι βρισκόταν σὲ πολὺ κακὴ κατάσταση, μὲ προχωρημένα κρουπαγήματα.

Ὁ μέραρχος διατάζει τὸ στρατιώτη ν' ἀφήσῃ τὸ δοχεῖο μὲ τὸ χαλβὰ, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ὑπακούει λέγοντας :

— Τὰ παιδιὰ ἐκεῖ ἐπάνω στὰ παγωμένα χιόνια ἔχουν δυὸ μέρες νὰ φᾶνε. Τὰ μουλάρια ψόφησαν. Πρέπει νὰ φτάσω γρήγορα. Αὔριο εἶναι Χριστούγεννα! . . .

Ἦταν ἡμιονηγός καὶ δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τὸ μέραρχό του.

Ἐπειδὴ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μουλάρια τοῦ στρατοῦ εἶχαν ψοφήσει ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν παγωνιά, ὅλα, πυρομαχικά καὶ τρόφιμα, τὰ μετέφεραν οἱ στρατιῶτες στοὺς ὤμους τους.

— Ἐννοια σου, λέει ὁ στρατηγός στὸ στρατιώτη, πού ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τοὺς πόνους τῶν ποδιῶν του, θὰ στείλω ἐγὼ τὸ δοχεῖο μὲ τὸ χαλβὰ στὰ παιδιὰ μὲ ἄλλον στρατιώτη κι ἐσύ νὰ πᾶς στὸ γιατρὸ νὰ σοῦ γιατρέψῃ τὰ πόδια.

Διέταξε νὰ τοῦ δώσουν μάλλινες κάλτσες κι ἕνα ζευγάρι καινούρια ἄρβυλα καὶ τὸν ἔστειλε μὲ διαταγὴ του στὸ ὄρεινὸ χειρουργεῖο.

Ὁ ἥρωικὸς ἡμιονηγὸς ἀσφαλῶς, ἂν ὑπάρχη σήμερα στὴ ζωὴ, θὰ εἶναι ἀνάπηρος καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ του πόδια.

10. ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ

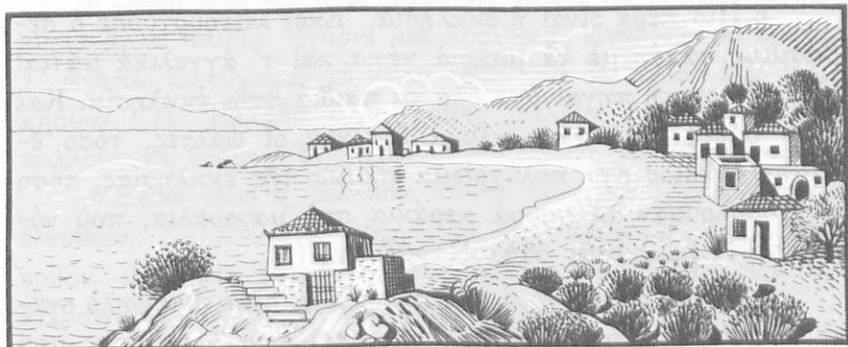
Μιά σπιθαμή άπ' τὸ χῶμα αὐτὸ
τ' ἄγιο κι ἱερὸ δὲ δίνω,
τῆ λευτεριά μου δὲν πουλῶ
καὶ σκλάβος δὲ θὰ γίνω.

Στὰ χέρια μου τ' ἀδείλιαστα
τὸ πιὸ παλιὸ ντουφέκι
γίνεται γιὰ τῆ λευτεριά
βροντῆ κι ἀστροπελέκι.

«Όχι!» φωνάζω στῆ σκλαβιά
κι ὀρθώνομαι λιοντάρι.
Τῆ χώρα τούτη ὅποιος τολμᾷ
ἄς ἔρθη νὰ τὴν πάρη!

Χάρης Σακελλαρίου

11. ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

«... Γεννήθηκα κοντά στη θάλασσα. Νά την, γαλαζοπράσινη ἐκεῖ μακριὰ στὰ βράχια. Σ' αὐτὴ περπάτησα, κολύμπησα, ἔκλαψα. Πῶς νὰ μὴν τὴν ἀγαπῶ;

» Κοντὰ σ' αὐτὴ ζοῦν οἱ δικοὶ μου : Ἡ μητέρα μου, ποῦ μοῦ ἔδωσε τὸ γάλα. Ὁ πατέρας μου μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα. Τ' ἀδέρφια μου μὲ τὶς τρέλες κι οἱ φίλοι μου κι οἱ σύντροφοί μου στὸ παίξιμο καὶ στὸ τραγούδι.

» Ἐκεῖ κοντὰ στὴ θάλασσα εἶναι καὶ τὸ σχολεῖο μου, ὅπου ἔμαθα τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐκεῖ ἦταν ὁ σοφός μου δάσκαλος. Τί μαθήματα! Τί παραμύθια! Τί τραγούδια μαζὶ του! Καὶ γέλια κι ἐκδρομὲς καὶ παιγνίδια. Δεύτερος πατέρας ἦταν γιὰ μᾶς.

» Σ' ἐκεῖνα τ' ἀνοιχτὰ παράθυρα μαζευόμαστε τὸ χειμῶνα τὰ παιδιὰ καὶ κοιτάζαμε τὴ βροχὴ, ποῦ πλημμύριζε τὸ περιβόλι. Κι ἐκεῖνο τὸ περιβόλι τὸ εἶχαμε φυτέψει μὲ τὰ χέρια μας. Ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ παράθυρα ἔμπαινε τὴν ἀνοιξὴ ποτάμι ὁ ἥλιος κι ἔλουζε τὰ σγουρὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν, τὰ θρανία, τὸν πίνακα, τὴν ἔδρα, ὅλη τὴν τάξη.

» Πιὸ πέρα εἶναι ἡ ἐκκλησία. Ἐκεῖ λειτουργοῦσε ὁ σεβάσιμος παπὰς μὲ τὰ μακριὰ γένια καὶ τ' ἀγγελικὰ μάτια. Κάθε Κυριακὴ πηγαίναμε ὅλα τὰ παιδιὰ στὴν ἐκκλησία. Καὶ ἦταν μέρες, ποὺ τόσο γλυκὰ ἔψελναν οἱ ψάλτες, τόσο ἔλαμπε ὁ ἥλιος στὰ πολύχρωμα τζάμια τῆς ἐκκλησίας, τόσο φεγγοβολοῦσαν τὰ χρυσὰ κεράκια στὰ μανουάλια, ποὺ νόμιζες ὅτι βρῖσκεσαι στὸν Παράδεισο.

» Κάτω, στὴν ἀγορὰ τῆς πόλης μας, εἶναι ἓνα ψηλὸ σπίτι. Ἐκεῖ εἶναι τὸ γραφεῖο, ὅπου ἐργάζεται ὁ πατέρας μου μὲ τὸ μεγάλο ἀδερφό μου.

» Κι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη μας, ἀνάμεσα σὲ δυὸ βουναλάκια, φαντάζει τὸ μικρὸ κοιμητήρι μας. Ἐκεῖ κοιμᾶται ὁ παπούς μου. Ὅταν πέθανε, τὸν ἔκλαψα μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά.

» Ὁ τόπος, ὅπου γεννήθηκαν οἱ γονεῖς μου, τ' ἀδέρφια μου κι οἱ φίλοι μου, τὸ σχολεῖο κι ὁ δάσκαλος, ἡ ἐκκλησία κι ὁ παπὰς, ὅλα αὐτὰ τὰ λένε πατρίδα.

» Τ' ἀγαπᾶς αὐτά; Ἄμα τ' ἀγαπᾶς αὐτά, ἀγαπᾶς τὴν πατρίδα σου.

» Κάθε παιδί ἔχει τὴν ξεχωριστή, τὴ μικρὴ του πατρίδα. Κι ὅλες οἱ μικρὲς πατρίδες κάνουν μιὰ μεγάλη, τὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ ὅλες οἱ μικρὲς πατρίδες ἔχουν μερικὰ πράγματα ἴδια κι ἀπαράλλαχτα. Τὴν ἴδια θρησκεία οἱ κάτοικοι καὶ τὴν ἴδια γλῶσσα. Τοὺς ἴδιους προγόνους. Τὰ ἴδια ἦθη κι ἔθιμα.

» Εἶμαι Ἕλληνας καὶ καυχιέμαι γιὰ τοὺς προγόνους μου. Ἄλλὰ κι ἐγὼ εἶμαι καλός. Εἶμαι φρόνιμος, καθαρός. Θέλω νὰ εἶμαι γερός, γιὰ νὰ μεγαλώσω καὶ νὰ κάμω στὴ ζωὴ μου κάτι. Μὰ καὶ τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸ ἀν δὲ μοῦ τύχη ἢ εὐκαιρία νὰ κάμω, θὰ εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ περάσω τὴ ζωὴ μου μ' ἐργασία, τιμὴ καὶ δικαιοσύνη.

» Ξέρω πώς και στις άλλες πατρίδες, τις ξένες, εκατομμύρια άλλα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, είναι σαν κι έμένα. Τ' αγαπῶ κι εὔχομαι τὸ καλὸ τους. Μὰ δὲ θέλω νὰ μ' ἀδικήσουν. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι τόπος μᾶλλον φτωχὸς κι ἔχει πολλοὺς νὰ θρέψῃ. Τῆς χρειάζεται εἰρήνη κι ἀσφάλεια.

» Ξέρω πὼς ἡ Ἑλλάδα πάντα πολέμησε, γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερη. Σκλάβους δὲ θέλησε νὰ ἔχῃ, ἀκόμη κι ὅταν μποροῦσε. Δὲ θέλει ὅμως κι αὐτὴ νὰ σκλαβωθῆ. Ἔδιωξε τὸν Πέρση καὶ τόσους ἄλλους εἰσβολεῖς ἀπὸ τῆ γῆ της.

» Δὲν ὀνειρεύομαι πολέμους. Θὰ ὑπερασπιστῶ ὅμως μὲ τὸ αἷμα μου καὶ τὴν τελευταία σπιθαμὴ τοῦ τόπου μου, πού μὲ ζῆ καὶ μὲ ἀντρεῖεὺι μὲ τὴν πολλή του δόξα.

» Ὅλοι οἱ ξένοι, πού κατοικοῦν πῶ εὐφοροὺς τόπους τριγύρω μας, ἐργάζονται. Θὰ ἐργαστῶ, γιὰ νὰ τοὺς φτάσω καὶ νὰ τοὺς ξεπεράσω, γιατί ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ εἶναι ἐξυπνη κι ἐπιδέξια. Μὲ τὴν ἐργασία μου θὰ κάμω πολλά· αὐτὸ τὸ ὑπόσχομαι στὸν ἑαυτό μου.

» Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη : γνωρίζω ἀπὸ μικρὸς τί εἶναι σ ε β α σ μ ὸ ς καὶ σέβομαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ καθετὶ πού εἶναι καλύτερο ἀπὸ μένα.

» Σέβομαι πῶ πολὺ τοὺς γέροους. Ἄν πῆς ἕναν πικρὸ λόγο σ' ἕνα γέρο, εἶναι δυὸ φορές πικρός. Ἄν τοῦ κάμῃς ἕνα κακό, εἶναι δυὸ φορές κακό. Θέλω ἐγὼ νὰ πειράξῃ κανένας τὸν πατέρα μου; Θέλω νὰ τὸν πικράνῃ; Ἔτσι κι ἐγὼ δὲ θὰ πειράξω καὶ δὲ θὰ πικράνω τὸν πατέρα ἄλλου παιδιοῦ . . .»

Αὐτὰ ἔγραψε προχτὲς ὁ Κωστάκης στὴν ἔκθεσή του, ὅταν ὁ δάσκαλός τους ζήτησε κάθε παιδὶ νὰ γράψῃ κ ἄ τ ι ἀ π ὸ τ ὸ ν ἑ α υ τ ὸ τ ο υ .

12. ΕΝΑ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΟ ΖΩΟ

Τὰ παιδιὰ, καθισμένα στὸν παχὺ ἴσκιο τῆς πελώριας καρυδιᾶς καὶ συζητώντας μὲ τὸν ἀγροφύλακα, εἶδαν νὰ ξεπροβάλλη ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν ἀμπελιῶν ὁ κύριος Πέτρος, ὁ γεωπόνος. Ἀμέσως πετάχτηκαν ἐπάνω. Ἄλλα τοῦ ἐτοίμασαν κάθισμα κι ἄλλα ἔτρεξαν νὰ φέρουν ὀπωρικὰ καὶ κρῦο νερό.

Κάθισε ὁ κύριος Πέτρος, σφουγγίζοντας τὸν ἰδρωτα. Ἄνάσανε. Κοίταξε γελαστὰ γύρω. Κι ἔπειτα :

— Πάλι ζωηρὴ συζήτηση εἴχατε, εἶπε.

— Ναί, ἀπάντησε ὁ ἀγροφύλακας. Κι αἰτία εἶναι τὸ « ζουλάπι » ἐκεῖνο ἐκεῖ, πού τὸ ἀνακάλυψε στὸ ἀμπέλι ὁ σκύλος μου.

— Τὸ ζουλάπι; Ἄ, ὁ σκαντζόχοιρος; Ὁ καημένος! Σφαῖρα ἔγινε ἀπὸ τὸν τρόμο του. Κι εἶναι μεγάλος!

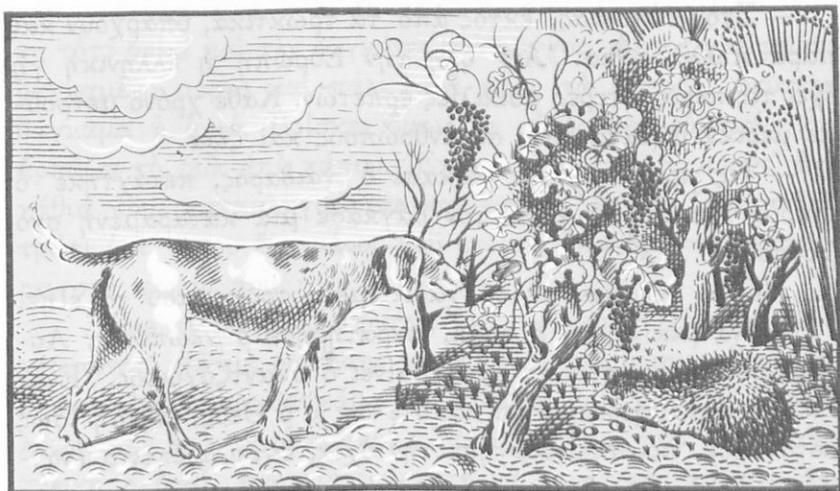
— Μᾶς λένε ἐδῶ, κύριε Πέτρο, πὼς ὁ σκαντζόχοιρος τρώει τὰ σταφύλια, εἶπε τὸ μικρότερο παιδί. Καὶ κάνει ζημιὰ, ἐνῶ ἐμεῖς διαβάσαμε κάπου ὅτι τρώει μόνο τὶς ὀχιές.

— Ὡστε αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἄκακο πλάσμα βρίσκεται « ὑπὸ κατηγορίαν » καὶ σεῖς, παιδιὰ, τοῦ γίνατε συνήγοροι; ρώτησε ὁ γεωπόνος.

— Ναί! ναί! φώναξαν τὰ παιδιὰ, ἐνῶ οἱ μεγάλοι γελοῦσαν.

Ἐφτασαν καὶ τὰ μικρὰ μὲ τοὺς καρπούς καὶ τὸ δροσερό, πηγαδίσιο νερό. Πῆρε ὁ κύριος Πέτρος σῦκα μελιστάλαχτα καὶ χοντρόρωγα μαῦρα σταφύλια. Ἐφαγε, εὐχαριστήθηκε κι ὕστερα :

— Πάλι τὸ ἴδιο ζήτημα στὴ μέση, εἶπε. Τὶς προάλλες ξανάγινε γι' αὐτὸ λόγος. Ὅσοι πιστεύουν ὅτι ὁ « ἀκανθόχοιρος » προξενεῖ ζημιὰ στὰ κτήματα, κάνουν λάθος...

— Μὰ τὸ εἶδαμε μὲ τὰ μάτια μας αὐτὸ τὸ ζῶο νὰ τρώῃ ρῶγες, διαμαρτυρήθηκε ἓνας ξωμάχος.

— Τὸ παραδέχομαι, γερο - Νικόλα. Κάποτε - κάποτε γεύεται κι αὐτὸς τὸν ἐκλεκτὸ καρπὸ. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ἂν κάνῃ τὸ κακὸ ποὺ προξενοῦν στὰ σταφύλια τ' ἄλλα πλάσματα, ἰδίως τὰ πουλιά. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τῆς « παγκαρπίας », ὅπως γνωρίζετε, καὶ οἱ σκύλοι ρίχνονται στὰ σταφύλια. Πῶς συμβαίνει λοιπὸν νὰ τὰ ἔχωμε μόνο μὲ τὸ σκαντζόχοιρο, ἓνα ζῶο πραγματικὰ εὐεργετικὸ στὸν ἄνθρωπο;

Ἄλλὰ, φίλοι μου, οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ μᾶς, ἄς μὴν τὸ κρύβωμε, τὸν κυνηγᾶμε γιὰ τὸ νόστιμο κρέας του. Πολλοὶ ἄνθρωποι σκέπτονται τὸ κέρδος τῆς στιγμῆς κι ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ λοιπά.

Ὅλοι γνωρίζομε ὅτι ὁ σκαντζόχοιρος ἐξολοθρεύει κάθε τρωκτικὸ, βλαβερὸ στὴ γεωργία, καὶ καταδιώκει πολὺ τὰ φίδια καὶ μάλιστα τὴν ὄχιά. Ἔχετε ἀντίρρηση;

— Κάθε ἄλλο! εἶπαν πολλὲς φωνές.

— Στόν τόπο μας, ἐκτός ἀπό τὰ τρωκτικά, ὑπάρχουν και πάρα πολλά φίδια. Ἐπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη ἢ ἐλληνικὴ γῆ ἔχει τὶς περισσότερες ποικιλίες ἐρπετῶν. Κάθε χρόνο μετροῦμε μερικὰ θύματά τους σὲ ἀνθρώπους και ζῶα.

— Τὶς προάλλες μᾶς ἔσκασε ὁ γάιδaros, πετάχτηκε ὁ μικρὸς Γιαννακός, γιατί τὸν δάγκασε μιὰ καταραμένη στὸ μουσοῦδι . . .

“Ὅλοι γέλασαν μὲ τὸ χαριτωμένο τρόπο πού τὰ εἶπε.

— Νά μιὰ ζημιὰ ἔξαφνα, παρατήρησε ὁ γεωπόνος. Λογαριάστε πόσες τέτοιες προλαβαίνει ὁ σκαντζόχοιρος. “Ἐνας Γάλλος ἐπιστήμονας εἶπε κάποτε ὅτι « ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἴσως μετανόησε, πού δημιούργησε τὴν ὀχιά, ἔστειλε ἔπειτα ἐναντίον της τὸν ἀκανθόχοιρο, ὀπλισμένο μὲ τὰ φοβερά του ἀγκύρια ».

Δυὸ διαβάτες σταμάτησαν και χαιρέτισαν. Ἐπειτα πλησίασαν τὸν κύριο γεωπὸνο και τοῦ ζήτησαν μιὰ συμβουλή. Ἐτσι, ἡ συζήτηση κόπηκε. Τότε τὰ παιδιὰ κράτησαν τὸ σκύλο κι ἄφησαν ἐλεύθερο τὸ ἀγκαθωτὸ ζῶο. Ἐκεῖνο ξεθάρρεψε και χώθηκε στοὺς θάμνους.

“Ὅταν ἔφυγαν οἱ περαστικοί, ἡ συζήτηση συνεχίστηκε.

— Ἐέρεις, κύριε Πέτρο, εἶπε ὁ γερο - Νικόλας, τὴν ἀνοιξη ὁ δάσκαλος μου ἔλεγε πὼς ὁ σκαντζόχοιρος, και νὰ δαγκαθῆ ἀπὸ ὀχιά, δὲν ψοφᾷ.

Οἱ ἄλλοι ἔδωσαν προσοχή.

— Σωστά σοῦ εἶπε. Λίγα χρόνια εἶναι, πού ἔγινε γνωστὸ αὐτὸ τὸ πράγμα, ἔπειτα ἀπὸ πειράματα σ' ἓνα εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ διατηροῦν πολλὲς ὀχιές.

Ἄλλοτε νομίζαμε ὅτι ὁ σκαντζόχοιρος πλησιάζει τὴν ὀχιά, τῆς δαγκάνει τὴν οὐρά και ἀμέσως γίνεται σφαίρα. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Τὴν ὀχιά τὴν πλησιάζει ἀφοβα και προβάλλει τὸ ρύγχος του, σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὴ μυριστῆ. Ἐκεῖ-

νη τότε ὀρμᾶ καὶ τὸν δαγκάνει στὸ ρύγχος. Αὐτὸς γλείφει τὸ δαγκαμένο μέρος καὶ πάλι κινᾶ πρὸς τὰ ἔμπρός. Δεύτερο δάγκαμα ἢ ὀχιά. Βρίσκει ὅμως κι αὐτὸς τὴν εὐκαιρία καὶ ἀρπάζει τὸ φίδι ἀπὸ κάπου. Ἐκεῖνο χτυπιέται πάνω στ' ἀγκάθια του, καταπληγώνεται καὶ ψοφᾶ. Ἄν τὸ ζῶο πεινᾶ, τρώει ἐπὶ τόπου ἓνα μέρος τοῦ φιδιοῦ. Ἄν ὄχι, τὸ μεταφέρει στὴ φωλιά του.

Ξέρω τί θὰ μὲ ρωτήσης, γερο - Νικόλα, εἶπε τώρα ὁ γεωπόνος. Θὰ μὲ ρωτήσης γιατί δὲν ψοφᾷ ὁ σκαντζόχοιρος ἔπειτα ἀπὸ τόσα δαγκάματα. Ἐδῶ κυρίως εἶναι ἡ ἀνακάλυψη, πού ἔκαναν οἱ εἰδικοί : Τὸ δηλητήριο, πού χύνει στὴν πληγὴ ἢ ὀχιά, ἐνῶ εἶναι ἀρκετὸ νὰ θανατώσῃ κάποτε ἄνθρωπο, δὲ φέρνει καμιὰ βλάβη στὸ ἀγκαθωτὸ ζῶο. Αὐτὸ γιὰ νὰ ψοφήσῃ, πρέπει νὰ δαγκαθῆ ἀπὸ τὴν ὀχιά τριάντα περίπου φορές. Καὶ κάθε φορὰ νὰ χύνεται στὴν πληγὴ ἢ παραπάνω ποσότητα, κάπου δηλαδὴ ἑπτὰ ἢ ὀχτὼ χιλιοστόγραμμα δηλητηρίου. Τόση ἀντίσταση δείχνει τὸ σῶμα του.

Δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀφήνωμε νὰ ἐξοντώνεται αὐτὸ τὸ εὐεργετικὸ ζῶο. Καὶ σημειῶστε τοῦτο : Σὲ ὅλη τὴν μεσημβρινὴ καὶ νότια Ἑλλάδα ὁ σκαντζόχοιρος εἶναι τὸ μοναδικὸ ζῶο, πού κυνηγᾷ ἀποτελεσματικὰ τὰ φαρμακερὰ φίδια. Στὴ βόρειο Ἑλλάδα εἶναι καὶ οἱ πελαργοί.

Ἔσεῖς οἱ μικροὶ ἀκοῦτε καὶ προσέχετε. Ἐμεῖς οἱ μεγάλοι ζήσαμε τὰ μικρὰ μας χρόνια, ὅταν οἱ ἐπιστῆμες δὲν ἦταν τόσο ἀναπτυγμένες. Γι' αὐτὸ ἐπιμένομε σήμερα σὲ μερικὰ πράγματα, ὄχι σωστά, πού τὰ διατηροῦμε ὅμως « κατὰ παράδοση ».

Θ. Μακρόπουλος

13. Ο ΛΥΚΟΣ ΚΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

Ὁ λαὸς φοβᾶται τὸ λύκο καὶ τὸν μισεῖ. Φοβᾶται καὶ τὴν ἀλεπού. Μὰ τὴ θαυμάζει κιόλας γιὰ τὴν ἐξυπνάδα της καὶ κάνει χάξι μὲ τις πονηριές της. Τὰ δυὸ αὐτὰ ζῶα τὸν παρακολουθοῦν παντοῦ ὅπου πάει καὶ τοῦ ληστεύουν τὸ βιός. Ὁ ἕνας χυμᾶ μὲς στὰ προβατοκόπαδά του καὶ τὰ ρημάζει. Ἡ ἄλλη ἔρχεται ἀκόμα πιὸ κοντά του καὶ κλέβει τις κότες του ἀπ' τὰ κοτέτσια. Δὲ μοιάζουν μ' ὅλα τ' ἄλλα τ' ἀγρίμια, πὺ ζοῦν μονάχα μὲς στὸ λόγχο κι ὅταν τὸν δοῦν, κρύβονται ἢ τὸ βάζουν στὰ πόδια. Τοῦτοι οἱ δυὸ ἔχουν τὸ θράσος νὰ τοῦ ζητοῦν μερτικὸ ἀπ' τὴν περιουσία του, λὲς καὶ τοὺς εἶχε γραμμένους στὰ χαρτιά του. Γι' αὐτὸ λέει γιὰ δαύτους : «Ὁ λύκος κι ἡ ἀλεπού τί θέλουν μὲ τ' ἀγρίμια!»

Ἔτσι πὺ τοὺς βλέπει νὰ ρίχνωνται κι οἱ δυὸ καταπάνω του, λὲς κι εἶναι συνεννοημένοι, λέει πῶς, δὲν μπορεῖ, κάποια παλιὰ φιλία ἢ συγγένεια θά 'χουν μεταξύ τους. Τὸ πιὸ πιθανὸ νὰ 'ναι κουμπάροι. Γι' αὐτὸ μόλις ἀνταμώνονται, τοὺς βάζει νὰ λένε :

- Τί κάνεις, κουμπάρα;
- Καλά, κουμπάρε. Ἐσύ;

Συχνὰ ἐπίσης τοὺς βλέπομε νὰ χαιρετιοῦνται μὲ τὰ ὀνόματά τους.

— Κυρ - Νικόλα, κυρ - Νικόλα, λέει ἡ ἀλεπού . . .

— Τί τρέχει, κυρα - Μάρω; τῆς ἀποκρίνεται ὁ λύκος.

Εἶν' οἱ δυὸ τους ἕνα ζευγάρι ταιριαστό, πὺ . . . δὲ χωνεύεται καθόλου οὔτε θέλει νὰ βλέπη ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

Κι αὐτὸ γιὰτὶ ὁ λύκος, ὅπως ξέρομε, εἶναι μεγάλος ἄρπαγας καὶ φαγάς. Μπρὸς στὴν πείνα του δὲ λογαριάζει τίποτε. Γράφει στὰ παλιὰ παπούτσια του, πὺ λένε, καὶ φιλιές καὶ κουμπαριές. Χυμᾶ κι ἀρπάζει τὸ φαῖ ἀπ' τ' ἄλλου-

νοῦ τὸ στόμα. Γι' αὐτὸ κι ἡ ἄλεπού τὸν ἀποφεύγει κι ὅταν τύχη νὰ τὸν συναντήση, κοιτᾷ μὲ ποιὸν τρόπο θὰ τὸν ξεφορτωθῆ.

Πολὺ συχνὰ τὴν παθαίνει ὁ λύκος ἀπ' τὴν παμπόνηρη αὐτὴ συντροφισσά του.

Μιά φορά, λένε, εἶδαν οἱ δυὸ τους ἓνα γέρικο ἄλογο, ποὺ ἔβασκε δεμένο στὸ λιβάδι, καὶ ρίχτηκαν πάνω του νὰ τὸ φᾶνε. Τὸ ἄλογο, ὅπως ἦταν δεμένο, εἶδε πὼς ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βάλῃ μαζί τους καὶ σκέφτηκε νὰ σωθῆ μὲ πονηριά.

— Τὸ ξέρω πὼς θὰ μὲ φᾶτε, τοὺς λέει. Μὰ τί νὰ γίνῃ! Ἔχω γεράσει πιά κι ἔτσι ἢ ἄλλιῶς τὸ τέλος μου πλησιάζει. Μὰ εἶναι κρίμα νὰ χαθῆ μαζί μ' ἐμένα κι ἡ περιουσία μου. Σ' ἓνα πολὺ κρυφὸ μέρος, ποὺ κανένας δὲν τὸ ξέρει, ἔχω κρύψει πολλὰ πιθάρια, γεμάτα λίρες. Φαίνεται πὼς ἐσεῖς εἴστε οἱ τυχεροί, γιὰ νὰ μὲ κληρονομήσετε. Στὰ πισινά μου πόδια, ἀπὸ κάτω, στὰ πέταλα, ἔχω γράψει τὸ μέρος, ὅπου ἔχω κρύψει τὸ θησαυρὸ μου. Ἄν σᾶς ἐνδιαφέρῃ, ἐλάτε νὰ τὸ διαβάσετε, γιὰ νὰ πᾶτε νὰ τὸν πάρετε.

Ἡ ἄλεπού κάτι ὑποψιάστηκε κι εἶπε νὰ λείψῃ ἀπ' τὴν κακὴ τὴν ὥρα.

— Κυρ - Νικόλα μου, λέει στὸ λύκο. Ἐπειδὴ δὲν ἔχω πάρει μαζί μου τὰ γυαλιά μου καὶ δὲ βλέπω νὰ διαβάσω, κάνεις τὸν κόπο νὰ διαβάσῃς ἐσύ, ποὺ εἶσαι καὶ γραμματιζούμενος, γιὰ νὰ ἰδοῦμε τί γράφει ἡ διαθήκη;

Ὁ λύκος κολακεύτηκε ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ἄλεπούς. Πῆγε ἀπὸ πίσω κι ἔσκυψε νὰ διαβάσῃ. Τὸ ἄλογο, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, τοῦ δίνει μερικὲς δυνατὲς κλοτσιεὲς στὸ κεφάλι καὶ τὸν πετᾷ μακριὰ μὲ σπασμένα μούτρα καὶ δόντια.

Ὅταν συνῆρθε ὁ λύκος, ἔφυγε μακριὰ. Κι ἡ ἄλεπού τὸν πειράζει καὶ τοῦ λέει :

—“Ε, κυρ - Νικόλα! Πῶς πῆγε τὸ διάβασμα; Τί γράφει ἡ διαθήκη; Ἄλλὰ μὴ μοῦ τῆ λές. Τῆ βλέπω τυπωμένη στὰ μοῦτρα σου. Νὰ χαιρόμαστε τὴν κληρονομιά μας! . . .

Εἶναι παμπόνηρο καὶ τετραπέρατο ζουλάπι ἢ ἀλεπού. Καὶ τῆ φοβερὴ σοφία της καὶ τὴν πονηριά της τῆ μεταδίνει καὶ στὰ παιδιά της. Τοὺς κάνει συστηματικὴ διδασκαλία. Τοὺς πάει στὴ φωλιά ζωντανὰ ποντίκια, κοτόπουλα, ἀκρίδες καὶ λαγούς καὶ τὰ μαθαίνει πῶς νὰ πιάνουν τὸ κυνήγι τους, πῶς νὰ τὸ παραμονεύουν, πῶς νὰ τὸ ξεπλανεύουν καὶ νὰ τὸ ξεγελοῦν. Ὅταν μεγαλώσουν, τὰ πάει ἔξω, στὶς στάνες καὶ στὰ κοτέτσια, τοὺς δείχνει τὶς παγίδες καὶ τοὺς μαθαίνει μὲ τί τρόπο νὰ τὶς ἀποφεύγουν, πῶς νὰ περνοῦν ἀπὸ δολωμένα μονοπάτια, πῶς νὰ κουβαλοῦν τὸ κυνήγι στὴ φωλιά τους, χωρὶς νὰ τοὺς πάρουν εἶδηση . . .

Στὸ τέλος τ’ ἀλεπόπουλα περνοῦν κι ἀπὸ . . . ἐξετάσεις καὶ παίρνουν τὸ ἀπολυτήριό τους. Ἔτσι, μιὰ φορὰ εἶχε μαζέψει γύρω της τὰ παιδιά της καὶ τοὺς ἔκανε τὶς τελευταῖες της ἐρωτήσεις :

— Βλέπετε κείνη τὴ φωτιά σ’ ἐκεῖνο ἐκεῖ πέρα τὸ βουνό; τοὺς ρώτησε.

— Τῆ βλέπομε, μάνα, ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

—“Α, τί καλὰ, ἔκανε ἡ ἀλεπού κι ἀπλωσε τὰ μπροστινά της πόδια. Τί καλὰ πού ζεσταίνομαι! . . .

— Μανούλα, μανούλα, ἔμπηξε τὶς φωνές ἐν’ ἀλεπόπουλο. Κάηκα, κάηκα! . . .

— Καλὰ, πῶς;

— Νά, μιὰ σπῖθα πετάχτηκε ἀπὸ κεῖ καὶ μ’ ἔκαψε.

— Μπράβο, παιδί μου. Ἐσὺ ξεσκόλισες. Τράβα τώρα στὴ δουλειά σου! . . .

Γι' αὐτὸ καὶ λένε : « Ἐκατὸ χρονῶ ἢ ἄλεπού, ἑκατὸν δέκα τ' ἄλεπόπουλο ».

« Ἱστορίες καὶ θρύλοι γιὰ τ' ἀγρίμια »
 Ἀπὸ τὸ βραβευμένο Ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
 Γ. Ἀποστολικά, Χ. Σακελλαρίου, Ν. Σκόπα

Χάρης Σακελλαρίου

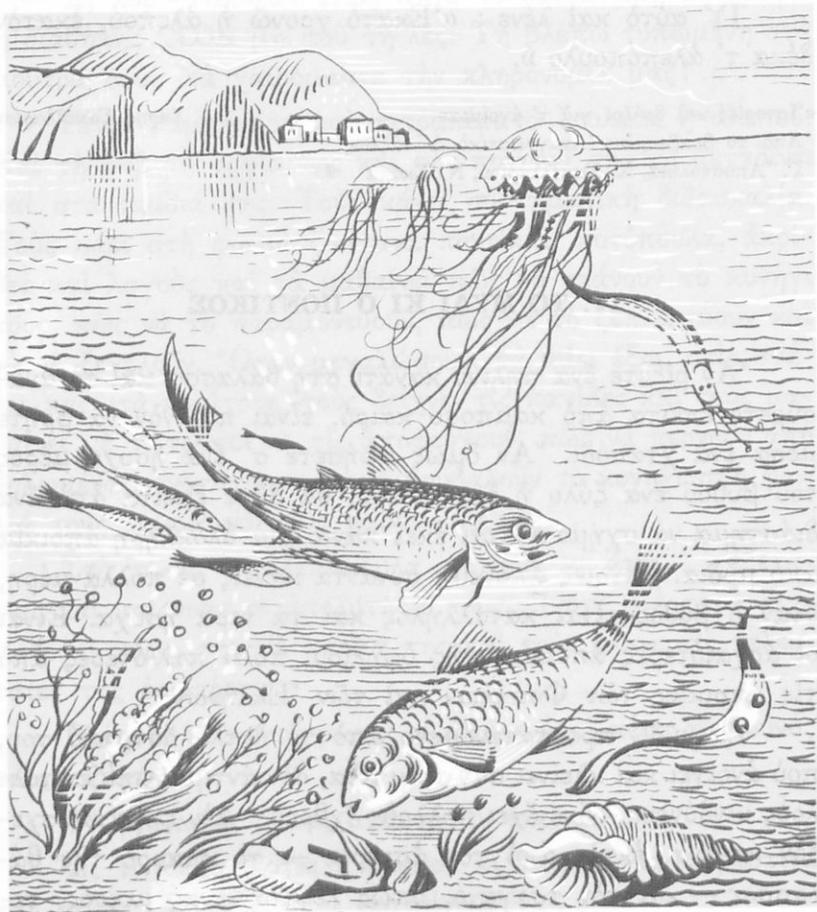
14. ΤΟ ΜΥΔΙ ΚΙ Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ

Ἄν ρίξετε ἓνα πῆλινο κανάτι στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀνασύρετε ἔπειτα ἀπὸ κάμποσο καιρὸ, εἶναι πιθανὸν νὰ βρῆτε μέσα ἓνα χταπόδι. Ἄν ὅμως ἀφήσετε σ' ἓνα ἥσυχο μέρος τοῦ βυθοῦ ἓνα ξύλο ἢ ἓνα σίδερο, θὰ δῆτε ἔπειτα ἀπὸ ἓνα διάστημα νὰ σχηματίζεται ἐκεῖ πάνω μιὰ ὀλόκληρη ἀποικία ἀπὸ μύδια. Τέτοιες ἀποικίες συναντᾶ κανεὶς σὲ πολλὰ μέρη, ὅταν ὁ βυθὸς εἶναι κατάλληλος καὶ τὰ νερὰ ἥσυχα. Εἶναι οἱ ἀρχαιότερες ἀποικίες τῆς ὑψηλίου, πολὺ παλιότερες ἀπὸ τὶς ἀποικίες τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ μύδι, προστατευόμενο ἀπὸ τὸ διπλὸ ὄστρακό του, πὺ ἀνοίγει καὶ κλείνει σὰν τσιμπίδα, δὲν ἀντιμετωπίζει πολλοὺς κινδύνους, οὔτε ἔχει πολλοὺς ἐχθρούς. Δὲν φοβᾶται σχεδὸν κανένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀστερία — τὸ σταυρὸ τῆς θάλασσας — καὶ τὸν τσαγανό, ὅπως λέγεται ἓνας μικρὸς, τετραπέρατος καβουράκος τοῦ βυθοῦ.

Ὁ πρῶτος, ὁ ἀστερίας, θεωρεῖται, καὶ εἶναι, ὁ μεγαλύτερος χαλαστῆς τῆς γενιᾶς τῶν μυδιῶν καὶ τῶν στρειδιῶν. Ζυγώνει τὸ θύμα του, τὸ ἀγκαλιάζει, τὸ πιέζει, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ τρώει.

Ὁ ἄλλος ἐχθρὸς, ὁ τσαγανός, ἔχει ἄλλη τακτικὴ. Αὐτὸς τὸ μύδι τὸ τρώει σιγὰ σιγὰ. Πῶς ὅμως μπορεῖ καὶ τὸ ἀνοίγει; Χμ! Ἄχει τὸν τρόπο του.

Ἄλλά, πρὶν ἐκθέσωμε αὐτὸν τὸν τρόπο, θὰ παρουσιάσωμε ἓνα ἄλλο φαγά, ἓνα ἄλλο περιέργο κι ἀπίθανο ἐχθρὸ τοῦ μυδιοῦ, στεριανῆς προελεύσεως. Καὶ τώρα πιά πρέπει νὰ φέρωμε τὴν συζήτηση στὸν ποντικὸ, γιατί αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπὸ ξηρᾶς ἐπιδρομέας.

Ὁ ποντικὸς εἶναι πολυμήχανος. Καταφέρει δουλειές πού σοῦ ἔρχεται ζαλάδα. Σκαρφαλώνει στὸν τοῖχο, τρυπᾷ τὴ σα-

νίδα, κλέβει τ' αὐγά. Τέλος, ανάμεσα στ' ἄλλα, εἶναι καὶ δεινὸς κολυμβητής. Κάνει καὶ μακροβουτία. Λαμπρά, ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ καὶ δὲν ἐκπλήττουν κανένα.

Ἐκεῖνο ὅμως, πού δὲν περίμενε κανείς, εἶναι ὅτι θὰ ἐπεξέτεινε τὴ δράση του καὶ μέχρι βυθοῦ! Καὶ ὅμως, καὶ αὐτὸ γίνεται. Φτάνει καὶ στὸ βυθὸ ἀκόμη καὶ ἐπιτίθεται στὰ μύδια. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο τριγυρίζει συχνὰ μυστηριωδῶς στὸ παραθαλάσσιο. Πολλοὶ τὸν ἐβλεπαν κι ἀποροῦσαν. Μιὰ μέρα ὅμως τὸ μυστήριο διαλευκάνθηκε. Βρέθηκε ποντικὸς πιασμένος σὲ μιὰ περιέργη παγίδα τοῦ βυθοῦ : ἓνα μεγάλο μύδι βαστοῦσε στὴν τσιμπίδα τοῦ ὀστράκου του ἓναν ποντικὸ ἀπὸ τὸ μουσοῦδι! Πειστήριο τρομαχτικὸ ! Τὸ πράγμα ἦταν ὀλοφάνερο. Ὁ ποντικὸς νοστιμευόταν τὰ μύδια καὶ κατέβαινε καὶ τὰ ἔτρωγε. Ὅσο πού πιάστηκε ἀπὸ ἓνα ! Γεννιόταν ὅμως μιὰ νέα ἀπορία : Πῶς μποροῦσε ὁ ποντικὸς καὶ ἔτρωγε τὰ μύδια; Πῶς τὰ ἄνοιγε; Καί, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι τὰ πρόφτανε ἀνοιχτά, πῶς δὲν πιανόταν τόσον καιρὸ; Μὲ τί τρόπο ὁ ποντικὸς ἀποφεύγει τὴν τσιμπίδα καὶ γενικὰ πῶς καταφέρνει καὶ τρώει τὸ μύδι ; Λοιπὸν ἰδοὺ τὸ τέχνασμα ! Ὅταν ὁ ποντικὸς διακρίνη ἀπὸ ψηλὰ τὸ μύδι ἀνοιχτό, παίρνει μὲ τὸ στόμα του μιὰ πέτρα μικρὴ, πηγαίνει στὴν ἄκρη καὶ τοῦ τὴ ρίχνει. Μπλούμ! Ἐνενήντα στὰ ἑκατὸ ἡ πέτρα βρῖσκει τὸ στόχο, δηλαδὴ πέφτει ἀκριβῶς ἀνάμεσα στὶς δυὸ κουτάλες τοῦ μυδιοῦ. Ἐκεῖνο τρομαγμένο προσπαθεῖ νὰ κλείση. Μὰ εἶναι ἀδύνατο. Ἡ πέτρα τὸ ἐμποδίζει. Καὶ ἡ θύρα μένει μισάνοιχτη. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι πλέον ζητήματα μιᾶς ἀπλῆς βουτιᾶς. Ὅπως βλέπετε, τὸ τέχνασμα εἶναι πολὺ ἐξυπνο καὶ πολὺ ἀπλό.

Τὴν ἴδια λοιπὸν μέθοδο μεταχειρίζεται καὶ ὁ τσαγανός. Κουβαλάει καὶ αὐτὸς μιὰ πέτρα καὶ τὴ ρίχνει στὸ ἀνοιγμα τῆς θύρας τοῦ στρειδιοῦ ἢ τοῦ μυδιοῦ καὶ ἡ θύρα δὲν

μπορεῖ νὰ κλείση πιά. Καὶ τότε ἐκεῖνος μπαίνει μέσα ἄφοβα καὶ στρώνεται στὸ φατ. Μιμεῖται ἄραγε τὸν ποντικὸ ἢ ὁ ποντικὸς πῆρε τὸ σχέδιο ἀπὸ τὸν τσαγανό; Σὲ ποιὸν ἀνήκει ἡ πατρότητα τῆς ἐφευρέσεως; Ἡ πρόκειται γιὰ ἀπλὴ σύμπτωση; Μᾶλλον αὐτὸ θὰ συμβαίη. Τὰ μεγάλα πνεύματα πάντοτε συναντῶνται.

«Ἐδῶ Βυθὸς»

Θέμος Ποταμιάνος

15. Ο ΤΣΕΛΙΓΚΑΣ

Ἦθελα νὰ ἴμουν τσέλιγκας, νὰ ἴμουν ἓνας γιδάρης,
νὰ πάω νὰ ζῆσω στὸ μαντρί, στὴν ἐρημιά, στὰ δάση.
Νὰ ἴχω κοπάδια πρόβατα, νὰ ἴχω κοπάδια γίδια
κι ἓνα σωρὸ μαντρόσκυλα, νὰ ἴχω καὶ βοσκοτόπια.
Τὸ καλοκαίρι στὰ βουνά, στοὺς κάμπους τὸ χειμῶνα,
νὰ ἴχω σὲ μιὰ ψηλὴ κορφή, καλύβι ἀπὸ ρουπάκια.
Νὰ ἴχω μὲ τὰ βοσκόπουλα σὲ κάθε σκάρο γλέντι,
νὰ ἴχω φλογέρα νὰ λαλῶ, ν' ἀντιλαλοῦν οἱ κάμποι.

Κώστας Κρυσιᾶλλης

16. Η ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ

1. Γεννήθηκα από ένα βελανίδι, που ο άνεμος τὸ ἄρπαξε ἀπὸ μιὰ βελανιδιά καὶ τὸ ἔριξε κοντὰ στὸ δάσος.

Χωρὶς καμιά περιποίηση, χωρὶς κανέναν νὰ φροντίζει γιὰ μένα, μεγάλωσα μονάχη μου σιγὰ σιγὰ. Κι ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, πάνω ἀπὸ διακόσια, ἔγινα κι ἐγὼ μεγάλη βελανιδιά.

2. Οἱ ρίζες μου προχώρησαν βαθιὰ καὶ ξαπλώθηκαν μέσα στὴ γῆ, ὅσο ἀπλώνονται πάνω στὸν κορμὸ μου καὶ τὰ κλαδιά μου ὀλόγυρα. Ἐνα μεγάλο δέντρο πρέπει νὰ ἔχη μεγάλες καὶ δυνατὲς ρίζες, γιὰ νὰ στηρίζεται καλά.

Τὰ κλαδιά μου μεγάλωσαν κι ἀπλώθηκαν σ' ὅλες τὶς μεριές, σὰν πελώρια χέρια.

Ἐριξα πολὺ μεγάλο ἀνάστημα καὶ πέρασα ὅλα τ' ἄλλα δέντρα που εἶναι ἐδῶ. Ὁ κορμὸς μου στὰ μικρά μου χρόνια ἦταν λεπτὸς καὶ τρυφερός· μετὸν καιρὸ ὅμως ἔγινε χοντρός καὶ δυνατός. Κι ἡ φλούδα μου, ὅταν ἤμουν μικρή, ἦταν πρασινωπὴ καὶ μαλακὴ· λίγο λίγο κι αὐτὴ πῆρε χρῶμα μαυριδερό, ἔγινε σκληρὴ καὶ γέμισε σχισμάδες.

3. Λίγο πιὸ πέρα ἀπὸ μένα εἶναι κι ἄλλες βελανιδιές, πολὺ γέρικες. Μὲ περνοῦν πολλὰ χρόνια.

Εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, γιαγιάδες μου καὶ προγιαγιάδες μου. Ὁ κορμὸς τους εἶναι γεμάτος ἀπὸ κουφάλες καὶ ρόζους καὶ τὰ κλωνάρια τους εἶναι ὅλο ρόζοι.

4. Τὰ φύλλα μου εἶναι πολλὰ καὶ πυκνά, ἀλλὰ μονάχα στὴν ἄκρη τῶν κλαδιῶν. Στὴ μέση δὲν ἔχω πολλὰ φύλλα· γι' αὐτὸ ὅποιος στέκεται κοντὰ στὸν κορμὸ μου μπορεῖ νὰ δῇ ὡς πάνω στὴν κορυφή μου.

Κάτω ἀπὸ τὴ φυλλωσιά μου φυτρώνουν λογιῆς - λογιῆς ἀνοιξιὰτικα φυτὰ κι ἀγριολούλουδα. Ὁ ἥλιος περνᾷ μέσ'

ἀπὸ τῆ φυλλωσιά μου, φτάνει ὡς τὸ χῶμα καὶ τοὺς δίνει
ζωή.

Ὁ ἥλιος! Ἄχ, πῶς τὸν ἀγαπῶ! Δὲν ξέρω ἂν εἶναι
ἄλλο δέντρο στὸν κόσμο, ποὺ ν' ἀγαπᾷ τὸ φῶς καὶ τὴ ζε-
στασιά ὅπως ἐγώ.

Δὲν πολυβιάζομαι νὰ βγάλω τὴν ἀνοιξὴ τὰ προιονωτὰ
φύλλα μου· φοβοῦμαι τὸ κρύο καὶ περιμένω νὰ ζεστάνη ὁ
καιρὸς καὶ τὰ φύλλα μου βγαίνουν ὄχι χωριστὰ τὸ καθένα,

ἀλλὰ φοῦντες - φοῦντες, κι ἔχουν ἕνα κοτσάνι, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ γυρνοῦν στὸν ἀγαπημένο ἥλιο.

5. Ὁ καρπός μου εἶναι ἡ πιὸ θρεπτικὴ τροφὴ γιὰ τοὺς χοίρους. Βελανίδια ἔδινε καὶ ἡ Κίρκη στοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεά κι ἔτρωγαν, ἀφοῦ τοὺς μεταμόρφωσε σὲ χοίρους, ὅπως λέει ἡ μυθολογία.

Μὰ καὶ τὰ φλουδωτὰ κουπάκια τῶν βελανιδιῶν μου καὶ ἡ φλούδα μου δὲν εἶναι πράγματα ἄχρηστα· μ' αὐτὰ οἱ βυρσοδέφες κατεργάζονται τὰ δέρματα.

Λησιμόνησα νὰ σᾶς πῶ πῶς τὰ φύλλα μου καὶ τὰ κλαδιά μου, τὸ καλοκαίρι, τὰ δαγκώνουν κάτι μικρὰ ζωύφια. Στὸ κάθε δάγκωμα γίνεται ἕνα ἐξόγκωμα σὰν καρῦδι. Ἐκεῖ μέσα τὰ μικρὰ ζωύφια φυλάγουν τ' αὐγά τους.

Τὰ καρῦδια αὐτὰ τὰ λένε κηκίδια καὶ τὰ μεταχειρίζονται γιὰ γιατρικό· ἀκόμη γιὰ νὰ κάμουν μελάνι· κι οἱ χωρικοὶ γιὰ νὰ βάζουν μαῦρα, ὅταν θέλουν, τὰ μάλλινα ὑφάσματα τους.

6. Τώρα νὰ σᾶς πῶ καὶ γιὰ τὸν κορμό μου. Στὸν κορμό μου τὸ μέσα ξύλο, ἡ καρδιά, νὰ ποῦμε, εἶναι σταχτερὴ καὶ τόσο σκληρὴ, ποὺ δὲν μπορεῖ εὐκολὰ νὰ τὴ χαράξῃ τὸ μαχαίρι. Τὸ ἄλλο ξύλο, ποὺ εἶναι ὀλόγουρα στὴν καρδιά καὶ γειτονεῦει μὲ τὴ φλούδα μου, εἶναι κιτρινωπὸ καὶ μαλακό. Αὐτὸ μὲ κάνει καὶ ζῶ. Ἀπ' αὐτὸ περνοῦν οἱ χυμοί, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὶς ρίζες καὶ φτάνουν ὡς τ' ἀκροκλάδια.

Ἡ καρδιά μου πάλι μὲ συγκρατεῖ στερεὰ καὶ μὲ κάνει νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸν ἄνεμο, ὅσο δυνατὰ κι ἂν φυσᾷ. Τὸ ξύλο τῆς καρδιᾶς μου εἶναι πολὺ χρήσιμο στοὺς ἀνθρώπους.

Ὅταν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ξύλο, ποὺ νὰ μὴ σαπίζῃ στὸ νερό, ποὺ νὰ εἶναι αἰώνιο, τρέχουν νὰ βροῦν καρδιά βελανιδιάς καὶ κάνουν γεφύρια, βάρκες, καράβια καὶ σπίτια.

7. Μὲ τὸ ἄλλο μου ξύλο, τὸ κιτρινωπὸ, κάνουν ἐπι-

πλα, πού είναι προφυλαγμένα από τὸ νερὸ καὶ δὲν ἔχουν φόβο νὰ σαπίσουν. Αὐτὸ τὸ ξύλο τὸ μεταχειρίζονται καὶ γιὰ κάψιμο σὲ φούρνους, σὲ τζάκια, σὲ θερμάστρες καὶ μὲ τὰ κλαδιὰ μου κάνουν τὸ πιὸ καλὸ ξυλοκάρβουνο, τὸ ἄγριο, ὅπως λένε οἱ νοικοκυρές.

Τὸ κιτρινωπὸ ξύλο μου εἶναι κάποτε κατατρυπημένο. Ἔνα πλῆθος ἔντομα ἔρχονται, τρυποῦν τὴ φλούδα μου, κάνουν ἐκεῖ μέσα τὴ φωλιά τους καὶ φυλάγουν τ' αὐγά τους· σὲ λίγο τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κορμοῦ μου κάτω ἀπὸ τὴ φλούδα γίνεται κούφιο.

8. Καὶ τώρα πῶς νὰ γλιτώσω; Ἄς εἶναι καλὰ ὁ φίλος μου ὁ δρυοκολάπτης, τὸ καλὸ πουλὶ μὲ τὸ βαθὺ κόκκινο, τὸ κρεμεζὶ μέτωπο, τὶς πράσινες ἢ ἀσπρόμαυρες φτεροῦγες του καὶ τὴν κοκκινωπὴ οὐρά.

Αὐτὸ ἔρχεται ταχτικά καὶ μὲ τὴ δυνατὴ μύτη του ἀρχίζει νὰ χτυπᾷ τὸν κορμὸ μου : τὰκ - τὰκ - τὰκ. Ἀπὸ τὰ δυνατὰ χτυπήματα ἀντιβουίζει τὸ δάσος καὶ τὸ ἔξυπνο πουλὶ καταλαβαίνει, ὅταν ὁ κρότος εἶναι ξερός, πῶς τὸ ξύλο εἶναι γερό. «Ἐδῶ δὲν εἶναι τίποτε », λέει μὲ τὸ νοῦ του· καὶ πηγαίνει παραπέρα.

Ἐπαναρχίζει τὸ τὰκ - τὰκ - τὰκ καὶ ὅταν ἀκούσῃ τὸ ξύλο νὰ κουδουνίζῃ, ὅπως κουδουνίζουν τὰ κούφια πράγματα, «ἐδῶ εἵμαστε!» λέει, καὶ μὲ τὴ φοβερὴ μύτη του σκάβει δυνατὰ, βρίσκει τὴ φωλιά καὶ τρώει ὅλα τὰ ἔντομα.

Στὰ παλιὰ χρόνια, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἤθελαν νὰ παινέσουν κανένα γιὰ τὴν παλικάριά του καὶ τὴ δύναμή του, θυμόνταν ἐμένα καὶ τὸν παρομοίαζαν μὲ τὸ ξύλο μου, πού εἶναι σκληρὸ σὰν πέτρα.

17. Ο Π Ε Υ Κ Ο Σ

ΕΝΑΣ πεῦκος μὲς στὸν κάμπο
γέρας' ὁ φτωχός,
στέκει ἐκεῖ πρωὶ καὶ βράδῳ
μοναχός.

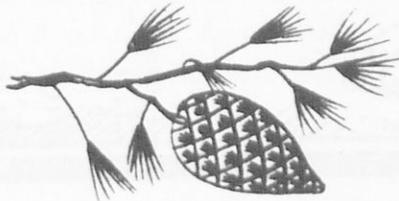
Ἔχασε μεγάλους κλώνους,
ἔμαθε πολλά,
ζῆ διακόσια τόσα χρόνια
στρογγυλά.

Ἄκουσε τὰ καριοφίλια,
εἶδ' ἄρματολούς,
πέρασε πολέμους, μπόρες,
κεραυνούς.

Μὰ βαστάει σὰν παλικάρι
ὅσο κι ἂν γερνᾷ,
κι ἀγναντεύει πέρα ὡς πέρα
τὰ βουνά.

« Παιδικὰ τραγούδια »

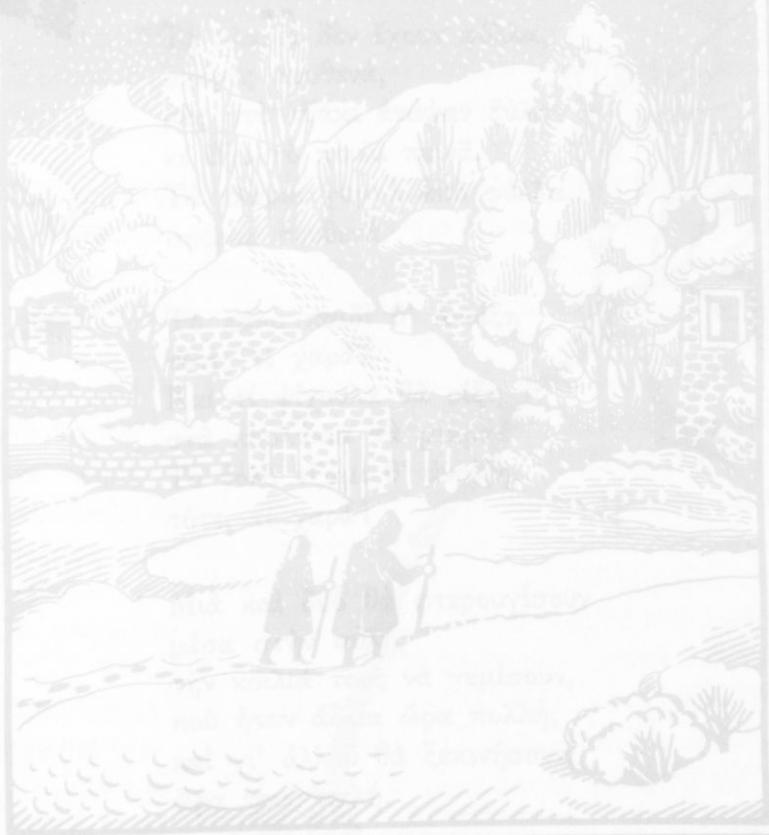
Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Η ΧΕΙΜΩΝΙΑ

2^{ΟΣ} ΚΥΚΛΟΣ
ΧΕΙΜΩΝΑΣ

18. ΧΕΙΜΩΝΙΑ

Στὸ χωριὸ μὲ τ' ἄσπρα σπίτια
ἤρθε ἡ χειμωνιά,
μαζευτήκαν τὰ σπουργίτια
καὶ ζητοῦν ζεστὴ γωνιά.
Ἐξω ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια
ἤρθε ἡ παγωνιά.

Τὰ κλαριά δὲν ἔχουν φύλλα,
σπόρος πουθενά,
μὲς στὸ τζάκι ἀνάψαν ξύλα
κι ἔξω τὸ πουλὶ πεινᾷ.
Τὰ κλαριά γυμνὰ ἀπὸ φύλλα,
σπόρος πουθενά.

Τὸ καλὸ παιδί θ' ἀνοίξη
τότε, τί χαρά!
Καὶ τί ψίχουλα θὰ ρίξη
στὰ πουλάκια τὰ μικρά!
Τὸ θολὸ τζάμι θ' ἀνοίξη.
τότε, τί χαρά!

Μιὰ καὶ δυὸ θὰ φτερουγίσουν
μέσα στὴν αὐλή,
τὴν κοιλιὰ τους νὰ γεμίσουν,
ποὺ ἦταν ἄδεια ὥρα πολλή,
καὶ γι' ἄλλοῦ θὰ ξεκινήσουν,
ὥρα τους καλή.

Μιχ. Δ. Στασινόπουλος

19. Τ Ο Χ Ι Ο Ν Ι

1. Ήταν χειμωνιάτικο βράδυ. Ὁ ἀέρας εἶχε πέσει καί στο περιβόλι βασίλευε ἡσυχία. Ὡστόσο ὁ οὐρανὸς ἦταν σκεπασμένος ἀπὸ σταχτιά καὶ μαῦρα σύννεφα.

Ἐξαφνα ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κάτι μικρὲς πεταλουδίτσες. Ήταν νιφάδες χιονιοῦ. Κι ἔπεφταν τόσο μαλακά, τόσο ἀπαλά ἢ μιὰ κατόπι στὴν ἄλλη οἱ πεταλουδίτσες αὐτές, ποὺ δὲν ἀκούονταν καθόλου. Οἱ μικρότερες μάλιστα χόρευαν στὸν ἀέρα σὰν τρελές. Σιμώνοντας ὅμως ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ τοὺς κοιμισμένους θάμνους καὶ τὰ δέντρα, τὰ στόλιζαν μὲ πολὺ γοῦστο. Δὲν ξεχνοῦσαν οὔτε τὸ παραμικρὸ κλαδάκι.

Κι ἔπεφταν κι ὅλο ἔπεφταν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ χιλιάδες, ἑκατομμύρια πεταλουδίτσες κι ἄφηναν στὴ γῆ τὰ φορεμάτια τους, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν ἀστρουλάκια. Ἔτσι, φόρεσαν καὶ τῆς κληματαριάς ἓνα ζεστὸ πανωφόρι καὶ τὴ χλόη τὴ σκέπασαν μ' ἓνα πάπλωμα ἀφράτο, πουπουλένιο.

Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ στὰ κάγκελα καὶ σὲ ὅλα τὰ πράματα τοῦ περιβολιοῦ. Στὸ καθένα ἔβαλαν ἀπὸ μιὰ σκούφια. Μὰ στὴ βία τους ἐπάνω ἔκαμαν καὶ μερικὰ στραβά. Ἄλλα πῆραν μεγάλες σκούφιες κι ἔβλεπες νὰ τοὺς κατεβαίνουν ὡς τ' αὐτιά. Ἄλλα πάλι πῆραν μικρότερες καὶ τοὺς στέκονταν στὴν κορυφή. Μερικὲς μπῆκαν στραβά. Μὰ τί ἔχει νὰ κάμη; Φτάνει ποὺ πῆραν ὅλα τὸ δῶρο τους ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Καθένα δὲν ἔμεινε παραπονεμένο.

2. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ περιβόλι ἦταν ἀγνώριστο. Μὰ τί ξάφνιασμα ἦταν ἐκεῖνο, τί χαρά, τί πανηγύρι, σὰν ξύπνησαν ὅλα κι εἶδαν τὰ λευκά τους δῶρα. Οἱ θάμνοι δὲν τολμοῦσαν νὰ κουνηθοῦν, μήπως καὶ τοὺς πέσουν τὰ ὄμορφα στολίδια. Ἡ χλόη ἦταν πολὺ εὐχαριστημένη μὲ τὸ ἀφράτο, τὸ ἀπαλό

της πάπλωμα. Ἡ γριά κληματαριά, πού ἄλλοτε ξυπνοῦσε πρώτη ἀπ' ὄλους, σήμερα ξύπνησε τελευταία. Τόσο γλυκά κοιμήθηκε κάτω ἀπ' τὸ ζεστό της πανωφόρι. Ἀπ' ὅλα ὅμως πιὸ πολὺ χάρηκαν τὰ κάγκελα τοῦ φράχτη.

— Θα μᾶς τ' ἀφήσουν ἄραγε γιὰ πάντα τὰ ὄμορφα αὐτὰ σκουφιά; ρωτοῦσαν.

Ἄλλὰ δὲν πρόφτασαν καλὰ καλὰ νὰ χαροῦν τὰ δῶρα τους, ὅταν ἔξαφνα ἀκούστηκαν κάτι φωνές χαρούμενες καὶ σὲ λίγο τὸ περιβόλι γέμισε ἀπὸ παιδιά.

Θεέ μου! τί τρέλες ἦταν ἐκεῖνες, σὰν ἀντίκρισαν τὸ ἀπαλό, τὸ κατάλευκο χιόνι! Ἄλλα κυλιόνταν γάμω καὶ ἄλλα κυνηγιόνταν μὲ τὶς χυῶφτες γεμάτες χιόνι.

Σὲ λίγο ἀναψε κι ὁ χιονοπόλεμος. Πῶ πῶ! τί κακὸ ἦταν ἐκεῖνο! Δὲν ἔμεινε στολίδι γιὰ στολίδι στὰ χαμόδεντρα. Ἀκόμη καὶ στὰ ψηλά δέντρα ἔφταναν οἱ μπάλες. Πᾶνε κι οἱ σκούφιεσ πού φοροῦσαν τὰ κάγκελα, πάει καὶ τὸ πανωφόρι τῆς κληματαριάς. Σωστή καταστροφή! Τὰ παιδιά ὅμως ἦταν ἐνθουσιασμένα. Κατακόκκινα τὰ μάγουλά τους καὶ τὰ μάτια τους ἀστραφταν ἀπὸ χαρά.

20. ΣΤΑ ΚΡΥΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

1. Βαρύς χειμώνας πλάκωσε κι οί χωρικοί, κλεισμένοι τὰ βράδια στὰ σπίτια τους, μαζεύονται ὅλοι γύρω στὴ φωτιά.

Ἐκείνη τὴ νύχτα ὁ ἄνεμος βουίζει πιὸ ἄγρια ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά.

Στὸ σπίτι τοῦ γερο - Φώτη ἡ γωνιὰ ἀναβε ὀλόφλογη κι ἔχυνε σ' ὅλο τὸ δωμάτιο εὐχάριστη πύρα. "Ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ ἦταν καθισμένοι γύρω στὴ φωτιά.

Ἡ Γιώργαινα ράβει ἓνα φορεματάκι τοῦ παιδιοῦ, ἡ Χρυσάνθη γνέθει, ὁ Γιώργης πυρώνει τὰ χέρια του κι ὁ γέρος συδαυλίζει τὴ φωτιά.

2. Ὁ Δημήτρης, πού τοῦ ἀρέσουν τὰ μαντέματα, ἀρχίζει πρῶτος, γιὰ νὰ παρακινήθουν κι οἱ ἄλλοι. Ἀπὸ κεῖ τὰ μαθαίνει καὶ τὰ λέει καὶ στ' ἄλλα τσοπανόπουλα καὶ τοὺς παίρνει ἓνα σωρὸ « κάστρα ».

— Ἀπόψε θὰ σᾶς πῶ μαντέματα, πού δὲ θὰ τὰ βρῆ κανένας, τοὺς λέει. Ἀκοῦστε ἓνα :

*Τέσσερεις στέκονται,
δυσὸ ἀκοῦνε,
ἓνας σκάβει,
κι ἓνας θυμιατίζει.*

Τί εἶναι ;

Σκέπτονται ὅλοι, βάζουν μὲ τὸ νοῦ τους κάμποσα πράγματα, ἀλλὰ κανένας δὲν ὑποψιάζεται πὼς εἶναι τὸ γουρούνι μὲ τὴν οὐρά του.

— Βρῆτε το λοιπόν ! τοὺς πεισμώνει ὁ Δημήτρης. Καὶ ἐπειδὴ κανένας δὲν τὸ βρίσκει, τοῦ δίνουν ἀπὸ ἓνα « κάστρο » ὁ καθένας, γιὰ νὰ τοὺς τὸ πῆ.

— Τέτοια δύσκολα μαντέματα μονάχα ο Γιώργης ξέρει, ξαναλέει ο Δημήτρης σέ λίγο. Μά νά πού σās είπα κι ἐγώ ένα! . . . Κι αυτό πού θά σās πῶ τώρα, δέ θά τὸ βρῆ κανένας σας. "Οποῖος τὸ ξέρει, ἐδῶ θά φανῆ! . . .

*Μικρὴ-μικρὴ νοικοκυρὰ
μεγάλῃ πίτα κάνει.*

Τί εἶναι :

Κι αὐτὸ τοὺς τὸ εἶπε, γιατί, ὅσο κι ἂν σκέφτηκαν, δὲν πῆγε ὁ νοῦς τους στὴ μέλισσα.

3.— 'Εγὼ θά σοῦ πῶ ένα, λέει ὁ Γιώργης, καὶ νά σέ δῶ ἂν τὸ βρῆς.

*Τὸ φίδι τρώει τὴ θάλασσα
κι ἡ θάλασσα τὸ φίδι.*

Τί εἶναι ;

— Τὸ λυχνάρι μὲ τὸ φιτίλι! πετάχτηκε ὁ Δημήτρης.

— Τὸ πέτυχεσ' ! τοῦ λέει ὁ Γιώργης. Μὰ τώρα θὰ σοῦ πῶ δύο, πού εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα. Νὰ δοῦμε, θὰ τὰ βρῆς κι αὐτά ;

— Πές τα καὶ θὰ τὰ βρῶ, τοῦ ἀπαντᾷ.

— "Ακουσε λοιπὸν τὸ πρῶτο :

*Μιά κόρη λυγερή
βῆμα βῆμα περπατεῖ
κι ἀπὸ πίσω της πηγαίνει
μιὰ γριὰ βλογοκομμένη !
Τί εἶναι ;*

"Ακουσε τώρα καὶ τὸ δεύτερο :

*"Εχω μιὰ προβατίνα,
ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆ δένω
κι ἀπὸ τὴν οὐρὰ τῆ σέρνω !
Τί εἶναι ;*

Ὁ Δημήτρης τὸν ἔβαλε καὶ τοῦ τὰ εἶπε πάλι καὶ πάλι, μὰ δὲν τὰ βρῆκε. Τότε κι οἱ ἄλλοι τοῦ ἔταξαν σπουδαῖα « κάστρα », γιὰ νὰ τοὺς τὰ φανερώσει.

— Μὰ γιὰ σκεφτῆτε λιγάκι ἀκόμη ! τοὺς λέει. Ὁ κόσμος τὸ χρειάζεται ὅλη τὴν ὥρα !

Τοὺς βασάνισε κάμποσο, ἔπειτα τοὺς μαρτύρησε πὼς εἶναι ἡ βελόνα μὲ τὴ δαχτυλήθρα, πού μοιάζει μὲ βλογοκομμένη.

— "Ε ! φτάνει πιά τὰ « κάστρα » πού πῆρες, Γιώργη, εἶπε ὁ γερό - Φώτης. Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ σχολάσωμε.

Γεώργιος Α. Μέγας

21. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Στή Βηθλεέμ, μιὰ νύχτα σκοτεινή, ἕνας ἄνθρωπος γύριζε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα χτυπώντας καὶ παρακαλώντας νὰ τοῦ δώσουν λίγη φωτιά, γιὰ νὰ ζεστάνη ἕνα παιδάκι, ποὺ γεννήθηκε ἐκεῖνο τὸ βράδυ, καὶ τὴ μητέρα του.

Ἄλλὰ ἦταν νύχτα, ὅλοι κοιμόνταν καὶ κανένας δὲν τοῦ ἀποκρινόταν. Ὁ ἄνθρωπος συνέχιζε τὸ δρόμο του. Στὸ τέλος εἶδε μακριὰ ἕνα φῶς. Κίνησε κατὰ κεῖ καὶ ὅταν ἔφτασε, εἶδε πὼς ἦταν μιὰ μεγάλη φωτιά κι ὀλόγυρά της ἦταν ξαπλωμένο ἕνα κοπάδι ἄσπρα πρόβατα. Τὸ κοπάδι τὸ φύλαγε ἕνας γερο - βοσκός. Στὰ πόδια τοῦ βοσκοῦ ἦταν ξαπλωμένα τρία μεγάλα σκυλιὰ.

Μόλις ὁ ἄνθρωπος πλησίασε, τὰ τρία σκυλιὰ ξύπνησαν κι ἄνοιξαν τὰ μεγάλα τους στόματα νὰ γαβγίσουν. Μὰ δὲν μπόρεσαν νὰ βγάλουν οὔτε τὴν παραμικρὴ φωνή.

Ὁ ἄνθρωπος εἶδε πὼς ἀνασηκώθηκαν οἱ τρίχες τῶν σκυλιῶν, πὼς γυάλισαν τ' ἄσπρα τους δόντια καὶ πὼς χύθηκαν καταπάνω του. Τὸ ἕνα σκυλὶ τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ πόδι, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸ τρίτο κρεμάστηκε ἀπὸ τὸ λαιμὸ του. Ἄλλὰ δὲν μπόρεσαν νὰ τοῦ κάμουν μὲ τὰ δόντια τους κανένα κακὸ καὶ παραμέρισαν. Τότε ὁ ἄνθρωπος ἔκανε νὰ πλησιάσῃ τὴ φωτιά. Μὰ τὰ πρόβατα ἦταν στριμωγμένα τὸ ἕνα δίπλα στὸ ἄλλο τόσο κοντά, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ περάσῃ ἀνάμεσά τους. Ἀναγκάστηκε τότε νὰ πατήσῃ πάνω τους. Μὰ κανένα ἀπὸ τὰ πρόβατα οὔτε ξύπνησε οὔτε κουνήθηκε.

2. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε κοντὰ στὴ φωτιά, ὁ βοσκὸς σήκωσε τὸ κεφάλι. Ἦταν ἕνας γέρος κατσούφης, πάντα ἀπότομος καὶ σκληρὸς σὲ ὅλους. Ὅταν εἶδε τὸν ἄγνωστο ποὺ πλησίαζε, σήκωσε τὸ μακρὺ καὶ μυτερὸ στὴν ἄκρη ραβδί

του και τὸ πέταξε πάνω του μ' ὄρμη. Μὰ τὸ ραβδί λοξοδρόμησε κι ἔπεσε μὲ πολὺν κρότο στὴ γῆ, χωρὶς νὰ βλάψῃ τὸν ἄγνωστο.

Τότε ὁ ἄγνωστος πλησίασε τὸ βοσκὸ και τὸν παρακάλεσε νὰ τοῦ δώσῃ λίγη φωτιά, γιὰ νὰ ζεστάνῃ τὸ νεογέννητο και τὴ μητέρα του.

— Βοήθησέ με, φίλε μου, τοῦ λέει. Δῶσε μου λίγη φωτιά. Θὰ ξεπασιάσουν κι οἱ δύο τους ἀπὸ τὸ κρύο.

Ὁ βοσκὸς θέλησε νὰ τοῦ ἀρνηθῆ. Θυμῆθηκε ὅμως πὼς τὰ σκυλιὰ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν δαγκώσουν, τὰ πρόβατα δὲν τὸν φοβήθηκαν και δὲ σκορπίστηκαν και τὸ ραβδί του δὲν τὸν πέτυχε. Καὶ δειλίασε. Καὶ δὲν τόλμησε ν' ἀρνηθῆ στὸν ἄγνωστο αὐτὸ πού τοῦ ζήτησε.

— Πάρε ὅση φωτιά θέλεις, τοῦ λέει.

Ἄλλὰ ἡ φωτιά εἶχε χωνέψει πιά και δὲν εἶχε ἀπομείνει κανένα μακρὸ ξύλο ἢ κλαδί. Ἦταν ἓνας σωρὸς ἀπὸ ἀναμμένα κάρβουνα. Κι ὁ ἄγνωστος δὲν εἶχε οὔτε φτυάρι οὔτε τίποτε ἄλλο, γιὰ νὰ τὰ βάλῃ μέσα και νὰ τὰ πᾶῃ ἐκεῖ πού ἤθελε. Ὁ βοσκὸς τὸ εἶδε αὐτὸ και ξαναεἶπε :

— Πάρε ὅση φωτιά θέλεις . . .

Και χαιρόταν στὴ σκέψη, πὼς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ πάρῃ φωτιά.

Ἄλλὰ ὁ ἄγνωστος ἔσκυψε, ξεχώρισε μὲ τὸ χέρι του τὰ κάρβουνα ἀπὸ τὴ στάχτη, ἀνασήκωσε τὴν ἄκρη τοῦ φορέματός του, πῆρε ὅσα κάρβουνα χρειαζόταν και τὰ ἔβαλε ἐκεῖ. Καὶ τὰ κάρβουνα μῆτε τὰ χέρια του ἔκαψαν, ὅταν τὰ πιασε, μῆτε τὸ φόρεμά του. Τὰ πῆρε και κίνησε νὰ φύγῃ, σὰ νὰ μὴν κρατοῦσε ἀναμμένα κάρβουνα, ἀλλὰ μῆλα ἢ καρύδια.

Ὅταν τὰ εἶδε αὐτὰ ὁ βοσκὸς, ἀπόρησε :

— «Μὰ τί νύχτα εἶναι αὐτή, πού τὰ σκυλιὰ δὲ δαγκώνουν,

τὰ πρόβατα δὲν τρομάζουν, τὸ ραβδί δὲ χτυπάει καὶ τὰ κάρβουνα δὲν καΐνε;»

Σταμάτησε τὸν ἄγνωστο καὶ τὸν ρώτησε :

— Τί νύχτα εἶναι ἢ σημερινή; Καὶ γιατί ὅλα ἔχουν τόση καλοσύνη γιὰ σένα;

— Ἄν δὲν τὸ βλέπης μόνος σου, δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄγνωστος κι ἔξακολούθησε τὸ δρόμο του.

3. Ὁ βοσκὸς ἀποφάσισε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μάθῃ τί σημαίνουν ὅλα αὐτά. Τὸν πῆρε ἀπὸ πίσω, ὥσπου ὁ ἄγνωστος ἔφτασε στὸ σπίτι του. Κι εἶδε τότε ὁ βοσκὸς πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶχε μήτε καλύβα κι ἡ γυναίκα καὶ τὸ βρέφος ἦταν ξαπλωμένοι μέσα σὲ μιὰ σπηλιά, πού δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἀπὸ γυμνὰ βράχια. Καὶ σκέφτηκε τότε ὁ βοσκὸς πὼς τὸ φτωχό, τ' ἄθῳο βρέφος, κινδύνευε ἀπὸ τὸ κρύο μέσα στὴ σπηλιά καί, μ' ὅλο πού ἡ καρδιά του ἦταν σκληρή, λυπήθηκε τὸ βρέφος κι ἀποφάσισε νὰ τὸ βοηθήσῃ.

Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ σακούλι του μιὰ ὀλόασπρη μαλακὴ προβιά καὶ τὴν ἔδωσε στὸν ἄγνωστο νὰ τὴ στρώσῃ κάτω ἀπ' τὸ παιδάκι. Καὶ τὴ στιγμή ἐκείνη πού αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος καὶ βάνουσος ἄνθρωπος ἔνωσε συμπόνια γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀνοιξαν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του κι εἶδε αὐτὰ πού δὲν μπορούσε νὰ δῆ κι ἄκουσε ἐκεῖνα πού πρὶν δὲν μπορούσε ν' ἀκούσῃ.

Εἶδε πὼς ὀλόγυρα ἦταν ἄγγελοι μὲ ἀσημένια φτερά καὶ πὼς στὰ χέρια τους κρατοῦσαν ἄρπες κι ἄκουσε πού ἔψελναν ὅτι τὴ νύχτα ἐκείνη γεννήθηκε ὁ Σωτῆρας τοῦ κόσμου.

«Θρύλοι γιὰ τὸ Χριστὸ»

Ἄπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως

Γ. Ἀποστολίνα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Σέλιμα Λάγκερλεφ

Μετ. Λίζας Κοντογιάννη

22. ΕΙΔΑ ΧΤΕΣ ΒΡΑΔΥ

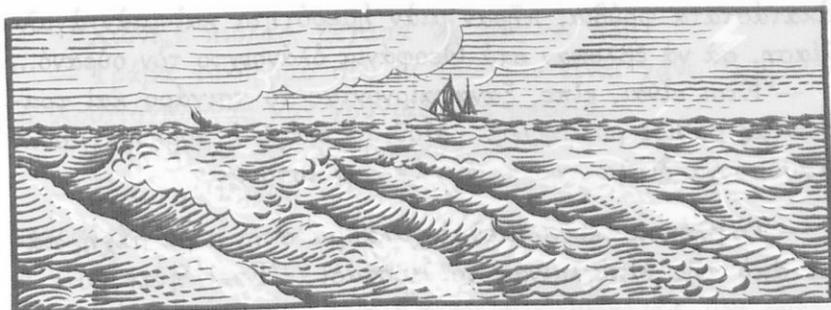
Είδα χτές βράδυ στ' όνειρό μου
τò γεννημένο μας Χριστό.
Τὰ βόδια πάνω του φυσούσαν
όλο τò χνώτο τους ζεστό.

Τò μέτωπό του ήταν σάν ήλιος
καί μέσα ή φάτνη ή φτωχική
άστραφτε πιό καλά από μέρα
μè κάποια λάμψη μαγική.

Βοσκοί πολλοί και βοσκοπούλες
τòν προσκυνούσαν ταπεινά,
ξανθόμαλλοι άγγελοί στεκόνταν
κι έψελναν γύρω του «Ώσαννά!»

Στὰ πόδια του έσκυβαν οί Μάγοι
κι έμοιαζε τ' άστρο από ψηλά
πώς θά καθίση σάν κορόνα
στής Παναγίας τὰ μαλλιά.

Τέλλος Άγρας

23. «ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΣΜΕΝΗ ΘΑΛΑΣΣΑ»

—“Οση γαλήνη κι ἂν κἀνη, ὅση καλοκαιρία κι ἂν ὑπάρχει, πάντα στὶς δώδεκα τὰ μεσάνυχτα κάθε παραμονῆς Χριστουγέννων θὰ δῆτε ἐδῶ τὴ θάλασσα νὰ φουσκῶνῃ, ν’ ἀφρίζῃ χωρὶς βοῆ κι ἀντάρα καὶ νὰ γεμίζῃ ἄσπρα κύματα, λέτε κι εἶναι κοπάδια πρόβατα, πὺ βόσκουν σὲ λιβάδι. Καὶ πάλι σιγὰ σιγὰ τὰ κύματα σβῆνουν καὶ χάνονται στὰ βᾶθη τοῦ πελάγου . . .

Ἔτσι μᾶς ἔλεγε ὁ μπαρμπα -Ἡλίας ὁ Σερεμέτης, στρίβοντας μὲ τὰ ροζιάρικα, χοντροπετσιασμένα χέρια του τοιγάρω. Κι ἐξακολούθησε :

— Καὶ μὴ θαρρεῖτε πὺς εἶναι τὰ πεῦκα τότε, πὺ βουίζουν ἐδῶ . . . Εἶναι ὁ βοσκός, πὺ σαλαγάει τὰ πρόβατα πάνω κάτω στὸ περιγιάλι . . . Ἐμεῖς τὸ ξέρομε πάππου πρὸς πάππου καὶ τὸ εἶδαμε μὲ τὰ μάτια μας . . .

Ἀπίθωσε τὸ τοιγάρω στὸ πλαίσιο τοῦ παραγωνιοῦ, ὅπου σπιθοβολοῦσαν τὰ λιόκλαρα, καὶ σταυροκοπήθηκε μ’ εὐλάβεια. Τὸ πρόσωπό του, πὺ τὸ εἶχαν ψῆσει ἢ ἄρμη, τὸ λιοπύρι καὶ τὰ ξεροβόρια, ἀνυψώθηκε μὲ μιὰν ἐνατένιση κάποιας ὀπτασίας. Καὶ τὰ μάτια του, πὺ τὰ σκίαζαν πυκνά,

ἀκατάστατα φρύδια, πῆραν μιὰν ἡμερότητα καὶ μιὰν ἀγαλλίαση, σὰ νὰ ἔβλεπαν στὰ Θεοφάνια ὀλάνοιχτο τὸν οὐρανό...

— Ἔτσι εἶναι, εἶπε, ξαναπαίρνοντας τὸ τσιγάρο καὶ τραβώντας βαθιὲς ρουφηξιές... Μοῦ τὰ ἔλεγε ἡ κυρούλα μου... Καθόμουνα δίπλα τῆς κι ἄρχιζε τὴν ἱστορία :

— Τὸ βλέπεις ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ χάλασμα στὴν πέρα ράχη, πάνω ἀπὸ τῆς Μπίγλαινας τὸ λιοστάσι ; Ἐκεῖ ἦταν τότε ἡ στάνη τοῦ Χριστόγιωργα μὲ τ' ὄνομα, τοῦ πρώτου ἀρχιτέλιγκα τοῦ τόπου... Γιατὶ τότε δὲν ἦταν τίποτε ἐδῶ μηδὲ λιοστάσια μηδὲ χωριό... Ἐρχονταν, βλέπεις, οἱ « φοῦστες » μὲ Ἀλγερίνους καὶ σκότωναν τὰ παλικάρια κι ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ σπίτια ὅ,τι ἔβρισκαν... Γι' αὐτὸ καὶ τὸ χωριὸ ἦταν ψηλὰ στὴν Παλιοχώρα κι εἶχε βίγλες, πού φύλαγαν κι ἔδιναν εἶδηση.

Κι ὅταν φαίνονταν οἱ φοῦστες στὸ γιάλο, οἱ ξωμερίτες ὅπου φύγη φύγη... Ἄκουες θρῆνο τὰ παιδιὰ καὶ χάρχαλο τὰ πράματα. Κι ἔτρεχαν νὰ κρυφτοῦν στὸ φρούριο... Ἄς εἶναι...

Ποὺ λές, σ' ἐκεῖνο τὸ χάλασμα, πάνω στὴν πέρα ράχη, ἦταν ἡ στάνη τοῦ Χριστόγιωργα. « Εἶχε χιλιάδες πρόβατα καὶ μυριάδες γίδια », πού λέει τὸ τραγούδι... Μὰ ἦταν ἄνθρωπος σκληρὸς κι ἀπόνετος καὶ δὲν ἔκανε καλὸ σὲ ἄνθρωπο.

Μιὰ βραδιά, πού λές, μιὰ παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ, κάποιος πῆγε καὶ χτύπησε τὴ θύρα του. Οἱ σκύλοι, πού ἔσκιζαν ἄνθρωπο, οὔτε ἔσκουξαν οὔτε ἀγρίεψαν. Μόνο πῆγαν καὶ συμμαζεύτηκαν στὰ πόδια τοῦ Χριστόγιωργα.

— Ποιὸς εἶναι αὐτοῦ ; ξεφώνισε ἐκεῖνος ἀγριεμένος. Ποιὸς εἶσαι ; Τί γυρεύεις τέτοια ὥρα ;

— Ἄν εἶσαι χριστιανός, ἄνοιξε, ἀποκρίθηκε μιὰ φωνή. Μ' ἔπιασε ἡ νύχτα καὶ τὸ κρῦο καὶ δὲν ξέρω ποῦ νὰ πάω.

Χιόνιζε κιόλας, ξέχασα νά σᾶς τὸ πῶ.

— Τράβα τὸ δρόμο σου κι ἐδῶ δὲν εἶναι χάνι, ξεφώνισε ὁ Χριστόγιωργας καὶ χούγιαξε τὰ σκυλιά.

Μὰ ἐκεῖνα δὲν κουνήθηκαν.

— Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ποὺ γεννιέται τώρα, εἶπε παρακαλεστὰ ἡ φωνή, ἄνοιξε, δὲ βαστῶ πιά...

Μὰ ἐκεῖνος ποῦ ν' ἀνοίξη !

— Σῦρε στὸ δρόμο σου, ξαναεἶπε ἀγριεμένα.

— Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἄνοιξε, εἶπε πάλι ἡ φωνή.

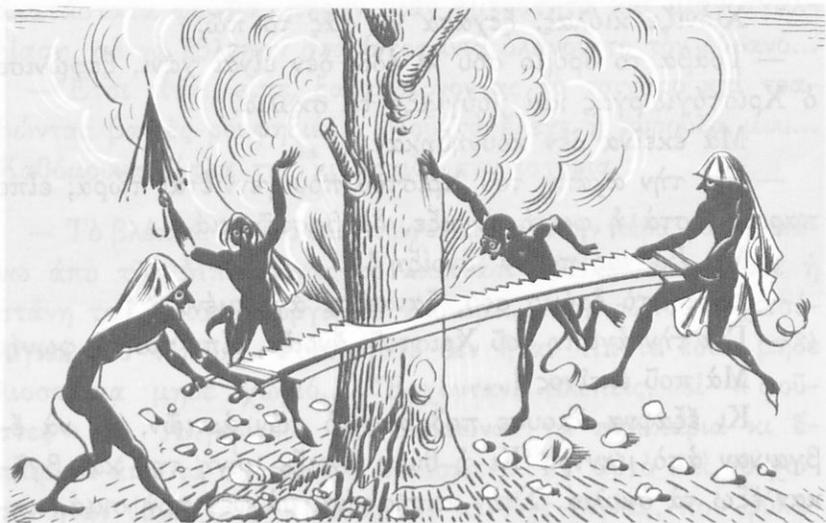
Μὰ ποῦ ἐκεῖνος !...

Κι ἔξαφνα ἄκουσε ποδοβολητὸ τῶν ἀρνιῶν, σὰ νὰ ἐβγαίνουν ἀπὸ μαντρί. Κι ἡ θύρα ἄνοιξε μόνη της καὶ βγῆκαν ἔξω τὰ σκυλιά. Στὴν κατηφοριά, σὰ φεγγερὴ σκιά, κατέβαινε ὁ ξένος. Καὶ πίσω του ἀκολουθοῦσαν τὰ πρόβατα... Μπροστὰ ὁ ξένος καὶ πίσω αὐτὰ καὶ παραπίσω ὁ Χριστόγιωργας φωνάζοντας.

“Ὅταν ὁ ξένος ἔφτασε στὴ θάλασσα, ἄρχισε νὰ περπατᾶ πάνω στὰ κύματα. Πίσω του ἔρχονταν ἕνα - ἕνα τὰ πρόβατα. Καὶ γέμισε ἡ θάλασσα ἀπὸ πρόβατα, ποὺ ὀλοένα ξεμάκραιναν, ἀκολουθώντας τὴ φωτερὴ σκιά, ὥσπου χάθηκαν στὰ βάθη τοῦ πελάγου.

Καὶ χάθηκε κι ὁ Χριστόγιωργας. Καὶ ρήμαξε ἡ στάση του. Καὶ μόνο κάθε χρονιὰ τὴν παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ, τὰ μεσάνυχτα, πηγαινοέρχεται στὸ γυαλὸ καὶ σαλαγᾶ τὰ πρόβατα, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ Χριστό. Γιατὶ ὁ Χριστὸς ἦταν ποὺ εἶχε ἔρθει, γιὰ νὰ τὸν σώση ἢ νὰ τὸν τιμωρήση.

Κι ὁ μπαρμπα - Ἡλίας σταυροκοπήθηκε πάλι.

24. ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΩΔΕΚΗΜΕΡΟ

1. Ὁ στύλος τῆς γῆς

Κάτω ἀπὸ τὴ γῆ ὑπάρχει ἓνα μεγάλο δέντρο, σὰ στύλος πελώριος καὶ γερός, καὶ βαστάει τὴ γῆ. Ἔτσι ἔλεγαν οἱ παλαιότεροι. Ἐκεῖ κάτω βρίσκονται ὅλο τὸ χρόνο οἱ καλικάντζαροι καὶ δουλεύουν νύχτα καὶ μέρα. Προσπαθοῦν νὰ κόψουν τὸ στύλο, ποὺ βαστάει τὴ γῆ, γιατί θέλουν νὰ τὴ δοῦν νὰ γκρεμίζεται καὶ νὰ γελοῦν. Χτυποῦν λοιπὸν μὲ μικρὰ τσεκουράκια καὶ πριονίζουν μὲ πριονάκια. Κάθε χρόνο μόλις ζυγώνουν νὰ τὸ κόψουν, νὰ σου κι ἔρχονται καὶ τὰ Χριστούγεννα.

—Ἄιντε, πᾶμε τώρα νὰ γλεντήσωμε λίγο πάνω στὴ γῆ, πειράζοντας τοὺς ἀνθρώπους, γιορτὲς ἡμέρες ποὺ ἤρθαν. Πᾶμε καὶ στὸ γυρισμὸ μας τὸ ἀποκόβομε.

Ἔρχονται λοιπὸν κοντά μας. Στὸ γυρισμὸ τους ὅμως

βρίσκουν τὸ δέντρο νὰ ἔχη θρέψει. Καὶ τότε ἀρχίζουν πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Εὐτυχῶς ποὺ εἶναι κουτούτσικοι οἱ καλικάντζαροι, γιὰ τοῦτο κάθε χρόνο πάντα τὰ ἴδια κάνουν καὶ πάντα τὰ ἴδια παθαίνουν μὲ τοῦτο τὸ θεόρατο δέντρο, ποὺ κρατᾶει τὴ γῆ ὀλόκληρη μὲ τὰ χωριά της καὶ μὲ τὶς πολιτεῖες της.

2. Ὁ μυλωνὰς κι ὁ καλικάντζαρος

Μιά φορὰ ἕνας μυλωνὰς εἶχε ὠραία φωτιά μὲ κάρβουνα στὸ μύλο του καὶ ἔψηγε μιὰ σούβλα κρέας. Ἐκεῖ ποὺ γύριζε τὴ σούβλα του, βλέπει στὴν ἄλλη μεριά ἕναν καλικάντζαρο καὶ γύριζε μιὰ σούβλα μὲ βατράχους ! Δὲν τοῦ μίλησε διόλου. Ὅστερα ἀπὸ λίγο τὸν ρωτᾷ ὁ καλικάντζαρος πῶς τὸν λένε.

— Ἐαυτὸ μὲ λένε, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ μυλωνὰς.

Ἐκεῖ ποὺ γύριζε τὴ σούβλα καὶ τὸ κρέας ἦταν ροδοκόκκινο καὶ μοσχομύριζε, ὁ καλικάντζαρος βάζει τὴ δική του σούβλα μὲ τοὺς βατράχους πάνω στὸ κρέας.

Πάτ ! δὲν ἀργεῖ ὁ μυλωνὰς καὶ τοῦ φέρνει μιὰ μ' ἕνα ἀναμμένο δαυλὶ καί, καθὼς ὁ καλικάντζαρος ἦταν γυμνός, τὸν κατὰκαψε !

Φωνὲς καὶ κακὸ ὁ καλικάντζαρος.

— Βοηθᾶτε, ἀδέρφια, γιατί μ' ἔκαψαν !

— Βρέ, ποιὸς σ' ἔκαψε; τοῦ λένε οἱ ἄλλοι καλικάντζαροι ἀπ' ἔξω.

— Ὁ Ἐαυτὸς μ' ἔκαψε, τοὺς λέει ἐκεῖνος ἀπὸ μέσα.

— Ἀμ' σὰν κάηκες ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου, τί σκουζεις ;

Κι ἔτσι τὴν ἔπαθε ὁ καλὸς σου ὁ καλικάντζαρος, γιατί ὁ μυλωνὰς φάνηκε ἐξυπνότερός του.

Ἐκλογή Κ. Ρωμαίου

25. Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

Ἐλᾶτε στὸ τραπέζι μας ἀπόψε,
 γιὰ τὴ χαρὰ νὰ κάμουμε μιὰ θέση.
 Τὴν πίτα μας, πατέρα, τώρα κόψε,
 νὰ ἰδοῦμε τὸ φλουρὶ σὲ ποιὸν θὰ πέση.

Κι ἄς μένη ἔτσι στρωμένο ἀπόψε, ἄς μένη,
 κι ἡ σόμπα μας ἄς καίη ἐκεῖ στὸ πλάι.

Ἀπόψε, μὲ τὴν κάπα χιονισμένη,
 θὰ ῥθῶ κι ὁ Ἄι - Βασίλης γιὰ νὰ φάη.

Στέλιος Σπεράντσας

26. Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

‘Ο γερο - Καλούδης ράβει τὸ πανὶ στὴν πλώρη. Οἱ ναῦ-
τες γύρω του τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς διηγηθῆ καμιά ἱστο-
ρία. ‘Ο γερο - Καλούδης μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη ἄρχισε :

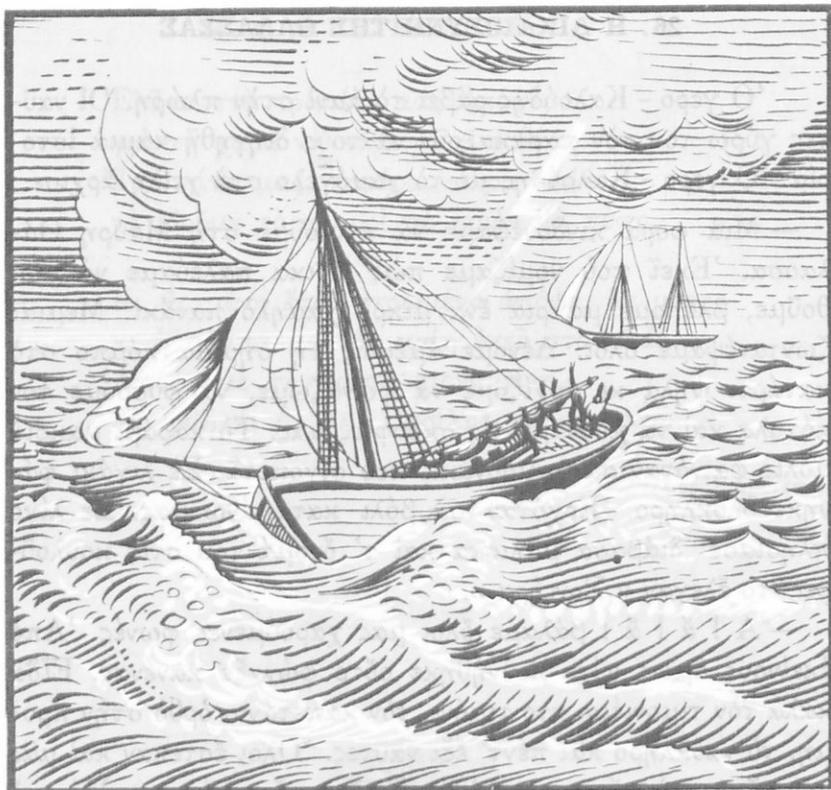
— Μιὰ φορὰ κινδυνέψαμε νὰ πνιγοῦμε στὴ Μαύρη Θά-
λασσα. Ἐκεῖ ποὺ νομίζαμε πὼς ἄδικα παλεύαμε νὰ σω-
θοῦμε, βλέπομε μακριὰ ἓνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι. Μερμιᾶς
ζωντανέψαμε ὅλοι. Δένομε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπτο στὸ
κατάρτι ψηλά κι ἀρχίζομε νὰ φωνάζωμε, νὰ φυσοῦμε τὸν
κόχυλα καὶ νὰ κουνᾶμε τὶς σκούφιες μας. Τὸ καράβι μακριὰ
μόλις φαινόταν σὰ χελιδονάκι, ποὺ σιγοπετᾶ. Σὲ λιγάκι φά-
νηκε ὁλόκληρο. Ἐρχόταν σὰ βόλι καταπάνω μας. Σὲ λίγο
πλησίασε· διάβασα μάλιστα καὶ τ’ ὄνομά του στὶς κουλοῦ-
ρες· τὸ ἔλεγαν « Σωτήρα ».

— Ἄ ! ἄ ! ἄ ! βάλαμε ὅλοι μας χαρούμενες φωνές. Ἀπὸ
ἐκείνους ὅμως οὔτε κουνήθηκε οὔτε φώναξε κανένας. Εἶδα
καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνιο ὀρθὸ στὴν πρύ-
μη, τὸ ναύκληρο καὶ πέντ’ ἕξι ναῦτες. Ὅλοι ἔστεκαν καὶ μᾶς
κοίταζαν, μὰ οὔτε σκιοιὰ ἐτοίμαζαν οὔτε τίποτα. Μόνο ὁ
σκύλος τους, ἓνας σκύλος μαλλιαρός, κατάμαυρος, μὲ κε-
φάλι ὀλοστρόγγυλο σὰν « μπόμπα » παλιοῦ κανονιοῦ, μᾶς
ἔστειλε τὸ ἄγριό του γάβγισμα.

Ὡστόσο τὸ καράβι ἦρθε μιὰ βόλτα κι ἔπεσε δίπλα μας,
δεκαπέντε ὀργιές μακριὰ. Μὰ βλέπω ἔξαφνα τὸν καπετάνιο
νὰ γυρίζη στὸν τιμονιέρη. Μιὰ τιμονιὰ ἐκεῖνος, καὶ τὸ κα-
ράβι ἀλλάζει δρόμο. Βάζομε τὶς φωνές :

— Ἀδέρφια, πνιγόμαστε !... Ποῦ μᾶς ἀφήνετε ; Σῶστε
μας !... Ἀδέρφια, πνιγόμαστε !... Βοήθεια !...

Ἀκουστήκε κάποια φωνὴ καὶ σωπάσαμε, ὁ ἓνας ἔκλεισε
τὸ στόμα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν παλάμη του. Καὶ μέσα στὴν

ταραχή τῶν κυμάτων καὶ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀκούστικε
μιὰ φωνή, σὰ νὰ τὴν ἔστειλε ὁ ἴδιος ὁ Χάρος :

— Στὴν ἄλλη ζωὴ !... Στὴν ἄλλη ζωὴ !...

Δὲν τὸ πίστευαν τ' αὐτιά μου !... Εἶπα πὼς ὁ καπετάνιος ἤθελε νὰ παίξῃ μὲ τὴ θέση μας κι ἄρχισα νὰ θυμῶνα περισσότερο γιὰ τ' ἄνοστα χωρατὰ παρὰ γιὰ τὴ σκληρὴ του πράξῃ. Ὁ « Σωτήρας » ὅμως πάντα μάκραϊνε. Βάζομε πάλι τὶς ἄγριες φωνές :

— Ἀδέρφια, πνιγόμαστε ! Ποῦ μᾶς ἀφήνετε ! Βοήθεια !...
Πνιγόμαστε, βοήθεια !...

Κλείσαμε πάλι τὸ στόμα καὶ κρατήσαμε τὴν ἀναπνοή μας. Κι ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ καράβι, συντροφιασμένη μὲ τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ ἀνέμου, ἀκούστηκε πάλι πιὸ δυνατὴ :

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... Στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Ἔμεινε ὅπου βρέθηκε καθένας γιὰ πολλὴ ὥρα.

— Ἐμπρός, παιδιά, στὶς ἀντλίες! Μὴ χάνετε καιρὸ ! εἶπε ὁ καπετάνιος μας.

Ἀντλήσαμε καμιά ὥρα, ἔπειτα ἓνας ἓνας ἀφήσαμε τὶς ἀντλίες. Πλάκωσε ὡστόσο ἡ νύχτα. Καὶ τί νύχτα ! Κόλαση σωστή. Πῆρε χιονιάς καὶ τὸ χιόνι ἄρχισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ. Νέκρα ἔπεσε στὸ καράβι, πού νόμιζες πὼς ἦταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνο στὴν πλώρη οὐρλιαζε τὸ σκυλὶ κι ἡ ἀντλία στὴν πρύμη ἔβγαζε ἀργὰ καὶ ρυθμικὰ τὴ θρηνητικὴ της φωνὴ κάτω ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καπετάνιου.

— Ναῦτες πού τοὺς διάλεξα ! μουρμούριζε. Ἔνας κι ἓνας ! Τέτοιοι δὲ βρίσκονται σ' ὅλη τὴ γῆ!...

— Μὰ τί θέλεις νὰ κάμωμε; τοῦ λέει ἓνας ναύτης.

— Τί νὰ κάμετε!... Νὰ παλέψετε!... Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ Χάρος; Πιάσ' τον ἀπ' τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρῃ; Νὰ σὲ πάρῃ παλικαρίσια. Ὅχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῆς.

— Μὰ δὲ βλέπεις πού χάσκει τὸ κύμα νὰ μᾶς καταπιῇ;

— Ὡσπου νὰ μὲ καταπιῇ ἐκεῖνο, τὸ ρουφᾶω ἐγὼ!...

Ὁ καπετάνιος γύρευε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὴ φιλοτιμία, ἀλλὰ ποιὸς μποροῦσε νὰ κουνηθῆ; Τὸ χιόνι ἦταν ὡς ἓνα πῆχη στὸ κατάστρωμα. Σχοινιά, κατάρτια, σίδερα, ὅλα κάτασπρα.

Ἔτσι ἤμασταν, ὅταν ἀκούσαμε μιὰ φωνή :

— Ἐ ! ἀπὸ τὸ καράβι!...

Νὰ μὴν ἦταν ἀπὸ τὸ « Σωτήρα »; Δόξα νὰ 'χῃ ὁ

Θεός, δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ καταραμένο καράβι· ἦταν ἀπὸ τῆ γαλαξιδιώτικη γολέτα τοῦ καπετὰν Καρέλη, πού μᾶς ἔσωσε. Λίγο ἀκόμη καὶ θὰ βουλιάζαμε.

Μόλις πατήσαμε ἐκεῖ, μᾶς ἔβγαλαν οἱ ναῦτες τὰ ρούχα, πού εἶχαν κολλήσει πάνω μας, μᾶς πότισαν τσαί μὲ ρούμι καὶ μᾶς ξάπλωσαν στὰ ζεστά στρώματα.

Φτάσαμε τὴν ἄλλη μέρα στὴν Πόλη κι ἀπὸ ἐκεῖ κατεβήκαμε στὴ Δῆλο μὲ φοβερὸ χιονιά. Ἑβδομήντα καράβια, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἦταν ἐκεῖ ἀραγμένα ἀπὸ τὴν τρικυμία. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σχοινιά νόμισα πὼς ἔμπαινα σὲ πυκνὸ δάσος χειμῶνα καιρῶ. Δὲν ἀράξαμε ἀκόμη, καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας κατακόκκινο νὰ τρέχη στὴν πλώρη καὶ νὰ φωνάζει. Κοιτάζω καλά· τὸ καταραμένο καράβι, ὁ « Σωτήρας », ἔστεκε δίπλα μας. Εἶδα κι ἔπαθα νὰ ἡσυχάσω τὸν καπετάν Μπισμάνη.

— Ἡ κακία τοῦ ἔμεινε, τοῦ εἶπα· νὰ πού ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἄφησε νὰ χαθοῦμε.

Ἄρχισε νὰ νυχτώνη κι ὁ καιρὸς ἔδειχνε κακὰ σημάδια. Ὁ ἥλιος βασίλεψε μαραμένος πίσω ἀπὸ τὴ Σίφνο. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τήνου, ὁ Τσικινιάς, σκοτείνιασε. Ἀσυνήθιστη κίνηση ἄρχισε στὴ Δῆλο, καθὼς σὲ μυρμηγκοφωλιά τὰ πρωτοβρόχια. Οἱ ναῦτες τρέχουν ἄλλοι στὰ σχοινιά, ἄλλοι στὶς ἄγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια ! Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια, ὅλα εἶναι σὲ κίνηση. Πλάκωσε, νομίζεις, ἐπίβουλος ἐχθρὸς καὶ καθέννας ἐτοιμαζόταν νὰ τὸν ἀντιμετώπιση ὅπως μπορούσε καλύτερα.

Κι ἀλήθεια, σὲ λίγο πλάκωσε ὁ ἐχθρὸς. Μαῦρος, θεοσκοτεινὸς πέταξε ἀπὸ τὸν Τσικινιά ὁ χιονιάς μ' ἄγριες φωνές καὶ φτεροκοπήματα κι ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιά κουβάρια. Σίδερα βροντοῦσαν, ξύλα τρίζανε, φωνές ἀντηχοῦσαν καὶ γαβγίσματα. Ἀπὸ ἓνα μυκονιάτικο καράβι φορτωμένο ξυ-

λεία πετοῦσαν τὰ σανίδια σὰν πούπουλα καὶ σκέπασαν τὴ θάλασσα ὡς πέρα στὸ νησί ! Μιὰ μαούνα σμυρναίικη, φορτωμένη κάρβουνο, ἄδειασε ὀλότελα. Ἀπὸ μιὰ σφουγγαράδικη μηχανὴ δὲν ἔμεινε τίποτε. Τὰ βαπόρια σήκωσαν τὶς ἄγκυρές τους κι ἀγριοσφυρίζοντας ρίχτηκαν ποιοὺ νὰ πρωτοφύγη. Ἐμεῖς ἤμασταν στὴν ἄκρη κι εὐκόλα, ἀφοῦ σηκώσαμε τὴν ἄγκυρα, βγήκαμε πέρα, κάτω ἀπὸ τὴ Μικρὴ Δῆλο.

ἝΟλη τὴ νύχτα βάσταξε ἡ θύελλα. Κι ὅταν ἔφεξε ἡ μέρα, εἶδα τὸ κακὸ ποῦ ἔγινε. Ἄλλα καράβια ἦταν μισοσπασμένα, ἄλλα γυμνά ἀπὸ ξάρτια, ἓνα ἐδῶ εἶχε τὴν μισὴ πρύμη φαγωμένη, ἄλλο ἐκεῖ ἦταν δίχως φλόκους. Δὲν ξέρω πῶς πῆγα στὴν πρύμη καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας πίσω στὸ τιμόνι μὲ μάτια δακρυσμένα.

— Τί ἔχεις, καπετάνιε, τί ἔπαθες ; τὸν ρωτῶ.

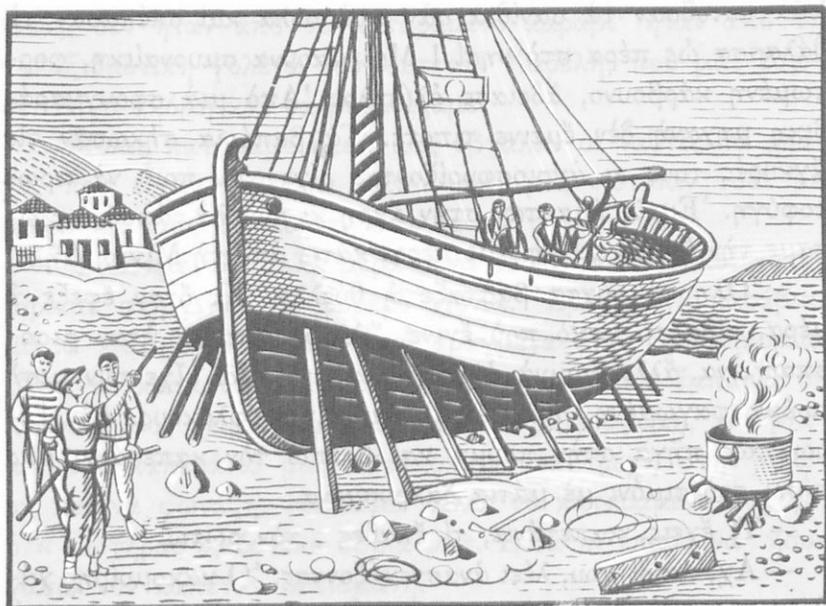
— Ἄχ, παιδί μου, λέει ἀναστενάζοντας. Ὁ κακομοῖρης χάθηκε, φτωχὸς ἄνθρωπος...

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοκκινάδια καὶ βλέπω τὸ « Σωτήρα » πεταμένον ἔξω στὶς πέτρες καὶ κοντὰ τοὺς ναῦτες του, βρεγμένους ὡς τὸ κόκαλο, νὰ τουρτουρίζουν, γύρω στὴ φωτιά. Κι ἀκόμη, κοντὰ τὸν καπετάνιο του, ἀναμαλλιασμένο κι ἀγριομάτη, νὰ κοιτάζῃ τὰ ναυάγια, σὰ νὰ κοίταζε τὰ λείψανα τῶν παιδιῶν του.

— Τὸν κακομοῖρη, φτωχὸς ἄνθρωπος ! Δὲν ἤθελα νὰ τὸν δῶ ἔτσι..., ξαναεῖπε ὁ καπετάνιος μας.

— Ἀλήθεια, λυπήθηκα κι ἐγὼ τὸ καράβι, εἶπε ὁ γερο-Καλούδης. Μὰ νὰ ξέρετε, ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της.

ἝΥστερα σῶπασε. Κι οἱ ναῦτες ἔμειναν γιὰ πολλὴ ὥρα χωρὶς νὰ μιλήσουν.

27. ΤΟ ΡΙΞΙΜΟ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

Εἶναι Κυριακὴ τοῦ Φεβρουαρίου, μιὰ ὠραία μέρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος βαφτίζει σήμερα τὸ μπρίκι του κι ἔχει καλεσμένο ὅλο τὸ νησί.

Τὸ ναυπηγεῖο — ὁ ταρσανάς, καθὼς τὸ λένε στὸ νησί — γεμάτο μαδέρια, κατάρτια, σανίδες, πελεκούδια, ροκανίδια. Ὁ ἀέρας γεμάτος ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρωδιὰ τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας, τῶν σχοιγιῶν . . .

“Ὅλα τοῦ ναυτόκοσμου τὰ σύνεργα, οἱ ἀπλοὶ πόθοι κι οἱ μεγάλες ἐλπίδες, στέκονται ξυλόχτιστες στὴν ἀμμουδιά. Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι γυρίζουν στὰ σκαριά.

Πηδοῦν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ψηλαφοῦν οἱ ἄντρες, τὰ καμαρώνουν καὶ τοὺς μιλοῦν πολλὲς φορές· λένε τὴν ἀξία

τους, λογαριάζουν τή γοργάδα τους, συμβουλεύουν τόν πρωτομάστορα γιά τò καθετί.

Τò μπρίκι τοῦ καπετάν Μαλάμου πάνω στή σκάρα του, μέ τήν πλώρη σπαθωτή, στεφανοζωμένη τήν πρύμη, μέ τὰ μποντίλια του ἀπλωτὰ ζερβόδεξα, μοιάζει σαρανταποδαρούσα κοιμάμενη στήν ἀμμουδιά.

Ὁλογάλαξη ἡ θάλασσα ἀστράφτει καί παιγνιδίζει καί φτάνει γλῶσσες γλωσσίτσες στά πόδια τοῦ караβιουῦ, τò ραντίζει μέ τόν ἀφρό της καί τοῦ κελαηδεῖ μυστικά, σὰ νὰ τοῦ λέη :

— "Ἐλα ! Ἐλα, νὰ σέ πλαγιάσω στὸν κόρφο μου. Τί κάθεσαι ἄψυχο ξύλο καί βάρυπνο ; Δέ βαρέθηκες τή νάρκη τοῦ δάσους καί τήν ἄβουλη ζωή ; Ντροπή σου ! Ἐβγα νὰ παλέψης μέ τò κύμα ! Ὁρμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τόν

άνεμο ! "Έλα νά γίνης ζήλια τῆς φάλαινας, σύντροφος στοῦ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυση, τραγούδι τῶν ναυτῶν, καύχημα τοῦ καπετάνιου σου. "Έλα, χρυσό μου, ἔλα !

Κι ἐκεῖνο τὸ ἄπραγο, σά·νά νιώθη τὰ λόγια της, ἀρχίζει καὶ τριζοβολᾷ, ἔτοιμο ν' ἀφήσῃ τὸ κλινάρι του.

Ὁ καπετάν Μαλάμος, φρεσκοξυρισμένος, γελαστός, μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατὺ ζωνάρι, ἀνυπόμονα περιμένει. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα, ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὸ βιολὶ καὶ τὸ λαγοῦτο λαλαγοῦν τὴ χαρὰ καὶ τῶν δυό τους στὰ τετραπέρατα.

Ὁ παπάς, ντυμένος τ' ἄμφια, διαβάζει τὴν εὐχὴ στοῦ πλεούμενο.

Ὁ πρωτομάστορας ἀρχίζει τὰ προστάγματα :

- Φόρα τὸ πρυμιὸ μποντίλι !
- Φόρα τὸ πλωριό !
- Φόρα σκόντρα καὶ σκαρί !

"Ένα μετὰ τὸ ἄλλο φεύγουν τὰ στηρίγματα ἀπὸ τὴ σκάρα καὶ τὸ μπρίκι ἀρχίζει νὰ τραμπαλίζεται, μουνδιασμένο, θαρρεῖς, ἀπὸ τὸ καθισιό, ἄτολμο ἀκόμη στὴ νέα του ζωὴ. Τὰ παιδιὰ, πού εἶναι ἀνεβασμένα στοῦ κατὰστρωμα, τρέχουν ἀπὸ τὴν πρύμη στὴν πλώρη, ἀπὸ πλευρὸ σὲ πλευρό, μαζί ὅλα, μὲ τὴν κούφια ποδοβολὴ κοπαδιοῦ...

— Γιούργια! κράζει τότε ὁ πρωτομάστορας.

Καὶ μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων, στενάζει τὸ πλοῖο καὶ γλιστρᾷ στὰ νερά σὰν πάπια, μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά του.

— Καλοτάξιδο, καπετάν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ καρφί του μάλαμα, φωνάζει ὁ ναυτόκοσμος, βρέχοντας τὸ ἀντρόγυνο μὲ θάλασσα.

Ἄνδρέας Καρκαβίτσας

28. ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

- Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
 Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα, δὲν τὴ φοβᾶσαι ;
 Ἀνέμοι σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό,
 ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
- Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρινή.
 Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω.
 Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
 μὲ πρῦμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί.
- Κι οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τὴ νύχτα καρτέρι ;
 Ἀπάνω σου ἂν πέση τὸ κύμα θεριῶ
 καὶ πάρη τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη ;
 Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
- Ψῆλὰ στὸ ἐκκλησάκι τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπρίζει,
 γιὰ μένα ἔχουν κάμει κρυφὴ λειτουργία·
 ὀρθὸς ὁ Χριστὸς τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
 στὴν πλώρη μου στέκει ἡ παρθένα Μαρία.

« Τὰ χελιδόνια »

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

29. ΔΑΙΔΑΛΟΣ ΚΑΙ ΙΚΑΡΟΣ

1. Κοντὰ στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης βρίσκονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κνωσοῦ. Ἐκεῖ ἦταν τὸ παλάτι τοῦ μεγάλου Μίνωα. Σήμερα, βέβαια, τὸ παλάτι εἶναι πολὺ χαλασμένο. Κανένα κτίσμα δὲν ἔχει τὴ στέγη του καὶ λίγοι τοῖχοι μένουν ὄρθιοι. Μ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, ἀπὸ τὸ λίγο ποὺ διατηρεῖται, μπορεῖ κανένας νὰ φανταστῆ πόσο μεγάλο καὶ πλούσιο ἦταν τότε τὸ παλάτι. Ἦταν διώροφο κι εἶχε πολλὰ ὑπόγεια. Λένε πὼς αὐτὰ ἦταν ὁ περίφημος λαβύρινθος, ὅπου ζοῦσε ὁ Μινώταυρος τὸ φοβερὸ ἐκεῖνο τέρας μὲ κεφάλι ταύρου.

Τὰ σχέδια τοῦ παλατιοῦ τὰ εἶχε κάμει ὁ Δαίδαλος ὁ Ἀθηναῖος. Ἀλλὰ ὅταν τὸ παλάτι τελείωσε, ὁ Μίνωας δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὸ Δαίδαλο νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του. Τὸν κράτησε ἐκεῖ, γιὰ νὰ τοῦ φτιάσῃ κι ἄλλα ὠραῖα οἰκοδομήματα, κι ἔδωσε ἐντολὴ νὰ φρουροῦν καλὰ τὶς ἀκτές, νὰ μὴ φύγῃ.

2. Ὁ Δαίδαλος ὅμως ποθοῦσε τὴν ἐλευθερίαν του καὶ μέρα νύχτα δούλευε, γιὰ νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν Ἀθήνα.

Μιὰ μέρα φώναξε τὸ γιό του τὸν Ἴκαρο στὸ ἐργαστήριό του καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ τελευταῖο ἔργο του, τὴν τελευταία του ἐφεύρεση. Ἦταν δυὸ μεγάλα ζευγάρια φτερά σὰν τῶν πουλιῶν.

— Τὰ βλέπεις ; τοῦ εἶπε. Αὐτὰ θὰ μᾶς πᾶνε πίσω στὴν πατρίδα.

Τοῦ φόρεσε τὸ ἕνα ζευγάρι κι ἐνῶ τοῦ τὸ στερέωνε στοὺς ὤμους μὲ κερὶ, τοῦ μάθαινε πὼς νὰ μεταχειρίζεται τὰ φτερά του.

— Ν' ἀνεβαίνης μὲ τὸν ἄνεμο καὶ νὰ κατεβαίνης μὲ τὸν ἄνεμο, σὰν τὰ πουλιά, τοῦ ἔλεγε, καὶ μὴν πηγαίνης πολὺ ψηλά, γιατί θὰ σοῦ λιώσῃ ὁ ἥλιος τὸ κερὶ, οὔτε πολὺ χα-

μηλά, γιατί ὁ ἀφρός τῆς θάλασσας θὰ σοῦ βρέξει τὰ φτερά. Πέτα ἤσυχα καὶ ταχτικά σὰν τὴν ἀγριόπαπια. Πήγαινε τώρα καὶ νὰ θυμᾶσαι τὰ λόγια μου. Ἐγὼ ἔρχομαι πίσω σου...

3. Γρήγορα γρήγορα πέταξε ὁ Ἴκαρος κι ἀνέβηκε ψηλὰ στὸν οὐρανό.

— Ἐγίναμε σὰν τὰ πουλιά ! φώναζε τοῦ πατέρα του, πού ἀκολουθοῦσε πιὸ ἀργά. Ὅ,τι θέλομε κάνομε.

— Ἦσυχα καὶ ταχτικά, συμβούλευε ὁ πατέρας. Μὰ ὁ Ἴκαρος μόνο πού γελοῦσε. Παίζοντας ἀνεβοκατέβαινε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε :

— Για δὲς τὴ θάλασσα πῶς ἀγριεῖει κι ἀφρίζει ! Ζηλεύει τὰ φτερά μας !

Κατέβαινε χαμηλὰ ὡς τὰ κύματα κι ἔπειτα σὰν ἀστραπή πετιόταν πάλι ἐπάνω γελώντας.

— Ὁ κόσμος εἶναι δικός μας ! φώναζε τοῦ πατέρα του.

Μὰ ὁ Δαίδαλος ἀνήσυχος τὸν παρακολουθοῦσε ἀδίακοπα μὲ τὸ βλέμμα του. Ξαφνικά ἔβγαλε μιὰ φωνή :

— Ἴκαρε, γύρνα πίσω !

Τὸν εἶδε πού ἀνέβαινε σὰν αἰτὸς ὡς τὸν ἥλιο καὶ τρόμος τὸν ἔπιασε. Μὲ καρδιοχτύπι, ἀλλὰ καὶ μὲ κρυφὴ περηφάνια, κοίταζε τὸ γιό του, πού ὅλο ἀνέβαινε καὶ ψηλότερα, μὰ κάτι τοῦ ἔσφιγγε τὴν καρδιά καὶ τοῦ προμνηνοῦσε κακό.

— Τί τρέλα ! σκεφτόταν.

Ὁ Ἴκαρος ὅλο καὶ μίκραινε, μόλις φαινόταν τώρα, σὰν μαύρη κουκκίδα στὸ κοκκινόχρυσο φῶς τοῦ ἡλίου.

Ξαφνικά ὅμως ἄρχισε νὰ χαμηλώνη καὶ νὰ μεγαλώνη στὰ μάτια τοῦ πατέρα. Κι ὅλο μεγάλωνε, μεγάλωνε...

Ὁ Δαίδαλος ἔβγαλε μιὰ φωνὴ φρίκης !

Τὰ φτερά, ξεκολλημένα ἀπὸ τοὺς ὤμους, κρέμονταν ἀχρηστα στὰ χέρια τοῦ Ἴκαρου, πού τώρα γκρεμιζόταν βα-

ρὺς σὰν πέτρα. Ὁρμησε ὁ Δαίδαλος νὰ τὸν πιάσῃ, μὰ δὲν πρόφτασε. Ὁ Ἴκαρος ἔπεσε στὰ κύματα, πὺ τὸν σκέπασαν ...

4. Ὁρες πολλές πετοῦσε ὁ Δαίδαλος γύρω γύρω, ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά, ζητώντας τὸ σῶμα τοῦ γιοῦ του. Ἀλλὰ ἄδικα. Τέλος ἔφυγε μακριά. Ἄλλοι λένε πὼς πῆγε στὴν Κύμη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κι ἄλλοι στὴ Σικελία, ὅπου καὶ πέθανε.

Ἀργότερα οἱ Ὀκεανίδες, οἱ νεράιδες τῆς θάλασσας, πῆραν τὸ σῶμα τοῦ Ἴκαρου ἀπὸ τὰ βάθη, τὸ ἔφεραν ἐπάνω στὰ κύματα καὶ τὸ ἄφησαν κάπου, στὴν ἀμμουδερὴ παραλία ἑνὸς νησιοῦ. Ἐκεῖ τὸ βρῆκε ὁ Ἡρακλῆς καὶ τὸ ἔθαψε σ' ἓναν ἐρημικὸ τάφο. Ἡ θάλασσα, ὅπου ἔπεσε ὁ Ἴκαρος, ὀνομάστηκε «Ἰκάριον πέλαγος» καὶ τὸ νησί, ὅπου θάφτηκε, Ἰκαρία.

« Κυψέλη »

Ἀλεξάνδρα Δέλτα

Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως

Γ. Ἀποστολία, Χ. Σακελλαρίου, Ν. Σκόπα

30. ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ

1. Πυρκαγιά ! Πυρκαγιά !...

Μιά διαπεραστικὴ φωνή, γεμάτη τρόμο, ἀκούστηκε ἔξω στὸ δρόμο ἐκεῖνο τὸ χειμωνιάτικο βράδυ.

Ὁ Δημήτρης ἔγραφε τὴν ὥρα αὐτὴ τὰ μαθήματά του. Ὁ πατέρας του εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴ δουλειὰ καὶ διάβαζε τὴν ἐφημερίδα κι ἡ μητέρα στὴν κουζίνα ἐτοίμαζε τὸ δεῖπνο.

Μεμιᾶς πετάχτηκαν ὅλοι στὴ βεράντα καὶ τί νὰ δοῦν !

Φλόγες και σύννεφα μαύρου καπνοῦ ἔβγαιναν ἀπὸ ἓνα γειτονικό σπίτι.

— Πάω νὰ δῶ, εἶπε ὁ πατέρας. Μπορεῖ νὰ κινδυνεύουν ἄνθρωποι ...

Τὸν ἀκολούθησε κι ὁ Δημήτρης.

2. Μόλις βγῆκαν στὸ δρόμο, εἶδαν κι ἄλλους γείτονες, ποὺ ἔτρεχαν ἐκεῖ. Τὸ σπίτι ποὺ καιγόταν ἦταν ἓνα παλιό, διώροφο οἶκημα κι ἡ φωτιά, δυναμωμένη καὶ ἀπὸ τὸν ἀέρα, εἶχε προχωρήσει ἀρκετά. Πύρινες γλῶσσες ἔγλειφαν τοὺς τοίχους καὶ τὰ παράθυρα κι ὁ καπνὸς γέμιζε τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴ μυρουδιά τῶν καμένων ξύλων.

Τὸ πλήθος, ποὺ εἶχε συγκεντρωθῆ ἔμπροστὰ στὸ σπίτι, φώναζε δυνατά :

— Βοήθεια ! Βοήθεια ! Ποῦ εἶναι οἱ πυροσβέστες ;

Ἄλλὰ νά ! Ἡ Πυροσβεστικὴ Ὑπηρεσία εἶχε εἰδοποιηθῆ κι ἐκείνη τὴ στιγμή ἀκούστηκε τὸ οὐρλιαχτὸ τῶν σειρήνων. Τ' αὐτοκίνητα ἔφτασαν. Οἱ πυροσβέστες μὲ τὰ ἀστραφτερὰ κράνη πῆδησαν ἀμέσως κάτω κι ἀπομάκρυναν τὸν κόσμο. Μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα στήριξαν τὶς σκάλες στους τοίχους καὶ μὲ μιὰ ἀντλία μὲ μακρὺ σωλήνα ἄρχισαν τὸ ἔργο τους.

Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ὄρμησαν στὸ ἰσόγειο, γιὰ νὰ βοηθηθῆσουν τοὺς ἐνοίκους, πού, σαστισμένοι ἀπὸ τὴν ξαφνικὴ συμφορὰ, προσπαθοῦσαν νὰ σώσουν ὅ,τιμποῦσαν.

Δυὸ ἄλλοι εἶχαν στηρίξει σκάλα στὸ δεῦτερο ὄροφο καὶ κατέβαζαν ἀπὸ κεῖ τοὺς τελευταίους ἐνοίκους : μιὰ ἀνάπηρη γυναίκα, ἓνα γέρο κι ἓνα κοριτσάκι, ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκυλιά του ἓνα ἄσπρο γατάκι. Ὅλοι τους, ντυμένοι ὅπως ὅπως, μὲ τὸν τρόμο στὰ μάτια, τουρτούριζαν ἀπὸ τὸ κρῦο.

Τέλος, κατέβηκαν κι οί πυροσβέστες, για νά βοηθήσουν τούς άλλους στο σβήσιμο τῆς φωτιάς.

Ἔξαφνα μιὰ σπαραχτική φωνή ἀκούστηκε :

— Τὸ παιδί ! Τὸ παιδί ! Σῶστε τὸ παιδί !

Μιὰ γυναίκα, πὺ ἔβγαινε ἐκεῖνη τῇ στιγμή ἀπὸ τὸ σπίτι, φώναζε μὲ πνιγμένη φωνή πὺς ἐκεῖ ψηλά, στὸ δεύτερο πάτωμα, κλείστηκε ἀπὸ τῇ φωτιά ἓνα μωρό. Ἦταν ἄρρωστο κι ἡ μητέρα του εἶχε πάει τὴν ὥρα ἐκεῖνη στὸ φαρμακεῖο.

Μιὰ κραυγὴ βγῆκε ἀπὸ τὰ στόματα ὄλων. Ὁ ὑπαξιωματικός, πὺ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν πυροσβεστῶν, κάλεσε ἀμέσως κοντά του μιὰ ομάδα ἀπ' αὐτούς.

— Ἐμπρός ! τούς εἶπε. Νά σώσουμε τὸ παιδί!...

Καὶ ὄρμησε πρῶτος.

3. Πὺς νά φτάσουν ὅμως στὸ δωμάτιο, πὺ εἶχε κλειστῇ τὸ μωρό ; Ἡ ξύλινη σκάλα τοῦ ἰσογείου εἶχε κατῆ και μόνο ἓνας τρόπος ὑπῆρχε : νά μποῦν ἀπὸ τὸ μοναδικὸ παράθυρο τοῦ δωματίου, πὺ ἔβλεπε στὸ δρόμο. Ἀλλὰ και ἀπ' αὐτὸ ἔβγαιναν τώρα καπνοί. Ἡ φωτιά εἶχε φτάσει στὸ δωμάτιο τοῦ παιδιοῦ ! Ἐνωσαν ἀμέσως δυὸ σκάλες και σκαρφάλωσαν γρήγορα ὡς ἐκεῖ. Πρῶτος ἔφτασε ὁ ὑπαξιωματικός. Ἐσπασε μ' ἓνα τσεκούρι τὸ κλειστὸ παράθυρο και ὄρμησε μέσα στὸ δωμάτιο, ἀνάμεσα στοὺς καπνοὺς και στίς φλόγες, πὺ τὸν τύλιγαν.

Κάτω ὄλοι κρατοῦσαν τὴν ἀναπνοή τους.

— Δὲ θά προλάβη νά τὸ σώση..., ψιθύρισε κάποιος. Οἱ φλόγες ἔφτασαν στὸ παράθυρο... Θά κατῆ και αὐτός...

Τὸ ἀκουσε ὁ Δημήτρης και πάγωσε. Κοίταξε τὸν πατέρα του. Ἐκεῖνος δὲ μιλοῦσε. Ἐσφιγγε μόνο τὰ χεῖλη, καθὼς κοιτοῦσε ἐπάνω.

Ένα λεπτό αργότερα είδαν κάτι να ξεπροβάλλει από τὸ φλεγόμενο παράθυρο. Κραυγή χαρᾶς ξέσπασε ἀπὸ τὸ πλῆθος. Ἦταν ὁ ὑπαξιωματικός, ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του τὸ μωρὸ τυλιγμένο μέσα σὲ μιὰ κουβέρτα. Οἱ συνάδελφοί του τὸν βοήθησαν νὰ πιαστῆ ἀπὸ τὴ σκάλα κι ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν ἕνας ἕνας. Τελευταῖος κατέβηκε κι αὐτὸς μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά.

Τὸ καημένο ! Τὰ μαλλάκια του εἶχαν τσουρουφλιστῆ λιγάκι. Γύριζε τὰ μάτια του, θολὰ ἀπὸ τὸν πυρετό, καὶ κοίταζε σαστισμένο γύρω του.

4. Τὸ πλῆθος ὑποδέχτηκε τοὺς πυροσβέστες μὲ ξεφωνητὰ χαρᾶς. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅμως ἦταν μεγαλύτερος γιὰ τὸν ὑπαξιωματικό.

— Μπράβο σου ! Μπράβο σου ! φώναζαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἔφτασε κι ἡ μητέρα τοῦ μικροῦ κι ἔτρεξε σὰν τρελὴ κοντὰ στὸ παιδί της. Εἶχε μάθει τί εἶχε συμβῆ καὶ φιλοῦσε τὰ χέρια τῶν σωτῆρων τοῦ παιδιοῦ της.

Ὁ Δημήτρης μὲ τὸν πατέρα του βρῆκαν τὴν εὐκαιρία καὶ πλησίασαν τὸν ὑπαξιωματικό. Τοῦ ἔσφιξαν τὸ χέρι κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε δυὸ θερμὰ λόγια. Ἐκεῖνος δὲ μιλοῦσε. Ἦταν ὠχρὸς καὶ τὸ πρόσωπό του, μαυρισμένο ἀπὸ τοὺς καπνοὺς, εἶχε μιὰ σύσπαση πόνου. Τότε πρόσεξαν πὼς εἶχε τραυματιστῆ στὸ δεξιὸ χέρι. Οἱ συνάδελφοί του τοῦ ἔβαλαν ἕναν πρόχειρο ἐπίδεσμο καὶ τὸν βοήθησαν ν' ἀνεβῆ στὸ αὐτοκίνητο.

Ἐκτὸ ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολικά - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Νίκος Σκόπας

31. ΜΙΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Στά χρόνια τῆς κατοχῆς δέχτηκα πρόθυμα ν' ἀναλάβω μιὰ μέρα μιὰν ἐπικίνδυνη ἀποστολή : νὰ περάσω μέσ' ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ εἰδοποιήσω τοὺς δικούς μας ἑνὸς γειτονικοῦ χωριοῦ νὰ φύγουν κατὰ τὸ βουνό, γιατί οἱ κατακτητὲς θὰ μπλοκάραν τὸ χωριό.

Πῆρα μαζί μου τὸν ἀχώριστο σύντροφό μου, τὸ γενναῖο σκύλο μου τὸ Λιάπη, πέρασα νύχτα μέσ' ἀπ' τὶς γραμμὲς τους, δίχως νὰ μὲ πάρουν εἶδηση, κι εἰδοποίησα τοὺς χωριάτες γιὰ τὸν κίνδυνο. Στὸ γυρισμὸ ὅμως δὲν τὰ κατάφερα καὶ τόσο καλά. Οἱ Γερμανοὶ μ' ἔπιασαν. Ὁ ἐπικεφαλῆς μὲ παρέδωσε σ' ἕνα Γερμανὸ στρατιώτη.

Ἐκεῖνος περπάτησε λίγα βήματα κι ἔπειτα στάθηκε μπροστὰ σὲ μιὰ πολὺ μικρὴ καλυβούλα, ὅχι καὶ πολὺ πιὸ μεγάλη ἀπὸ κοτέτσι. Ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σακιδίό του ἕνα σκοινί, ἔπιασε τὰ χέρια μου, μοῦ τὰ ἔφερε πίσω ἀπὸ τὴ μέση καὶ μοῦ τὰ ἔδεσε σφιχτά. Ἐπειτα, πιάνοντάς με ἀπ' τὸ κεφάλι, μ' ἀνάγκασε νὰ σκύψω καὶ νὰ τρυπώσω μέσα. Ἐκλείσειε πίσω μὲ πάταγο τὴν πόρτα καὶ κύλησε χαμηλά, στὴ βάση της, μιὰ μεγάλη πέτρα, πού βρῆκε ἐκεῖ κοντά. Ἀπομακρύνθηκε, μὰ τὸν ἄκουσα νὰ ξαναγυρίζη σὲ λίγο. Κρατᾷ στὸ χέρι ἕνα σανίδι μακρὸ ὡς ἕνα μέτρο κι ἕνα σφυρί. Ἐρχεται καὶ πάλι μπροστὰ στὴν καλυβούλα καὶ καρφώνει τὴ σανίδα ὀριζόντια στὴν πόρτα ἀπ' ἔξω μὲ δυνατὰ χτυπήματα, ἐνώνοντας τοὺς δυὸ παραστάτες της, γιὰ νὰ μὴ μπορέσω, κι ἂν ἀκόμα τὸ θελήσω, ν' ἀνοίξω. Ὅταν τέλειωσε τὸ κάρφωμα, τράβηξε μὲ βήματα ἀργὰ γιὰ τ' αὐτοκίνητο, ἀπ' ὅπου πῆρε τὸ σφυρί. Ἀκούω τὶς μπότες του, πού ἀπομακρύνονται, κι ἀναστενάζω πικρά.

— Ὁραῖα, σκέφτομαι. Τώρα τὰ καταφέραμε θαυμάσια.

Και λείπει κι ο Λιάπης. Νά τόν έπιασαν τάχα κι αὐτὸν ἢ νά τὸν σκότωσαν;

Αἰσθάνομαι κιόλας τὴν ἀνυπόφορη βαριά μυρουδιά ἀπὸ κοπριές πουλερικῶν κι ἄλλων ζώων νά μοῦ κεντᾶ φριχτὰ τὰ ρουθούνια καὶ νά μοῦ φέρνῃ ἀναγούλα. Σίγουρα οἱ Γερμανοὶ κάτι ὑποψιάστηκαν γιὰ μένα, ἀλλὰ ἀφήνουν νά περάσῃ, φαίνεται, ἡ νύχτα, νά κοιμηθοῦν κι αὐτοὶ λίγο, κι αὐριο, σὰν ξημερώσῃ, θὰ μὲ κανονίσουν . . .

Ἡ καλυβούλα εἶναι στενὴ καὶ χαμηλὴ καὶ μόλις ποῦ μπορῶ νά στέκομαι γονατιστός. Ἐπειτα τὰ χέρια μου, καθὼς εἶναι δεμένα σφιχτὰ πίσω, μὲ δυσκολεύουν καὶ δὲ μοῦ εἶναι βολετὸ νά ταχτοποιηθῶ κάπως πιὸ ἄνετα. Κάθομαι κάτω, πάνω στὶς κοπριές, σταυροπόδι. Ἐνα κλαδὶ μοῦ τρυπᾶ τὰ πόδια. « Ἐενοδοχεῖο νά σοῦ πετύχῃ ! λέω μὲ πικρὸ χιοῦμορ. Καὶ θέλουν νά τὸ ὀνομάζουν καὶ πρώτης κατηγορίας . . . »

Μοῦ ἔρχεται κάποια στενοχώρια. Τὰ μάτια μου τσούζουν καὶ τὰ βλέφαρά μου ἀρχίζουν νά βαραίνουν. Ἄλλὰ ἡ ἀγωνία δὲ μ' ἀφήνει νά κλείσω μάτι. Τί θὰ γίνῃ, λοιπόν; Θὰ περιμένω ἔτσι ἐδῶ ὡς τὸ πρωί, ὥσπου νά ξυπνήσουν οἱ Γερμαναράδες καὶ νά μὲ πιάσουν, νά μὲ βγάλουν ἔξω καὶ ν' ἀδειάσουν πάνω μου τὶς δεσμίδες κάποιου αὐτόματου; Νά μὴν ὑπάρχῃ τάχα τρόπος νά γλιτώσω;

Τὸ μυαλό μου παραδέρνει σὰν τὸ φυλακισμένο πουλὶ μὲς στὸ κλουβί του τὸ ἀποπνιχτικό. Τὸ κεφάλι μου βουίζει. Κι ἔξω εἶναι νύχτα. Κι ἡσυχία. Περασμένα μεσάνυχτα. Ἴσως δύο ἢ ὠρα. Ἴσως καὶ τρεῖς. Ἀπὸ μακριά, πολὺ μακριά, φτάνει τὸ ἀδύνατο λάλημα κάποιου πετεινοῦ. Εἶν' ἐλεύθερος ἐκεῖνος καὶ μπορεῖ καὶ λαλεῖ, σκέφτομαι.

Φέρνω τὸ πρόσωπό μου, σκύβοντας, ὡς τὴ μικρὴ ξύλινη πόρτα. Κοιτάζω ἀνάμεσ' ἀπ' τὶς μεγάλες τῆς χαραμά-

δες. Τὸ φεγγάρι μοῦ γνέφει πίσω ἀπὸ ἓνα μικρὸ σύννεφο. Οἱ Γερμανοὶ δὲ φαίνονται πουθενά. Ἄλλὰ ὄχι. Νά τα ἐκεῖ πιὸ πέρα τ' αὐτοκίνητά τους. Νά καὶ τὰ κρεβάτια ἐκστρατείας, πού ἔχουν βγάλει ἔξω, καὶ κοιμοῦνται. Ἀκούω μάλιστα κι ἓναν τους πὺ ροχαλίζει ἀηδιαστικά. Πιὸ κεῖ ἕνας σκοπὸς κάνει πέντ' ἔξι βήματα, σταματᾷ καὶ πάλι ξαναρχίζει τὸ βηματισμό του. Θά' ναι περίπου διακόσια μέτρα μακριὰ ἀπὸ τὴν καλυβούλα, πὺ εἶμαι φυλακισμένος, κι ὅμως τὸν διακρίνω καθαρά...

Τὰ χέρια μου, ἔτσι δεμένα ὅπως εἶναι, ἀρχίζουν νὰ πονοῦν. Τὰ πόδια μου μουδιάζουν. Τραβιέμαι λίγο πίσω κι ἀκουμπῶ τὶς πλάτες μου στὸν τοῖχο. Μισοκλείνω τὰ μάτια. Ξάφνου ἀκούω μπρὸς στὴν πόρτα τῆς καλυβούλας κάτι σὰ γρύλισμ. Ἄνοιγω τὰ μάτια. Ἄφουγκράζομαι. Ναι, κάτι εἶναι μπρὸς στὴν πόρτα. Φέρνω καὶ πάλι τὸ πρόσωπό μου κοντά. Πασκίζω νὰ διακρίνω. ὦ, ναι! Κάτι σὰ σκυλὶ εἶναι ἀπ' ἔξω. Καὶ τὸ γρύλισμα ξανακούεται. Τὸ γνωρίζω. Θεέ μου! Εἶναι ὁ Λιάπης! Ὁ Λιάπης! Θέλω νὰ βεβαιωθῶ. Κολλῶ σχεδὸν τὰ χεῖλια μου στὴ χαραμάδα τῆς πόρτας. Τοῦ ψιθυρίζω :

— Λιάπη...

Γρύλισε πάλι γεμάτος ἀγωνία. Ζῆς λοιπόν, καλέ μου φίλε; Ζῆς, πιστέ μου σύντροφε; Κι ἤρθες καὶ μὲ βρῆκες ἐδῶ πέρα μακριὰ, ἔτσι πληγωμένος, σίγουρα, καθὼς θὰ εἶσαι; Μὰ πῶς θὰ γίνῃ τώρα; Πῶς θὰ βγῶ ἀπὸ δῶ, νὰ φύγουμε γρήγορα καὶ νὰ γλιτώσουμε κι οἱ δυὸ μας, πὺ εἶμαι δεμένος μὲ τὰ χέρια πιστάγκωνα καὶ δὲν μπορῶ νὰ σαλέψω; Σκέψου κάτι, τετραπέρατε Λιάπη, ἄχ, σκέψου κάτι... Ἄλλὰ, σιωπή!.. Σούτ! Μὴ μιλᾷς καθόλου, μὰ καθόλου, γιατί χαθήκαμε...

Κι ὁ Λιάπης σκέφτηκε. Ἡ ξύλινη πόρτα εἶναι χαλα-

σμένη στο κάτω μέρος, αφήνοντας μιάν αρκετά μεγάλη τρύπα. Και νά τος. Σκάβει με τὰ νύχια τῶν μπροστινῶν ποδιῶν του κάτω ἀπό τὴν πόρτα τῆς καλύβας, σκάβει γρήγορα και πετᾷ πρὸς τὰ πίσω τὸ χῶμα κι ἀνοίγει, ἀνοίγει περισσότερο τὴν τρύπα, πού ὅλο και μεγαλώνει. Μπαίνω ἀμέσως στο πολυστροφο μυαλό του, στὴ σκέψη του, καταλαβαίνω τὸ σχέδιό του και με πιάνει ἀγωνία.

— Γρήγορα, Λιάπη, γρήγορα! τοῦ ψιθυρίζω, πρὶν ξυπνήσουν οἱ Γερμανοί. Κουράγιο, καλέ μου φίλε . . .

Πέφτω τώρα μπρούμυτα, με τὸ κεφάλι πρὸς τὴν τρύπα, και παρακολουθῶ τούτη τὴ βιαστικὴ δουλειά, δοκιμάζοντας, ἀν μπορῶ, νὰ χωρέσω ἀνάμεσά της. Κι ἡ τρύπα νά, μεγάλωσε. Περνῶ ἀπὸ κεῖ τὸ κεφάλι μου, περνῶ και τοὺς ὤμους μου και σφίγγομαι σερνάμενος καταγῆς, νὰ βγῶ ἀπὸ τὴ φυλακὴ μου. Ὁ Λιάπης βλέπει πὼς δυσκολεύομαι και με τὰ δόντια με πιάνει ἀπ' τὸν ὤμο, ἀπ' τὸ σακάκι, και με τραβᾷ ἔξω μ' ὅλη του τὴ δύναμη. Ἐνα - δυὸ δυνατὰ τραβήγματα, δυὸ τινάγματα δικά μου, και νά! Βρίσκομαι ἔξω ἀπ' τὴν καλύβα.

Κοιτάζω κατὰ τὸ Γερμανὸ σκοπὸ. Δὲ φαίνεται. Ἴσως εἶναι κρυμμένος πίσω ἀπὸ κάποιο αὐτοκίνητο. Παίρνω γρήγορα δρόμο σκυφτὰ σκυφτὰ. Ὁ Λιάπης ἔρχεται γαρούμενος πίσω μου. Περπάτησα ἔτσι καμιά πεντακοσάρὰ βήματα και σταμάτησα. Πασκίζω νὰ λύσω τὸ σκοινὶ και νὰ ἐλευθερώσω τὰ χέρια μου, πού εἶναι πίσω δεμένα, μὰ δὲν τὰ καταφέρνω. Τὰ δείχνω στο Λιάπη. Κι ἔρχεται κεῖνος και πιάνει τὸ σκοινὶ με τὰ κοφτερά του δόντια και τὸ τραβᾷ, τὸ τραβᾷ πολλές φορές, ὥσπου τὸ ἔκοψε. Ἄ, ἐπιτέλους! Τώρα εἶμαι πραγματικὰ ἐλεύθερος. Και ρίχνομαι τότε και παίρνω στὴν ἀγκαλιά μου τὸ Λιάπη και τὸν φιλῶ σὰν ἀδερφὸ μου και τὸν γεμίζω με δάκρυα χαρᾶς κι εὐγνωμοσύνης.

—“Αχ, Λιάπη, ἄχ, καλέ μου Λιάπη! Εἶσαι ὁ σωτήρας μου. Μόνο πᾶμε τώρα νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ, ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα.

Καὶ ξεκινᾶμε καὶ πάλι. Ἀλλὰ ἐκεῖ, καθὼς ξεκινήσαμε, βλέπω τὸ Λιάπη νὰ κουτσαίνει ἀπ’ τὸ ἓνα του πρισινὸ πόδι. Σκύβω, τὸ πιάνω. Ἔσκουξε. Κατάλαβα πὼς πονοῦσε.

—“Α, ὄχι, Λιάπη. Δὲ θὰ σ’ ἀφήσω νὰ περπατήσης, ἔτσι πληγωμένος. Καὶ σὰ φτάσουμε στὸ χωριό, θὰ τὸ ταχτοποιήσουμε.

Τὸν σήκωσα, τὸν φορτώθηκα στοὺς ὤμους μου καὶ συνέχισα τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό. Μακριὰ στὴν κορυφογραμμὴ τοῦ βουνοῦ ἄρχισε νὰ γλυκοχαράζει...

Ἀπὸ τὸ «Ἀνθολόγιο»
Δ’ τάξεως

Χάρης Σακελλαρίου

32. Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Ἡ Ἡλεία εἶναι χώρα πολὺ πολὺ ὠραία, ὅλο βλάστηση καὶ πρασινάδα. Ἐκεῖ οἱ σκίνοι γίνονται ψηλοὶ σὰ δέντρα.

Τὸ κάτω μέρος τῆς Ἡλείας τὸ ποτίζει ἓνα ποτάμι, ὁ Ἄλφειός, ποὺ χύνεται στὸ Ἴόνιο πέλαγος.

Μέσα στὸν Ἄλφειὸ χύνεται ἓνα μικρὸ ποτάμι μὲ νερὸ κρυσταλλένιο.

Ἐκεῖ ποὺ ἐνώνονται τὰ δυὸ ποτάμια, εἶναι ἡ Ὀλυμπία. Εἶναι ἓνα ὄμορφο δάσος ἀφιερωμένο στὸν πιὸ μεγάλο ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, στὸ Δία, καὶ στὴ γυναίκα του τὴν Ἥρα.

Ἐκεῖ στὴν Ὀλυμπία κάθε πέντε χρόνια μαζεύονταν πολλὲς χιλιάδες κόσμος.

Δὲν ἔρχονταν μονάχα ὅσοι εἶχαν σκοπὸ ν’ ἀγωνιστοῦν.

Ἔρχονταν κι οἱ συγγενεῖς τους κι οἱ φίλοι τους καί χιλιάδες ἄλλοι, γιά νά δοῦν τοὺς μεγάλους ἀγῶνες.

Ἐκινουσαν ἀπ' ὅλες τίς ἐλληνικὲς χῶρες, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καί τὰ νησιά, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο καί τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὴ Θράκη καί τὸν Εὐξείνιο Πόντο, ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καί τίς μακρινὲς ἀκρογιαλιές τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας καί τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες γίνονταν τὸ καλοκαίρι.

Λίγες ἡμέρες πρὶν ἀρχίσουν, πῆγαιναν στὴν Ὀλυμπία οἱ ἐλλανοδίκες, δηλαδή ἡ ἐπιτροπὴ, ποὺ φρόντιζε γιά τὴν τάξη κι ἐκρίνε ποῖος νικοῦσε στοὺς ἀγῶνες.

Σιγὰ σιγὰ ἔρχονταν καί ὁ ἄλλος κόσμος. Καί πρῶτοι οἱ πρᾶματευτάδες. Ἔστηναν σκηνές καί παραπήγματα καί μέσα τοποθετοῦσαν ὅ,τι εἶχαν γιά πούλημα.

Ἔρχονταν ὅμως ἀπὸ πρὶν καί ἄλλοι πολλοί, γιά νά πιάσουν καλὴ θέση. Ἔστηναν σκηνές ἢ ἔφτιαναν πρόχειρα ξύλινα σπιτάκια, γιά νά μείνουν ὅσες μέρες θὰ βαστοῦσαν οἱ ἀγῶνες. Τί κόσμος, τί θόρυβος, τί ὄχλοβοή! Ἐδῶ δούλευαν χτίστες, ἐκεῖ μαραγκοί, παρέκει βέλαζαν ἢ μούγκριζαν τὰ ζῶα, ποὺ ἦταν γιά θυσία, ἢ χλιμίντριζαν τ' ἄλογα, ποὺ θ' ἀγωνίζονταν. Καί παντοῦ ἀκούγονταν οἱ φωνές ἐκείνων ποὺ πουλοῦσαν ὀπωρικὰ καί δροσερὸ νερό.

Ὀλόκληρος ὁ κάμπος τῆς Ὀλυμπίας ἦταν γεμάτος ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, Ἕλληνες καί ξένους. Οἱ ἐξοχώτεροι καλλιτέχνες κι ἐπιστήμονες μαζεύονταν ἐκεῖ.

Τίς μέρες ἐκεῖνες ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἦταν ἀδερφωμένοι. Ἄν ἦταν πόλεμος, ἔπαυε. Εἰρήνη κι ἀγάπη βασίλευαν ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη. Ἐχθροπραξίες δὲν ἐπιτρέπονταν. Ἄλιμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ τολμοῦσε νὰ παρακούσῃ αὐτὴ τὴ διαταγή.

Ὁ δρόμος, ποὺ ἔφερνε στὸ Στάδιο, ἦταν πλατὺς καί

περιποιημένος. Δεντροστοιχίες δεξιά κι αριστερά από θεόρατα πλατάνια και φουντωμένες έλιές. Ἀπό δῶ κι ἀπό κει, ἀνάμεσα στά πράσινα φυλλώματα, έλαμπαν τ' ἀγάλματα τῶν νικητῶν στήν Ὀλυμπία, άλλα ἀπό μάρμαρο κι άλλα ἀπό χαλκό.

Τὸ στεφάνι τοῦ Ὀλυμπιονίκη ἦταν τὸ πιὸ μεγάλο εὐτύχημα, πού θά μπορούσε νὰ τύχη σ' ἓναν ἄνθρωπο στή ζωή του.

Ὑμνοῦσαν μὲ τραγούδια τὸ νικητὴ κι οἱ πολίτεῖς ἔστηναν μαρμάρينو ἢ χάλκινο ἄγαλμα στὸν πολίτη τους, πού θά στεφανώνονταν στήν Ὀλυμπία.

Ὅταν ὁ νικητὴς γύριζε στήν πατρίδα του, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι κι οἱ ἄλλοι πατριῶτες ἔβγαιναν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη νὰ τὸν δεχτοῦν καὶ τὸν ὀδηγοῦσαν μέσα μὲ χαρὲς καὶ μὲ μουσικὲς.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης, ντυμένος μὲ κόκκινο φόρεμα, καθόταν σ' ἓνα ἄρμα, πού τὸ τραβοῦσαν τέσσερα ἄσπρα ἄλογα.

Πολλὲς πόλεις, ὅταν δέχονταν τὸν Ὀλυμπιονίκη τους, γκρέμιζαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τείχη τους. Μὲ τοῦτο ἠθελαν νὰ ποῦν, πὼς εἶναι περιττὰ τὰ τείχη, ὅταν ἔχουν τέτοια ἠρωικὰ κορμιὰ νὰ φυλάξουν τὴ χώρα.

Ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως

« Στὰ παλιὰ χρόνια »

Ἄρ. Κουρτίδης

33. Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΘΡΙΑΜΒΟΣ

1. Είχε γεράσει πιά ὁ Διαγόρας καὶ δὲν ἔπαιρνε μέρος στοὺς ἀγῶνες. Ἀποτραβήχτηκε ἀπὸ τὸ στίβο φορτωμένος δόξες καὶ τιμές. Ζοῦσε τώρα, τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, στ' ἀρχοντικό του, στὴν Ἰαλυσοῦ τῆς Ρόδου, ἀφοῦ χρόνια καὶ χρόνια εἶχε συγκλονίσει τὰ διάφορα στάδια τῆς Ἑλλάδας μὲ τὶς περιλάμπρες νίκες του.

Ἦταν ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ φοβεροὺς πυγμάχους τῆς ἀρχαιότητος. Ἐεκίνησε ἀπὸ νικητῆς σὲ τοπικοὺς ἀγῶνες, ἐξελίχτηκε σὲ περιοδονίκη, νικώντας τρεῖς φορές στὰ Ἴσθμια καὶ δυὸ στὰ Νέμεα, γιὰ νὰ φτάσῃ τελικὰ ν' ἀποχτήσῃ καὶ τὸ μέγιστο τίτλο τοῦ ὀλυμπιονίκη . . .

2. Μὰ τὰ χρόνια περνοῦν. Μετὰ τὴ νίκη του στὴν Ὀλυμπία δὲν ξαναπῆρε πιά μέρος σὲ κανέναν ἀγῶνα. Τώρα γυμνάζει τοὺς τρεῖς γιούς του, τὸ Δημάγετο, τὸν Ἀκουσίλαο καὶ τὸ Δωριέα.

Εἶναι κι οἱ τρεῖς τους δυνατοὶ καὶ γεροδεμένοι. Κι ὁ Διαγόρας τρέφει πολλὰς ἐλπίδες, πὼς θὰ τιμήσουν μιὰ μέρα τ' ὄνομά του. Τοὺς γυμνάζει τακτικὰ καὶ τοὺς συμβουλεύει κάθε τόσο :

— Ν' ἀγωνίζεστε τίμια. Πολλὰς φορές μιὰ τίμια ἦττα εἶναι προτιμότερη ἀπὸ μιὰν ἀνέντιμη νίκη.

Ὁ Δημάγετος διακρίνεται στὸ παγκράτιο, ὁ Ἀκουσίλαος στὴν πυγμαχία κι ὁ Δωριέας στὴν πάλη. Κερδίζουν εὐκόλα τοὺς ἀντιπάλους τους στοὺς τοπικοὺς ἀγῶνες τῆς Ρόδου. Μὰ τ' ὄνειρό τους εἶναι νὰ νικήσουν στοὺς μεγάλους, τοὺς πιὸ φημισμένους ἀγῶνες, τοὺς ὀλυμπιακοὺς, νὰ στεφανωθοῦν μὲ τὸν «κότινο», νὰ γίνουν κι αὐτοί, ὅπως ὁ πατέρας τους, ὀλυμπιονίκες . . .

3. Καὶ νά! Ἐφτασε ἡ ὀλυμπιάδα. Οἱ σπονδοφόροι γυ-

ρίζουν από πόλη σέ πόλη και κηρύττουν τήν έκεχειρία.

Τά τρία αδέρφια έχουν αρκετά προπονηθῆ κι έτοιμάζονται για τήν 'Ολυμπία. Πρέπει νά βρίσκωνται εκεί ένα μήνα πριν αρχίσουν οι αγώνες, για νά προπονηθοῦν σύμφωνα μέ τίς οδηγίες τοῦ γυμνασίου αρχου και μέ τήν επίβλεψη τῶν έλλανοδικῶν.

‘Ο γερο - Διαγόρας τοὺς εὐχεται καλές νίκες. “Έχει όμως κι αγωνία. Τάχα θά νικήσουν; Θά κρατήσουν ψηλά τὸ δοξασμένο του ὄνομα; “Όσο πλησιάζουν οι μέρες τῶν αγῶνων, τόσο κι ἡ αγωνία του μεγαλώνει.

Τέλος, δὲν κρατιέται. Ἀποφασίζει νά πάη νά δῆ ἀπὸ κοντά τοὺς γιούς του κι ἄς εἶναι τόσο γέρος κι ἐξαντλημένος.

4. Μπαίνουν σ’ ένα πλοῖο και ξεκινοῦν. “Όταν ἔφτασαν στήν Ὀλυμπία, ὁ κόσμος τρέχει νά ὑποδεχτῆ μέ κραυγές ἐνθουσιασμοῦ τὸν παλαίμαχο γίγαντα τοῦ στίβου. Τὸν ραίνει μέ λουλούδια. Εὐχεται νίκη στοὺς γιούς του.

Μεγάλη εἶναι κι ἡ χαρὰ τῶν γιῶν του. ‘Ο ἐρχομός του ἐκεῖ τοὺς δίνει κουράγιο και δύναμη.

Τὴν παραμονὴ τῶν αγῶνων, μαζί μέ τοὺς ἄλλους ἀθλητές, ἀφοῦ θυσίασαν ἕναν ἀγριόχοιρο, ὀρκίστηκαν μπροστὰ στὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀρκίου Δία, ὅτι γυμνάστηκαν σύμφωνα μέ τοὺς κανονισμούς κι ὅτι θ’ ἀγωνιστοῦν τίμια και χωρὶς ἀντικανονικά τεχνάσματα. Τὴν ὀρκωμοσία αὐτὴ τὴν παρακολούθησε κι ὁ ἴδιος ὁ Διαγόρας.

Ἀπὸ τὸ πρῶν τῆς ἄλλης ἡμέρας οι κερκίδες τοῦ σταδίου τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτες μέ κόσμο. “Όλοι περιμένουν μέ αγωνία ν’ ἀρχίσουν οι αγῶνες. Οι ἀθλητὲς στέκονται ὄρθιοι στήν ἄκρη τοῦ σταδίου κι εἶναι ἔτοιμοι.

Και νά! Μπαίνουν οι έλλανοδίκες, ντυμένοι μέ ὀλοπόρφυρη φορεσιά και στεφανωμένοι μέ κλωνάρια δάφνης. Κά-

θονται στην όρισμένη θέση. Ένας κήρυκας, με φωνή δυνατή, δίνει τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν ἀγῶνων.

Τὴν πρώτη μέρα ἔγιναν τ' ἀγωνίσματα τοῦ σταδίου, τοῦ διαύλου καὶ τοῦ δολίχου. Τὴ δεύτερη τοῦ πεντάθλου.

Οἱ γιοὶ τοῦ Διαγόρα θ' ἀγωνίζονταν τὴν τρίτη μέρα. Ὁ γερο - Διαγόρας κάθεται, μαζὶ με ἄλλους παλαιίμαχους ὀλυμπιονίκες, σὲ μιὰν ἀπ' τὶς εἰδικὲς τιμητικὲς θέσεις, κοντὰ στὴν ἑλλανόδικο ἐπιτροπὴ. Ἔχει καρδιοχτύπι. Στριφογυρίζει ὅλο ἀγωνία στὸ κάθισμά του.

Οἱ ἀγῶνες τῆς τρίτης ἡμέρας ἀρχίζουν. Ὁ Δωριέας κερδίζει εὐκόλα στὸν ἀγῶνα τῆς πάλης. Ἡ χαρὰ τοῦ Διαγόρα εἶναι μεγάλη. Οἱ διπλανοὶ του τὸν συγχαίρουν.

— Γι' αὐτὸν δὲν εἶχα ἀμφιβολία, λέει καμαρώνοντας.

Σὲ λίγο ὁ Ἀκουσίλαος βγαίνει νικητὴς σ' ἕνα σκληρὸν ἀγῶνα πυγμαχίας. Καὶ τέλος ὁ Δημάγετος κερδίζει μιὰν ὑπέροχη νίκη στὸ παγκράτιο. Ἡ χαρὰ τοῦ Διαγόρα δὲν περιγράφεται.

5. Τὴν ἄλλη μέρα ὅλοι οἱ νικητὲς ἔχουν παραταχθῆ μπροστὰ στὴν ἑλλανόδικο ἐπιτροπὴ. Ὁ κήρυκας βροντοφωνάζει τ' ὄνομα τοῦ καθενός, τ' ὄνομα τῆς πατρίδας του καὶ τὸν ἀγῶνα, στὸν ὁποῖο νίκησε. Ὁ ὀλυμπιονίκης κάνει λίγα βήματα μπροστὰ κι ὁ ἀρχαιότερος ἀπὸ τοὺς ἑλλανοδίκες τοῦ φορεῖ στὸ κεφάλι τὸ στεφάνι τῆς νίκης, τὸν «κότινο». Τὸ στάδιο ἀντηχεῖ ἀπὸ τὶς ζητωκραυγὲς καὶ τὶς ἐπευφημίες.

Μὰ ὅταν ὁ ἑλλανοδίκης στεφάνωσε τὰ τρία ἀδέρφια, ἔγινε κάτι, ποὺ ἔκανε νὰ τρανταχτῆ συθέμελα τὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας. Τὰ τρία παλικάρια, ἀφοῦ στεφανώθηκαν με τὴ δόξα, τραβοῦν ὀλόισια κατὰ τὴν κερκίδα, ὅπου κάθεται ὁ πατέρας τους. Βγάζουν τὰ στεφάνια ἀπ' τὰ κεφάλια τους καὶ τὰ φοροῦν στὸ δικό του ὀλόασπρο κεφάλι. Ὑστερα τὸν

34. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Δὲ θὰ ντροπιάσω τὰ ἱερὰ τὰ ὄπλα οὔτε θ' ἀφήσω
 μέσα στὴ μάχη μοναχὸ τὸ συμπολεμιστὴ μου
 μ' ὅποιον βρεθῶ· καὶ μόνος μου καὶ μὲ πολλοὺς ἀντάμα
 γιὰ τ' ἅγια καὶ γιὰ τὰ ἱερὰ θὰ πολεμῶ γενναῖα.

Καὶ τὴν πατρίδα πιὸ ἰσχυρὴ, πιὸ ὠραία καὶ πιὸ μεγάλη
 ἀπ' ὅ,τι παίρνω σήμερα θὰ τήνε παραδώσω.

Καὶ θὰ ὑπακούω στοὺς ἄρχοντες, θὰ πειθαρχῶ στοὺς νόμους
 σ' αὐτοὺς κι ὅσους ὁμόφωνα ὁ λαὸς θεὸς νὰ ψηφίση.

Κι οὔτε θ' ἀφήσω τοὺς θεσμοὺς κανέννας νὰ χαλάση,
 μὰ θὰ τοὺς ὑπερασπιστῶ καὶ μόνος μου καὶ μ' ἄλλους.

Κι ὅ,τι ἱερὸ καὶ πατρικὸ περίσσια θὰ τιμήσω.

Ἄς μοῦ εἶναι μάρτυρες γι' αὐτὰ ἡ Ἄγλαυρος κι ὁ Δίας,
 ὁ Ἐνυάλιος κι ἡ Θαλλώ, ἡ Αὐξώ κι ἡ Ἑγεμόνη.

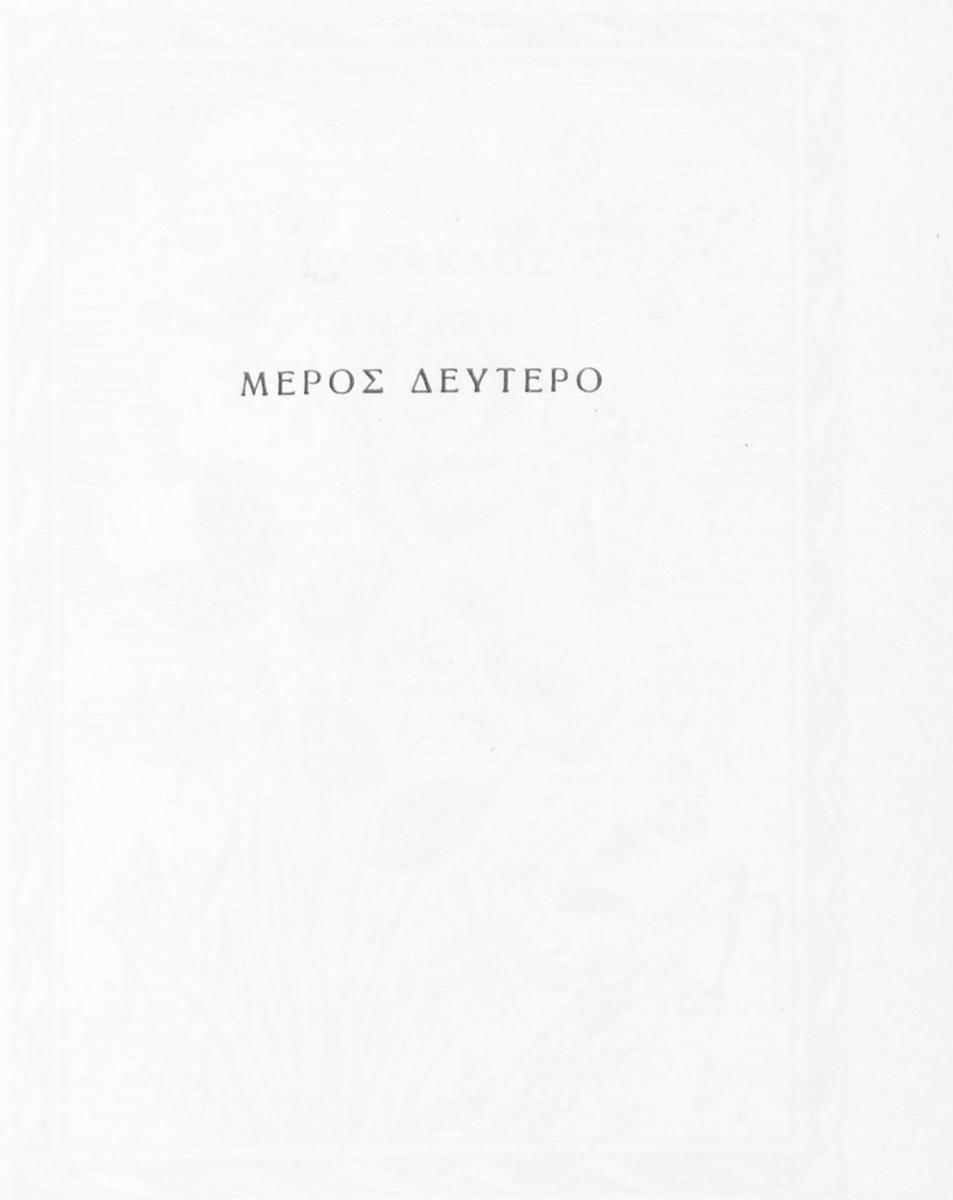
Ἀπὸ τὸ κείμενο

Λυκούργου «Κατὰ Λεωκράτους»

Μετάφραση Χάρη Σακελλαρίου

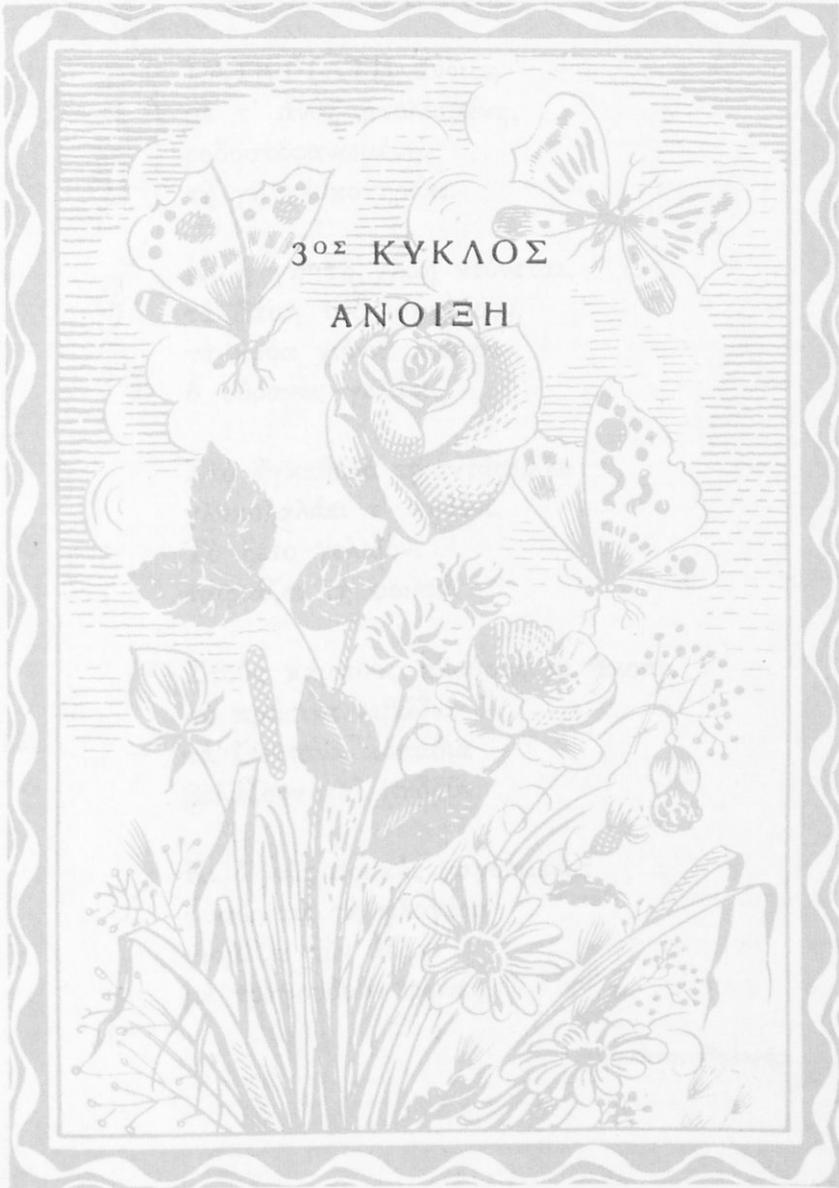

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

3^{ος} ΚΥΚΛΟΣ
ΑΝΟΙΞΗ

35. Η ΑΝΟΙΞΗ

 ΓΛΥΚΥΤΑΤΗ άνοιξη
 με τ' άνηθι στολισμένη,
 ροδοστεφανωμένη,
 τή γῆ γλυκοτηράει.

 Κι ή γῆ τή χλόη ντύνεται,
 τά δάση της ίσκιώνουν,
 τά κρύα χιόνια λιώνουν,
 ό ούρανός γελάει.

Στο άγκαθερό τριαντάφυλλο
 γλυκολαλάει τ' άηδόνι.
 Το ξένο χελιδόνι
 ταιριάζει τή φωλιά.

Στους κάμπους πλούσια κι άκοπα
 σέ πράσινα λιβάδια
 τά ζωντανά κοπάδια
 βελάζουν και πηδοῦν.

Κι ό νιός βοσκός χαρούμενος
 φυσώντας τή φλογέρα
 γιομίζει τόν άέρα
 με τραγουδιών φωνές.

Ἰωάννης Βηλαράς

Νά τες! ἀρπάζουν λαίμαργα τὶς μελίγκρες καὶ τὶς τρῶ-
νε. Τὰ μυρμήγκια κυνηγοῦν τὶς παπαδίτσες καὶ προσπα-
θοῦν νὰ τοὺς δαγκάσουν τὰ ποδαράκια τους τὰ λιγνὰ σὰ μαῦ-
ρες κλωστές. Οἱ παπαδίτσες τὰ μαζεύουν καὶ πέφτουν ἀνά-
ποδα κάτω στὸ χῶμα. Ἐπειτα σηκώνονται πάλι κι ἀνεβαί-
νουν. Τί νὰ κάμουν, ἀφοῦ δὲν μποροῦν νὰ φᾶνε ἄλλο ἀπὸ με-
λίγκρες; Καὶ νὰ δῆς πού οὔτε τὰ χελιδόνια οὔτε οἱ σπουργί-
τες οὔτε τ' ἄλλα πουλιὰ δὲν κυνηγοῦν τὶς παπαδίτσες, σὰ
νὰ νιώθουν κρυφὴ χαρὰ πού καθαρίζουν τὸν κῆπο ἀπὸ τὶς
μελίγκρες.

Χαρὰ Θεοῦ εἶναι ὁ κῆπος τὴν ἀνοιξη. Παντοῦ κίνηση
καὶ ζωή.

Κάτω σὲ δρομάκι
καὶ σὲ πρασινάδες
δέντρα φυτεμένα
κι ἄνθη μυρωμένα.
Κι ὁ ψιλὸς ἀγέρας
μέσα τριγυρίζει
καὶ τινάζει τ' ἄνθια
καὶ τὴ γῆ πλουμίζει,
μ' ἄνθια τὴ γεμίζει
καὶ τὴ νοστιμίζει.

Ἄ. Κακαβίτσας

37. ΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ ΚΙ Ο ΑΣΒΕΣΤΗΣ

1. Στο δάσος τὸ τσεκούρι ἀκούεται βαριά. Ὅλη μέρα στὸ δάσος ἀκούεται τὸ τσεκούρι : γκάπ! γκούπ! γκάπτα! γκούπ!

Γιατί χτυπᾶ τὸ τσεκούρι μέσα στὸ δάσος; Πέρασε τὸ καλοκαίρι κι ἤρθαν οἱ καρβουνιάρηδες νὰ μᾶς δώσουν τὸ χειμῶνα φωτιά. Κάρβουνα θὰ μᾶς δώσουν νὰ τὰ βάλουμε στὸ μαγκάλι, κάρβουνα κόκκινα, χρυσοκόκκινα.

Θὰ καθίσουμε τότε ὅλοι γύρω, θὰ ψήσουμε κάστανα καὶ θὰ ποῦμε παραμύθια κι ἱστορίες παλιές. Ὁ βοριάς ἔξω θὰ σφυρίζη θυμωμένος· τὰ δέντρα τοῦ κήπου μας θὰ χτυποῦν τ' ἄφυλλα κλαριά τους σκληρά : κράπ! κρούπ! Τὸ χιόνι λευκὸ κι ἀπαλὸ θὰ κατεβαίνει στὴν αὐλή μας.

Μὰ ἐμεῖς μέσα στὴν καλοστρωμένη κάμαρα θὰ καθόμαστε γύρω στὸ μαγκάλι. Τὰ κάρβουνα θὰ ροδοβάφουν τὰ πρόσωπά μας, θὰ ζεσταίνουν τὸ σῶμα μας, καὶ θὰ μᾶς κάνουν νὰ γελοῦμε γιὰ τὸ χιόνι ποὺ σκεπάζει τὴν αὐλή μας καὶ γιὰ τὸ ἄγριο σφύριγμα τοῦ βοριά. Τὰ παιδιὰ θὰ φλυαροῦν· ἡ γάτα μὲ σηκωμένη τὴν οὐρά θὰ τεντώνεται καὶ θὰ ρουθουνίζει· οἱ νιές θὰ κεντοῦν ἢ θὰ ράβουν κι οἱ γέροι θὰ λένε τὸ παραμῦθι. Καὶ μιὰ στυμμένη λεμονόκουπα πάνω στὰ κάρβουνα θὰ τσιτσιρίζη συγκρατητὰ κι ἀδιάκοπα, σὰ νὰ βαστᾶ τὸ ἴσο στὸ παραμῦθι.

Νά γιατί χτυπᾶ τὸ τσεκούρι μέσα στὸ δάσος.

“Ὁλη μέρα δουλεύουν οἱ καρβουνιάρηδες στὴ λαγκαδιά, γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὸ καμίνι. Ρίχνουν κάτω ἀγριόδεντρα μὲ τὰ τσεκούρια τους κι ὕστερα κόβουν μὲ τὸ πριόνι, μικρὰ - μικρὰ κομμάτια, τὰ χοντὰ κλωνάρια τους.

“Ὅλα αὐτὰ τὰ κομμάτια θὰ τὰ βάλουν ἔπειτα μὲ τάξη τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο καὶ θὰ τὰ κάμουν μεγάλο σωρό. Πλατὺς θὰ εἶναι κάτω ὁ σωρὸς καὶ πάνω μυτερός, ἀπαράλλαχτος σὰν ἓνα μεγάλο χωνί.

Στὴν κορυφὴ τοῦ σωροῦ θ’ ἀφήσουν μιὰ τρύπα, πού θὰ φτάνη ὡς κάτω. “Ὅμοιες τρύπες θ’ ἀφήσουν καὶ γύρω στὴ βάση, πού θὰ συγκοινωνῇ μὲ τὴν τρύπα τῆς κορυφῆς. Τὸ σωρὸ θὰ τὸν σκεπάσουν μὲ χῶμα, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς τρύπες· ἔπειτα θὰ βάλουν μὲ προσανάμματα φωτιὰ στὴ μεσιανὴ κι ὕστερα θὰ κλείσουν μὲ τὴ σειρὰ τίς ἄλλες τρύπες.

“Ὑστερα θὰ κλείσουν ἐκεῖνες πού εἶχαν ἀνοιχτές καὶ θ’ ἀνοιξοῦν ὅσες εἶχαν κλειστές . . .

Ἡ φωτιὰ ἔτσι θὰ προχωρῇ ἀργὰ καὶ χωρὶς νὰ λαμπαδιάζῃ μέσα στὸ σωρό. Οἱ καρβουνιάρηδες, ὅταν καταλάβουν πὼς ἡ φωτιὰ πέρασε ὅλο τὸ σωρὸ καὶ ἰδοῦν νὰ βγάξῃ φλόγες χωρὶς καπνὸ, θὰ βουλώσουν ὅλες τίς τρύπες μὲ χῶμα καὶ θὰ τὴν ἀφήσουν νὰ κρυφοκαίῃ.

Σὲ δυὸ τρεῖς μέρες θὰ ξεσκεπάσουν τὸ σωρὸ καὶ τὰ κάρβουνα θὰ εἶναι ἔτοιμα.

2. Τί εἶναι πάλι ἐκεῖνο πού καπνίζει στὸ λόφο τὸν πετρωτό; Βγάζει μαῦρο στριφτὸ καπνὸ, μαῦρο καὶ πυκνὸ καπνὸ, πού ἀνεβαίνει στὰ σύννεφα ν’ ἀνταμώσῃ τὴν καταιγίδα. Πίσω του βγαίνουν κάτι γλῶσσες πύρινες. Γλῶσσες φωτιᾶς πηδοῦν ψηλά, σὰ νὰ θέλουν ν’ ἀκολουθήσουν τὸν καπνὸ στὸ ἀβέβαιο ταξίδι του. Μὰ δὲν μποροῦν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν

καὶ πεισμώνουν κι ὅλο πηδοῦν ψηλότερα καὶ σφυρίζουν θυμωμένα, σὰ νὰ τοῦ λένε : στάσου !

Κι ἔτσι ὁ πέτρινος σωρός, πού στέκει κοντὰ στὸ λόφο τὸν πετρωτό, μοιάζει ἀπὸ μακριὰ μὲ δράκο. Ἐνα δράκο ἀπὸ κείνους πού λένε τὰ παραμῦθια. Εἶναι ριζωμένος στὴ γῆ κι ἡ φλογοκόκινη κόμη του ἀνεμίζει φοβερά. Μὰ δὲν εἶναι δράκος· εἶναι τὸ καμίνι, τὸ ἀσβεστοκάμινο.

Τέλειωσε ὁ χειμώνας κι ἔρχεται ἡ ἀνοιξη. Ἦρθαν οἱ ἀσβεστάδες νὰ κάμουν τὸν ἀσβέστη. Οἱ νοικοκυρὲς τὸν θέλουν τὸν ἀσβέστη. Θ' ἀσπρίσουν τοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν, θ' ἀσπρίσουν τὶς πέτρινες σκάλες, τὰ πεζούλια, τὶς μάντρες, ὅλα θὰ τ' ἀσπρίσουν. Ἐρχεται ἡ Λαμπρὴ καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη».

Οἱ ἀσβεστάδες δουλεύουν ὅλη μέρα· ὅλη μέρα ἀκούεται τὸ πελέκι. Ντὶν ντὶν! ντὶν ντὶν! ἀκούεται τὸ σφυρὶ στὸν πέτρινο τὸ λόφο. Μπάμ καὶ μπούμ! κάθε τόσο τὸ φουρνέλο. Οἱ πέτρες κυλοῦν βαριές, οἱ ἄσπρες πέτρες κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ ξεροβούνι, κομματιάζονται ἀπὸ τὰ σφυριά. Οἱ ἀσβεστάδες παίρνουν τὰ κομμάτια καὶ τὰ βάζουν ἀπάνω στὸ καμίνι· τὸ μεγάλο καὶ βαθὺ καμίνι, πού χάσκει τὸ στρογγυλὸ στόμα του ἀχόρταγα. Ἐπειτα βάζουν ἀπὸ κάτω φωτιά· δυνατὴ φωτιά βάζουν οἱ ἀσβεστάδες καὶ τὴν ἀφήνουν νὰ καίη γιὰ ἡμέρες.

Ἔτσι γίνεται ὁ ἀσβέστης. Θὰ τὸν πάρη ἔπειτα ὁ χτίστης, θὰ τὸν σβῆση στὸ νερό, θὰ τὸν ἀνακατέψῃ μὲ ἄμμο καὶ θὰ χτίσῃ τὰ πέτρινα σπίτια, τὶς πέτρινες σκάλες καὶ τὶς πέτρινες μάντρες. Θὰ τὸν πάρουν κι οἱ καλὲς νοικοκυρὲς καὶ κάθε τόσο θ' ἀσπρίζουν ὅλα γύρω. Κι ὁ διαβάτης θὰ ὀνομάσῃ τὸ χωριὸ τους «Ἀσπροχώρι».

Ἄ. Καρκαβίτσας

38. ΤΙ ΘΑ ΠΗ ΣΚΛΑΒΙΑ

- Φλώρια, καρδερίνες, φλώριαααα !
— Πόσο τις δίνεις, βρέ παιδί, τις καρδερίνες ;
— Τρεῖς δραχμές, μπάριμπα. Τρεῖς δραχμές και μ' ἐγγύησι. Πάρε, ἀφέντη, νὰ σὲ ζυπνᾶ τὸ πρωί.
— Δὲν κάνει δυὸ δραχμές ;
— Ἄν θέλῃς νὰ πάρῃς τὴ βραχνιασμένη . . .
— Βραχνιασμένη, ξεβραχνιασμένη δὲ μὲ πειράζει. Δῶσε μου μία.

Ὁ μεσόκοπος ἄνθρωπος μὲ τὰ ξενικὰ ροῦχα, κάποιος πρόσφυγας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πλημμύριζαν τὸ πειραιώτικο λιμάνι, ἔβγαλε τὸ κομπόδεμα ἀπὸ τὸ ζωνάρι του, ἔδωσε ἓνα δίδραχμο στὸ παιδί και πῆρε στὰ χέρια του τὴν καρδερίνα.

Τὴν κράτησε λιγάκι ἐλαφρὰ στὰ δάχτυλά του, τὴ χάιδεψε πονετικὰ και τὴν κοίταξε καλὰ καλὰ, φέρνοντας τὸ ἀνήσυχο κεφαλάκι της μπροστὰ στὰ μάτια του, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τῆς πῆ κάποιον γλυκὸ λόγο. Ὑστερα, τινάζοντάς την ἐλεύθερη πάνω στὴν παλάμη του, τὴν ἄφησε νὰ πετάξῃ, κáνοντας τάχα πὼς τοῦ εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὰ χέρια του.

— Βρέ, τὸ ἀφιλότιμο τὸ πετούμενο ! Τὸ εἶδες ἐκεῖ !

Ἐκείνος ἦταν ἀνθρώπος. Θὰ μποροῦσε νὰ ὀρκιστῆ κανεὶς, πὼς αὐτὸ ποῦ ἔγινε δὲν ἦταν καθόλου τυχαῖο. Ὁ ξένος, χωρὶς ἄλλο, εἶχε ἀγοράσει τὸ πουλί, γιὰ νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ἐλευθερία του. Ἄν προσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τὸ σκοπὸ του, τὸ ἔκανε ἴσως ἀπὸ εὐγένεια. Καὶ θὰ μποροῦσε νὰ ὀρκιστῆ κανεὶς ἀκόμη, πὼς ἔτσι ἦταν τὸ πράγμα, ἂν τὸν ἔβλεπε μὲ τί λαχτάρα παρακολοῦθοῦσε τὸ φτερούγισμα τῆς καρδερίνας στὸν ἐλεύθερο ἀέρα. Ἐνα φτερούγισμα τρελό, μὲ μουδιασμένα φτερά, ποῦ τὴν ἔφερε στὸ κατάρτι ἐνὸς καϊκιοῦ, σαστισμένη ἀκόμη ἀπὸ τὴν ξαφνικὴ χαρὰ της.

— Βρέ, τὸ ἀφιλότιμο τὸ πετούμενο, πὼς μοῦ ξέφυγε !

Ἐκείνος ἔλεγε χωρὶς ἄλλο ὁ γεροντάκος :

— Κάνε τὴ δουλειά σου, πουλάκι μου, καὶ μὴ σὲ μέλει.

Δυὸ ἀλητάκια, ποῦ ἔκαναν τὸ βαρκάρη ἐκεῖ δίπλα, πήδησαν ἀμέσως μέσα στὸ καΐκι :

— Νά το, νά το, πάνω στὸ πανὶ ἀκούμπησε, εἶπε τὸ ἕνα.

— Πέτα τὸ σακάκι σου, νὰ τὸ ρίξῃς κάτω. Δὲ βλέπεις πὼς εἶναι μουδιασμένο; ἀπάντησε τὸ ἄλλο.

Ὁ ἐλευθερωτὴς δὲν μπόρεσε νὰ κρυφτῆ πιά. Ὁρμησε ἄγριος στὴν ἄκρη τοῦ μόλου καὶ φώναξε, κουνώντας τὸ μπαστούνι κατὰ τὸ καΐκι.

— Κάτω, παλιόπαιδα ! Δικό σας εἶναι τὸ πουλί; Ἐγὼ τὸ ἀγόρασα, ἐγὼ θέλησα καὶ τὸ ἄφησα. Ὅριστε μας ! Κάτω γρήγορα, γιὰτὶ θὰ σᾶς σπάσω τὰ παῖδια σας !

Καὶ μόνο ὅταν εἶδε τὸ πουλί νὰ τινάζῃ τὶς φτερουγίτσες του καὶ νὰ σκίζῃ χαρούμενο τὸν ἀέρα, μονάχα τότε πῆρε τὸ δρόμο του, μουρμουρίζοντας :

— Μά, βέβαια, μέσα στὴν ἐλευθερία γεννήθηκαν ποῦ νὰ ξέρουν τί θὰ πῆ σκλαβιά ! . . .

Παῦλος Νιρβάνας

39. ΤΟ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΟ

Χορεύουν τὰ κλεφτόπουλα, γλεντᾶνε τὰ καημένα
κι ἓνα μικρὸ κλεφτόπουλο δὲν παίζει, δὲ χορεύει,
μόν' συγυρίζει τ' ἄρματα καὶ τὸ σπαθὶ τροχάει.

- Τουφέκι μου περήφανο, σπαθὶ μου παινεμένο,
πολλὲς φορές μὲ γλίτωσες, βόηθα κι αὐτὴ τὴν ὥρα,
νὰ σ' ἀσημώσω μάλαμα, νὰ σὲ σμαλτώσω ἀσήμι...

Δημοτικὸ

40. ΤΟ ΘΕΡΙΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

1. Τὰ δυὸ ξαδερφάκια, ὁ Δημήτρης κι ἡ Ἀνθούλα, ταξιδεύοντας κάποτε γιὰ τὴν Ἠπειρο, πέρασαν ἀπὸ τὴ γέφυρα τοῦ Ἀχελώου. Ἐκεῖ σταμάτησαν λίγο νὰ ξεκουραστοῦν. Καθὼς παρατηροῦν ὀλόγυρα, βλέπουν κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα ἓνα μεγάλο φράγμα.

— Τί εἶναι αὐτό; ρωτοῦν τὸ θεῖο τους, πού τὰ συνοδεύει.

— Εἶναι τὸ ἀρδευτικὸ φράγμα τοῦ Ἀχελώου, τοὺς ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Τὸ ἔχουν χτίσει στὴ μέση τοῦ ποταμοῦ, γιὰ νὰ ὑψώσουν τὴ στάθμη τοῦ νεροῦ. Τὸ νερὸ τώρα ἀλλάζει δρόμο. Χύνεται στὰ βαθιὰ αὐλάκια, πού βλέπετε ἐκεῖ, δεξιὰ κι ἀριστερά, καὶ πηγαίνει χιλιόμετρα μακριά, γιὰ νὰ ποτίσῃ

τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀγρινίου. Ὅσο περισσεύει πηδᾶ ἀπὸ τὸ φράγμα, ποὺ ξεχειλίζει, καὶ χύνεται στὴν παλιά του κοίτη.

Καὶ συνέχισε :

—Ὁ Ἀχελῷος ἄλλοτε ἔκανε φοβερὲς ζημιές, ὅταν ξεχειλίζε. Κατέστρεφε τὰ σπαρτά, ἔπνιγε ἀνθρώπους καὶ ζῶα. Ἔχει μιὰ παλιά ἱστορία τοῦτο τὸ ποτάμι. . .

Τὰ παιδιά τὸν παρακάλεσαν νὰ τοὺς τὴ διηγηθῆ. Κάθισαν σ' ἓνα ἐξοχικὸ κέντρο κι ὁ θεῖος τους, ἀφοῦ παράγγειλε ἓναν καφέ, ἄρχισε :

2. Κάποτε ἐδῶ, σ' αὐτὸν τὸν τόπο, ἦταν ἓνα θεριό. Θεριό μεγάλο, φοβερό, μὰ καὶ περίεργο. Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς ἦταν ὅμοιο μὲ τεράστιο φίδι, μὲ δράκοντα ἀπαίσιο. Εἶχε τὴ φωλιά του πάνω, ψηλά, σὲ κάποια σπηλιά τῶν Ἀγραφῶν. Ὅταν πεινοῦσε ἢ θύμωνε, κατέβαινε πρὸς τὰ κάτω μ' ὄρμη, μὲ φοβερὰ μουγκρητὰ καὶ σάλαγο, καὶ σάρωνε ὅ,τι ἔβρισκε μπροστά του : δέντρα καὶ σπαρτά, ζῶα κι ἀνθρώπους. Τίποτε δὲ γλίτωνε ἀπ' τὴ μανία του.

Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς ἦταν ἓνας μεγαλόσωμος σεβάσμιος γέροντας μὲ γαλανὰ μάτια καὶ μακριὰ γένια. Τὸν ἔλεγαν Ἀχελῷο. Ἦταν γιὸς τοῦ Τιτάνα Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος. Ἦταν ἓνας ποτάμιος θεός, ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς ὁμοίους του.

Ὅταν ἦταν στίς καλές του, περιδιάβαζε ἡσυχος καὶ γελαστός τὴν Αἰτωλικὴ πεδιάδα, σκορπίζοντας ὀλόγυρα δροσιές καὶ χαμόγελα. Ἀλίμονο ὅμως ἂν θύμωνε!

Κάποτε ὁ Ἀχελῷος ζήτησε γιὰ γυναίκα του τὴν κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Αἰτωλίας Οἰνέα, τὴν ὁμορφη Δηϊάνειρα. Τὸ ἔμαθε ὅμως κι ὁ Ἡρακλῆς καὶ πῆγε καὶ τὴ ζήτησε κι αὐτός. Ἀνάμεσα τότε στὸν ποτάμιο θεὸ καὶ τὸν ἥρωα ἔγινε φοβερὴ πάλη. Ὁ Ἀχελῷος, μὴ μπορώντας νὰ τὰ βγάλῃ πέρα

μέ τον Ἡρακλῆ, μεταμορφώθηκε στήν ἀρχή σέ δράκοντα, ἔπειτα σέ ταῦρο. Μά ὁ ἥρωας δέ φοβήθηκε οὔτε τόν ἄφησε. Πάνω μάλιστα στήν πάλη τοῦ ἔσπασε τὸ ἓνα του κέρατο. Στὸ τέλος ὁ Ἀχελῷος παραδέχτηκε τὴν ἥττα του. Ἀποσύρθηκε ταπεινωμένος στή φωλιά του κι ἀπὸ τότε ποτὲ πιά δὲν ξαναφάνηκε.

3. Πέρασαν χρόνια καὶ χρόνια. Ἡ θεότητα τοῦ ποταμοῦ λησμονήθηκε. Ἔμεινε ὅμως τὸ ποτάμι. Θεριὸ ἀνήμερο. Ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο σὰν τὸν παλιὸ ἐκεῖνο δράκοντα τοῦ μύθου.

Ἀπὸ τότε ἔγιναν πολλές προσπάθειες, γιὰ νὰ περιοριστοῦν οἱ καταστροφὲς ποὺ ἔφερε τὸ ἀνήμερο τοῦτο θεριό. Ὡσπου ἡ σύγχρονη τεχνική, σὰν ἓνας νέος Ἡρακλῆς, ἡμέρωσε τὸ θεριό. Μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ὑδατοφράχτες ἔκανε τὸ ποτάμι ἀπὸ καταστροφέα εὐεργέτη. Τὸ ἔβαλε νὰ δίνη ἡλεκτρικὸ ρεῦμα, νὰ ποτίζη τεράστιες ἐκτάσεις, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ἄγονες, ὅπως κι αὐτὲς ἐδῶ. Ὁ ἄνθρωπος δαμάζει τὴ φύση. Χρησιμοποιεῖ τὴν τεράστια δύναμή της γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ, γιὰ τὴν καλύτερευση τῆς ζωῆς του.

Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολίνα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Νίκος Σκόπας

41. ΕΡΓΑΣΙΑ

ΗΜΕΡΩΝΕΙ αύγῃ δροσάτη
 μὲ τὸ πρῶτο της πουλι
 λὲς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
 στὴ φιλόπονη ζωῆ.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
 μὲ χαρούμενη καρδιά,
 νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
 τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά!

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
 ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά·
 πέστε ἀζήλευτα : Εἶναι τοῦτος
 ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε! Ἡ γῆ χαρίζει
 μόνον ἄφθονο καρπὸ,
 ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζη
 μ' ἓναν ἴδρωτα συχρό.

Πάντα, ναί, τοῦ τίμιου κόπου
 οἱ γλυκύτατοι καρποὶ
 εἶν' οἱ μόνοι, πού τ' ἀνθρώπου
 σῶμα τρέφουν καὶ ψυχῆ.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι
 μὲ χαρούμενη καρδιά,
 νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
 τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά!

Γεράσιμος Μαροκοᾶς

42. Η ΛΑΜΠΡΗ

Ντάγκ-ντάγκ-ντάγκ-ντάγκ! χτυπούσε χαρμόсуна τὰ μεσάνυχτα ἢ καμπάνα τῆς Λαμπρῆς.

Ἐγώ, ζωγραφίζοντας μιὰ πέρδικα μὲ τὸ κερί σ' ἓνα κόκκινο αὐγό, δὲν εἶχα ἀποκοιμηθῆ· τ' ἄλλα τ' ἀδέρφια μου κοιμόνταν ξένοιαστα σὰ στὸν καλὸ καιρό. Ἡ μητέρα μου χῶριζε τὰ φρεσκοπλυμένα ἀσπρόρουχα τοῦ καθενός. Ἡ μάνα μου παιδευόταν στὸ μαγειρεῖο μὲ τὴ «μαγειρίτσα», μὲ τὰ συκωτάκια καὶ τ' ἄλλα λιανώματα τοῦ ἀρνιοῦ, μὲ μάραθα καὶ τηγανισμένα ψωμάκια.

Μὲ τὴν καμπάνα ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν ἄλλη κάμαρη κι ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα μου :

— Σηκωθῆτε κι ἐτοιμαστῆτε γρήγορα, νὰ μὴν κάθεται ὁ κόσμος καὶ μᾶς καρτερῆ!

Ποῦ νὰ ξυπνήσουν ὅμως τ' ἀδέρφια μου! Ὁ μικρὸς μάλιστα, ἂν δὲν τὸν ράντιζαν μὲ νερό, θὰ κοιμόταν ἀκόμη ὡς τώρα· στὸ τέλος, λίγο ἔλειψε νὰ ῥθῆ ἄνιφτος κοντά μας.

— Πῆρατε τίς λαμπάδες σας; ρωτᾷ ὁ πατέρας μου· καὶ τὴ μεγάλη γιὰ τὸ Χριστό; Σβῆσατε καλὰ τίς φωτιές; Μὴν ἀφήσατε τὴ γάτα στὸ μαγειρεῖο μὲ τ' ἀρνί; Πᾶμε λοιπόν, χρονιάσατε ὅσο νὰ ἐτοιμαστῆτε!

Ὁλος ὁ κόσμος στὸ ποδᾶρι. Ἄλλος ἔκλεινε τὸ σπίτι του, ἄλλοι ἔτρεχαν ἀμίλητοι γιὰ τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ δαδιὰ στὸ χέρι, γιὰ νὰ βλέπουν νὰ περπατοῦν, κάποιος φώναζε τοὺς γείτονές του ἂν ζύπνησαν, κι ἡ καμπάνα χτυπούσε ἀσταμάτητα : Ντάγκ-ντάγκ-ντάγκ-ντάγκ . . .

Τὴν ἐκκλησιὰ τὴ βρήκαμε γεμάτη. Ὁ παπὰς καρτεροῦσε ὅλο τὸ χωριό, γιὰ νὰ βάλῃ « εὐλογητός », ἔστελνε τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια νὰ ξυπνήσουν τοὺς κοιμισμένους κι αὐτὰ ἔ-

σπαζαν τὰ παράθυρα μὲ τις πέτρες καὶ τράνταζαν τις πόρτες μὲ χτυπήματα, ὅσο νὰ τοὺς ξυπνήσουν.

Ὁ γερο-Μπίρος μοναχά, πού δὲν μπορούσε νὰ περπατήσει ἀπ' τοὺς ρευματισμούς, δὲ θ' ἄκουγε ὁ κακομοίρης τὴν πασχαλινὴ λειτουργία, ἀλλὰ σὰν ἄρρωστος καὶ κατάκοιτος, ἦταν συχωρεμένος.

— Οἱ ἄλλοι ὅλοι εἶμαστε δῶ; ρώτησε ὁ παπάς.

— Εἶμαστε, δέσποτα.

— Ἐμπρὸς λοιπόν : « Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς . . . »

« Ἀμα βγήκαμε ἔξω στὸ νάρθηκα γιὰ τὸ « Χριστὸς Ἄνεστη », νά κι ὁ γερο-Μπίρος καβάλα στὸ μουλάρι του μπροστὰ στὸν παπά.

— Δὲν μπορούσα νὰ τὸ χωνέψω αὐτό, ἔλεγε, ν' ἀπομείνω ἔτσι φέτος ἀπὸ τὰ παλιοπόδαρα! Ἄκόμα εἶμαι ζωντανός, δὲν εἶμαι πεθαμένος!

Τὴν ὥρα πού ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιὰ καὶ γυρίζαμε ὅλοι μὲ τις ἄσπρες λαμπάδες ἀναμμένες, γιὰ νὰ πᾶμε καὶ στὰ σπίτια τῆ χάρη τῆς Λαμπρῆς ἀπὸ τὸ « Δεῦτε λάβετε φῶς », ἄσπριζε πέρα στὸ βουνὸ κι ἡ ἀνατολή. Ἄχ! τί ὄμορφα μοσχολοῦσαν αὐτὴ τὴν ὥρα τ' ἀνθισμένα δέντρα στὶς αὐλὲς καὶ στοὺς κήπους!

Οἱ ἄνθρωποι χώριζαν γιὰ τὰ σπίτια τους μὲ τις εὐχὲς στὸ στόμα : « Χριστὸς ἀνέστη! », « Χρόνια πολλά! », « Χαρούμενοι, μ' ὅ,τι ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σας! »

Τ' ἀηδόνια τὸ ἔλεγαν στὰ λακκώματα κάτω, μέσα στὰ βᾶτα.

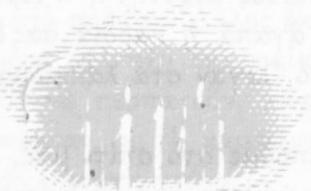
Προτοῦ νὰ μποῦμε στὸ σπίτι μας, ἐμεῖς τὰ παιδιά περάσαμε κι ἀπὸ τὴ μάντρα, γιὰ νὰ φωτιστοῦν ἀπ' τὴ λαμπάδα μας καὶ τὰ γιδοπρόβατα μὲ τ' ἀρνιά καὶ τὰ κατσίκια, περάσαμε κι ἀπὸ τὸ μουλάρι μας, τὴ Σίβα. Τὸ σκυλί μας μᾶς δέχτηκε μὲ τόση χαρὰ τὸ καημένο στὴν αὐλή!

Ἡ πρώτη μας δουλειά ἦταν νὰ τραβήξωμε στὴν τραπεζαρία.

Ἡ μαγειρίτσα ἦταν ἕτοιμη, οἱ λαμπροκουλοῦρες βγήκαν ἀπὸ τὸ ντουλάπι κι ἡ μητέρα ἔφερε καὶ τὰ κόκκινα αὐγά, γιὰ νὰ τσουγκρίσωμε μὲ τὸ « Χριστὸς ἀνέστη ».

Παίρνομε νὰ τσουγκρίσωμε καὶ τί νὰ ἰδοῦμε! Ὁ μικρὸς ἀδερφός μου, γιὰ νὰ βρῆ ποιὸ αὐγὸ εἶχε πιὸ γερὴ μύτη καὶ νὰ νικήσῃ τ' ἄλλα παιδιά, δοκιμάζοντας τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο, δὲν εἶχε ἀφήσει κανένα γερὸ στὴν κανίστρα!

— Γιὰ τιμωρία του, εἶπε ὁ πατέρας μας, νὰ γυρίζῃ ὕστερα τὴ σούβλα μὲ τ' ἀρνὶ μοναχός του στὸν κῆπο. Ἐκεῖ ὅμως πού τὸ γύριζε, ὅλοι τὸν παρακαλοῦσαμε νὰ μᾶς ἀφήσῃ λίγο νὰ γυρίσωμε κι ἐμεῖς κι ἐκεῖνος μᾶς ἔκανε τὸ βαρὺ, σὰ νὰ μᾶς χάριζε κάτι δικό του. Μονάχα ἡ Ρήνα μας δὲν πρόφτασε νὰ τὸν βοηθήσῃ, γιὰτὶ κουβαλοῦσε ἀπὸ τὸ πρωὶ τὶς λαμπροκουλοῦρες καὶ τὰ κόκκινα αὐγά στοὺς δεκαεφτά βαφτιστικούς τῆς μητέρας.

43. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ

1. Κάποτε ὁ Ἰησοῦς, πέντε χρονῶν παιδάκι, καθόταν στὸ κατώφλι τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἰωσήφ κι ἀπὸ ἓνα κομμάτι κοκκινόχωμα, πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ ἀντικρινός του ἀγγειοπλάστης, ἔφτιανε χωματένια πουλάκια. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν χαρούμενος κι εὐτυχισμένος ὅσο καμιὰ ἄλλη φορά.

Στὸ κεφαλόσκαλο τοῦ γειτονικοῦ σπιτιοῦ καθόταν ἓνα ἄσχημο κοκκινόμαλλο παιδί, ὁ Ἰούδας. Ἀπ' τοὺς καθημερινούς καβγάδες μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου τὸ πρόσωπό του ἦταν μελάνο καὶ τὰ ρούχα του ξεσχισμένα. Τῆ στιγμὴ ὅμως αὐτὴ καθόταν κι αὐτὸς φρόνιμα. Δὲν κορόιδευε κανένα, δὲ μάλωνε μὲ κανένα, δούλευε κι αὐτὸς ἓνα κομμάτι κοκκινόχωμα, πού τοῦ εἶχε δώσει ὁ Ἰησοῦς. Μὲ τὸ κοκκινόχωμα ἔφτιανε κι ὁ Ἰούδας πουλάκια.

Ὅταν ἔφτιαναν τὰ πουλάκια, κάθε παιδί τ' ἀράδιαζε μπροστά του. Τὰ πουλάκια ἀντὶ γιὰ πόδια εἶχαν ἓνα σβῶλο χῶμα, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ στέκουν. Εἶχαν κοντὲς οὐρὲς καὶ μικρὲς φτεροῦγες.

Ἄλλὰ ἡ διαφορὰ τῆς ἐργασίας τῶν δύο παιδιῶν ἦταν ὀλοφάνερη. Τὰ πουλιὰ τοῦ Ἰούδα, κακοφτιαγμένα ὅπως ἦταν, δὲν μποροῦσαν νὰ σταθοῦν. Ἀμέσως ἔπεφταν, ἀναποδογυρίζονταν, ὅσο κι ἂν προσπαθοῦσε νὰ τοὺς δώσει ὁμορφο σχῆμα καὶ στερεότητα. Τὰ μικρά του δάχτυλα δὲν τὸν βοηθοῦσαν καὶ δὲν τὸ κατόρθωνε.

Ἀντίθετα, τὰ πουλάκια, πού ἔφτιανε ὁ Ἰησοῦς, ἦταν τὸ ἓνα ὠραιότερο ἀπὸ τ' ἄλλο καὶ στέκονταν μὲ τὸ πρῶτο στά πόδια τους σὰ ζωντανά.

Ὁ Ἰούδας ἔριχνε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κρυφὲς ματιὲς κατὰ τὸν Ἰησοῦ. Στενοχωριόταν, πού τὰ δικά του πουλιὰ δὲν ἦταν τόσο ὁμορφα οὔτε μποροῦσαν νὰ σταθοῦν στά πό-

δια τους. Κι ὥστόσο δὲ μιλοῦσε. Ἐξακολουθοῦσε σιωπηλὸς καὶ μὲ πείσμα τῆ δουλειά του.

2. Ἔτσι πέρασε ἡ μέρα. Ὁ ἥλιος ἔγειρε νὰ βασιλέψη. Οἱ ἀκτίνες του, γλιστρώντας στὸ στενὸ δρομάκι, ἔβραφαν μὲ τὸ πορφυρένιο χρῶμα τὸ καθετὶ ποὺ συναντοῦσαν : τ' ἀγγεῖα τοῦ ἀγγειοπλάστη, τὶς σανίδες τοῦ Ἰωσήφ . . . Μὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα ἔβραψαν τὰ νερὰ τῆς μικρῆς λιμνούλας, ποὺ ἦταν ἐκεῖ δίπλα.

Καὶ ξαφνικὰ ὁ Ἰησοῦς σκέφτηκε νὰ βουτήξει τὰ πουλάκια του μέσα σ' αὐτὸ τὸ θεσπέσιο πορφυρένιο χρῶμα, νὰ τὰ βιάψη. Τὰ βούτηξε στὸ νερὸ κι ἀμέσως τὰ πουλάκια πῆραν ἓνα ὠραῖο κοκκινωπὸ χρῶμα.

Τὸ εἶδε αὐτὸ ὁ Ἰούδας καὶ πῆγε νὰ κἀνη κι αὐτὸς τὸ ἴδιο. Βούτηξε τὰ πουλάκια του στὸ νερό. Μὰ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου ἔφρευαν καὶ τὰ πουλάκια ἔμεναν ὅπως ἦταν πιὸ πρὶν.

— Στάσου, Ἰούδα, τοῦ λέει ὁ Ἰησοῦς. Ἄφησε νὰ σὲ βοηθήσω νὰ βιάψης τὰ πουλάκια σου . . .

— Δὲ θέλω, ἀποκρίθηκε ὁ Ἰούδας.

Καὶ ξάφνου σηκώνεται ὄρθιος, σουφρώνει τὰ φρύδια του, σφίγγει τὰ δόντια του κι ἀρχίζει μὲ λύσσα νὰ ποδοπατᾷ τὰ πουλάκια του. Τὸ ἓνα ὕστερ' ἀπὸ τ' ἄλλο τὰ πουλάκια μεταβάλλονταν σὲ σβῶλους χῶμα.

Ἄφου τὰ ποδοπάτησε ὅλα, πλησίασε τὸν Ἰησοῦ. Στάθηκε ἓνα λεπτὸ, κοίταξε τὰ πουλάκια, ποὺ ἔλαμπαν σὰν πολύτιμα πετράδια, κι ὕστερα σήκωσε τὸ ἓνα του πόδι καὶ πάτησε ἓνα. Ὅταν τράβηξε τὸ πόδι του κι εἶδε πῶς τὸ ὠραῖο πουλάκι εἶχε γίνει ἓνας σβῶλος χῶμα, ὅπως καὶ τὰ δικά του, γέλασε μὲ χαιρεκακία. Ξανασήκωσε τὸ πόδι του νὰ πατήσει κι ἄλλο.

— Ἰούδα! τοῦ φώναξε ὁ Ἰησοῦς. Τί κάνεις;

Μὰ ὁ Ἰούδας ποῦ ν' ἀκούσῃ! Ἦταν μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ κι ὁ Ἰησοῦς ἔβλεπε πῶς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Κοίταξε ὀλόγυρα, σὰ νὰ ζητοῦσε βοήθεια. Ζητοῦσε μὲ τὰ μάτια τῆ μητέρα του. Μὰ αὐτὴ ἦταν μακριά. Ἀλλὰ καὶ πάλι, ὥσπου νὰ ῥθῃ, ὁ Ἰούδας θὰ μποροῦσε νὰ πατήσῃ ὅλα του τὰ πουλάκια. Εἶχε κιόλας ποδοπατήσῃ τέσσερα. Δὲν ἔμεναν παρὰ τρία ἀκόμη.

Τότε ὁ Ἰησοῦς χτύπησε τὰ χεράκια του καὶ φώναξε στὰ πουλιά :

— Φύγετε! φύγετε! . . .

Καὶ ξάφνου τὰ τρία πουλάκια ζωντάνεψαν, κούνησαν τὶς μικρὲς φτεροῦγες τους, τινάχτηκαν καὶ πέταξαν ψηλά στὴν ἄκρη τῆς στέγης τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου δὲν εἶχαν πιά κανέναν κίνδυνο.

Σὰν εἶδε τοῦτο τὸ παράξενο ὁ Ἰούδας, κατάλαβε τὸ λάθος του. Γονάτισε μπροστὰ στὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν παρακαλοῦσε, μὲ δάκρυα στὰ μάτια, νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Γιατὶ ὁ Ἰούδας ἀγαποῦσε τὸν Ἰησοῦ, τὸν θαύμαζε καὶ μαζί τὸν φθονοῦσε.

Τῆ στιγμῆ ἐκεῖνη ἤρθε κι ἡ Παναγία. Κατάλαβε τί ἔγινε. Σήκωσε τὸν Ἰούδα ἀπὸ κάτω, τὸν χάιδεψε καὶ τοῦ εἶπε.

— Καημένο παιδί! . . . Ποτέ σου μὴν κάνῃς τὸ κακό, ἀν δὲ θέλῃς νὰ γίνῃς δυστυχισμένος. Ποιὸς μπορεῖ ποτὲ νὰ τὰ βάλῃ μ' ἐκεῖνον ποὺ μπορεῖ νὰ κάνῃ χρώματα τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου καὶ στὸ ἄψυχο χῶμα νὰ δίνῃ ζωὴ! . . .

« Θρύλοι γιὰ τὸ Χριστὸ »

Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολικά - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Σέλιμα Λάγκερλεφ
Μετ. Λίζας Κοττογιάννη

44. ΤΟ ΡΗΜΟΚΛΗΣΙ

Στὸ καταράχι,
πέρα στὴ δύση,
μέσ στὸν ὀρίζοντα
τὸ ρημοκλήσι.

“Ὅταν ὀμίχλη
τὸ περιζώνη,
πότε ἀλαργεύει,
πότε σιμώνει.

Λευκὸ πανάκι
π’ ἀργοσαλεύει
μέσα στὰ σύννεφα
καὶ ταξιδεύει.

Νίκος Κανάκης

45. Ο ΜΠΑΡΜΠΑ - ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΙ ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ

Τὰ παιδιά εἶναι κατενθουσιασμένα μὲ τὸν μπαρμπα-Θανάση, ἕναν περιβολάρη, καλόκαρδο ἄνθρωπο, ποὺ ἐργάζεται ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ στὸ περιβόλι του.

Τοὺς λέει περίεργες ἱστορίες, παραμύθια, αἰνίγματα καὶ διάφορα ἀστεῖα. Πιὸ πολὺ ὅμως διασκεδάζουν τὰ παιδιά μὲ τὶς παροιμίες του, ποὺ λέει πὼς τὶς ἔμαθε στὸ σχολεῖο, σὰν ἦταν μικρός.

— Καλημέρα, μπάρμπα-Θανάση, τοῦ φωνάζουν πρωὶ πρωὶ τὰ παιδιά. Πολὺ νωρὶς ἄρχισες σήμερα τὴ δουλειά.

— Τί νὰ κάμω, παιδιά μου; «Ὅποιος κοιμάται τὸ πρωὶ, παλιὰ ροῦχα ἔχει τὴ Λαμπρή», λέει ὁ μπαρμπα-Θανάσης.

— Τὰ λαχανικά σου εἶναι περίφημα, μπαρμπα-Θανάση. Σίγουρα θὰ ἔχης καλὴ σοδειὰ φέτος.

— Καὶ βέβαια. « Ἡ καλὴ μέρα φαίνεται ἀπὸ τὸ πρῶι ».

— Τὰ κεράσια σου δὲν ἔγιναν ἀκόμα, μπαρμπα-Θανάση;

— « Ἀγάλια ἀγάλια γίνεται ἡ ἀγουρίδα μέλι », παιδιά μου. « Κάθε πράγμα στὸν καιρὸ του ».

— Ποῦ τὶς ἔμαθες τὶς παροιμίες, μπαρμπα-Θανάση;

— Στὴ ζωὴ, παιδιά μου. « Ὅσο ζῶ, μαθαίνω ».

— Βρῆκες τοὺς κλέφτες, ποὺ σοῦ ἔκλεψαν τὰ μῆλα;

— Δὲν τοὺς βρῆκα ἀκόμα. Μὰ ἔννοια σας! Θὰ βρεθοῦν καὶ θὰ τιμωρηθοῦν. « Ὁ ψεύτης καὶ ὁ κλέφτης τὸν πρῶτο χρόνο χαίρονται ».

— Μπαρμπα - Θανάση, σοῦ φέραμε σήμερα λίγο γλυκό, ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔφτιασε ἡ μητέρα. Δὲν πιστεύομε νὰ μὴν τὸ δεχτῆς . . .

— Γιατί ὄχι, παιδιά μου; « Καὶ τὰ καλὰ δεχόμενα καὶ τὰ κακὰ δεχόμενα ». Σταθῆτε ὅμως νὰ σᾶς προσφέρω κι ἐγὼ λίγα καρύδια, γιατί « ἡ χάρη θέλει ἀντίχαρη καὶ πάλι χάρη μένει ».

— Σ' εὐχαριστοῦμε, μπαρμπα-Θανάση, καὶ τοῦ χρόνου νὰ φᾶμε ἀπὸ τὰ ὁμορφα φρούτα σου. Νὰ 'χης πάντα τὴν ὑγεία σου καὶ νὰ τὰ χαίρεσαι.

— Μὰ βέβαια, παιδιά μου. Ἡ ὑγεία εἶναι τὸ καλύτερο πράγμα : « Γειά μου, πλούτη μου ».

Τὰ παιδιὰ δὲ θὰ ξεχάσουν ποτὲ τὸν μπαρμπα-Θανάση. Δὲν καλοπερνοῦσαν μόνο στὸ περιβόλι του, δοκιμάζοντας τὰ νόστιμα φρούτα του, μάθαιναν καὶ τόσες σοφὲς παροιμίες!

* Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως

Γ. Ἀποστολίνα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

46. ΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΤΟΥ ΠΕΤΡΑΚΗ

— Τί ὄμορφα ροδάκινα! εἶπε ὁ Νίκος βλέποντας τὰ δυὸ ροδάκινα, ποὺ κρατοῦσε ὁ Πετράκης στὰ χέρια του κι ἔτρωγε στὸ διάλειμμα. Ἀπὸ ποῦ τ' ἀγοράσατε;

— Δὲν τ' ἀγοράσαμε! ἀπαντᾷ ὁ Πετράκης· εἶναι ἀπὸ τὸν κήπο μας. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴ ροδακινιά, ποὺ φύτεψα μονάχος μου!

— Μπᾶ! Πότε τὴ φύτεψες καὶ πότε πρόφτασε νὰ βγάλῃ ροδάκινα; ρώτησε κι ὁ Γιωῆργος.

— Πέρασαν ἀπὸ τότε τέσσερα χρόνια! Ἦμουν μικρὸς ἀκόμη. Ἡ μητέρα μου ἔδωσε νὰ φάω ἓνα ὄμορφο ροδάκινο, χνουδάτο, χρυσοκίτρινο καὶ κοκκινωπὸ στὰ πλάγια. Νά, ἀπαράλλαχτο, ὅπως αὐτὸ ἐδῶ. Ἐγὼ τότε, ἀφοῦ τὸ ἔφαγα, ρώτησα τὴ μητέρα ἀπὸ ποῦ βγαίνουν τὰ ροδάκινα καὶ πῶς μπορούμε νὰ ἔχωμε καὶ νὰ τρῶμε συχνὰ ἀπ' αὐτά.

— Ἄν σοῦ ἀρέσουν τὰ ροδάκινα, μοῦ ἀπάντησε γελώντας ἡ μητέρα, δὲν ἔχεις παρὰ νὰ φυτέψῃς τὸ κουκούτσι τοῦ ροδάκινου, ποὺ ἔφαγες. Ἀπ' αὐτὸ θὰ φυτρώσῃ μιὰ ροδακινιά, ποὺ θὰ μᾶς δίνῃ ροδάκινα, τόσο ὄμορφα, ὅσο ἦταν κι αὐτὸ ποὺ ἔφαγες.

— Κι ἅμα τὸ φυτέψω, θὰ φυτρώσῃ ἡ ροδακινιά γρήγορα;

— Ἔ! βέβαια, ὄχι καὶ τόσο γρήγορα. Ἐπειτα μόλις φυτρώσῃ, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν περιποιηθῆς δυὸ τρία χρόνια. Πρέπει νὰ κοπιᾷσῃς λίγο καὶ νὰ ἔχῃς ὑπομονή. Σὲ τρία τέσσερα ὅμως χρόνια θὰ φᾶς ροδάκινα ἀπὸ τὴ ροδακινιά σου.

Δὲν ἔχασα καιρό· πῆγα ἀμέσως καὶ φύτεψα τὸ κουκούτσι σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κήπου μας, κοντὰ στὸ φράχτη, ὅπου δὲ φυσοῦσε πολὺ ὁ ἀέρας, κι ἦταν ἡ πιὸ ζεστὴ γωνιά τοῦ κήπου μας. Τὸ ἄφησα ἐκεῖ καὶ τὸ ζέχασα.

Δὲ πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ μιὰ μέρα τῆς ἀνοιξῆς ὁ πατέρας γυρνώντας ἀπὸ τὸν κῆπο μᾶς εἶπε :

— Ξέρετε; Βρῆκα μιὰ μικρούλα ροδακινιά στὸν κῆπο μας, στὴ γωνιά πού εἶναι τὰ λαχανικά. Πῶς βρέθηκε ἐκεῖ δὲν ξέρω, φαίνεται ὅμως γερὴ καὶ θὰ προκόψῃ.

— Εἶναι ἡ δική μου ροδακινιά. Ἐγὼ τὴ φύτεψα! εἶπα καὶ διηγῆθηκα στὸν πατέρα ὅλη τὴν ἱστορία, πού εἶχα ξεχάσει καὶ τὴ θυμῆθηκα τότε.

— Πρέπει λοιπὸν νὰ τὴ φροντίζης, νὰ τὴν ποτίζης καὶ νὰ τῆς βάζης λίπασμα μονάχος σου, ἀφοῦ εἶναι δική σου ἡ ροδακινιά· νὰ τὴν ἀβεστώνῃς κάποτε, γιὰ νὰ μὴν τὴν τρῶνε τὰ ζωύφια καὶ τὰ μυρμήγκια καὶ νὰ τὴ ραντίζης, γιὰ νὰ μὴν τὴν πιάσῃ ἡ μελίγκρα καὶ γιὰ νὰ μὴν κατσαρώσουν τὰ φύλλα της. Θὰ σοῦ πῶ πότε θὰ κάνῃς αὐτὲς τίς δουλειεὶς καὶ μὲ τί θὰ τὴ ραντίζῃς καὶ πῶς. Δὲ θὰ βαριέσαι τὸν κόπο καὶ σὲ τρία τέσσερα χρόνια θὰ φᾶς ροδάκινα ἀπὸ τὴ ροδακινιά σου.

Τὸ ὑποσχέθηκα στὸν πατέρα καὶ κράτησα τὸ λόγο μου. Καὶ νὰ σᾶς πῶ, στὸν τρίτο χρόνο, μὲ τίς ὁδηγίεις τοῦ πατέρα μου καὶ μὲ τὴν περιποίησή μου, ἡ ροδακινιά μου πέρυσι μοῦ ἔδωσε τέσσερα ροδάκινα. Φέτος μοῦ ἔδωσε δέκα. Τὰ δυὸ τὰ ἔκοψα σήμερα. Δὲν εἶναι ὁμορφα; εἶπε μὲ καμάρι ὁ Πετράκης.

— Κάπου διάβασα μιὰ παρόμοια ἱστορία ! εἶπε κι ὁ Γιάννης, πού ἄκουσε τὴ διήγηση τοῦ Πετράκη. "Α, ναί. Σ' ἔνα βιβλίο τῆς σχολικῆς μας βιβλιοθήκης, πού γράφει γιὰ τὸ τί τρώει ὁ ἄνθρωπος.

— Θυμᾶσαι τὴν ἱστορία, νὰ μᾶς τὴν πῆς; ρώτησε ὁ Νίκος.

— Βέβαια καὶ τὴ θυμοῦμαι. Νὰ σᾶς τὴν πῶ μὲ λίγα λόγια :

Στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς εἶναι πολλὲς ροδακινιές. Ἐνα παιδί μικρό, καλὴ ὥρα σὰν τὸν Πετράκη,

ἀνακάλυψε πώς οἱ ροδακινιές μπορεί νὰ προκόψουν εὐκόλα σὲ πολλές νότιες πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Ἦταν μαθητῆς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῆς πατρίδας του κι ἐπειδὴ εἶχε χάσει τὸν πατέρα του κι ἔμεινε ὀρφανός, ἀναγκαζόταν στὶς διακοπές, γιὰ νὰ βοηθᾷ τὴ μητέρα του καὶ νὰ ξεπληρώσουν ἓνα χρέος ποὺ εἶχαν, νὰ θερίζῃ σιτάρι στὰ ξένα χωράφια. Ἔτσι κέρδιζε μερικὰ χρήματα.

Μιὰ μέρα κοίταξε μέσα σ' ἓνα χωράφι μιὰ ροδακινιά, ποὺ λύγιζε ἀπὸ τὰ πολλὰ ροδάκινα ποὺ εἶχε. Πῆγε κοντὰ της, κάθισε νὰ ξαποστάσῃ στὸν ἴσκιο της κι ἄρχισε νὰ τρώῃ ἀπὸ τὰ ροδάκινά της.

Ἄν εἶχα ἓνα περιβόλι ἀπὸ ροδακινιές, ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, θὰ κέρδιζα πολλὰ λεφτὰ πουλώντας τὰ ὄμορφα αὐτὰ φρούτα. Καὶ τὸ πῆρε ἀπόφαση. Ἀπὸ τότε ὅσα λεφτὰ κατόρθωνε νὰ ἐξοικονομῇ ἀπὸ τὴ δουλειά του, τὰ ἔδινε, γιὰ ν' ἀγοράζῃ καὶ νὰ φυτεύῃ ροδακινιές στὸ περιβόλι τοῦ πατέρα του.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἔφυγε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, δὲν ἄφησε ὅμως τὸ σχέδιό του. Φύτευε λίγο λίγο ροδακινιές καὶ τὶς περιποιόταν καλά. Γιὰ νὰ μπορῇ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του, ἀνάμεσα στὶς ροδακινιές φύτευε φράουλες κι ἄλλα φυτὰ, ποὺ φέρνουν καρπὸ μονοχρονίς, ὥσπου σὲ τρία ἢ τέσσερα χρόνια μεγαλώσουν οἱ ροδακινιές του καὶ δώσουν ροδάκινα. Στὸ μεταξὺ φρόντιζε νὰ μάθῃ ποῦ προκόβουν καλύτερα οἱ ροδακινιές, τί χῶμα θέλουν καὶ πῶς μπορεί νὰ τοῦ δώσουν καλύτερα ροδάκινα. Ἔτσι, ἔμαθε πῶς ἡ ροδακινιά, ἀγρία ἀκόμη, βρίσκεται στὴν Κίνα, ἀπ' ὅπου τὴν ἔφεραν στὴν Περσία καὶ τὴν Εὐρώπη. Εἶναι ἀλήθεια πῶς στὴν Κίνα οἱ ροδακινιές ἔμειναν ἀπεριποίητες καὶ δὲ δίνουν καλά ροδάκινα. Στὴν Περσία πάλι τώρα εἶναι πολὺ λιγιστὲς οἱ ροδακινιές, ἐνῶ στὴ Μικρασία πρόκοψαν πολὺ καὶ δίνουν μεγάλα, ζουμερὰ καὶ πολὺ μυρωδάτα ροδάκινα.

Στὴν Εὐρώπῃ, ἀπὸ τὴν πολλὴ περιποίηση, οἱ ροδακινιές δίνουν ὠραιότατα ροδάκινα. Στὴν Ἀμερικὴ ὅμως ὡς ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ δὲν εἶχαν καλὰς ροδακινιές. Ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μέτρησε, μὲ τὸ θερμόμετρο στὸ χέρι, τὴ ζέστη, πού ἔχει τὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι, τίς μέρες πού φυτρώνουν οἱ καλύτερες ροδακινιές. Κοίταξε πῶς τὰ καλύτερα δέντρα βρίσκονται στὶς πλαγιὰς καὶ στὶς κορυφὰς τῶν λόφων καὶ τέτοια μέρη διάλεγε, γιὰ νὰ φυτεῦν τίς ροδακινιές του.

Ὅλοι γελοῦσαν μὲ τὰ μετρήματα καὶ μὲ τὰ περιβολάκια πού διάλεγε, γιὰ νὰ φυτεῦν τὰ δέντρα του.

Οἱ δανειστὲς τοῦ ζητοῦσαν νὰ τοὺς πληρώσῃ καὶ τὸν φοβέριζαν νὰ πουλήσῃ τὸ σπίτι του, γιὰ νὰ πληρωθοῦν. Αὐτὸς ὅμως ἐπέμενε. Κι ἔτσι σὲ λίγα χρόνια ὄχι μόνον ξεπλήρωσε τὸ χρέος του κι ἀγόρασε δικὰ του περιβόλια, ἀλλὰ κι ἔγινε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους καλλιεργητὲς καὶ παραγωγοὺς ροδάκινων σ' ὅλη τὴν Ἀμερικὴ καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον. Μὲ τὰ ὁμορφα ροδάκινα, πού τοῦ ἔδιναν οἱ καλοπεριποιημένες ροδακινιές του, ἔγινε πολὺ πρὸ πλούσιος ἀπ' ὅ,τι κι ὁ ἴδιος περίμενε.

— Καὶ πῶς λεγόταν τὸ παιδί αὐτό; ρώτησε ὁ Νίκος.

— Δὲν τὸ ἀναφέρει τὸ βιβλίον πού διάβασα, μὰ τί σημασία ἔχει τὸ ὄνομα; ἀπάντησε ὁ Γιάννης.

— Αὐτὸ πιά θὰ φροντίσω νὰ τὸ μάθω ἐγώ, ἀφοῦ ἡ ἱστορία του μοιάζει κάπως μὲ τὴ δική μου ἱστορία, εἶπε ὁ Πετράκης. Θὰ ρωτήσω ἢ θὰ ψάξω στὰ βιβλία νὰ τὸ βρῶ. Καὶ θὰ σᾶς τὸ πῶ, μόλις τὸ μάθω. Θὰ σᾶς δώσω μάλιστα κι ἕνα ἀπὸ τὰ ροδάκινα τῆς ροδακινιάς μας.

47. Ο ΦΑΕΘΟΝΤΑΣ

Μιά φορά κι έναν καιρό ζούσε στους κάμπους τῆς πατρίδας μας μιὰ νεράιδα, πού τὴν ἔλεγαν Κλυμένη. Αὐτὴ ἦταν γυναίκα τοῦ "Ἡλιου κι εἶχε ἓνα πολὺ ὁμορφο παιδί με ὀλόχρυσα μαλλιά, πού τὸ ἔλεγαν Φαέθοντα. Κάθε μέρα τὸ ἔλουζε, τὸ χτένιζε καὶ τοῦ ἔλεγε γιὰ τὸν πατέρα του ἱστορίες, πού ἔμοιαζαν με παραμῦθια. Καὶ κάθε πρωί, ὅταν ἔβγαινε ὁ ἥλιος, ἄρχιζε :

— Νά, τώρα ὁ πατέρας σου ζεῦει τὰ πύρινα τ' ἄλογα στὴν πύρινη τὴν ἄμαξα, γιὰ νὰ κάμη τὸ πύρινο ταξίδι του.

Ἐκεῖνος τὸ Φαέθοντα τ' ἄκουε αὐτὰ καὶ περηφανεύτηκε πολὺ. Στὰ παιχνίδια του ὅλο μιλοῦσε με τοὺς συντρόφους του γιὰ τὴ μεγάλη του γενιά. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι τὸν περιγελοῦσαν.

— Σὲ γελᾷ ἡ μητέρα σου καὶ σὺ τὸ πιστεύεις; τοῦ ἔλεγαν.

— Ἄν εἶσαι γιὸς τοῦ "Ἡλιου, δεῖξε μας σημάδι.

Ἐκεῖνος τὸ Φαέθοντα πῆγαινε τότε στὴ νεράιδα μάνα του καὶ τῆς ἔλεγε ὀλοένα :

— Ἄν εἶναι ἀλήθεια, μάνα, πὼς εἶμαι γιὸς τοῦ "Ἡλιου, δεῖξε μου σημάδι.

Ἐκεῖνη γελοῦσε με τὴν καρδιά της καὶ τοῦ ἔλεγε :

— Τί καλύτερο σημάδι ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου θέλεις, παιδί μου; Δὲ βλέπεις πὺ λάμπεις σὰν ἀκτῖνα του;

Ἐκεῖνος φώναζε τοὺς συντρόφους του, γιὰ νὰ τοὺς ἀποστομώση :

— Τί καλύτερο σημάδι θέλετε ἀπὸ μένα; Δὲ βλέπετε πὺ λάμπω σὰν ἀκτῖνα του;

Ἐκεῖνοι πάλι δὲν ἤθελαν νὰ πιστέψουν καὶ τὸν περιπαιζαν· τοῦ ξανάλεγαν με πείσμα :

— Θέλουμε σημάδι! Δεῖξε μας σημάδι!

Ἐκείνη ἡμέρα ἀπὸ τὰ πολλά, δὲ βάσταξε ὁ Φαέθοντας· πάει καὶ λέει τῆς νεραίδας :

— Μάνα, θέλω σημάδι ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Δεῖξε μου τὸ δρόμο, νὰ πάω νὰ τὸν βρῶ.

— Ἐκεῖνός σου τὸ λέει ἡ μητέρα σου, δὲν τὸ πιστεύεις;

— Πιστεύω καὶ παραπιστεύω, μὰ θέλω νὰ πιστέψῃ κι ὁ κόσμος. Τί ἀξίζει νὰ τὸ ξέρω ἐγὼ μοναχός μου;

— Καλὰ, παιδί μου, ἀφοῦ τὸ θέλεις, πήγαινε, εἶπε ἡ νεραίδα πικραμένη· μὰ κοίταξε νὰ μὴν πάθῃς τίποτε κακό. Πάρε τὸ δρόμο πού πάει ἴσια στὴν ἀνατολή. Ἄμα φτάσῃς στὴν ἄκρη τ' οὐρανοῦ, θὰ δῆς κάτι ψηλὲς ὀλόχρυσες κολόνες, πού βαστοῦν ἀπάνω τους ἕνα παλάτι. Ἐκεῖνο εἶναι τὸ παλάτι τοῦ πατέρα σου. Φεγγοβολοῦν οἱ ἀσημένιες πόρτες του. Ἐκεῖ ὁ θεὸς Ἡφαιστος, ὁ ξακουσμένος τεχνίτης, σκάλισε τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ κάλλη τους.

Κίνησε ὁ Φαέθοντας· δρόμο παίρνει, δρόμο ἀφήνει, φτάνει κάποτε στὸ παλάτι τοῦ πατέρα του. Κοιτάζει, τί νὰ ἰδῆ; Ὁ ἥλιος καθόταν στὸ διαμαντένιο θρόνο του, ντυμένος φόρεμα κόκκινο σὰν τὴ φλόγα, κεντημένο μὲ σμαράγδια. Φοροῦσε στὸ κεφάλι ἕνα στεφάνι τόσο λαμπερό, πού ἀδύνατο νὰ τὸ ἀντικρίσῃ ἀνθρώπου μάτι. Δεξιά κι ἀριστερά καθόταν ἡ Ἡμέρα καὶ οἱ Μῆνες, ὁ Χρόνος κι οἱ Αἰῶνες. Πίσω του στέκονταν ἡ Ἄνοιξη, στεφανωμένη μὲ λουλούδια, καὶ τ' ἀδέρφια τῆς· τὸ Καλοκαίρι ἰδρωμένο, μὲ στεφάνι ἀπὸ στάχια στὸ κεφάλι· τὸ Φθινόπωρο, φορτωμένο μὲ γλυκόχυμους καρπούς· κι ὁ γερο-Χειμῶνας, μὲ κάτασπρα μαλλιά καὶ γένια γεμάτα κρύσταλλα.

Ἐκεῖ ἀπὸ μακριὰ στάθηκε ὁ Φαέθοντας κι ἔβαλε τὸ χέρι στὰ μάτια του, γιὰ τὸ φῶς τοῦ θάμπωσε τὰ μάτια.

Ὁ ἥλιος γνόρπισε τὸ παιδί του. Ἐκρυψε ἀμέσως τὸ λαμπερὸ στεφάνι του καὶ τὸ ἔκραξε κοντά του.

— Πές μου, παιδί μου, πῶς ἦρθες ἐδῶ; τὸν ρώτησε. Καὶ τὸν ἀγκάλιασε τρυφερά.

— Παιδί σου μὲ λές καὶ τὸ πιστεύω, ἀποκρίθηκε ἀμέσως ὁ Φαέθοντας· μὰ θέλω νὰ τὸ πιστέψῃ κι ὁ κόσμος. Γι' αὐτὸ ἦρθα· νὰ μοῦ δώσης σημάδι, πού νὰ τὸ ἰδοῦν ὅλοι καὶ νὰ μὴν ζαναμιλήσουν.

— Σὰν τί σημάδι θέλεις; ρώτησε ὁ "Ἡλιος.

— Κάμε ὄρκο.

— Τί ὄρκο;

— Πῶς θὰ μοῦ δώσης ὅ,τι σοῦ ζητήσω.

— Νόστιμος εἶσαι, εἶπε ὁ "Ἡλιος γελώντας μὲ τὴν πονηριὰ τοῦ παιδιοῦ του. «'Ορκίζομαι στὰ μαῦρα νερὰ τῆς Στύγας ».

Χωρὶς νὰ προσέξῃ ὀρκίστηκε ὁ "Ἡλιος. Γιατὶ αὐτὸς ὁ ὄρκος ἦταν φοβερὸς καὶ στοὺς θεοὺς ἀκόμη. "Οποῖος θεὸς τὸν πατοῦσε, θὰ ἔμενε ὀλόκληρο χρόνο σὰν πεθαμένος κι ἄλλα ἐννιά χρόνια δὲ θὰ εἶχε δικαίωμα νὰ πηγαίνη μὲ τοὺς ἄλλους θεοὺς. Γιὰ τοῦτο ὁ Φαέθοντας χάρηκε πού τὸν ἄκουσε καὶ λέει ἀμέσως στὸν πατέρα του :

— Δῶσε μου τὴν ἄμαξά σου, νὰ τὴν ὀδηγήσω μιὰ μέρα στὸν οὐρανό.

— Μή, παιδί μου, μὴ ζητᾶς τέτοιο πράμα! εἶπε τρομαγμένος ὁ "Ἡλιος. Ζήτησε ὅ,τι ἄλλο θέλεις. Πῶς, ἄνθρωπος ἐσύ, θὰ κάμης ἐκεῖνο πού δειλιάζει νὰ τὸ κάμῃ κι ὁ ἴδιος ὁ Δίας; Μπορεῖς ἐσύ νὰ σταθῆς στὴ μέση τ' οὐρανοῦ τὸ μεσημέρι, ἀφοῦ κι ἐγώ, ὅταν φτάνω ἐκεῖ, ζαλίζομαι καὶ τὰ χάνω! Ἔπειτα, γιὰ νὰ γυρίσης πίσω ἐδῶ, ὁ δρόμος εἶναι τόσο κατηφορικός, πού κι αὐτὴ ἡ θάλασσα τρέμει νὰ μὴν γκρεμιστῶ. Ἀφήνω τ' ἄγρια θηρία τ' οὐρανοῦ, τὸ Λιοντάρι, τὸ Σκορπιὸ καὶ τὸν Καρκίνο, πού παραμονεύουν νὰ μὲ ἀρπάξουν μ' ὅλη τὴν ἄμαξα. Ἐγὼ ξέρω πῶς νὰ τοὺς ξεφεύγω! Ἀλλάξε γνώμη, παιδί μου.

—“Οχι! ‘Ορκίστηκες. Μόνο ἔτσι θὰ μὲ πιστέψη ὁ κόσμος γιὰ παιδί σου.

— Καὶ τί σὲ μέλει γιὰ τὸν κόσμο; Γιὰ τὸν κόσμο ζῆς; ρώτησε ὁ “Ἡλιος μὲ ἀπορία. Φτάνει ὁ καθέννας μόνος του νὰ ξέρη τὴν ἀξία του καὶ τὴ γενιά του.

—“Οχι, τὸ θέλω! Μοῦ τ’ ὀρκίστηκες! ἐπιμένει ὁ Φαέθοντας.

Τί νὰ κάμη ὁ “Ἡλιος, ἔτσι ποὺ δέθηκε μὲ τὸν ὄρκο; Παίρνει τὸ παιδί του καὶ τὸ φέρνει μπροστὰ στὴν ἄμαξά του.

Ἄπὸ καθαρὸ χρυσάφι ἦταν ὁ ἄξονας, τὸ τιμόνι κι ὁ γύρος τῶν τροχῶν. Ἀργυρὲς οἱ ἀκτίνες, καὶ στὸ ζυγὸ χρυσοκόλλητα πετράδια ἔχυναν λαμπρὸ φῶς.

Ἐκεῖ ποὺ θαύμαζε ὁ Φαέθοντας τὴν ἄμαξα, ἡ ροδοδάχτυλη Αὐγή, ἡ ἀδερφή τοῦ “Ἡλιου, ἀνοίξε τις πύλες τῆς ἀνατολῆς. Ἀμέσως πετάχτηκε ὁ γιὸς τῆς ὁ Αὐγερινός, μὲ μιὰ λαμπάδα στὸ χέρι, νὰ κυνηγήσῃ τ’ ἀστέρια. “Ἐνα ἕνα τρεμόσβηναν καὶ χάνονταν μπροστὰ του. Χάθηκε καὶ τὸ Φεγγάρι· ὥσπου τελευταῖα χάθηκε κι ὁ ἴδιος ὁ Αὐγερινός. “Αὐμα εἶδε ὁ “Ἡλιος τὰ ρόδα τῆς ἀδερφῆς του νὰ ροδοβάφουν τὸν κόσμο, πρόσταξε τις ξανθομαλλοῦσες τις Ὠρες νὰ φέρουν τ’ ἄλογα.

Τέσσερα ἦταν τ’ ἄλογα, τὸ ἕνα καλύτερο ἀπὸ τ’ ἄλλο, χορτασμένα ἀπὸ τὴν ἀμβροσία ποὺ ἔτρωγαν ὅλη τὴ νύχτα. Καθὼς τὰ ἐξεψαν στὴν ἄμαξα, πέταξαν τὰ ρουθούνια τους φλόγες. Ἀβάσταγα ἀντιπάτησαν τὸν ἀέρα καὶ βρόντησαν τὰ χρυσὰ χαλινάρια. Ὁ “Ἡλιος ἄλειψε τὸ παιδί του μ’ ἕνα θεϊκὸ λάδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κάψουν οἱ φλόγες, τοῦ ἔβαλε στὸ κεφάλι τὸ στεφάνι μὲ τις χρυσὲς ἀκτίνες καὶ τοῦ εἶπε ἀνήσυχος :

— Κράτα καλὰ τὰ χαλινάρια, παιδί μου, μὴν κεντᾶς πολὺ τ’ ἄλογα, καὶ πάρε τὸ δρόμο ποὺ ἀνοίξα ἐγὼ τόσα χρόνια.

Πρόσεξε μὴν ἀνεβῆς ψηλά, γιατί θά κάψης τὸν οὐρανό· μήτε πάλι πολὺ χαμηλά νά κατεβῆς, γιατί θά κάψης τὴ γῆ. Μὰ γιὰ τελευταία φορὰ σέ παρακαλῶ, παιδί μου, ἄφησέ με νά ὀδηγήσω ἐγὼ τὴν ἄμαξα.

Ποῦ ν' ἀκούσῃ ὁ φαντασμένος ὁ γιὸς του! Ἀρπάζει τὰ χαλινάκια, χτυπᾷ τ' ἄλογα καὶ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι ἀποχαιρετᾷ τὸν πατέρα του.

Χύνονται τ' ἄλογα καὶ γεμίζουν τὸν ἀέρα χλιμιντρίσματα. Ρόδισαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ψηλά κορφοβούνια κι ἡ καταχνιά σηκώθηκε ἀπὸ τοὺς κάμπους, σὰν πουπουλένιο νυχτικὸ σκέπασμα τῆς γῆς. "Ὅσο ἦταν πρῶι, ὁ Φαέθοντας ἐβλεπε κάτω τίς πολιτεῖες, τὰ ποτάμια, τὰ βουνὰ καὶ τοὺς κάμπους γεμάτος χαρά.

"Ἄκουε τὴ βοή ποῦ ἔκανε ὁ κόσμος στὸ ζύπνημά του, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα, τὰ πετούμενα, καὶ φαντάστηκε πῶς τὸν εἶχαν γνωρίσει καὶ τὸν δοξολογοῦσαν. Τὸ μόνο ποῦ κοίταζε ἦταν πῶς νά ξεχωρίσῃ τοὺς παλιούς συντρόφους του καὶ νά τοὺς φωνάξῃ ἀπὸ ψηλά: « Μὲ βλέπετε; Τί θά πῆτε τώρα; Εἶμαι ἢ ὄχι γιὸς τοῦ "Ἡλίου;»

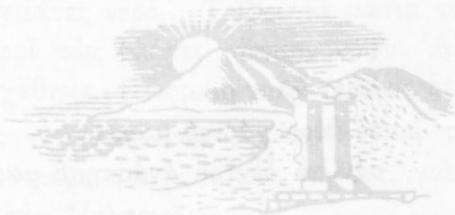
"Ὅταν ὅμως τ' ἄλογα τὸν ἀνέβασαν ἐκεῖ ποῦ πετοῦν οἱ ἀετοί, ἄρχισε νά φοβᾶται. Θυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ πατέρα του, μὰ ἦταν ἀργά. Ἐκλείσε τὰ μάτια του, νά μὴ βλέπῃ τὸ χάος.

Τ' ἄλογα, καθὼς ἐνίωσαν ἔτσι, πῆραν δρόμο σὰ φρενισμένα. Ἀλίμονο τώρα στὸν κόσμο! Πότε ἡ ἄμαξα ζύγωνε στὸν οὐρανὸ καὶ τότε χιόνιζε καὶ πάγωνε στὴ γῆ. Πότε χαμῆλωνε πολὺ κι ἔκανε τόση ζέστη, ποῦ ἔσκαζαν οἱ ἄνθρωποι. Στέρεψαν οἱ πηγές καὶ κάρηκαν τὰ λουλούδια. Τὰ πετροβούνια ἔγιναν σκόνη. Χόγλαζε ἡ θάλασσα καὶ τὰ ψάρια ἄλλα ἔσκασαν καὶ γέμισαν τίς ἀκρογιαλιές κι ἄλλα τρύπωσαν στὸ βυθό, γιὰ νά σωθοῦν. Οἱ φώκιες, ποῦ δὲν μποροῦν νά μεί-

νουν πολύ βαθιά, έσκασαν κι αυτές. Κι ό ίδιος ό Ποσειδώνας, ό θεός τής θάλασσας, δέν τολμοῦσε νά βγάλη τó κεφάλι του έξω από τó βασίλειό του. Στήν 'Αφρική πλησίασε τόσο πολύ τó άμάξι, πού έκαψε κάμπους άπέραντους· εκεί τώρα είναι οί φλογισμένες έρημιές. "Όλη ή γή κινδύνευε νά κατακαή. Καθώς είδε έτσι ή θεά Γαία, ή προστάτισσά της, παρακάλεσε τó Δία νά προλάβη τó κακό. Παίρνει τότε ό Δίας ένα δυνατó άστροπελέκι και τó τινάζει στο κεφάλι τού Φαέθοντα.

"Επεσε άστραποκαμένος ό φαντασμένος άμαξηλάτης. Τρέχουν οί νεράιδες με τήν όμορφη Κλυμένη στη μέση, σκίζουν τά πέπλα τους κι αρχίζουν τά μοιρολόγια. Οί τρεΐς άδερφές του τόσο ήταν άπαρηγόρητες, πού οί θεοί τις λυπήθηκαν και τις έκαμαν άργυρόφυλλες λεῦκες. Τά δάκρυά τους τά έκαμαν καθαρó κεχριμπάρι.

"Εφτασε κι ό φίλος του ό Κύκνος, περιμάζεψε τó κορμί του και τó έθαψε. 'Αλλά τόση ήταν ή άγάπη του, πού έξακολουθοῦσε νά 'ρχεται κάθε μέρα και νά βουτᾶ στο ποτάμι, για νά βρῆ κάτι από τó φίλο του. Οί θεοί, για νά τόν άνταμείψουν, τόν έκαμαν πουλί. Μά και πουλί ό κύκνος δέν παύει ως τώρα νά χώνη τó κεφάλι στα νερά και νά γυρεύη κάτι από τó φίλο του τó Φαέθοντα.

48. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἥλιε μου,
ἔβγα, ἥλιε μου,
πού κάνεις τὸ χωράφι
καὶ γεμίζει ἀπὸ χρυσάφι.

Δῶσε μας,
ἥλιε, ἥλιε μου,
τὸ ρόδο καὶ τ' ἀγκάθι,
φέξε ὡς τοῦ γιालοῦ τὰ βάθη.

Τὸ νερὸ
φέξε, ἥλιε μου,
νὰ τρέχη καὶ νὰ λάμπη,
νὰ μοσκοβολοῦν οἱ χάμποι.

Στρῶσε μας,
χρυσοῆλιε μου,
τῆ γῆς μὲ χαμομήλι,
δῶσ' μας τὸ γλυκὸ σταφύλι.

Τὸν καρπὸ
ἥλιε, ἥλιε μου,
τὸ θέρο χάρισέ μας,
σάν τὸ δέντρο ἀνάστησέ μας.

49. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΘΑΥΜΑ

1. Καθώς τὸ τραῦνο ἀφήνει πίσω του τὴν Εὐνιάδα, ξανοίγεται μπρὸς στὰ μάτια τοῦ ταξιδιώτη ἓνα θέαμα θαυμάσιο. Ἐνας κάμπος πλατύς, ἀτέλειωτος θαρρεῖς, ἀπλώνεται μπροστά του. Ἐτσι ἄδεντρος σχεδὸν ὅπως εἶναι, στρωτὸς κι ἐπίπεδος, μοιάζει μ' ἐπιφάνεια μιᾶς ἡρεμῆς καὶ γαλήνιας θάλασσας, μιᾶς τεράστιας ἀτάραχης λίμνης. Λίγο ἔτσι νὰ μισοκλείσης τὰ μάτια σου, τὴν περνᾶς ὀπωσδήποτε γιὰ θάλασσα ἢ λίμνη.

2. Κι ἦταν, ἀλήθεια, ὁ κάμπος τοῦτος κάποτε, στὰ πολὺ παλιὰ τὰ χρόνια, μιὰ τεράστια λίμνη. Στὶς πλαγιὲς τῶν γύρω βουνῶν ἔβοσκε τότε τὰ κοπάδια του ὁ μεγάλος γενάρχης Πελασγός. Ἐβλεπε κι αὐτὸς τὴ μεγάλη ἔκταση τοῦ νεροῦ, πού ἀπλωνόταν μπροστά του, τριγυρισμένη ἀπὸ βουνά, κι ἀναστέναζε.

— Ἀχ, ἔλεγε. Νὰ ἦταν αὐτὴ ἡ λίμνη γῆ . . . Τί σπουδαῖο λιβάδι θὰ εἶχαν τὰ κοπάδια μου! . . .

Καὶ μιὰ μέρα τὸ θαῦμα ἔγινε. Ἐνας ἀπ' τοὺς βοσκούς τοῦ Πελασγοῦ, ὁ Πέλωρος, καθὼς ἔβγαλε ἓνα πρωὶ τὸ κοπάδι στὴ βοσκὴ καὶ κοιτάζε κατὰ τὴ λίμνη, ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Ἡ μεγάλη λίμνη εἶχε χαθῆ. Μπροστά του ἀπλωνόταν τώρα ἓνας ἀπέραντος κάμπος, μὲ λακκουῖβες ποῦ καὶ ποῦ, γεμάτες νερό... Τρίβει τὰ μάτια του, κοιτάζει πιὸ καλά. Θαρρεῖ πὼς βλέπει κάποιον ὄνειρο. Ἀλλὰ ὄχι. Ἡ λίμνη πάει, χάθηκε. Πῶς; Οὔτε κι ὁ ἴδιος ξέρει.

Δίχως νὰ χάση καιρό, παρατᾶ ἐκεῖ τὰ πρόβατά του καὶ τρέχει, τρέχει μὲ μεγάλους πῆδους, γιὰ νὰ τὸ πῆ στὸν κύρη του, τὸν Πελασγό.

Τὸν βρῆκε νὰ κἀνὴ θυσία στὴν αὐλὴ τοῦ παλατιοῦ του.

Λαχανιασμένοι, ξαναμμένοι απ' την τρεχάλα, πέφτει στα πόδια του.

— Μεγάλε κύρη μου..., τοῦ λέει, μόλις μπορώντας ν' ἀρθρώση τίς λέξεις. Ἔγινε θαῦμα! Ἐνα θαῦμα μεγάλο...

Καὶ τοῦ διηγήθηκε τί εἶδε. Ὁ Πελασγὸς εἶπε στὴν ἀρχὴ νὰ μὴν τὸν πιστέψῃ. Μὰ καθὼς τὸν ἀκούει νὰ τοῦ ὀρκίζεται, πὼς ὅλα τοῦτα ποῦ τοῦ λέει εἶναι ἀλήθεια, ἀποτελειώνει τὴ θυσία καὶ κινᾷ μαζί του κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ὄταν ἔφτασε στὴν κορυφογραμμὴ καὶ ἀντίκρισε καὶ αὐτὸς τὸ μεγάλο ἀπέραντο κάμφο, ποῦ ἀπλωνόταν μπροστά του, χαμογέλασε εὐχαριστημένος, γονάτισε καὶ ὑψώνοντας τὰ χέρια του κατὰ τὸν οὐρανό, εἶπε συγκινημένος :

— Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα Δία, ποῦ με ἄκουσες καὶ μοῦ χάρισες τοῦτο τὸν πλούσιο κάμφο...

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη μιὰ βροντὴ ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο. Ἦταν φανερό πὼς ὁ Δίας χάριζε τὸν κάμφο τοῦτο στὸν Πελασγό. Γι' αὐτὸ καὶ ἀργότερα τοῦ δόθηκε ἡ ὀνομασία «Πελασγικὸν ἄργος», γιὰ τὸ ὁποῖο μάλιστα ἡ Πυθία εἶπε πὼς εἶναι «ἀπ' ὅλους τοὺς τόπους ὁ εὐφορώτερος».

Ὁ Πελασγὸς ἀγκάλιασε καὶ φίλησε τὸν Πέλωρο, ποῦ πρῶτος εἶδε τοῦτο τὸ θαῦμα. Καὶ ἀπὸ τότε ὄρισε νὰ γίνεται κάθε χρόνο, τὴν ἴδια πάντα μέρα, μιὰ μεγάλη γιορτὴ, ποῦ γιὰ τιμὴ τοῦ Πέλωρου τὴν ὀνόμασε «Πελώρια». Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἐλευθερώνονταν οἱ φυλακισμένοι καὶ ὅλοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, ἔτρωγαν σὲ κοινὰ τραπέζια καὶ διασκεδάζαν. Θυσίαζαν καὶ εὐχαριστοῦσαν τὸ Δία, ποῦ μ' ἓνα σεισμὸ ἔκανε ν' ἀνοίξῃ ἀνάμεσα στὸν Ὀλυμπο καὶ τὴν Ὀσσα μιὰ βαθιὰ κοιλάδα. Ἀπὸ κεῖ χύθηκαν στὸ Αἰγαῖο τὰ νερά τῆς λίμνης καὶ ἔτσι ἔγινε ἡ μεγάλη καὶ εὐφορὴ αὐτὴ πεδιάδα, ποῦ ἀργότερα τὴν ὀνόμασαν Θεσσαλία.

3. Παλιότερα ἢ Θεσσαλία ἦταν σιφιλίκια. Μόνο λίγο

μέρος της ήταν καλλιεργήσιμα χωράφια. Τò περισσότερο ήταν λιβάδια. Ἄργότερα ἡ γῆ μοιράστηκε στους Θεσσαλούς γεωργούς. Ἄλλα καὶ πάλι, γιὰ πολλὰ χρόνια, ἡ ἐκμετάλλευσή της γινόταν μὲ πρωτόγονα μέσα. Κι οἱ παραπόταμοι τοῦ Πηνειοῦ, πού τῆ διαρρέουν, πλημμυρίζαν τὸν τόπο καὶ κατάστρεφαν τὰ σπαρτά.

Χρειάστηκε νὰ γίνουν ἀντιπλημμυρικά κι ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα. Ἐγινε ἔπειτα τὸ φράγμα τοῦ Ταυρωποῦ. Μ' αὐτὸ ποτίζονται μεγάλες ἐκτάσεις, πού ἄλλοτε ἦταν μόνο λιβάδια.

Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη : ἔγινε ὁ ἀναδασμός. Τὰ μικρὰ χωραφάκια τῶν μικροκαλλιεργητῶν ἐνώθηκαν καὶ σχημάτισαν μεγάλα ἀγροτεμάχια, σὰν αὐτὰ πού βλέπομε ἐκεῖ κάτω νὰ πρασινίζουν. Νέοι δρόμοι χαραχτήκαν κι ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀσφαλτοστρώθηκαν.

Ἐπειτ' ἀπὸ τὸ πανάρχαιο ἐκεῖνο θαῦμα τῆς ἐποχῆς τοῦ Πελασοῦ ἔγινε στὶς μέρες μας ἓνα δεῦτερο θαῦμα. Ἡ μεγάλη τούτη ἔκταση μεταμορφώθηκε ἀπὸ λιβαδότοπος σὲ μιὰ πεδιάδα γόνιμη, πού καθὼς μάλιστα καλλιεργεῖται μὲ σύγχρονα μέσα, ἀποτελεῖ ἀληθινὸ σιτοβολῶνα τῆς πατρίδας μας.

Ἄπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολίκα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Χάρης Σακελλαρίου

50. Ο ΜΙΔΑΣ

Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνας βασιλιάς, πού τὸν ἔλεγαν Μίδα. Ἦταν ὁ πιὸ πλούσιος βασιλιάς τοῦ κόσμου. Ὡστόσο δὲν ἦταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ πλούτη του· ἤθελε κι ἄλλα ν' ἀποκτήσῃ.

Ὅταν βασίλευε ὁ ἥλιος κι ἔβλεπε χρυσὰ τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ἔλεγε :

—“Αχ, και νὰ ἦταν ὅλα ἐκεῖνα τὰ σύννεφα χρυσάφι και τὸ χρυσάφι νὰ ἦταν ὄλο δικό μου!

Εἶχε και μιὰ ἀκριβὴ θυγατέρα, πὺ τὴν ἀγαποῦσε ὄσο και τὸ χρυσάφι. Ἐκεῖνη ὄμως ἀγαποῦσε πολὺ τὰ λουλούδια. Κάθε τόσο ἔφτιανε ὄμορφα μπουκέτα και τὰ ἔφερε στὸν πατέρα της. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀναστέναζε βαθιὰ κι ἔλεγε :

—“Αν ἦταν χρυσὰ τὰ λουλούδια σου, πόσο ὄμορφα θὰ ἦταν και πόσο περισσότερο θ’ ἀξιζαν!

Μιὰ μέρα καθόταν ὄ Μίδας στὴ σάλα τοῦ παλατιοῦ του και συλλογιζόταν πῶς θὰ μεγαλώση τοὺς θησαυροὺς του. Ἐξαφνα βλέπει στὸ κατώφλι ἕναν ξένο, πὺ κοιτάζε ὄλόγυρα μὲ θαυμασμό. Τὸν ἄκουσε πὺ ἔλεγε :

— Τί πλούσια και χρυσοστόλιστη σάλα! Κι αὐτὸς ὄ Δίας θὰ μποροῦσε νὰ καθίση ἐδῶ μέσα! Εὐτυχισμένη βασιλιά, πὺ τίποτα δὲ σοῦ λείπει!..

—“Ἐχεις λάθος, εἶπε ἀναστενάζοντας ὄ Μίδας. Ἐκεῖνο πὺ λαχταρᾷ ἡ καρδιά μου δὲν τὸ ἔχω.

— Και πὺ εἶναι ἐκεῖνο πὺ τόσο λαχταρᾷ ἡ καρδιά σου; ρωτᾷ ὄ ξένος.

— Θέλω ὄ,τι πιάνω στὰ χέρια μου νὰ γίνεται χρυσάφι! ἀποκρίνεται ὄ βασιλιάς.

— Δὲν πιστεύω νὰ τὸ λὲς μὲ τὰ σωστά σου, εἶπε ὄ ξένος. Ἐγὼ εἶμαι ἕνας ἀπὸ τοὺς θεοὺς, πὺ πολὺ τὸν ἔχεις εὐχαριστήσει μὲ τὸ φέρεσίμὸ σου. Ἦρθα λοιπὸν νὰ σοῦ κάμω ὄ,τι μοῦ γυρέψης. Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μένα;

— Θέλω ὄ,τι πιάνω μὲ τὰ χέρια μου νὰ γίνεται χρυσάφι.

—“Ας γίνῃ τὸ θέλημά σου. Ἀπὸ αὔριο τὸ πρῶι, ὄ,τι κι ἀν πιάνης μὲ τὰ χέρια σου θὰ γίνεται χρυσάφι.

Ἐκεῖνη τὴ νύχτα ὄ φιλάργυρος βασιλιάς δὲν ἔκλεισε μάτι. Δὲν ἔβλεπε τὴν ὄρα πότε νὰ ξημερώση, γιὰ ν’ ἀρχίση τὸ

θαῦμα ἀμέσως. Καθετὶ πού θά 'πιανε στὰ χέρια του θὰ γινόταν χρυσάφι. Καὶ κάποτε ξημέρωσε.

Τρελὸς ἀπὸ χαρὰ κι ἀνυπομονησία, κατέβηκε στὸ περιβόλι· λουλούδια, κλαριά, λαχανικά, καρποί, ὅ,τι κι ἂν ἄγγιζε, εὐθύς γινόταν ὀλόχρυσο.

Ἄπὸ τὸ περιβόλι ὁ βασιλιάς ἀνέβηκε στὴν τραπεζαρία. Σὲ λίγο μπῆκε κι ἡ κόρη του καί, καθὼς εἶδε τὰ λουλούδια χρυσωμένα, εἶπε.

— Ἄχ, τί ἄσχημα λουλούδια! Κι ἡ γλυκιὰ μυρουδιά τους πάει, χάθηκε!

— Δὲν ξέρεις τί λές, μονάχα κάθισε νὰ φᾶμε, τῆς λέει ὁ πατέρας της.

Μὰ πῶς μπορούσε νὰ φάη, ἀφοῦ τὸ καθετὶ πού ἔπιανε γινόταν χρυσό; Τότε κατάλαβε τὸ κακὸ πού ἔπαθε κι ἄρχισε νὰ φωνάζη :

— ὦ, δυστυχία μου! Πῶς θὰ ζήσω τώρα;

— Τί ἔχεις, πατέρα μου; τοῦ λέει τρομαγμένη ἡ θυγατέρα του καὶ τρέχει νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ.

Ἄπλωσε κι ἐκεῖνος τὰ χέρια του νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ. Μὰ μόλις τὴν ἄγγιξε, ἡ θυγατέρα του ἔγινε ὀλόχρυσο ἄγαλμα.

Ὁ Μίδα, καθὼς εἶδε ἔτσι τὴ θυγατέρα του, ἄρχισε νὰ κλαίη καὶ νὰ φωνάζη.

— Ἀκριβὴ μου θυγατέρα, ἐγὼ μὲ τὴν ἀχορτασιά μου σὲ σκότωσα. Ἄς ἦταν δυνατὸ νὰ σὲ ἰδῶ πάλι ζωντανή, ν' ἀκούσω τὴ γλυκιὰ φωνή σου, κι ἄς γίνω ὁ πιὸ φτωχὸς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.

Τότε παρουσιάστηκε πάλι ὁ ξένος καὶ τοῦ λέει :

— Βλέπω πῶς ἡ καρδιά σου δὲν εἶναι παραδομένη ὀλόκληρη στὸ χρυσάφι, ἀφοῦ τόσο ἀγαπᾷς τὴ θυγατέρα σου. Θάρρῳ νὰ πιστεψῆς τώρα, πῶς τὰ πλούτη δὲν εἶναι ἡ μεγαλύτε-

ρη εὐτυχία στὸν ἄνθρωπο. Πήγαινε στὸ ποτάμι νὰ φέρῃς νερὸ καὶ νὰ ραντίσης ὅσα πράματα θέλεις νὰ ξαναγίνουν ὅπως ἦταν πρῶτύτερα.

Ἔτρεξε κι ἔφερε νερὸ ὁ βασιλιάς καὶ πρῶτα πρῶτα ράντισε τὴ θυγατέρα του. Ἀναστήθηκε ἀμέσως ἐκείνη. Κατέβηκαν τότε μαζὶ στὸ περιβόλι καὶ ράντισαν τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα, τοὺς καρπούς καὶ τὸ καθετὶ πού εἶχε ἀγγίξει μὲ τὰ χέρια του ὁ φιλάργυρος βασιλιάς. Ὅλα ξανάγιναν ὅπως ἦταν πρὶν.

Πέρασαν πολλὰ χρόνια. Ὁ Μίδας διηγίόταν τὸ πάθημά του στὰ μικρὰ ἐγγονάκια του καὶ τοὺς ἔλεγε :

— Τὰ ξανθὰ σας μαλλιά, παιδάκια μου, ἀξίζουν περισσότερο κι ἀπὸ τὸ λαμπρότερο χρυσάφι.

Νόντας Ἐλατος

51. Ο ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ ΑΓΚΑΙΟΣ

“Όταν τέλειωσε ἡ ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία καὶ γύρισε στὴν πατρίδα του ὁ Ἀγκαῖος, φρόντιζε μὲ περισσότερη ὄρεξη νὰ καλλιεργήσῃ τὰ κτήματά του. Καλλιεργοῦσε ὄχι μονάχα ἐκεῖνα πού εἶχε, μὰ καὶ νέα φύτευε ἀμπέλια.

Οἱ σκλάβοι του — κι εἶχε ἀρκετούς — δὲ σήκωναν κεφάλι ἀπὸ τὴ δουλειά· ὅλη μέρα μὲ τὴν ἀξίνα καὶ τὸ λαστὸ στὸ χέρι βρῖσκονταν. Μὰ κι ἔτσι ὁ Ἀγκαῖος δὲν ἦταν εὐχαριστημένος καὶ γιὰ τὸ παραμικρὸ τοὺς ἔβριζε καὶ τοὺς βασάνιζε ἀλύπητα.

Μιά μέρα ὁ γεροντότερος ἀπ’ αὐτούς, πού δούλευε ἀπὸ μικρὸς στὸν πατέρα του, κι ὅταν ἦταν παιδί, τὸν συντρέφευε στὰ παιγνίδια του, πάει καὶ τοῦ λέει :

— Θὰ σοῦ πῶ κάτι, ἀφεντικό, καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶς. Πολὺ φοβοῦμαι πὼς μὲ τὸν τρόπο πού φέρνεσαι στοὺς δούλους σου, δὲ θὰ προφτάσῃς νὰ πιῆς κρασί ἀπὸ τ’ ἀμπέλια σου. Ὁ θεός, ἀφεντικό, δὲν προστατεύει τίς ἄδικες δουλειές.

Ὁ Ἀγκαῖος δὲν ἔδωσε προσοχὴ στὰ λόγια τοῦ γεροσκλάβου κι ἐξακολούθησε νὰ φέρνεται ἄδικα καὶ σκληρὰ στοὺς δούλους του.

Ἦρθε ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου. Τρύγησε τ’ ἀμπέλια του κι ἔβαλε τὸ μούστο στὰ βαρέλια. Ὅταν πιά ὁ μούστος ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, πρόσταξε μιὰ μέρα τὸ γερο - σκλάβο νὰ τοῦ γεμίσῃ ἓνα ποτήρι, γιὰ νὰ τὸ δοκιμάσῃ. Ἄμα τὸ ἔφερε ὁ σκλάβος, τὸ πῆρε ὁ Ἀγκαῖος καὶ τοῦ εἶπε :

— Θυμᾶσαι πού μοῦ εἶπες κάποτε πὼς μπορεῖ νὰ μὴν προφτάσω νὰ πιῶ κρασί ἀπὸ τ’ ἀμπέλια μου; Νά λοιπὸν πού πρόφτασα!

— Μὴ λές μεγάλο λόγο, ἀφεντικό, εἶπε ὁ σκλάβος, γιατί

ὅσα φέρνει ἡ ὥρα, δὲν τὰ φέρνει ὅλος ὁ χρόνος. "Ὅσο νὰ φτά-
ση τὸ ποτήρι στὰ χεῖλη σου, ποιὸς ξέρει τί γίνεται...

Δὲν ἀποτελείωσε τὰ λόγια του ὁ γέρος καὶ νὰ σου,
μπαίνει λαχανιασμένος καὶ τρομαγμένος ἕνας δοῦλος καὶ λέει
στὸν Ἄγκαϊο :

—Ἄφεντικό! ἕνα θεόρατο ἀγριογούρουνο μπῆκε στ' ἀμπέ-
λια σου καὶ κάνει μεγάλες ζημιές!

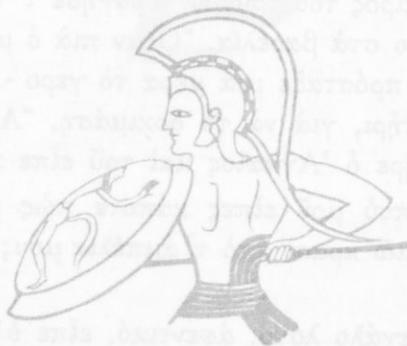
Ἄφήνει τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασί ὁ Ἄγκαϊος καὶ πετιέται
ἀπάνω. Ἀρπάζει τὸ κοντάρι του καὶ τρέχει νὰ σκοτώσῃ τὸ
ἀγριογούρουνο.

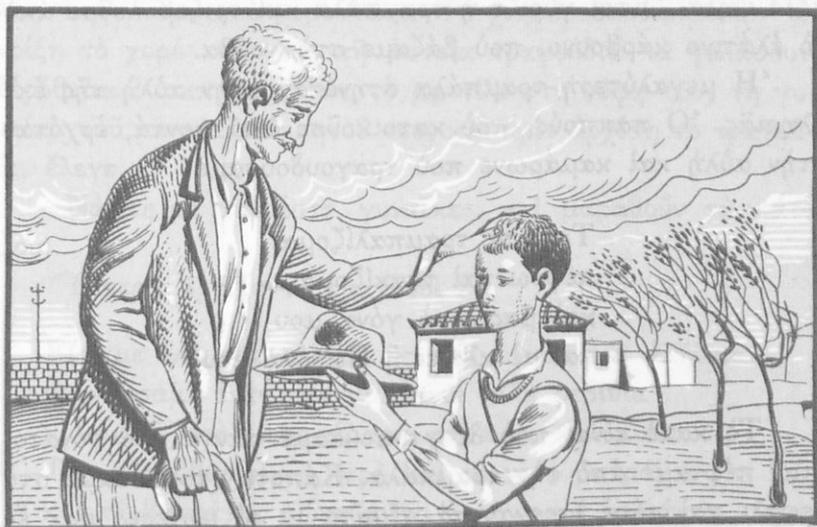
"Ὅταν ἔφτασε στ' ἀμπέλια κι εἶδε τὸ τρομερὸ ἀγρίμι,
χύμηξε ἀσυλλόγιστα καταπάνω του, νὰ τὸ χτυπήσῃ μὲ τὸ
γερό του κοντάρι. Μὰ κι ἐκεῖνο, καθὼς τὸν εἶδε, ἀγρίεψε
περισσότερο, σήκωσε τὶς τρίχες του σὰν ἀγκάθια καὶ πρὶν
ὁ Ἄγκαϊος προφτάσῃ νὰ τὸ χτυπήσῃ, μὲ τὰ μεγάλα σπαθωτά
του δόντια τοῦ ἔσχισε τὴν κοιλιά.

Σὲ λίγο ὁ Ἄγκαϊος πέθανε μὲ βογγητὰ μέσα στὸ ἀμπέ-
λι του, ἐκεῖ πού βασάνιζε τοὺς δούλους του.

Κι ἔτσι δὲν πρόφτασε νὰ δοκιμάσῃ τὸ κρασί του.

Νώντας Ἐλατος

52. Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

Τὸν θυμοῦμαι τὸν παπποῦ μὲ τὰ πολλὰ τὰ παιδιὰ, τὶς νύφες καὶ τοὺς γαμπρούς, τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα. Τὸν θυμοῦμαι κάθε μεγάλη γιορτὴ τοῦ χρόνου, πού σκόρπιζε τὴν χαρὰ καὶ τὸ γέλιο σὲ δικούς καὶ σὲ ξένους. Μὰ πιὸ ζωντανὴ παρουσιάζεται μπροστά μου ἡ μορφή του ὅταν ἔρχονται οἱ μεγάλες Ἀποκριές.

Ὅταν κόντευαν οἱ Ἀποκριές, σὲ κάθε γειτονιά, σὲ ἀλώνι ἢ αὐλὴ ἢ χοροστάσι, τὰ παιδιὰ στήνανε τὴν τραμπάλα. Ποιὸς δὲν τὴν ξέρει τὴν τραμπάλα! Μπήγαμε στὴ γῆ ἓνα ξύλο γερὸ κι ἀπάνω βάζαμε ἄλλο ξύλο μακρὺ. Τὸ μακρὺ ξύλο εἶχε γούβα στὴ μέση κι ἡ γούβα ἔμπαινε στὴ μυτερὴ κορφή τοῦ μπηγμένου ξύλου. Δυὸ παιδιὰ ἔπεφταν μπρούμυτα ἢ καβάλα στὶς ἄκρες τοῦ μακριοῦ ξύλου. Πατοῦσαν τότε τὸ ἓνα πόδι κάτω, γιὰ νὰ πάρουν φόρα, καὶ σήκωναν τὸ ἄλλο ψηλά· κατέβαζαν ὕστερα τὸ ἄλλο, γιὰ νὰ κάμη τὸ ἴδιο, καὶ σήκωναν τὸ

άλλο ψηλά. Έτσι γύριζε ή τραμπάλα και τριζοβολούσε από τὸ ἐλάτινο κάρβουνο, πὸν βάζαμε στὴ γούβα.

Ἡ μεγαλύτερη τραμπάλα στήνόταν στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησιᾶς. Ὁ παππούς, πὸν κατοικοῦσε ἐκεῖ κοντά, ἐρχόταν στὴν αὐλὴ καὶ καμάρωνε πὸν τραγουδοῦσαμε:

Τράμπα τραμπαλίζομαι,
πέφτω καὶ τσακίζομαι
καὶ βαρῶ τὸ γόνα μου
καὶ μὲ κλαίει ἡ Παγόνα μου!

Τὸ κακὸ εἶναι πὸν δὲ χτυπούσαμε πάντα στὸ γόνατο, ὅταν πέφταμε ἀπὸ τὴν τραμπάλα. Κάποτε χτυπούσαμε στὸ κεφάλι καὶ τότε ἔτρεχαν τὰ αἵματα κι οἱ μητέρες μας ἔβαζαν τὶς φωνές κι ἐμεῖς τὰ κλάματα. Τότε στὴ μέση πάλι ὁ παππούς. Μάλωνε τὶς γυναῖκες, ἔδινε θάρρος σὲ μᾶς, σταματοῦσε τὰ αἵματα κι ἔδενε τὰ σπασμένα κεφάλια.

Καὶ τὰ βράδια ἀκόμη ἀνάβαμε ρετσίνι καὶ τραμπαλιζόμαστε, ὥσπου νὰ ζαλιστοῦμε. Τὰ κορίτσια στὴν ἄκρη ἔστηναν χορό.

Τὴν τελευταία Κυριακὴ τῆς Ἀποκριᾶς, τὴν Τυρινή, ὕστερα ἀπὸ τὴ λειτουργία, τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ ἔστηναν χορό. Ἐμεῖς ἀφήναμε τὴν τραμπάλα, γιὰ νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ μασκαρευόμαστε τὸ ἀπόγευμα, τί θὰ φοροῦσαμε καὶ τί θὰ λέγαμε, γιὰ νὰ γελάσουν μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Τὸ μεσημέρι τρώγαμε ὅλοι στοῦ παπποῦ. Γεμάτες οἱ κάμαρες ὡς ἔξω στὸ χαγιάτι. Κι ὁ παππούς καμάρωνε τοὺς γιούς καὶ τὶς νύφες του, τὶς κόρες, τοὺς γαμπρούς του, τὰ παιδιά καὶ τὰ ἐγγόνια του. Τοὺς πείραζε ὅλους, μικροὺς καὶ μεγάλους.

Τὸ ἀπομεσήμερο, μπροστὰ ὁ παππούς καὶ πίσω οἱ ἄλλ-

λοι, πηγαίναμε στο χοροστάσι. Τὸ χωριὸ τὸν περίμενε ν' ἀνοίξη τὸ χορὸ· νὰ τοὺς πῆ ἀστεῖα τραγούδια νὰ γελάσουν. Πρόθυμα ὁ παππούς ἔδινε τὸ μαντίλι στὴ νύφη του, τὴ γυναῖκα τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ του, καὶ πρὶν ἀρχίσῃ τὸ τραγούδι, ἔλεγε :

— Νὰ μὴ μὲ ματιάστε, γυναῖκες, καὶ μαραθοῦν τὰ νιάτα μου.

“Ὑστερα ἄρχιζε τὸ τραγούδι :

Εἴπαμε ψέματα πολλά, ἄς ποῦμε καὶ μιὰ ἀλήθεια.

Φορτώσαμε ἓναν ποντικὸ ἔννια κιλά ρεβίθια
κι αὐτοῦ στὰ μεσοσάμαρα σαράντα κολοκύθια.

Τὰ κολοκύθια εἶχαν νερὸ καὶ τὸ νερὸ βατράχια
καὶ τὰ βατράχια φώναζαν κι ὁ ποντικὸς ἐσκιάχτη,
τὸ φόρτωμά του ἔριξε καὶ πιλαλάει καὶ φεύγει.

Μέσα στ' ἀμπάρι τρύπωσε κι ἡ μάνα του τοῦ λέει :

- Ποῦ πᾶς, παιδί μου, πόντικα, ποῦ πᾶς, καλὲ Ζαφεῖρη;
- Πάω στὴν Πόλη γι' ἄρματα καὶ στὴ Φραγκιά γιὰ ροῦχα.

Φαντάσου τί γέλια, ὥσπου νὰ τελειώσῃ τὸ τραγούδι!
Κάθε στίχος κοβόταν στὴ μέση ἀπὸ τὰ γέλια. Γελοῦσαν τὰ παιδιά, γελοῦσαν οἱ μεγάλοι, γελοῦσε κι ὁ γερο - παππούς μὲ τ' ἄσπρα γένια καὶ τὰ μεγάλα φρύδια του.

— Ἀφήστε με, καλὲ παιδιά, νὰ τελειώσω τὸ τραγούδι μου!
ἔλεγε κάθε τόσο σφουγγίζοντας τὰ μάτια του ἀπὸ τὰ δάκρυα.

“Ἄμα τέλειωνε, στεκόταν στὴ μέση καὶ μᾶς εὐχόταν :

— Καὶ τοῦ χρόνου, παιδιά μου, πάντα τέτοια νὰ 'χουμε...

Καὶ τὸ βράδυ, ὕστερα ἀπὸ τὸ φαγητό, πρῶτος ὁ παππούς ἄρχιζε τὸ τραγούδι :

Στὴν τάβλα πού καθόμαστε, σὲ τοῦτο τὸ τραπέζι
τὸν ἄγγελο φιλεύουμε καὶ τὸ Χριστὸ κερνάμε

καὶ τὴν κυρὰ τὴν Παναγιά, τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους.

— Χμ! ἔκανε καὶ χάιδευε δεξιά κι ἀριστερά τὰ μουστάκια του μὲ τὸ χέρι. Κοίταζε ὅλους γύρω σὰ συλλογισμένος, ἀκουμποῦσε τὸ χέρι του στὸ προσκέφαλο καὶ τὸ κεφάλι στὸ χέρι του κι ἄρχιζε μὲ φωνὴ βραχνή καὶ παραπονεμένη :

“Ἦσυχα πού εἶναι τὰ βουνά, ἦσυχοι πού εἶν’ οἱ κάμποι, δὲν καρτεροῦνε θάνατο, γεράματα δὲν ἔχουν, μόν’ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τὸ Μάη, τὸ καλοκαίρι, νὰ βγοῦν οἱ βλάχοι στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχοποῦλες, νὰ βγοῦν καὶ τὰ βλαχόπουλα λαλώντας τὶς φλογέρες, βόσκοντας τὰ κοπάδια τους μὲ τὰ χοντρά κουδούνια.

—”Ε, καημένε κόσμε! ἔλεγε ὁ παππούς, ἅμα τέλειωνε τὸ τραγούδι του. Τὰ μάτια του γελαστὰ γύριζαν καὶ κοίταζαν ὅλους μας· τὰ παιδιὰ καὶ τὶς νυφάδες του, τὰ ἐγγόνια του, τὰ δισέγγονα, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, πού εἶχε ἄσπρα τὰ μαλλιά, ὡς τὸ μωρό, πού τὸ εἶχαν στὴν κούνια του. Ἄλλοι ἔπιναν, ἄλλοι τραγουδοῦσαν· τὰ παιδιὰ χόρευαν καὶ γελοῦσαν κι ἔπαιζαν, ἐνῶ τὸ μωρὸ ἔκλαιγε. Μᾶς κοίταζε καὶ δὲ μιλοῦσε. “Ὡσπου σὲ λίγο ἡ θεία Ἐλένη, ἡ μεγάλη νύφη τοῦ παπποῦ, ἐρχόταν ἐλαφρὰ κι ἔβαζε ἀπὸ πίσω του ἓνα προσκέφαλο.

Κι ὁ γερο-παππούς ἀποκοιμόταν.

”Ἐτσι τὸν θυμοῦμαι τὸν παππού κάθε μεγάλη γιορτῆ, τὸν παππού πού σκόρπιζε τὴ χαρὰ καὶ τὸ γέλιο σὲ δικούς καὶ σὲ ξένους...

Ἄ. Καρκαβίτσας

53. ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΑΣ

1. Είχαμε θερίσει πιά και οί χωριανοί άφηναν έλεύθερα στην έξοχή τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια κι άλογα και μουλάρια μαζί.

—'Εμεῖς νὰ μὴν αφήνουμε έξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν άντρα της τὸ χαλκιά, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

—“Ολος ὁ κόσμος τ' αφήνει έξω. Γιατί ἔμεῖς ὄχι;

— Οἱ άλλοι, ἂν πάθουν τίποτε, ἔχουν ν' αγοράσουν άλλα. 'Εμεῖς ὅμως πέρυσι, θυμᾶμαι, πού μᾶς φόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε, γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. "Έχει και τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μένη έξω. Ποιὸς ξέρει, ἂν κα-
νένας λύκος δὲν τὴ βρῆ ἀδύνατη και μᾶς τὴ φάη.

— Λύκος! . . . Ποῦ βρέθηκε λύκος;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἔπνιξε μιὰ φοράδα.

—“Ε, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας εἶναι χρό-
νια τώρα πού δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδιάση στὴ Ρούμελη και περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ 'Ισθμοῦ νὰ ξημερωθῆ στὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ!...

2. 'Απὸ βουνὸ σὲ βουνὸ ὁ λύκος βρέθηκε μιὰ βραδιά στὸ λιβάδι, πού ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα και πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν και κάτι γέ-
ρικες βελανιδιές.

'Ο λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξη νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγά-
λα ζῶα.

"Έπεσε κάτω κι ἄρχισε νὰ σέρνεται πάνω στὴν ψηλὴ

καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἤσυχα σὰ φίδι. Μὰ ὅσο προσεχτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἐνίωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχα καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιζαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα σ' ἓνα στύλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχτηκαν, ἔβαλαν τὰ μοσχάρια καὶ τὶς ἀδύνατες ἀγελάδες στὴ μέση κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ μὲ τὰ κέρατα ἔτοιμα.

Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορές γύρω στ' ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχη κανενός. Μὰ τ' ἄλογα ἄρχισαν τὶς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, ἔτσι πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπε παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλές ἀνάμεσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρω στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἓνα πήδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ γιὰ λαιμὸ, ἔβρισκε ἐμπρὸς του κέρατα μωτερὰ καὶ δυνατὰ, ἔτοιμα νὰ τοῦ σκίσουν τὴν κοιλιὰ.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπὸ ἐκεῖ, γιὰ νὰ συλλογιστῇ καλύτερα τί νὰ κάμῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαῖδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι τῆς. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιον ψήλωμα καὶ τώρα πού ἐνίωσε τὸν κίνδυνον ἔτρεξε τὸν κατήφορον, γιὰ νὰ χωθῆ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμον.

Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβον του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκον νὰ χύνεται ἐπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρω τὴ γαῖδουρίτσα, ὅλον καὶ στενωτέρα, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκεῖνη στάθηκε ἀπελπισμένη. Ἐτρεμε ὀλόκληρη. Ἀδύνατον νὰ φτάσῃ

στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἐπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρά τῆς μάνας. Ἡ γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ στὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλοτσᾷ καὶ μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνει τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἐνὸς ἔλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴ βοήθησε καθόλου. Ἔτρεμε κι ἔμενε ἀκίνητο. Πολλὲς φορές τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιέργο νὰ δῆ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάνα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι της, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιές ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορές κατόρθωσε νὰ μπήξῃ τὰ δόντια του στὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τίς κλοτσιές της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγότερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρη μάνα προστάτευε μὲ τὸ αἷμα της τὸ παιδί της.

Ἐξαφνα ἀκούστηκαν βραχνὰ γαβγίσματα. Ἦταν ὁ Ἀράπης τοῦ Τσιρίμπαση, ἓνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι πού ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἦρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπαση καὶ μὲ νοήματα τοῦ ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τους κινδύνευε.

Ὁ Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξε ἄλλη μιὰ φορὰ κι ἔτρεξε ἐμπρὸς μαζί μὲ τὸ σκυλάκι.

Ἀπὸ τὰ γαβγίσματα τοῦ Ἀράπη ξύπνησε κι ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου! εἶπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξὺ εἶχε καιρὸ νὰ φύγη. Κατάλαβε πῶς, καθὼς ἦταν κουρασμένος, δύσκολα θὰ γλίτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφή τὸν ἀντίκρισε κι ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιά τὸν ξάπλωσε κάτω. Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμό, τὸν σήκωσε ψηλά, τὸν τίναξε, τὸν ξανατίναξε, κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πῶς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

3. Στὸ μεταξὺ ξημέρωσε. Ἀπὸ τὰ γαβγίσματα τῶν σκυλιῶν καὶ τὶς φωνές τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πῶς φάνηκε ὁ λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ δοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαϊδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές της. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, πού ράγιζε τοῦ καθενὸς ἡ καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτε, μὰ δύσκολα κατόρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπὸ κεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο!

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνηση :

— Τέτοια μάνα δὲν πρέπει νὰ τῆ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεπούδες. Λέω νὰ τῆ θάψουμε.

Ἔτσι τὸ δέχτηκαν. Ἔσκαψαν ἕνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται :

«Ὁ τάφος τῆς μάνας».

Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολίκα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Ἀ. Καρκαβίτσας
(Ἀπόσπασμα)

54. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΗΣ

Τις διακοπές έμενα στήν έξοχή, σ' ένα χωριό. Πρωί πρωί σηκωνόμουν και πήγαινα στο δάσος, σ' ένα δάσος από έλατα.

Στά χαμηλώματα ήταν χωράφια. Καθόμουν στις δροσοπηγές, έτρωγα, έπινα δροσερό κρυσταλλένιο νερό και ξαπλωνόμουν κάτω από τὰ έλατα. "Ω, τί τραγούδια έλεγε τὸ μυρωμένο αεράκι, καθὼς περνούσε ἀπ' τις κορφές τῶν δένδρων!

Τις περισσότερες φορές πήγαινα στο μύλο. Τὸν εἶχαν ἀγκαλιάσει κισσοί, ἱτιές ψηλές και λευκές ψηλότερες. Στὸ αὐλάκι και γύρω στή δεξαμενὴ ἔχει φυτέψει ὁ μυλωνάς στή σειρά λευκές, πὸ φαίνονται τὸ βράδυ σὰ λιγνοί, ψηλοὶ στρατιῶτες στή γραμμή.

Και τὰ έλατα, πὸ ἀρχίζουν λίγο πάνω ἀπὸ τὸ μύλο, παίρνουν τὸ βράδυ χίλιες δυὸ μορφές. Ἡ κορφὴ ἑνὸς έλατου φαίνεται σὰν κεφάλι λιονταριοῦ. "Όταν φυσᾷ ὁ άνεμος, ἀνοίγοκλείνει τὸ στόμα του και κάνει πὼς θὰ ὀρμήσει ν' ἀρπάξει τις ἄλλες κορφές. "Άλλα φαίνονται σὰν κοπέλες τοῦ χωριοῦ και ἄλλα σὰ γριοῦλες ἀκουμπισμένες σὰ ραβδάκια τους.

Τὸ νερὸ στ' αὐλάκι ξεχείλιζε καμιὰ φορὰ και πλημμυροῦσε τὸ κηπαράκι τοῦ μυλωνᾶ και τὸν τόπο γύρω του, πὸ ήταν ὄλο κοκκινόχωμα. Τότε ὁ μυλωνάς διόρθωνε τὸ αὐλάκι και τὸ νερὸ κάτω τὸ ἔπινε ἡ γῆ. "Επειτα, τὴν ἄλλη μέρα, ἔβρισκα τὸ κοκκινόχωμα ξερὸ και σκισμένο ἀπάνω ἀπάνω σὲ κομμάτια μὲ παράξενα σχήματα, σὰν ἀκανόνιστα πιατάκια, λεκάνες και τὰ τέτοια. Μποροῦσε κανένας τότε εὔκολα νὰ τὰ ξεχωρίσει ἀπὸ τὸ ἄλλο χῶμα και νὰ τὰ πάρη.

"Ἐπαιρνα λοιπὸν κι ἐγὼ μερικά ἀπ' αὐτὰ κι ἔπαιζα. Πολλές φορές ἔφτιανα κηπαράκια και κουβαλοῦσα νερὸ μὲ

τις παράξενες αυτές λεκάνες, πού γίνονται μόνες τους, όταν ή ζέστη του ήλιου έξατμίζει τὸ νερὸ καὶ ξεραίνει τὸ χῶμα. Καὶ ὅταν αυτές οἱ λεκάνες μου ἔλιωναν καὶ καταντούσαν λάσπη, πηλός, ἔπλαθα τότε ἀνθρωπάκια, ζῶα, καλυβοῦλες, βόλους.

Ἔτσι μὲ βρῆκε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλός μου νὰ παίζω. Εἶχε ἔρθει κι αὐτὸς στὸ ἴδιο χωριὸ νὰ περάση τὸ καλοκαίρι του.

— Ἄν οἱ πρῶτοι ἀνθρωποὶ, μοῦ εἶπε, δὲν εἶχαν παρατηρήσει, ὅπως κι ἐσύ, τὰ παράξενα δοχεῖα πού γίνονται ἀπὸ τὸν πηλό, ὅταν βραχῆ καὶ ξεραθῆ, ἴσως ἀκόμη νὰ μὴν εἶχαμε τὰ φλιτζάνια, τὰ πιάτα καὶ τὰ τσουκάλια μας.

— Μὰ τί σχέση ἔχουν αὐτὰ τὰ κουπάκια μὲ τὰ ὠραῖα μας φλιτζάνια καὶ τὰ πιάτα; τὸν ρώτησα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό, στὸ δάσος. Στὸ δρόμο θὰ σοῦ διηγηθῶ αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Τὸν ἀκολούθησα κι ὁ δάσκαλος μοῦ εἶπε :

— Ἐμεναν καὶ στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἀνθρωποὶ ἐδῶ. Ζοῦσαν ὅμως ὅπως ζοῦν σήμερα οἱ ἄγριοι.

Αὐτοὶ οἱ ἄγριοι δούλευαν πολὺ λιγότερο ἀπ' ὅσο δουλεύουν σήμερα τὰ παιδιά μας. Κάποτε, ὅπως καὶ σήμερα γίνεται, θὰ εἶχε νὰ βρέξει ἑβδομάδες καὶ μῆνες. Στέρεψαν οἱ πηγές καὶ χάθηκε τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ ρυάκια καὶ τὰ ποτάμια, γιὰ τὸ περισσότερο τὸ ρουφοῦσε τὸ διψασμένο χῶμα.

Οἱ ἀνθρωποὶ, πού, γιὰ νὰ πιοῦν, ἔπρεπε νὰ πᾶνε σὲ μεγάλη ἀπόσταση νὰ βροῦν νερό, ὑπόφεραν ἀπὸ δίψα. Εὐτυχισμένοι ὅσοι κατοικοῦσαν κοντὰ σὲ μεγάλες πηγές, πού δὲν εἶχαν ξεραθῆ, καθὼς καὶ ὅσοι εἶχαν τὴν ἄδεια νὰ παίρνουν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν γειτόνων τους. Μὲ τί ὅμως θὰ κουβαλοῦσαν αὐτοὶ τὸ νερό; Μὲ τίς χουφτες; Καὶ πῶς θὰ τὸ ἔπιναν; Πάλι μὲ τίς χουφτες; Καταλαβαίνεις πῶς αὐτὸ ἦταν πολὺ δύσκολο.

Τώρα ἄς ὑποθέσωμε πὼς ἓνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναίκα μὲ τὸ παιδί τους κατοικοῦσαν πάνω στὸ λόφο. Ἡ γυναίκα ἀγαποῦσε τὸ παιδάκι της καὶ τοῦ ἔδινε χίλια δυὸ παιγνίδια.

Τοῦ ἔφερεν ἄσπρα βότσαλα ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ βελανίδια καὶ καρύδια ἀπὸ τὸ δάσος. Τὸ στόλιζε μὲ λουλούδια καὶ πλουμιστὰ φύλλα κι ἦταν χαρούμενη, ὅταν τὸ ἔβλεπε νὰ γελά καὶ νὰ παίζη μ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια. Θὰ ἤξερε ἀκόμα ἡ γυναίκα αὐτὴ τὰ βατόμουρα καὶ τὶς ἀγριοφράουλες καὶ θὰ ἔφερεν στὸ παιδί της. Εἶχε πάντα τὸ νοῦ της, κάτι καινούριο νὰ βρίσκη καὶ νὰ φέρνη στὸ μικρό της.

Κάποια φορὰ ἡ γυναίκα αὐτὴ θὰ βρῆκε στὴν ὄχθη τοῦ ρυακιοῦ, σὲ καιρὸ ξηρασίας, καὶ κομμάτια ἀπὸ λάσπη, ἀπὸ πηλό, ποὺ τὰ εἶχε στεγνώσει καὶ σκληρύνει ὁ ἥλιος, καὶ θὰ εἶπε νὰ τὰ φέρη κι αὐτὰ τὰ κουπάκια στὸ παιδί της νὰ παίζη. Ὁ μικρός, βέβαια, θὰ τὰ γέμιζε μὲ ἄμμο καὶ θὰ ἔκανε ἓνα σωρὸ παιγνίδια. Ὅταν ἔσπαζαν τὰ κουπάκια, ἡ μητέρα θὰ τοῦ ἔφερε ἄλλα.

Ὅταν λοιπὸν τοὺς ἔλειψε τὸ νερό, ποὺ εἶχαν κοντά, ἡ γυναίκα θὰ λογάριασε πὼς θὰ μπορούσε νὰ κουβαλήσῃ νερὸ μὲ τὶς χωματένιες κοῦπες ἀπὸ μακριά. Καὶ πραγματικά, τὶς γέμισε καὶ πήγαινε στὴν καλύβα της. Ὡσπου ὁμως νὰ φτάσῃ, ἤπιε ὁ πηλὸς τὸ περισσότερο νερὸ κι ἔσπασαν τί: δοχεῖα. Τότε λοιπὸν θὰ παρατήρησε ἡ μητέρα πὼς τὰ κομμάτια τοῦ πηλοῦ εἶχαν μέσα μικρὰ μικρὰ λιθαράκια καὶ ψιλὴ ἄμμο.

Ἄλλη φορὰ πάλι βρῆκε καὶ πηλὸ χωρὶς λιθαράκια καὶ ἄμμο, μαλακὸ καὶ γλιστερὸ σὰν κερὶ, γλίνα, νὰ ποῦμε. Πῆρε λοιπὸν ἓνα μεγάλο βόλο ἀπ' αὐτὴ τὴ γλίνα καὶ τὸν γούβωσε μὲ τὰ χέρια της. Ἐπειτα τὸν ἄφησε στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῇ.

Οἱ νέες αὐτὲς κοῦπες ἀπὸ γλίνα κρατοῦσαν πιὸ καλὰ τὸ νερὸ ἀπὸ τὶς ἄλλες, ποὺ εἶχαν γίνει μόνες τους ἀπὸ τὴ λάσπη. Καὶ τώρα ἡ γυναίκα δὲν ἔπλαθε μόνο γιὰ παιγνίδια τοῦ παι-

διοῦ της, παρά και μεγάλες για τὸν ἑαυτὸ της. Μέσα σ' αὐτὲς ἔβαζε βατόμουρα, ἀγριοφράουλες κι ἄλλους καρπούς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτὴ τῆς ἄρεσε ὅλο και περισσότερο, ἔφτιασε κι ἓνα πολὺ μεγάλο, σὰν κουβά, νὰ ποῦμε.

— Μ' αὐτό, εἶπε, μπορῶ νὰ φέρνω πολὺ νερό.

Ὅταν ξεράθηκε ὁ κουβάς ἡ γυναίκα πῆγε στὴν πηγή νὰ τὸν γεμίσει νερό. Κι ὅταν τὸν ἔφερε και τὸν ἔβαλε σὲ μιὰ ἄκρη τῆς καλύβας της, λογάριαζε τὴ χαρὰ τοῦ ἄντρα της και τοῦ παιδιοῦ της, πὺ θά 'βλεπαν ἓναν τόσο μεγάλο κουβά γεμάτο νερό.

Ὅμως πόσο λυπήθηκε, ὅταν σὲ λιγάκι βρῆκε τὸν κουβά της νοτισμένο, μαλακό, και τὸ νερὸ φευγάτο! Τότε θὰ τῆς ἦρθε ἡ ἰδέα νὰ τὸν στεγνώσει και πάλι και, για νὰ τελειώσει πιὸ γρήγορα, τὸν ἔβαλε στὴ φωτιά. Ὁ κουβάς ξεράθηκε και σιγὰ σιγὰ ἔγινε πυροκόκκινος. Τὸν ἔπιασε τότε μὲ χόρτα, για νὰ μὴν καῖ, και τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, γιατί φοβήθηκε μήπως σπάσει. Σὰν κρύωσε, τὸν ξαναγέμισε μὲ νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση. Τώρα πιά τὸ δοχεῖο της κράτησε τὸ νερὸ περισσότερο καιρό.

Ἀπὸ τότε ἡ γυναίκα ἔφτιανε μικρὲς και μεγάλες κουῦπες, τσουκάλια μικρὰ και μεγάλα κι ἄλλα τέτοια δοχεῖα, και τὰ 'βαζε στὴ φωτιά και τὰ 'ψηνε.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀγγειοπλάστρια, και τέτοια ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν φλιτζανιῶν, τῶν πιάτων, τῶν τσουκαλιῶν μας.

Ἔτσι μοῦ μίλησε ὁ δάσκαλός μου και, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ποτὲ δὲ θὰ φανταζόμουν πὼς ἀπὸ τὰ παιγνίδια μικροῦ παιδιοῦ μπορεῖ νὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τόσο χρήσιμα πράγματα, καθὼς εἶναι τὰ πιάτα μας, τὰ φλιτζάνια μας και τὰ τόσα ἄλλα δοχεῖα μας!

55 . ΠΩΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗ ΤΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΟΥΣ ΚΑΡΠΟΥΣ

Πῶς πρωτάρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλλιεργοῦν τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὴ σίκαλη, τὸ καλαμπόκι καὶ τοὺς ἄλλους δημητριακοὺς καρπούς; Αὐτὸ ἤθελε νὰ μάθη τὸ ἀγοράκι ἐνὸς μορφωμένου γεωργοῦ. Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν εἶχε καιρὸ νὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἦταν ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ κι ἔπρεπε κι αὐτὸς νὰ θερίσῃ καὶ ν' ἄλωνίσῃ τὸ σιτάρι του. Ἐπειτα θ' ἀκολουθοῦσε ὁ τρύγος κι ὕστερα πάλι ἡ σπορά!

— Τώρα εἶναι καιρὸς γιὰ δουλειά, εἶπε ὁ πατέρας. Ὅταν ὅμως περάσῃ τὸ φθινόπωρο κι ἔρθῃ ὁ χειμῶνας καὶ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ καθόμαστε γύρω στὴ φωτιά, τότε θὰ σοῦ πῶ.

Σὰν ἔφτασε ὁ χειμῶνας μὲ τὶς κακοκαιριές, τὶς μεγάλες νύχτες καὶ τ' ἀναμμένο τζάκι, ἓνα βράδῳ ὁ πατέρας διηγήθηκε:

— Στὰ πολὺ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε σὰν ἄγριος. Κατοικοῦσε σὲ σπηλιές καὶ ζοῦσε κυνηγώντας ἄγρια ζῶα. Καὶ σήμερα σὲ μερικὰ μέρη τῆς γῆς ζοῦν ἄγριοι.

Ἄκουσε τώρα . . .

Ἐνας ἄγριος βγῆκε μιὰ ὥραία μέρα ἀπὸ τὴ σπηλιά του καὶ τράβηξε στὸ δάσος νὰ κυνηγήσῃ. Γυρίζει, γυρίζει, τίποτε δὲ σκοτώνει. Εἶναι κατακουρασμένος καὶ διψασμένος. Πηγαίνει ἐκεῖ κοντὰ σ' ἓνα μικρὸ ρυάκι, πού ἔτρεχε νερό. Γονατίζει, σκύβει στὴν πηγὴ καὶ πίνει. Ἐπειτα ξαπλώνεται νὰ ξεκουραστῇ. Τώρα ὅμως ἄρχισε νὰ πεινᾷ φοβερά. Ἐχεῖ νὰ φάῃ ἀπὸ τὴν περασμένη βραδιὰ καὶ πῶς νὰ γυρίσῃ νησιτικός στὴ σπηλιά του;

Ἐκεῖ κοντὰ του, ὀλόγυρα, χόρτα πολλὰ εἶναι φυτρωμένα. Μερικὰ ἔχουν καὶ σπόρους. Στὴν πείνα του ἀπάνω, ἀπλώνει κόβει λίγους σπόρους καὶ τοὺς μασᾷ. Μερικοὺς τοὺς βρίσκει πικροὺς, τοὺς πετᾷ καὶ δοκιμάζει ἄλλους. Τέλος βρίσκει καὶ

μερικούς πολὺ νόστιμους κι ὠραίους. 'Απ' αὐτοὺς ἔφαγε ἄρκετους. Ἦταν σπόροι σιταριοῦ. 'Αφοῦ μισοχορτάσε, ἔκοψε ὅσα περισσότερα στάχυα μποροῦσε καὶ κίνησε γιὰ τὴ σπηλιά του. 'Εκεῖ τὸν περίμενε ἡ γυναίκα του. Θὰ τῆς πῆγαινε καὶ αὐτῆς νὰ φάη σπόρους, ἀφοῦ δὲν εἶχε κυνήγι.

"Ὡσπου νὰ φτάση στὴ σπηλιά του, μισοχορτασμένος καθὼς ἦταν, δὲν ἔτρωγε πιὰ λαίμαργα. "Ἀρχισε λοιπὸν νὰ τοὺς διαλέγη. Παρατήρησε κιόλας πὼς οἱ ὄριμοι καὶ σκληροὶ ἔχουν πιότερη νοστιμιὰ καὶ χορταίνουν πιὸ καλά. "Ἐπειτα πρόσεξε πὼς αὐτοὶ εἶναι καὶ πιὸ εὐκολοκαθάριστοι.

"Ὅταν ἔφτασε στὴ σπηλιά του, τοῦ εἶχαν μείνει ἄρκετοι σπόροι καὶ τοὺς ἔδωσε στὴ γυναίκα του.

Κάθισαν στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιάς καὶ τοὺς ἔφαγαν μ' εὐχαρίστηση. 'Ὁ ἄντρας εἶπε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ πῆγαινε πάλι στὸ λιβάδι, νὰ φέρη πιὸ πολλοὺς σπόρους. 'Ἡ γυναίκα του τὸ βρῆκε σωστό. "Ὅμως τὴν ἄλλη μέρα ξέσπασε δυνατὴ μπόρα καὶ κατάλαβαν πὼς σὲ λίγο ἔρχεται ὁ χειμώνας.

Τώρα ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὸ χειμῶνα. Εἶχαν νὰ συνάξουν ξερὰ φύλλα, γιὰ νὰ στρώσουν τὴ σπηλιά· νὰ κυνηγήσουν ἀγρίμια, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τίς γοῦνες νὰ σκεπάζονται τὸ χειμῶνα. Καὶ μὲ τὴν πολλὴ δουλειὰ καὶ ἀπὸ τὸ φόβο, πού εἶχαν, γιὰτὶ κόντευε ὁ χειμῶνας, ξέχασαν τοὺς σπόρους.

Πέρασε ὁ χειμῶνας κι ἦρθε ἡ ἀνοιξη κι ἔπειτα τὸ καλοκαίρι. "Ἐξω ἡ πλάση ὅλη πρασίνισε, τὸ γρασίδι, μικρὸ στὴν ἀρχή, σιγὰ σιγὰ μεγάλωσε κι ἀνθισε, ἔπειτα ἔδесе σπόρους καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισε νὰ κιτρινίζει καὶ νὰ ξεραίνεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς σπηλιάς ζοῦσαν, ὅπως πάντα, μὲ κυνήγι καὶ καρπούς ἀπὸ τὸ δάσος. Μιὰ βραδιά πού γύρισε ὁ ἄντρας ἀπὸ τὸ δάσος, ἡ γυναίκα του τὸν πρόφτασε μὲ φωνές

χαρᾶς. Καὶ ὅταν μπῆκε στὴ σπηλιά, τοῦ ἔδειξε μιὰ καλὴ χειρὶὰ στάχια, ποὺ εἶχε κόψει, καὶ τοῦ ἐξήγησε, πὼς τὰ εἶχε βρῆ ἀνάμεσα σ' ἄλλα χόρτα, στὴ σπηλιά τους ἀπέξω.

Τότε δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν πὼς βρέθηκαν φυτρωμένα στάχια στὴ σπηλιά τους κοντά. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως κατάλαβαν πὼς εἶχαν φυτρώσει ἐκεῖ ποὺ τοὺς εἶχαν πέσει σπόροι, πρὶν ἔρθῃ ὁ χειμῶνας.

Τί ἔκαμαν τότε; Σύναξαν ὅσο μπορούσαν περισσότερα στάχια, ἔβγαλαν τοὺς σπόρους κι ὅταν πλησίαζε πάλι ὁ χειμῶνας, τοὺς σκόρπισαν στὸ ἔδαφος. Τὴν ἀνοιξὴ πόσο χάρηκαν, ὅταν εἶδαν τὸ γρασίδι νὰ φυτρώνη! Γρήγορα ὅμως παρατήρησαν πὼς δὲν ἦταν τὸ γρασίδι ποὺ περίμεναν. Πρόσεξαν ἀκόμη καλύτερα καὶ εἶδαν πὼς εἶχαν φυτρώσει ἄλλα χορτάρια, ποὺ ἔπνιγαν τὰ φυταδάκια τοῦ σιταριοῦ. Ξερίζωσαν λοιπὸν τὴ χλόη κι ἄφησαν μόνο τὰ φυτὰ τοῦ σιταριοῦ.

Μὲ τὸν καιρὸ τὰ εἶδαν νὰ μεγαλώνουν πολὺ καὶ στὴν κορυφὴ τους ψηλὰ νὰ παρουσιάζονται τὰ στάχια καὶ χάρηκαν. Ὅταν ὅμως τὰ δοκίμασαν, εἶδαν πὼς οἱ σπόροι δὲν εἶχαν μέσα παρὰ ἓνα ὑγρὸ σὰ γάλα. Ἄλλὰ, ἀφοῦ πέρασαν λίγες ἐβδομάδες, τὰ στάχια ψώμωσαν κι οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς σπηλιάς ἔμειναν πολὺ εὐχαριστημένοι.

Κάποτε ποὺ εἶχε ἀνομβρία κι ὁ τόπος γύρω εἶχε ξεραθῆ, τὰ στάχια κιτρίνισαν γρήγορα, πρὶν μεστῶσουν. Μόνο τὸ γρασίδι, ποὺ φύτρωνε στὶς ὄχθες τοῦ ρυακιοῦ, πρασίνιζε καὶ μεγάλωνε μιὰ χαρὰ, γιατί, μ' ὅλη τὴ ζέστη, εἶχε νὰ πιῆ ὅσο νερὸ ἤθελε. Τὸ παρατήρησαν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι καὶ κατάλαβαν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν. Πῆραν λοιπὸν στάμνες καὶ πότισαν μ' αὐτὲς τὸ γρασίδι.

Ἄπὸ τότε τὸ πότιζαν κάθε μέρα. Καὶ τί χαρὰ! Τὸ γρασίδι πῆρε τὸ ζωηρὸ πράσινο χρῶμα του καὶ τὰ στάχια ἔγιναν μεγαλύτερα ἀπὸ κεῖνα ποὺ φύτρωναν μόνα τους κι οἱ σπό-

ροι νοστιμότεροι. Μὲ τὸν καιρὸ κατάλαβαν πῶς ἔπρεπε νὰ σκάβουν καὶ νὰ σπέρνουν τοὺς σπόρους, κι ἔτσι, σιγὰ σιγὰ, ἀπὸ τὸ ἀγριοσίταρο ἔγινε τὸ ἥμερο σιτάρι, πού σήμερα τρῶμε, κι οἱ ἀγριάνθρωποι ἔγιναν κι αὐτοὶ ἥμεροι κι ἀκούραστοι γεωργοί.

56. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΑΤΑΣ

Μόλις εκείνο τὸ πρωὶ ὁ δάσκαλος μπῆκε στὴν τάξη καὶ κάθισε στὴν ἔδρα, παρατήρησε ὅτι τὰ παιδιά κοίταζαν στὸ μαυροπίνακα καὶ χαμογελοῦσαν. Γύρισε κι ἐκεῖνος καὶ εἶδε ἐκεῖ ζωγραφισμένες μὲ κιμωλία μιὰ ταβανόσκουπα καὶ μιὰ πατάτα. Τίποτε τὸ ἔκτακτο. Βέβαια, μπορεῖτε κι ἐσεῖς νὰ ζωγραφίσετε χωρὶς δυσκολία αὐτὰ τὰ πράγματα. Μὰ τότε γιατί γελοῦσαν τώρα πιὸ δυνατὰ τὰ παιδιά;

Ὁ δάσκαλος κοίταξε πιὸ προσεχτικὰ κι εἶδε ὅτι ἡ σκούπα στὴν ἄκρη, πάνω ἀπὸ τὸ κοντάρι, εἶχε κάτι γραμμές, πού σχημάτιζαν ἓνα πρόσωπο, κι ἡ πατάτα ὀλόκληρη παρουσίαζε τὸ πρόσωπο ἑνὸς μαθητῆ. Γνώριζε τὰ πρόσωπα ὁ δάσκαλος καὶ χαμογέλασε κι ἐκεῖνος.

— Δὲ μοῦ λέτε, παιδιά, ποῖος ζωγράφησε αὐτὰ ἐκεῖ;

“Ἐνας μαθητῆς τῆς πρώτης ὁμάδας εἶπε :

— Τὴν ταβανόσκουπα τὴ ζωγράφησε ἡ δεύτερη ὁμάδα καὶ τὴν πατάτα ἡ τρίτη.

— Καὶ γιατί;

Τώρα τὰ γέλια τῶν μαθητῶν ἦταν ἀκράτητα.

— Γιατί, ἀπάντησε ὁ ἴδιος μαθητῆς, οἱ δυὸ αὐτὲς ὁμάδες μάλωσαν στὸ παιγνίδι κι ἐπειδὴ ὁ ἀρχηγὸς τῆς μιᾶς ὁμάδας εἶναι ὁ Νικολαΐδης, πού εἶναι πολὺ ψηλὸς καὶ λιγνός, ἡ δεύτερη ὁμάδα, πού τὸν ὀνόμασε «ταβανόσκουπα», ζωγράφησε ἐκείνη ἐκεῖ τὴν ταβανόσκουπα μὲ τὸ πρόσωπό του. Ἡ ἄλλη πάλι ὁμάδα, ἡ τρίτη, ἔχει ἀρχηγὸ τὸν Ἀνεστόπουλο, πού εἶναι χοντρός καὶ ὀλοστρόγγυλος, κι ἡ δεύτερη ὁμάδα τὸν ὀνόμασε «πατάτα» καὶ ζωγράφησε τὴν πατάτα ἐκείνη μὲ τὸ πρόσωπό του μέσα.

— Δὲν κάματε τίς ὁμάδες, γιὰ νὰ πειράζετε ἀναμεταξύ σας, εἶπε σοβαρὰ ὁ δάσκαλος· δὲ μ' ἀρέσουν τὰ πειράγματα,

γιατι ἀπ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ βγοῦν ἐπικίνδυνες φιλονικίες. Γι' αὐτὸ τιμωρῶ καὶ τὶς δυὸ ομάδες. Ἡ δευτέρα ομάδα σε τρεῖς μέρες μέσα, ὡς τὴν Παρασκευή, θὰ μᾶς φέρη μιὰ ἐκθεση γιὰ τὶς πατάτες κι ἡ τρίτη μιὰ ἐκθεση γιὰ τὶς ταβανόσκουπες.

— Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τιμωρία! εἶπε κάποιος μαθητῆς.

— Βέβαια, ἡ ἐργασία δὲν εἶναι τιμωρία, εἶπε ὁ δάσκαλος ἀλλ' ἀπὸ τὶς ἐκθέσεις αὐτὲς κάτι θὰ μάθωμε κι ἐμεῖς κι ἔτσι τὰ πειράγματα θὰ βγοῦν σὲ καλὸ. Προσοχὴ ὅμως· γιὰ τὸν Ἀνεστόπουλο καὶ γιὰ τὸ Νικολαῖδη οὔτε λέξη.

Ἄλλα τὰ παιδιὰ γέλασαν κι οἱ δυὸ ομάδες ὑποσχέθηκαν πὼς θὰ ἔχουν τὴν ἐκθεσὴ τους ἔτοιμη σὲ τρεῖς μέρες, ἂν βροῦν τὰ κατάλληλα βοηθήματα στὴ σχολικὴ βιβλιοθήκη.

— Κοιτάξτε, πρόσθεσε ὁ δάσκαλος, κι ἂν δὲ βρῆτε ἐκεῖ τίποτε, σᾶς δίνω ἐγὼ τὰ βιβλία καὶ ὅ,τι ἄλλο θὰ σᾶς χρειαστῆ.

Τὴν Παρασκευὴ ἡ δευτέρα ομάδα ἔφερε τὴν ἐκθεσὴ της γιὰ τὶς πατάτες· τὴ διάβασε ὁ ἴδιος ὁ ἀρχηγὸς της, ὁ Νικολαῖδης.

— Ἡ πατάτα εἶναι φυτὸ, ποὺ βρισκόταν ἄλλοτε στὸν Παλαιὸ Κόσμο. Πατρίδα του εἶναι ἡ Νότια Ἀμερικὴ. Οὔτε εἶναι τ' ὄνομά της αὐτό, γιατί τὸ καθαυτό της ὄνομα ξεχάστηκε πιά. Πατάτα ἦταν τ' ὄνομα μιᾶς ὁμορφῆς κοπέλας, ὥστε δὲν πρέπει κανένας νὰ τὸ νομίζει προσβολὴ του, ἂν τὸν πῆ κάποιος « πατάτα » . . .

Τὰ παιδιὰ ἄρχισαν νὰ γελοῦν. Ὁ δάσκαλος χαμογελώντας εἶπε στὸ Νικολαῖδη :

— Ἀφῆσέ τα αὐτὰ καὶ πές μας τὴν ἱστορία σου.

— Νὰ πῶς εἶναι ἡ ἱστορία αὐτή :

« Στὰ 1540 ἓνα Ἴσπανὸς ἀξιωματικὸς ἀνέβηκε στὴν ὀροσειρά, ποὺ χωρίζε δυὸ κράτη τῆς Νότιας Ἀμερικῆς, στὰ

σύνορα τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Περουβίας. Στὸ μέρος ἐκεῖνο φυτρώνουν ἀκόμη οἱ πατάτες ἄγριες, ὅπως τὰ ραδίκια στὰ μέρη μας. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ Εὐρωπαῖοι, ὅσοι πῆγαιναν στὴν Ἀμερική, γιὰ νὰ πλουτίσουν, σκότωναν τοὺς ντόπιους Ἀμερικανούς, γιὰ ν' ἀρπάζουν τὴν περιουσία τους ἢ τοὺς βασάνιζαν, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν ποῦ ἔχουν κρυμμένους τοὺς θησαυροὺς τους. Γιὰ τοὺς Ἴσπανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους κάθε ντόπιος Ἀμερικανὸς ὅλο καὶ θὰ εἶχε κρυμμένους θησαυροὺς. Ὁ ἀξιωματικὸς ὅμως αὐτός, ποῦ λεγόταν Δὸν Πέδρος, συχνὰ ὑποστήριζε τοὺς ντόπιους καὶ τοὺς ἐσωζε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἴσπανῶν.

Μιὰ μέρα μερικοὶ Ἴσπανοὶ στρατιῶτες ἐτοιμάζονταν νὰ θανατώσουν μπροστὰ στὰ μάτια τῆς κόρης του ἓναν ντόπιο, ποῦ δὲ μαρτυροῦσε ποῦ ἔκρυψε τοὺς θησαυροὺς του — ἂν εἶχε ὁ κακόμοιρος. Ὁ Δὸν Πέδρος διατάξε τοὺς στρατιῶτες νὰ μὴ βασανίζουν τὸ γέρο καὶ ν' ἀφήσουν ἐλεύθερη τὴν κόρη. Οἱ στρατιῶτες δὲν τὸν ἄκουσαν· ἐγίνε μεγάλη φιλονικία κι ὁ Δὸν Πέδρος, γιὰ νὰ γλιτώσῃ τοὺς Ἀμερικανούς ἐκείνους, πλήγωσε δυὸ στρατιῶτες. Ἔτσι ὁ γέρος κι ἡ κόρη του γλιτώσαν ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες. Ὁ Δὸν Πέδρος ὅμως καταδικάστηκε σὲ θάνατο ἀπὸ τὸ στρατοδικεῖο, ἐπειδὴ γιὰ τὴ ζωὴ δυὸ ἰθαγενῶν πλήγωσε δυὸ στρατιῶτες.

Ὁ Δὸν Πέδρος, ὕστερ' ἀπὸ πολλὰ, κατόρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴ φυλακὴ κι ἀπὸ τότε γύριζε στ' ἄγρια βουνὰ μέρες ὀλόκληρες. Ὁ τόπος ἦταν ἄγριος, δὲν ἔβρισκε τίποτε νὰ φάῃ καὶ θὰ πέθαινε ἀπ' τὴν πείνα, ἂν μιὰ μέρα δὲν ἀπαντοῦσε μπροστὰ του τὸ γέρο καὶ τὴν κοπέλα, ποῦ εἶχε γλιτώσει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἴσπανοῦ. Κι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ φόβο, μὴν τοὺς ξανατιάσουν οἱ Ἴσπανοὶ στρατιῶτες, εἶχαν πάρει τὰ βουνά. Οἱ καημένοι καταχάρηκαν κι αὐτοί, ποῦ εἶδαν τὸ Δὸν Πέδρο, καὶ ἅμα ἔμαθαν πὼς πεινᾷ, σκάλισαν τὰ χόρτα ὀλόγου-

ρά τους, έσκαψαν στὴ ρίζα κάποιου φυτοῦ κι ἔβγαλαν μέσ' ἀπὸ τὴ γῆ κάτι στρογγυλὰ πράγματα σὰ βόλους. Αὐτοὶ οἱ βόλοι τρώγονται ψημένοι στὴ φωτιά κι ὁ Δὸν Πέδρος, ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος πού τοὺς δοκίμασε, τοὺς βρῆκε νοστιμότητες. Καταλαβαίνετε, βέβαια, τί ἦταν αὐτοὶ οἱ βόλοι ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ φυτοῦ καὶ ποιὸ φυτὸ ἦταν αὐτό.

Δυὸ χρόνια ἔμεινε στὰ βουνὰ μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς ὁ Δὸν Πέδρος, ὥστόσο τοῦ ἔδωσαν χάρη κι ἔτσι μπόρεσε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν Ἰσπανία. Στὸ μεταξὺ εἶχε παντρευτῆ τὴν κόρη τοῦ ντόπιου Ἀμερικανοῦ κι ὅταν γύρισε στὴν πατρίδα του, πῆρε μαζί του τὴ γυναίκα του καὶ ρίζες τοῦ φυτοῦ ἐκείνου.

Τὴ γυναίκα του, τὴν κόρη ἐκείνη, τὴν ἔλεγαν Πατάτα κι ἀπὸ τὸ ὄνομά της ὁ Δὸν Πέδρος ὀνόμασε καὶ τὸ φυτὸ : φυτὸ τῆς Πατάτας ἢ μονάχα πατάτα.

Ἔτσι μεταφυτεῦτηκε ἡ πατάτα στὴν Εὐρώπη. Στὴν ἀρχὴ ὅμως μόνο ὁ Δὸν Πέδρος κι ἡ γυναίκα του ἔτρωγαν τὶς πατάτες. Ὅσοι φύτευαν πατάτες, τὶς εἶχαν γιὰ φυτὸ στολισμοῦ κι ὄχι γιὰ φαγώσιμο. Πέρασαν κάπου ἐξήντα χρόνια, ὅταν κάποιος Αὐστριακὸς στὴ Βιέννη καλλιέργησε τὶς πατάτες γιὰ φαγώσιμο φυτὸ καὶ λίγο λίγο ἀπὸ τὴν Αὐστρία ἡ καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ κι ἡ χρησιμοποίησή τῆς πατάτας γιὰ φαγητὸ διαδόθηκε στὴν Εὐρώπη. Τώρα δὲν ὑπάρχει χώρα τῆς Εὐρώπης, πού νὰ μὴν καλλιεργῆ τὶς πατάτες. Στὴν Ἰρλανδία μάλιστα γίνονται τόσες πατάτες, ὥστε ἀναλογοῦν ὡς χίλια πεντακόσια κιλά τὸ χρόνο σὲ κάθε κάτοικο τῆς χώρας αὐτῆς.

Περίεργη εἶναι ἡ ἱστορία, πῶς διαδόθηκε ἡ πατάτα στὴ Γαλλία.

Μιὰ χρονιά, στὰ 1769, ἔλειψε τὸ σιτάρι ἀπὸ τὴ Γαλ-

λία. "Ένας φαρμακοποιός, ο Παρμαντιέ, πρότεινε τότε να βρεθούν άλλες τροφές, που ν' αντικαταστήσουν τὸ σιτάρι. Κι εἶπε ὅτι τέτοια τροφή εἶναι ἡ πατάτα. Καλλιέργησε ὁ ἴδιος πατάτες, κανένας ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸν μιμηθῆ. Ὁ Παρμαντιέ τότε ἔβγαλε τὶς πατάτες ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τὶς ἄφησε σωρούς σωρούς στὰ χωράφια του. Οἱ πεινασμένοι χωρικοί, τώρα πού τὶς βρῆκαν ἔτοιμες, πῆγαιναν κρυφὰ καὶ τὶς ἔπαιρναν. Τὶς ἔβραζαν, τὶς ἔτρωγαν, τὶς νοστιμεύτηκαν κι ἔτσι ἄρχισαν νὰ τὶς καλλιεργοῦν κι αὐτοί.

"Ἐπειτα ὁ βασιλιάς δυὸ τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα ἔκανε τραπέζι στοὺς ἄρχοντες τῆς Γαλλίας καὶ τὰ φαγητὰ ἦταν ὅλα καμωμένα ἀπὸ πατάτες. "Ἐτσι ἄρχισαν νὰ τὶς ἔχουν ὅλοι γιὰ « βασιλικὸ φατ » κι ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας προόδευε πολὺ στὴ Γαλλία.

Κάτι παρόμοιο μὲ τὸ τέχνασμα τοῦ Παρμαντιέ ἔγινε καὶ στὴν πατρίδα μας. Ὁ πρῶτος κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας, ὁ Καποδίστριας, ξέροντας πόσο ὠφέλιμη εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας, ἀποφάσισε νὰ συστήσῃ στοὺς χωρικοὺς νὰ φυτεύουν πατάτες. "Ἐφερε μάλιστα στὸ Ναύπλιο καὶ μοίραζε δωρεὰν πατάτες ἀπὸ τὴ Ρωσία, γιὰ νὰ τὶς φυτέψουν. Κανένας ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ καὶ νὰ πάρῃ πατάτες γιὰ φύτεμα.

"Ἀμα πέρασαν κάμποσες μέρες κι εἶδε ὅτι δὲ γίνεται τίποτε, συλλογίστηκε τὸ ἀκόλουθο :

"Ἐβαλε στρατιῶτες μὲ τὰ ὅπλα στὸ χέρι νὰ φυλάγουν τὶς ἀποθῆκες, ὅπου εἶχε τὶς πατάτες. "Ἄφησε ὅμως τὴν πίσω πόρτα κάθε ἀποθήκης μισάνοιχτη. Ὁ κόσμος ἅμα εἶδε ὅτι οἱ πατάτες φυλάγονται ἀπὸ στρατιῶτες, ἄρχισε νὰ λέῃ πὼς θὰ εἶναι πολὺτιμο πράγμα οἱ πατάτες καὶ μιὰ πού δὲ μοιράζονταν πιά δωρεὰν, πῆγαιναν κρυφὰ ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα, τὶς

ἐπαιρναν λίγες λίγες και τις φύτευαν. Ἔτσι ἄρχισε ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας στήν πατρίδα μας.

Βέβαια, ἡ πατάτα γιά νά πετύχη, ἔχει ἀνάγκη νά σκαφτῆ καλά τὸ χῶμα και νά βάλωμε και λίγο λίπασμα. Θέλει και πότισμα ὅταν εἶναι ξηρασία. Μολαταῦτα δὲν εἶναι δύσκολη ἡ καλλιέργειά της και δίνει κι ἀρκετὸ κέρδος. Εὐκόλα φυτρώνει στὰ δροσερὰ ὀροπέδια, στοὺς λόφους και στὶς κοιλάδες. Κοντὰ στὰ ποτάμια δίνει ἀφθονες ἐσοδεῖες· μόνο σὲ ὑγρὰ μέρη και βάλτους δὲν προοδεύει, γιὰτι εὐκόλα σαπίζει. Στὰ ψυχρὰ μέρη μπορεῖ κανένας νά φυτέψη πατάτες τὸ Μάρτη και τὸν Ἀπρίλη, ἐνῶ στὰ θερμὰ μέρη μπορεῖ κι ἀπὸ τὸ Γενάρη ἀκόμα νά σπέρνη πατάτες. Νά σπέρνη; Δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια. Δὲ ρίχνωμε δηλαδὴ σπόρο πατάτας. Παίρνωμε ὀλόκληρες πατάτες μικρές, πού ἔχουν ἓνα ἢ δυὸ μάτια, και τις χώνωμε μέσα στὸ χῶμα ἢ κόβομε μεγάλες πατάτες σὲ κομμάτια, πού ἔχει τὸ καθένα ἀπὸ ἓνα ἢ δυὸ μάτια. Ἀπὸ τὰ μάτια αὐτὰ βγαίνουν οἱ ρίζες τοῦ νέου φυτοῦ.

Ἐπάρχουν πολλὰ εἶδη πατάτας· δυὸ ὅμως ξεχωρίζουν : οἱ ἀσπριδερές και ψιλόφλουδες, πού γίνονται σὲ χῶμα μαλακὸ και στὶς πεδιάδες, πού ἔχουν νερὰ τρεχούμενα· κι οἱ μελαχρινές και χοντρόφλουδες, πού εἶναι πιὸ τραχιές και φυτρώνουν στὰ ψηλὰ μέρη κι ὅπου τὸ χῶμα δὲν εἶναι πολὺ μαλακὸ.

Φέτος πρέπει νά σπείρωμε πατάτες στὸ σχολικὸ μας κῆπο. Ἡ ὀμάδα μας τὸ πῆρε ἐπάνω της τὸ ζήτημα αὐτὸ και θὰ σπείρη, ἂν μᾶς δοθῆ ἡ ἄδεια ».

Τὰ παιδιὰ χειροκρότησαν τὴ δεύτερη ὀμάδα γιά τὴν ἐκθεσὴ της. Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν ἀργά, ἀνάβαλαν τὴ συζήτηση γιά τὴν ἐκθεση αὐτὴ και τὴν ἀνάγνωση τῆς ἐκθεσης γιά τις ταβανόσκουπες γιά ἄλλη μέρα, γι' αὐτὸ και δὲ γράφομε ἐδῶ τίποτε γι' αὐτές. Τὸ ἀναβάλλωμε κι ἐμεῖς γιά μιὰν ἄλλη φορὰ.

57. Η ΦΩΤΙΑ ΠΟΥ ΚΟΙΜΟΤΑΝ

1. Τὰ παιδιά πῆγαν ἓνα Σαββατοκύριακο μὲ τὸ θεῖο τους νὰ δοῦν ἀπὸ κοντὰ τὸ ἐργοστάσιο τοῦ Ἀλιβερίου. Πέρασαν πάνω ἀπὸ τὴν κινητὴ γέφυρα τοῦ Εὐρίπου κι ἔπειτ' ἀπὸ σαράντα περίπου χιλιόμετρα διαδρομὴ ἀντίκρισαν τὶς δυὸ ψηλὲς καπνοδόχους τοῦ ἐργοστασίου. "Ὅταν ἤρθαν κοντὰ καὶ σταμάτησαν, ὁ θεῖος εἶπε στὰ παιδιά :

— Κάποτε σ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ μέρη, πού ὅπωςδήποτε δὲν ἦταν ἔτσι ὅπως εἶναι σήμερα, ἦταν ἀπέραντα δάση. Πανύψηλα δέντρα ἀπλωναν τὰ κλαδιά τους κατὰ τὸν ἥλιο, μάζευαν μέσα στὴν ἀγκαλιά τους τὴ φωτιά του, τὴν ἀποθήκευαν μέσα τους, τὴ φύλαγαν γιὰ μέρες δύσκολες.

Κι οἱ μέρες αὐτὲς κάποτε ἤρθαν. Τὸ μέρος, ὅπου βρισκόταν τὸ ἀπέραντο δάσος, ἔπαθε καθίζηση, βούλιαξε. Τὰ τετράψηλα δέντρα σκεπάστηκαν μὲ στάσιμα νερά, καταπλακώθηκαν ἀπὸ χώματα καὶ πέτρες. Καὶ τὸ κακὸ δὲ σταμάτησε ὡς ἐδῶ. Τὸ ἔδαφος ἐξακολουθοῦσε νὰ βουλιάζει. Καὶ μαζί του βούλιαζαν καὶ τὰ δέντρα κι ὅλο πῆγαιναν βαθύτερα. Κάποτε ἔφτασαν σὲ τόσο μεγάλο βάθος, πού αἰσθάνθηκαν νὰ καίη τὰ κορμιά τους μιὰ μεγάλη κι ἀνυπόφορη ζέστη.

"Ἄν ἦταν ἔξω, πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, σίγουρα τὰ δέντρα αὐτὰ θὰ εἶχαν καῖ μὲ δυνατὴ φλόγα, θὰ ἔβγαζαν καπνὸ, θὰ γίνονταν στάχτη. Μὰ ἐκεῖ κάτω, ὅπου ἦταν καταπλακωμένα, οὔτε φλόγα οὔτε καπνὸ μποροῦσαν νὰ βγάλουν. Ἡ φωτιά, πού εἶχαν ἀποθηκεύσει μέσα τους ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἔμεινε κλεισμένη στὸ κορμὶ τους κι ὁ καπνός, πού δὲν μπόρεσε νὰ βγῆ ἔξω, διαπότισε ὅλο τὸ ξύλο τους, πού τώρα ἔγινε μαῦρο καὶ σκληρό. "Ἐγινε κάρβουνο, ὁ γαϊάνθρακας λιγνίτης.

2. "Ἐτσι, χρόνια καὶ χρόνια, αἰῶνες καὶ χιλιετηρίδες, ἔμειναν φυλακισμένα ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς γῆς τὰ δέντρα, σὰν

τούς Τιτάνες στά μαῦρα Τάρταρα. Ἡ φωτιά, πού μέ τόση λαχτάρα εἶχαν μαζέψει καί κρατήσκει μέσα τους, κοιμόταν κι αὐτή μαζί τους περιμένοντας τή μέρα, πού κάποιος θά τήν ξυπνοῦσε.

Μά μέσ στον ὕπνο της δέν κατάλαβε πῶς κάποια δύναμη, γιγάντια καί σιωπηλή, τήν ἔσπρωχνε κι αὐτή καί τ' ἀπανθρακωμένα δέντρα, πού μέσα τους φώλιαζε, σιγά σιγά κι ἀθόρυβα, σχεδόν ἀνεπαίσθητα, πρὸς τὰ πάνω.

Καί κάποια στιγμή κάμποσες ἀξίνες χτύπησαν δυνατά τὸ χῶμα, τὸ παραμέρισαν καί, ὦ θαῦμα! ὁ ἥλιος, ὁ παλιὸς ἐκεῖνος ἥλιος, πού ἔκαμε κάποτε τὰ δέντρα νὰ μεγαλώσουν καί νὰ πρασινίσουν, ἔλαμπε καί πάλι ἀπὸ πάνω τους μ' ὄλη του τὴ λάμψη καί τὴ μεγαλοπρέπεια.

Τί κρίμα ὅμως! Τώρα πιά τὰ δέντρα δέν εἶχαν οὔτε πράσινα φύλλα οὔτε ὠραῖα καί πολύχρωμα ἄνθη. Ἦταν μαῦρα καί παραμορφωμένα ἀπὸ τὸ βάρος, πού τὰ πλάκωνε τόσους αἰῶνες.

Οἱ ἐργάτες πού κρατοῦσαν τίς ἀξίνες πῆραν ἔπειτα τὸ μαῦρο, κομματιασμένο σῶμα τῶν δέντρων μέ πλατιά φτυάρια καί τὸ φόρτωσαν πάνω στά βαγόνια ἑνὸς μικροῦ τραίνου. Τὸ τραινάκι αὐτό, κυλώντας πάνω σὲ σιδερένιες γραμμές, ἔφερε τὰ συντρίμμια τοῦτα τῶν δέντρων σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος, πού βλέπετε. Κι αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τότε κάθε μέρα.

3. Τὸ τραινάκι ξεκινᾷ ἀπὸ τίς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ, πού, ὅπως ξέρετε, εἶναι ὁ Ὀλυμπος τῆς Εὐβοίας, κοντὰ στὸ χωριὸ Ἅγιος Λουκάς, καί φτάνει ὡς ἐδῶ. Ἐργάτες πολλοὶ δουλεύουν ἐκεῖ μέσα, στά βάθη τοῦ βουνοῦ, φορτώνουν τὸ λιγνίτη στά βαγονάκια καί τὸν στέλνουν σὲ τοῦτο τὸ «θερμοηλεκτρικὸ ἐργοστάσιο» τοῦ Ἀλιβερίου.

Νά, βλέπετε ἐκεῖ πέρα; Ὁ λιγνίτης φορτῶνεται πάνω σ' αὐτὴ τὴν κυλιόμενη ταινία, ζυγίζεται κι ὕστερα πηγαίνει στὸ μεγάλο αὐτὸ κτίριο, ὅπου εἶναι ὁ σπαστήρας. Ἐκεῖ ὁ

λιγνίτης τρίβεται και γίνεται σκόνη. Είδικα μηχανήματα τὸν στέλνουν ἔπειτα στοὺς καυστήρες, ὅπου ἀπὸ μεγάλα «μπέκ» πετάγεται μιὰ δυνατὴ φλόγα πετρελαίου.

Σὰ νὰ περίμενε ἀπὸ χρόνια κι αἰῶνες τοῦτο τὸ συναπάντημα, ἡ φωτιά, πού ἦταν κλεισμένη μέσα στὸ μαῦρο λιγνίτη, ξυπνᾷ, πετάγεται πάνω, θεριεύει. Γίνεται φλόγα δυνατὴ και θερμαίνει μ' ἑκατοντάδες βαθμοὺς θερμοκρασία τοὺς μεγάλους λέβητες τοῦ ἔργοστασίου. Ἔτσι, κινοῦνται οἱ τεράστιες μηχανές, οἱ ἠλεκτρογεννήτριες, πού παράγουν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Τὸ ρεῦμα περνᾷ μέσα στὰ καλώδια, πού στηρίζονται πάνω σ' αὐτοὺς τοὺς ψηλοὺς μεταλλικοὺς στύλους τῆς Δ.Ε.Η. και στέλνεται μακριά. Στὸ Λοῦρο, στὸν Ἀχελῷο και στὸ Λάδωνα ὁ σταθμὸς παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ ἐργάζεται μετὴ δύναμη τοῦ νεροῦ, τὸ «λευκὸ ἄνθρακα», ἐδῶ μετὴ δύναμη τοῦ ἀτμοῦ, πού παράγεται ἀπὸ τὴ μεγάλη θερμότητα.

4. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἓνα «τοῦ - τοῦ!..» ἀκούστηκε ἀπὸ μακριά. Ἦταν τὸ τραινάκι. Ἐφερε κι ἄλλο κάρβουνο. Τί μικρούλικο πού εἶναι, μὰ και τί σπουδαία δουλειὰ πού κάνει!

Ὡσπου ὁ θεῖος τους νὰ τακτοποιήσῃ κάτι δουλειές πού εἶχε στὸ ἔργοστάσιο, τὰ παιδιὰ παρατηροῦσαν τὸ καθετὶ μετὴ μεγάλη περιέργεια.

Ἐνα ἀδιάκοπο βουητὸ ἀκουγόταν κι ὁ καπνός, βγαίνοντας ἀπὸ τὶς ψηλές καπνοδόχους, ἀνέβαινε στὸν οὐρανό. Καλώδια, σύρματα ἠλεκτροφόρα, μηχανήματα κάθε λογῆς, ὅλα τονίζουν τὴν ἐπιβλητικὴ παρουσία τῆς σύγχρονης τεχνικῆς, πού ἀξιοποιεῖ τὶς δυνάμεις πού κλείνει μέσα τῆς ἡ φύση. Ἐργάτες και τεχνίτες, μηχανικοὶ κι ἠλεκτρολόγοι, ὅλοι ἐργάζονται μετὴ ζῆλο, γιὰ νὰ στείλουν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα τὴν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, τὸ φῶς, τὴ θέρμανση, τὰ ἀγαθὰ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως

Γ. Ἀποστολίνα - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Χάρης Σακελλαρίου

Ημερομηνία: 15/05/2014
 Αριθμός: 101
 ΟΡΘΟΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ
 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
 1. Ορίστε τον τύπο της προτάσεως που σχηματίζεται με τη βοήθεια του συνδέσμου «καί». Ποια είναι η λειτουργία του συνδέσμου αυτού;

2. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτοι»;

3. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

4. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

5. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

6. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

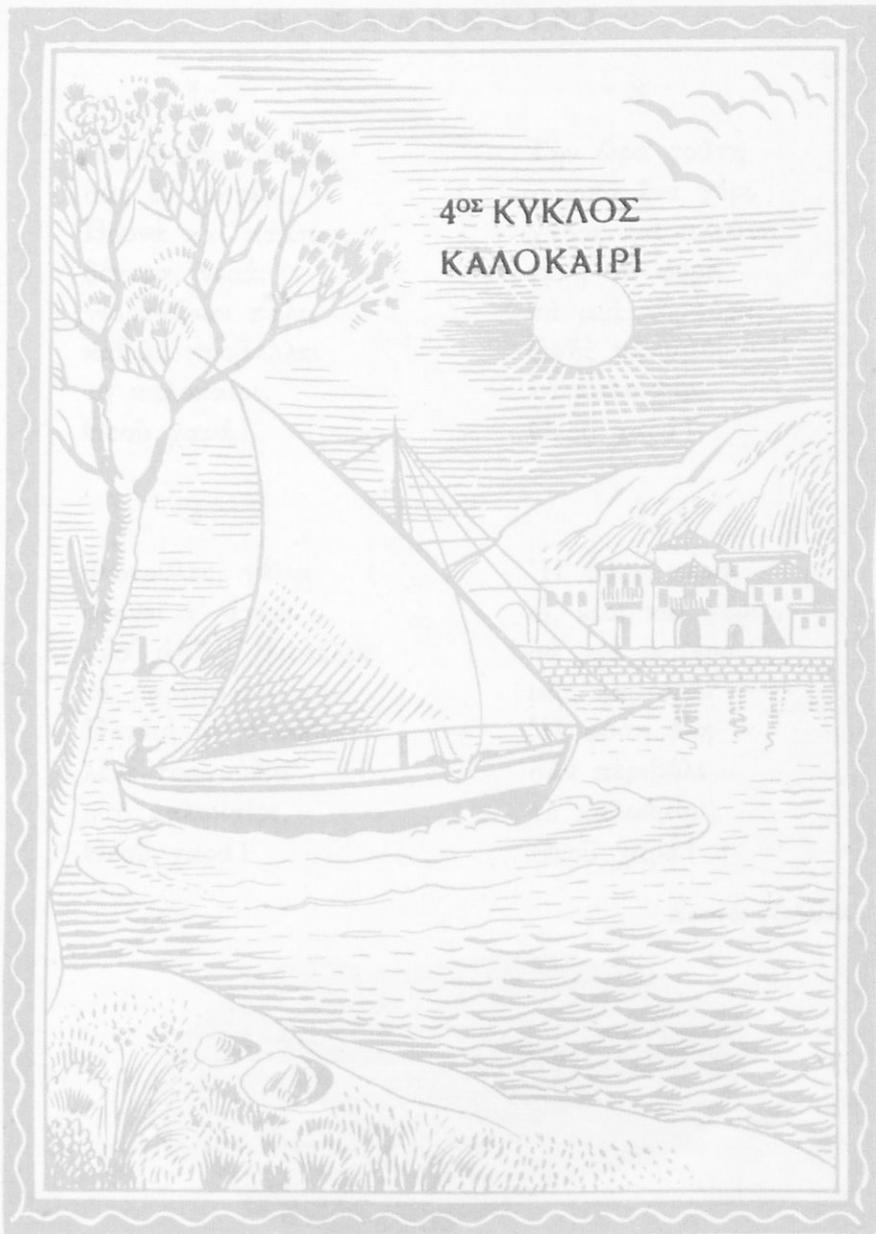
7. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

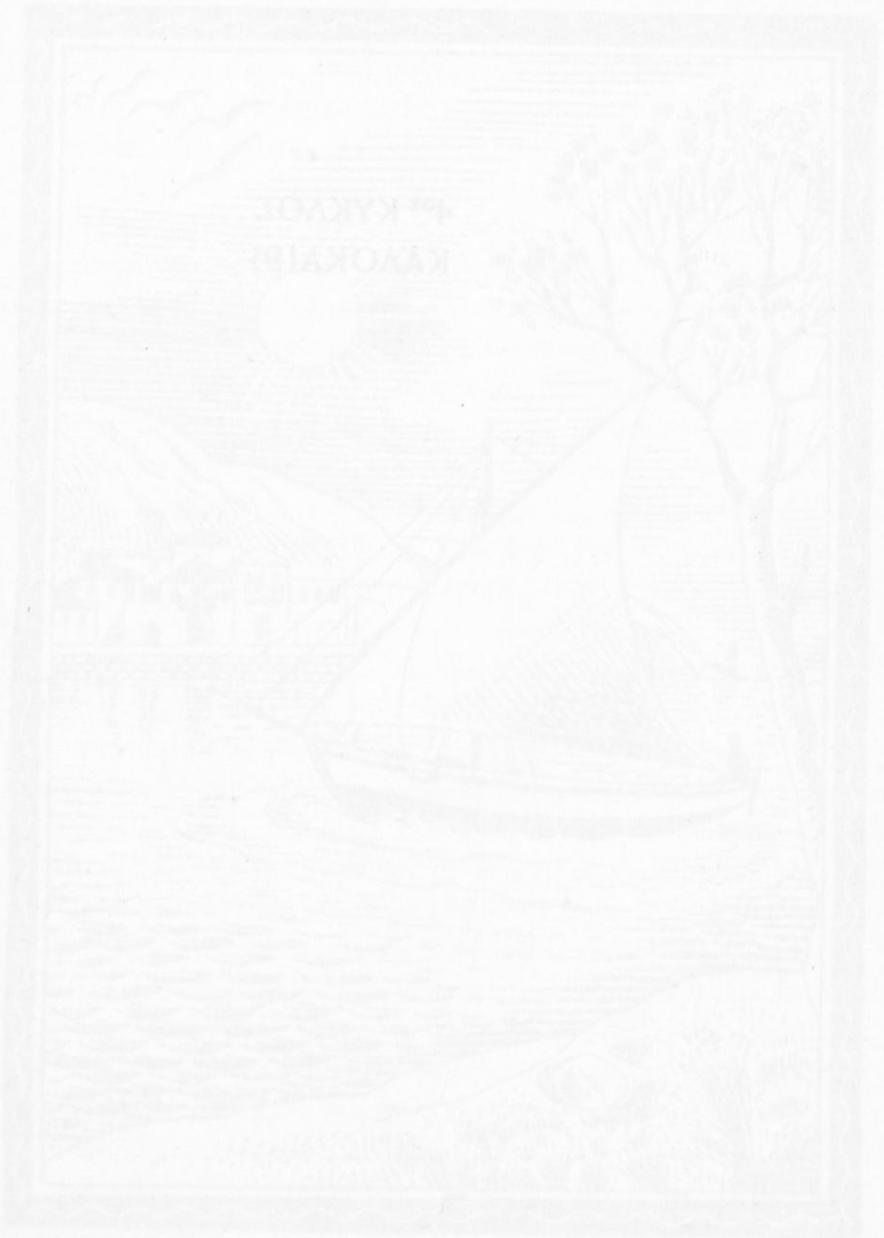
8. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

9. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

10. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της προτάσεως «καί» και της προτάσεως «καίτε»;

4^{ΟΣ} ΚΥΚΛΟΣ
ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

58. Κ Α Λ Ο Κ Α Ι Ρ Ι

1

Ὁ κόσμος λάμπει
σάν ἓν ἄστέρι.
Βουνὰ καὶ κάμποι,
δέντρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

2

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ' ἀγέρι
μέσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιὰ ἀγγελούδια
λένε τραγοῦδια
στὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

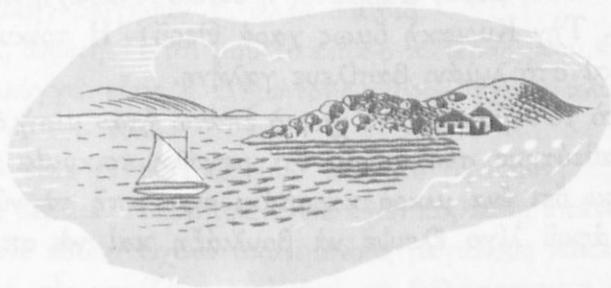
3

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾷ ἓνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη
κι ἡ γῆ φορᾷ
σὰ μιὰ πορφύρα,
ζωῆς πλημμύρα
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

4

Ἡ φύση πέρα,
ὦ, νέοι καὶ γέροι,
σὰ μιὰ μητέρα
μαῶς καρτερᾷ.
Ἡ φύση ὅλη
σάν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Κωστής Παλαμᾶς

59. Α Λ Υ Κ Ε Σ

Είχε ξεσπάσει άγρια θαλασσοταραχή κάτω στο λιμάνι. 'Η θάλασσα άγριεμένη έριχνε θεόρατα κύματα πάνω στο περιγιάλι και τὰ νερά προχωρούσαν βαθιά μέσα στη στεριά. Ποτέ άλλοτε δέν είχε γίνει τόσο δυνατή τρικυμία στο λιμανάκι του χωριού.

'Ο φάρος, πού ήταν χτισμένος επάνω σ' ένα βράχο, κινδύνεψε νά γκρεμιστή εκείνο τὸ βράδυ· τὰ κύματα τὸν έδερναν αλύπητα και τὰ νερά κι οί άφροί τους πετιόνταν ψηλά, τόσο πού κάποτε σκέπαζαν και τὸ κρύσταλλο του φάρου, τὸ « μάτι του Δράκου », όπως τὸ έλεγαν οί χωριανοί.

Κι αλήθινά, ήταν μάτι του Δράκου· τὸ ξεχώριζαν από μακριά οί ναυτικοί, καθώς τὸ έβλεπαν, και τὸς φαινόταν, έτσι πού άνοιγε κι εκλίνει, σά νά τὸς έγνεφε νά πάνε κοντά του και νά μποῦν στο λιμανάκι μέσα, νά σωθοῦν από τὴν τρικυμία. 'Εκείνη τὴ φορά όμως και στο λιμάνι αν εμπαιναν τὰ καράβια, δὲ θά γλίτωναν από τὴ θαλασσοταραχή. Κι εκεί μέσα τὰ κύματα εμπαιναν μανιασμένα κι όρμητικά και ξεσπαζαν στο άκρογιάλι και τὸ πλημμύριζαν. Κι όπως έπεφταν πάνω στο φάρο, νόμιζες πὸς προσπαθοῦσαν νά τὸν σβήσουν, για νά μὴν ξεγελαστὴ κανένα καράβι κι ανώφελα μπῆ στο λιμάνι, όπου θά κινδύνευε τόσο, όσο κι έξω στο πέλαγος.

Τὴν άλλη μέρα, Σάββατο, ἡ θαλασσοταραχή κάπως λιγόστεψε. Τὴν Κυριακή όμως χαρά Θεοῦ! 'Η τρικυμία είχε πάψει και στο λιμάνι βασίλευε γαλήνη.

'Από τὸ λιμάνι ως τὸ χωριό επάνω ήταν μισὴ ώρα δρόμος. Μαθεύτηκε στο χωριό ότι μεγάλη τρικυμία είχε ξεσπάσει κι ότι ένα μικρὸ καραβάκι είχε μπῆ τὴ νύχτα στο λιμάνι, αφού λίγο έλειψε νά βουλιάξη και νά σπάση στο βράχο.

Τρία παιδιά του σχολείου, ο Πάνος, ο Δημήτρης κι ο Μάνθος, μετά την απόλυση τῆς ἐκκλησίας, ἀποφάσισαν τὸ ἀπομεσήμερο νὰ κατεβοῦν στὸ λιμάνι, νὰ δοῦν τί ζημιές ἔκαμε ἡ τρικυμία. Καὶ μόλις ἔφαγαν, ξεκίνησαν βιαστικά.

“Ἄμα ἔφτασαν στὸ γιאלό, δυσκολεύτηκαν νὰ τὸν γνωρίσουν. “Ὅλα τὰ χαλίκια του κι ἡ ἀμμουδιά εἶχαν ριχτῆ, σὰ νὰ εἶχαν σκουπιστῆ μὲ μιὰ μεγάλη θεόρατη σκούπα, πολὺ μέσα στὴ στεριά. Καὶ πίσω ἀπὸ τὴ νέα γραμμὴ, ποὺ σχημάτιζαν τώρα τὰ χαλίκια, ἔβλεπαν τὰ παιδιά μικρὲς λίμνες ἀπὸ τὸ ἀρμυρὸ νερὸ τῆς θάλασσας. Σὲ μερικὰ μέρη ἔβλεπαν στρωμένο κάτι ἄσπρο καὶ σταχτί, σὰν πλάκα, ποὺ σκέπαζε τὸ χῶμα.

— Τί εἶναι αὐτό; εἶπε ὁ Πάνος κι ἔσκυψε νὰ παρατηρήσῃ ἀπὸ κοντὰ τὴν πλάκα, ποὺ γυάλιζε στὶς θερμὲς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου.

— Εἶναι ἀλάτι! φώναξε ὁ Μάνθος, ποὺ τὸ εἶχε παρατηρήσει ἀπὸ κοντά.

Τὰ τρία παιδιά ἔξυσαν λίγο τὴν πλάκα καὶ δοκίμασαν. Ἦταν ἀληθινὰ μιὰ μεγάλη πλάκα ἀπὸ ἀλάτι.

— Ἡ θάλασσα θὰ ἔριξε τὰ νερά της ὡς ἐδῶ. Ξεράθηκαν τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἔγιναν ἀτμὸς κι ἔμεινε τὸ ἀλάτι της, εἶπε ὁ Πάνος.

— Κι ἔτσι ἔγινε μιὰ ἀλυκὴ! εἶπε ὁ Δημήτρης.

— Ἀλυκὴ; ρώτησαν τ' ἄλλα παιδιά.

— Ναί, ἀλυκὴ. Ἔτσι μοῦ τὸ εἶπε ὁ πατέρας, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, εἶπε ὁ Δημήτρης. Ἐκεῖ ἔχουν ἀλυκὲς καὶ βγάζουν ἀλάτι πολὺ.

— Σοῦ εἶπε ὁ πατέρας σου πῶς τὸ βγάζουν;

— Καὶ βέβαια. Νά, ὅπως ἔγινε ἐδῶ. Δηλαδή, ἐπάνω κάτω, ὅπως ἔγινε ἐδῶ. Ἔχουν σκαμμένους μεγάλους λάκκους, τὶς δεξαμενές, τὶς γεμίζουν νερὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα κι ὁ ἥλιος ἐ-

ξατμίζει τὸ νερό· ἀφοῦ ἔξατμισθῆ κάμποσο, ἀφήνουν τὸ νερό πού μένει νὰ χυθῆ μέσα σὲ μεγάλους λάκκους μὲ λίγο βάθος. Αὐτοὶ οἱ λάκκοι ὀνομάζονται τηγάνια.

— Καὶ τηγανίζουν ἐκεῖ τὸ νερό; ρώτησε γελώντας ὁ Πάνος.

— Εἶναι σὰ νὰ τὸ τηγανίζουν· ἡ φωτιά ὅμως ἀντὶ νὰ εἶναι ἀπὸ κάτω, εἶναι ἀπὸ πάνω· εἶναι ὁ ἥλιος. Ἔτσι τὸ νερό ἔξατμίζεται καὶ γίνεται πιὸ πηχτό. Ἐπειτα τὸ ἀφήνουν τὸ νερό νὰ τρέξῃ σὲ ἄλλα πιὸ ρηχὰ τηγάνια. Ἐκεῖ πιὰ ἔξατμίζεται ὅλο τὸ νερό καὶ μένει κάτω, στὸν πάτο τοῦ τηγανιοῦ, τὸ ἀλάτι. Τὸ μαζεύουν τότε σὲ σωρούς καὶ τὸ παίρνουν καὶ μᾶς τὸ πουλοῦν. Καμιὰ φορὰ, ἂν φοβοῦνται μὴ ρίξῃ βροχὴ καὶ τὸ λιώσῃ, σκεπάζουν μὲ κεραμιδίδια τοὺς σωρούς. Αὐτὰ μοῦ διηγήθηκε ὁ πατέρας μου.

— Ξέρετε τί λέω ἐγώ; εἶπε ὁ Μάνθος· νὰ κάμωμε ἐδῶ μιὰν ἀλυκὴ κι ἐμεῖς, γιὰ νὰ βγάζωμε ἀλάτι καὶ νὰ μὴν ἔχωμε ἀνάγκη ν' ἀγοράζωμε.

— Ἄφησε τ' ἀστεῖα, εἶπε ὁ Δημήτρης. Χρειάζεται πολὺς τόπος γιὰ ἀλυκὴ καὶ πολὺς κόπος γιὰ ἀλάτι. Ἀπὸ ἑκατὸ κιλὰ θαλασσινὸ νερό μόλις δύομισι ὡς τρία κιλὰ ἀλάτι μπορούμε νὰ πάρωμε, κι ἐκεῖνο ὄχι τόσο καθαρὸ, ὅπως αὐτὸ πού βρίσκομε στὴν ἀγορά!

— Δὲν ἀφήνωμε τὴν ἀλυκὴ ἐδῶ καὶ τὸ ἀλάτι καὶ νὰ πᾶμε νὰ δοῦμε ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ καράβι, πού εἶναι ἀραγμένο κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά; εἶπε ὁ Πάνος.

Τὰ παιδιὰ προχώρησαν στὸ καράβι. Τὴν ὥρα πού ἔφταναν ἀντίκρυ του, κάποιος μὲ μιὰ μικρὴ βάρκα ἔβγαινε ἀπὸ τὸ καράβι ἔξω στὴ στεριά.

Ἄμα εἶδε τὰ τρία παιδιὰ νὰ κοιτάζουν μὲ περιέργεια τὸ καράβι του, μόλις πάτησε στὴ στεριά, ρώτησε :

— Τί θέλετε, παιδιὰ; Τί κοιτάζετε τὸ καράβι;

— Δικό σας είναι;

— Ναι, είμαι καρaboκύρης του και καπετάνιος. Θέλετε τίποτε;

— Θα ύποφέρατε πολύ από την τρικυμία . . ., είπε δειλά ό Δημήτρης.

— Και βέβαια. Λίγο έλειψε να βουλιάξει τó καράβι μας και να πνιγοϋμε όλοι. "Αν δέν κάναμε άβαρία, θα χανόμαστε.

— Άβαρία; είπε με άπορία ό Πάνος.

— Ναι, άβαρία. Ρίξαμε όλο τó φορτίο μας στη θάλασσα.

— Και τί φορτίο είχατε;

— Άλάτι από τή Λέσβο. Μυτιληνιός είμαι.

Τά παιδιά κοιτάχτηκαν άναμεταξύ τους. Ουμήθησαν τήν άλυκή τους.

Ό καπετάνιος έξακολούθησε.

— "Ας είναι καλά ό Άι - Νικόλας! είπε κι έκαμε τó σταυρό του. Φτηνά τή γλιτώσαμε! "Όσο για τó άλάτι, ή θάλασσα μάς τó έδωσε, ή θάλασσα μάς τó πήρε. Θα άρμύρισε λιγάκι παραπάνω εκεί πού τó ρίξαμε, είπε γελώντας, αλλά θα τής τó πάρωμε πίσω.

— Νά, εκεί κάτω μαζεύτηκε άρκετό άλάτι από τήν τρικυμία, είπε ό Δημήτρης. Δέν τó παίρνετε;

Ό καπετάνιος γέλασε με τήν καρδιά του.

— Βέβαια, θα έγινε εκεί καμιά μικρή άλυκή, είπε. Άλλά τó άλάτι πρέπει να περνά από δεξαμενή σε δεξαμενή κι από τηγάνι σε τηγάνι, για να καθαριστῆ. "Επειτα θέλει πολλές γυναίκες να τó μαζεύουν σε σωρούς. Πολλούς άνθρώπους να τó βάζουν σε ζεμπίλια. Άκόμη, για να τó μεταφέρουν από τή μιάν άκρη τῆς άλυκῆς ως εκεί πού θα τó φορτώσουν στα καράβια, θέλει κι ένα μικρό σιδηρόδρομο, με βαγονάκια, πού μπορεί και να τά σπρώχνουν άνθρωποι πάνω στις σιδηρογραμμές ή και να τά σέρνουν ζῶα. Και τί δέ θέλει άκόμη; Ός

καὶ μηχανή, ὅπου ν' ἀδειάζωνται τὰ βαγονάκια καὶ ἀπ' ἐκείνη νὰ χύνεται μὲ σωλῆνες σὰ νερὸ μέσα στὸ καράβι. Καὶ γιὰ νὰ γεμίσῃ τὸ καραβάκι αὐτὸ ποὺ βλέπετε, θέλει χιλιάδες κιλά ἀλάτι. Πόσο εἶναι τὸ ἀλάτι ποὺ μοῦ εἶπατε;

— Οὔτε δέκα κιλά, ἀπάντησε ὁ Δημήτρης.

— Τὸ βλέπετε;

— Καὶ πόσο ἀλάτι βγάζουν οἱ ἀλυκὲς στὴ Λέσβο;

— Ἔ, εἶπε μὲ περηφάνια ὁ καπετάνιος. Τουλάχιστο ἔξι ὡς ἑφτά ἑκατομμύρια κιλά τὸ χρόνο!

Τὰ παιδιὰ τὸ ἄκουσαν μὲ ἀπορία. Ἐφτά ἑκατομμύρια κιλά!

— Καὶ βγάζουν καὶ σὲ ἄλλα μέρη τόσο ἀλάτι;

— Περισσότερο ἀπὸ τὴ Λέσβο ὄχι. Ἄλλὰ βγάζουν πολὺ. Στὴ Λευκάδα βγάζουν οἱ ἀλυκὲς της ὡς ἔξι ἑκατομμύρια κιλά τὸ χρόνο. Τὰ δυὸ αὐτὰ νησιά, τὸ ἓνα στὸ Αἰγαῖο καὶ τὸ ἄλλο στὸ Ἴόνιο, δίνουν τόσο ἀλάτι, ὅσο δίνουν περίπου ὅλες οἱ ἄλλες ἀλυκὲς μας.

— Καὶ ποῦ ἄλλοῦ ὑπάρχουν ἀλυκὲς; ρώτησε ὁ Δημήτρης, ποὺ νόμιζε ὅτι οἱ ἀλυκὲς τοῦ Μεσολογγίου θὰ ἦταν οἱ μεγαλύτερες.

— Στὴν Τουρλίδα, ποὺ βγάζουν ἀλάτι ὡς τέσσερα ἑκατομμύρια κιλά. Στὴν Ἀνάβυσσο βγάζουν παραπάνω ἀπὸ τρία ἑκατομμύρια. Ἐπειτα, ἔχουν ἀλυκὲς καὶ στὴ Σάμο, ποὺ βγάζουν ἓνα ὡς ἐνάμισι ἑκατομμύριο καὶ σὲ πολλὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, στὴ Μακεδονία καὶ στὴν Ἥπειρο, ποὺ δίνει καθεμιὰ ἀλυκὴ τὸ πολὺ ὡς ἓνα ἑκατομμύριο κιλά.

— Καὶ ξοδεύομε ὅλο αὐτὸ τὸ ἀλάτι τὰ ἑκατομμύρια κιλά; ρώτησε ὁ Μάνθος.

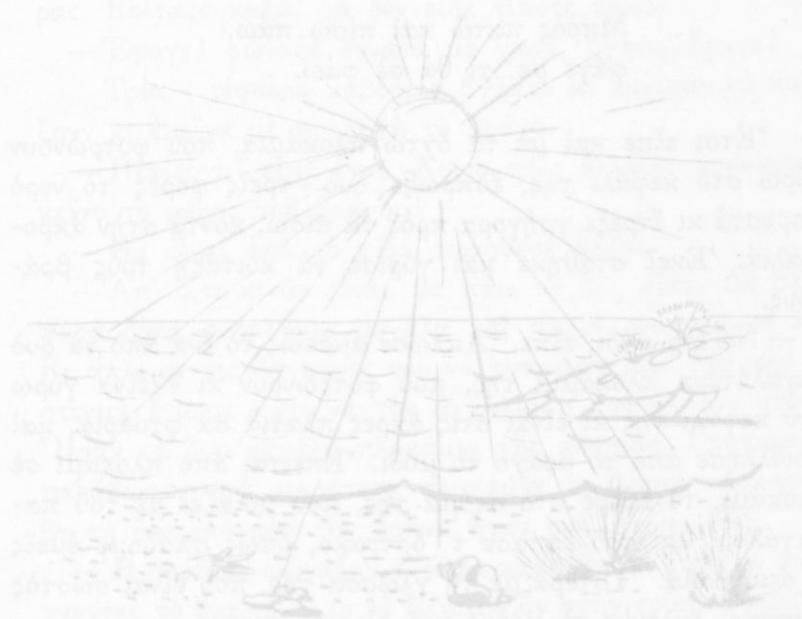
— Ἄλλοτε ἡ χώρα μας δὲν ἔβγαζε τόσο ἀλάτι, ὅσο μᾶς χρειαζόταν, καὶ φέρναμε ἀπ' ἔξω, ὅπως ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία. Τώρα ὅμως οἱ ἀλυκὲς μας βγάζουν ὅσο ἀλάτι μᾶς χρειάζεται.

Περισσεύει μάλιστα κι αρκετό και τὸ στέλνομε σὲ ἄλλες χῶρες, πὸν δὲν ἔχουν.

Σᾶς στενοχώρησα μὲ τὴν πολυλογία μου, εἶπε τελευταῖα ὁ καπετάνιος. Μά, ξέρετε, εἶναι δουλειά μου τὸ ἀλάτι κι εὐχαριστιέται κανένας νὰ μιλήῃ γιὰ τὴ δουλειά του.

—'Απεναντίας! εἶπαν τὰ παιδιὰ. Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολὺ, γιατί μᾶς μάθατε τόσα πράγματα και μᾶς συγχωρεῖτε, πὸν σᾶς κουράσαμε μὲ τόσες ἐρωτήσεις.

Τὰ τρία παιδιὰ ἀποχαιρέτησαν τὸν καπετάνιο κι ὅταν σὲ λίγο, γιὰ νὰ γυρίσουν στὸ χωριό, πέρασαν ἀπὸ τὶς «ἀλυκές», ὅπως ὀνόμασαν τὸ μέρος πὸν βρῆκαν τὸ ἀλάτι, ἔσπασαν τὴν πλάκα και πῆραν μερικὰ κομμάτια, πὸν θὰ τὰ ἔδειχναν στοὺς ἄλλους μαθητὲς και θὰ διηγόνταν τί τοὺς εἶχε πῆ κι ὁ καπετάνιος.

60. Η ΣΟΥΠΙΑ

Μὲ τὸ χάραμα τ' ἀφήνω
τὸ θαλάμι μου τὸ φίνο,
γιὰ νὰ βγαίνω στὸ κυνήγι·
τί μπορεῖ νὰ μοῦ ξεφύγη;

Στρεΐδια, μύδια, καβουράκια
καὶ λογιῆς λογιῆς ψαράκια
τὰ πλοκάμια μου τ' ἀρπάζουν
καὶ στὸ στόμα μου τὰ βάζουν.

Ἄλήθεια, μόλις ἄρχισε νὰ χαράζει, βγήκε ἡ σουπιά νὰ κυνηγήσει, γιατί πεινοῦσε πολύ. Ὁ βοριάς φυσοῦσε δυνατὸς τόσες μέρες καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της.

Μπρὸς πατῶ καὶ πίσω πάω,
φάγε με, τί θὰ σὲ φάω.

Ἔτσι εἶπε καὶ μὲ τὰ ὀχτῶ πλοκάμια, ποὺ φυτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ - τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω, κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κοιτάξῃ τοὺς βράχους.

— Νὰ ἓνα μύδι, εἶπε. Ἄπλωσε ἀμέσως τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φυτρώνουν κι ἐκεῖνα γύρω στὸ κεφάλι της κι εἶναι στὶς ἄκρες πλατιά σὰ φτυάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. Ἐπειτα, ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι, τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τ' ὄστρακο, ὅπως σπάζομε ἐμεῖς τ' ἀμύγδαλα. Ὑστερα μὲ τὴ γλώσσα της, ποὺ εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια της κι ἄρχισε ν' ἄργοπλήη ἐμπρός. Σέ λίγο ἄρπαξε δυò στρείδια.

— Τὰ στρείδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε κι αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

Ἐνας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ, τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε, σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. Ἐξω φυλάει ἡ σουπιὰ.

— Ἐννοια σου καὶ δὲ θὰ μοῦ γλιτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

Ἀπὸ τὸ θυμὸ της ἄλλαζε χρώματα· ἔγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο πού πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

Ἦστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα βγήκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κοίταξε καλά, μὰ δὲν εἶδε τίποτε κακὸ.

— Ἐφυγε! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρὰ, βγήτε, ἔφυγε!

Τρία - τέσσερα καβούρια βγήχαν κι ἄρχισαν νὰ κοιτᾶζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περιέργο! εἶπε ἕνας. Κοίτα πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου!

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσε ἄλλος.

— Ἀπ' ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ δῶ, εἶπε. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο. Κι ἄπλωσε τίς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἕνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐνίωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἦταν τὰ δυò μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε, ἦταν στὸ στόμα της.

— Ἡ σουπιὰ! φώναξαν τ' ἄλλα καβούρια κι ἔτρεξαν σπρῶχνοντας τὸ ἕνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. Ἐνα

δυο ἀπ' αὐτὰ πιάστηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾶς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φοβέρα. Ἐγὼ τὰ περίμενα τόση ὥρα τὰ καβούρια· κι ἄπλωσε τὰ πλοκάμια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐκείνη ὁμως μὲ σπρωξιές τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νὰ σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲν μπορῶ νὰ κολυμπήσω στὰ βαθιὰ. Καὶ γιὰ νὰ παρηγορηθῇ, ἀρπάξε τὸ ἓνα μετὰ τ' ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νὰ δοῦν τί εἶχε γίνεи.

Στὸ μεταξὺ βάφηκαν ρόδινα τὰ νερὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ξύπνησε ὁ κόσμος τῆς. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρὰ κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρεϊδια, κατὰπτε ὀλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι τῆς.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά τῆς ἓνας ἴσκιος. Ἀπὸ τὰ νερὰ πού ταραχτήκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι. Κι ἀλήθεια, ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιά, ἔτρεξε στοὺς βράχους, ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν πιὸ γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι τῆς στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερὰ κι ἡ σουπιὰ βρέθηκε

στο βυθό, λίγο πιό μακριά από τή θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τό λαβράκι θαμπώθηκε, σά νά τοῦ ἔριξαν στάχτη στά μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στά στραβά κι εἶδε κι ἔπαθε νά βγῆ ἀπό τή θολούρα. Κοίταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρω, πουθενά σουπιά!

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νά ψάχνω . . . Ἔφαγα ἀρκετά· κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε. Καί ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, πού περνοῦσε μπροστά του σά σύννεφο.

Ἡ σουπιά σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθὸ καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νά δῆ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, κι ἐκεῖ πού πῆγε ἡ σουπιά νά τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαράς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξανάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαράς τὴν πῆρε κι αὐτή. Ὅταν ξανάριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νά ξαναπιαστῆ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαράς ἄρχισε νά τραγουδᾷ :

Χάνος εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γυλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια, πλησίασε ἓνα ὄμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τὸ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξη λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαράς ἔνωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμή. Τὸ ψαράκι ἦταν γυλος κι ἄρχισε νά γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νά τραγουδᾷ :

62. Γ Ο Ρ Γ Ο Ν Α

Ὁ Πετρῆς, τοῦ καπετάν Μπούρα ὁ γιός, ἀπὸ μικρὸς ἦταν μεγαλωμένος μέσα στὸ καράβι τοῦ πατέρα του. Ἦταν ἓνα ἀγόρι κάπου δεκάξι χρονῶν, ἀλλὰ δυνατὸ σὰν ἄντρας καὶ ψημμένο στὴ δουλειὰ τοῦ καραβιοῦ. Κάθε φορὰ πὺ τὸ καράβι γύριζε ἀπὸ ταξίδι, πάντα κάτι καινούριο εἶχε νὰ διηγηθῆ, κι ὁ φίλος του ὁ Ἄντρέας, ὁ γιὸς τοῦ καφετζῆ, τὸν ἄκουε μὲ ἀνοιχτὸ στόμα. Τοῦ ἔλεγε καὶ τὶς ἱστορίες, πὺ ἄκουε ἀπὸ τὸν πατέρα του.

Ἄπ' ὅλες τὶς ἱστορίες αὐτὲς πὺ πολὺ ἄρεσε τοῦ Ἄν-

τρέα ἢ ἱστορία τῆς Γοργόνας κι ὁ Πετρήs τοῦ τὴν ξανά-
λεγε μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση.

Ἦταν μιὰ ἀληθινὴ ἱστορία, καθὼς ἔλεγε ὁ Πετρήs, ἀφοῦ
συνέβηκε ἀκόμα καὶ στὸν παππού του. Στὰ μεγάλα ταξίδια,
βλέπεις, λαχάινει καμιά φορὰ τὰ καράβια νὰ βρίσκονται ὁλο-
μόναχα μέρες καὶ νύχτες ὀλάκερες, βολοδέροντας μέσα στὶς
μακρινὲς θάλασσες. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπὸ οὐ-
ρανὸς καὶ θάλασσα, θάλασσα καὶ οὐρανός. Βραδιάζει, ξη-
μερώνει καὶ στεριά δὲ φαίνεται. Θαρρεῖ κανένας πὼς τὸ
καράβι ρίζωσε στὴ μέση τοῦ πελάγου καὶ δὲν μετατοπίζεται
μηδὲ ὀργιά.

Μιὰ φορὰ σὰν κι αὐτὲs ἦταν πού ὁ γερο - Μπούρας,
ὁ παππούs τοῦ Πετρήs, εἶδε τὴ Γοργόνα.

— Τὴν εἶδε μὲ τὰ μάτια του; ρώτησε ὁ Ἄντρέας.

— Ἄκουs, λέει; Τὴν εἶδε μὲ τὰ μάτια του, τὴν ἄκουσε μὲ
τ' αὐτιά του καὶ τῆs μίλησε, ὅπως μιλοῦμε, καλὴ ὥρα, οἱ
δύο μας, βεβαίωσε ὁ Πετρήs. Ὁ πατέρας μου τὸ ἔχει ἀκου-
στὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν παππού μου. Καὶ νὰ πῶς ἔγινε :

Ὁ παππούs εἶχε ἓνα δικάταρτο καράβι. Ταξίδευε ἐκεί-
νη τὴ χρονιά κατὰ τὴ Μπαρμπαριά. Ἦταν καλοκαίρι, φεγ-
γαράδα, κι ὁ παππούs ξαγρυπνοῦσε στὸ τιμόνι, τὰ μάτια του
τέσσερα, νὰ μὴν ξεδρομίση τὸ καράβι ἀπὸ τὸ δρόμο του.

Ἐξαφνα, ἐκειδὰ πίσω ἀπὸ τὴν πρύμη, ἀκούγεται με-
γάλη φασαρία, χτύπος μέσα στὰ νερά. Σὰ νὰ ἦταν κανένα
θεριόφαρο κι ἔδερνε τὰ νερά μὲ τὴν οὐρά του. Κάνει νὰ γυ-
ρίση κιόλας τὸ τιμόνι ὁ παππούs, αὐτὸ τίποτε. Καρφωμένο
στὸν τόπο. Μῆτε δεξιὰ στρίβει μῆτε ἀριστερά! Γυρίζει τὰ
μάτια του πίσω καὶ τί νὰ δῆ ! Μιὰ γυναίκα στέκεται πίσω
ἀπὸ τὸ καράβι, ὄρθια μέσα στὴ θάλασσα. Εἶναι θεόρατη,
βαστιέται μὲ τὰ χέρια τῆs ἀπὸ τὸ τιμόνι κι ἀπὸ τὴν κου-
παστή. Τὸ κορμί τῆs ὡs τὴ μέση εἶναι γυναίκειο κι ἀπὸ

τῆ μέσῃ καὶ κάτω θεριόψαρο, ὅλο λέπια. Ἡ οὐρά τῆς δέρνει τῆ θάλασσα σάν τὴν ἔλικα τοῦ βαποριοῦ. Ἰδια, ὅπως εἶναι ἡ φιγούρα στὴν πλώρη κάποιων караβιῶν, μόνο πού εἶναι σκαλισμένη στὸ ξύλο. Αὐτὴ εἶναι θεόρατη, ὀλοζώντανη. Τὰ μάτια τῆς ἀστράφτουν μέσα στὴ νύχτα, τὰ μαλλιά τῆς εἶναι πλεγμένα μὲ τὰ φύκια.

Ὁ παππούς μου τὴν εἶδε καὶ κόπηκε ἡ ἀναπνοή του. Μονομιᾶς τὴ γνώρισε ὥστόσο. Γιατὶ ὅλοι οἱ θαλασσινοὶ τὴν ἔχουν ἀκουστά. Ἐκαμε λοιπὸν τὸ σταυρό του καὶ περίμενε.

Ἡ Γοργόνα τοῦ μίλησε τότε καὶ τοῦ εἶπε :

— Ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ;

Ἡ φωνή τῆς ἦταν γλυκιὰ καὶ παραπονεμένη.

Ὁ παππούς μου, πού ἤξερε τίς συνήθειες τοῦ στοιχειοῦ, τῆς λέει μονομιᾶς :

— Ζῆ καὶ βασιλεύει, κυρά μου !

Αὐτὸ ἦταν. Μόλις εἶπε τὸ λόγο του, ἡ Γοργόνα χαμογέλασε, ἄφησε τὸ καράβι καὶ βούλιαξε ἀγάλι ἀγάλι μέσα στὸ πέλαγος. Γιατὶ ὁ παππούς μου ἤξερε τὸ λόγο πού τοῦ γύρευε τὸ στοιχειὸ τῆς θάλασσας. Αὐτὴ, νὰ καταλάβῃς, εἶναι ἀδερφή τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Γυρίζει λοιπὸν τίς θάλασσες καὶ ρωτᾷ τοὺς караβοκύρηδες καὶ τοὺς καπεταναίους κι ἀλίμονό τους, ἂν δὲν ξέρουν τί νὰ τῆς ἀπαντήσουν.

Ἔτσι δὲν τὴν ἔπαθε ἓνας καινούριος καπετάνιος Πειραιώτης; Δὲν ἤξερε πιά, ἤθελε νὰ κάνῃ τὸν ἔξυπνο, δὲν ξέρω.

— Ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ; τὸν ρωτᾷ ἡ Γοργόνα.

Κι αὐτὸς τῆς λέει :

— Τώρα πιά ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ! Αὐτός, κυρά μου, πέθανε στὴ Βαβυλώνα ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια !

Δὲν ἀπόσωσε τὸ λόγο του κι ἡ Γοργόνα τοῦ τσάκισε

τὸ καράβι ἀνάμεσα στὰ δυὸ δάχτυλα, ἔτσι δά, ὅπως τσακίζομε ἓνα καρῦδι.

— ὦ, Πετρή! λέει μὲ ἀστραφτερὰ μάτια ὁ γιὸς τοῦ καφετζῆ. Πές μου, εἶναι ἀλήθεια αὐτά;

— Ποιὰ αὐτά;

— Νά, γιὰ τὴ Γοργόνα. Ὁ πατέρας σου τὸ ἔχει γιὰ σίγουρο;

— Καὶ βέβαια, Ἀντρέα, τὸ ἔχει γιὰ σίγουρο. Ὁ παππούς μου τὴν εἶδε τὴ Γοργόνα καὶ τῆς μίλησε. Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ζῆ καὶ θά ζῆ αἰώνια. Νά, ἐδῶ μέσα στὴν καρδιά μας. Χάθηκε τὸ βασίλειό του στὶς στεριές. Δὲν πειράζει. Τὸ βαστοῦμε στὶς θάλασσες. Ἀντρέα! Ἀντρέα! Ὅλες οἱ θάλασσες τοῦ κόσμου εἶναι Ἑλλάδα! Ὅλα τὰ κύματα ξέρουν τὶς ἐλληνικὲς καρένες! Ὅπου νὰ ταξιδέψης, θ' ἀνταμώσης τὴν ἐλληνικὴ σημαία ν' ἀγεροχτυπιέται πάνω στὰ ψηλὰ ἄρμπουρα.

«Ὁ Ἀργοναύτης»

Στράτης Μυριβήλης (Διασκευὴ)

63. ΚΡΙΜΑ ΝΑ ΧΑΘΗ Η ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ

Γείτονά του δὲν ἄφηγε ἀπειραχτο ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. "Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. "Ἄν δὲν παραβλέπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρέσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. "Ἐνα χαντάκι χῶριζε τὶς σταφίδες τους, τ' ἁλώνια τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὐγούστο ὁ Κατσιβούλης κι ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι· μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἁλώνια.

"Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλη. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τους ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιὰτὶ κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανένας δὲν τὴν πείραζε.

— Δὲ μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς του ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρυσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναίκα του, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἄξαφνη μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψη. Ὁ Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήση, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξῶστη καθόταν κι ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπαιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη περιουσία.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς του δούλευαν γρήγορα κι εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. "Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀριές σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβαλε τὶς φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ θὰ τοὺς ἔβρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία του.

—“Ε, θὰ κλάψης κι ἐσύ, ὅπως κι ἐμεῖς κλάψαμε πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου καὶ τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκούς; . . . Νὰ μὴ σ’ ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς. Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ καὶ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε! . . .

Ἐπειτα ὅμως συλλογίστηκε : Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνο; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ καὶ τὴν κόρη του καὶ τὴν προίκα θὰ τὴ δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Θὰ πῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἤμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ καὶ πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα;

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη· τώρα μποροῦσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ κι ὕστερα οἱ σταλαματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βρόντῃ, πὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρίμα νὰ χαθῆ ἡ μαυρομάτα! συλλογίστηκε. Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα καὶ τὰ βάσανα πὺ περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκέψουν τὴ σταφίδα καὶ νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα, θειάφισμα καὶ ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. Ἐπειτα τὸ καρδιοχτύπι νὰ τρυγηθῆ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῆ στὸ ἀλώνι, νὰ ξεραθῆ, νὰ μαζευτῆ, νὰ τὴ βάλουν στὰ σακιά καὶ . . . νὰ ῥθῃ κι ὁ ἔμπορος.

— Ἀμαρτία νὰ χαθῆ ἡ μαυρομάτα! εἶπε πάλι ὁ Χριστοδουλιᾶς. Στάθηκε μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξε :

— Ἐμπρός, παιδιά, ἐλάτε νὰ μαζέψουμε καὶ τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νὰ μουρμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιά ὁ Χριστοδουλιὰς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους καὶ καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο καὶ ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσε ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς καὶ ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε σπυρὶ σταφίδα στ' ἀλώνι. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχάτος κι ὁ Κατσιβούλης. Ἔσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν ἰδρώτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἀλώνι ἄδειο, ἔβαλε τὶς φωνές. Ὅταν ὅμως πλησίασε κι εἶδε τὸ Χριστοδουλιὰ, τοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή.

— Ἐσὺ νὰ μοῦ κάμης αὐτὸ τὸ καλὸ!

— Γιατί ὄχι; Γείτονες εἴμαστε, εἶπε μὲ γέλια ὁ Χριστοδουλιὰς. « Πρῶτα θὰ δῆ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο ».

Νόντας Ἐλατος

64. ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ χτίσω ἕνα σπιτάκι
 στὴ μοναξιά καὶ στὴ σιωπῇ·
 ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα
 — δὲ θὰ τὸ χτίσω κεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη,
 τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατὺ
 μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους
 — δὲ θὰ τὸ χτίσω κεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
 ὅλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,
 κρινόσπαρτη εἶναι ἢ ἀμμουδιά του
 — δὲ θὰ τὸ χτίσω κεῖ.

Ἄτελειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
 σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
 σκληρὰ τὴ δέρνει τὸ ἀγριοκαίρι
 κι ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη,
 τὸν καβαλάρη νηστικό,
 τὸν πεζοπόρο διψασμένο
 θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
 μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
 πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
 κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

65. ΕΙΔΕΣ ΑΣΠΡΟ ΚΟΡΑΚΑ ;

‘Ο Κάβουρας κληρονόμησε από τόν πατέρα του ἀμπέλια και χωράφια, έλιές και περιβόλια. ‘Ο Προκόπης δέν κληρονόμησε τίποτα: ἀκόμα και τὸ καλύβι πού τοῦ ἄφησε ὁ πατέρας του ἦταν χρεωμένο. Μὰ τὸ ξεχρέωσε, τὸ γκρέμισε και τὸ ἔχτισε σπίτι. ‘Αμπέλια δέν εἶχε κι ἀμπέλια φύτεψε: χωράφια ἀγόρασε: ἀγόρασε κι έλιές, τίς ξανάνιωσε, φύτεψε κι ἄλλες και τούς ξερότοπους, πού εἶχε ἀπὸ τὸν πατέρα του, τούς ἔκαμε περιβόλια πολὺκαρπα. ‘Ο Προκόπης πρόκοβε κι ὁ Κάβουρας, λές και τὸ εἶχε τ’ ὄνομά του, πήγαινε στραβὰ σάν τὸν κάβουρα.

— « Στραβὰ πηγαίνεις, κάβουρα, νὰ ἰδῶ τὴν καταντιὰ σου », ἔλεγαν κουνώντας τὸ κεφάλι οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ τόπου.

Γέρασαν τ’ ἀμπέλια του, ἔπιασαν ἀγριάδα τὰ χωράφια του, γέμισαν ξεράδια οἱ έλιές του κι ἀρρώστησαν τὰ δέντρα στὰ περιβόλια του.

— Νὰ πῆς πὼς δὲ σκάβω και δέν κλαδεύω και δὲ βλαστολογῶ τ’ ἀμπέλια μου, πὼς δέν ὀργώνω τὰ χωράφια μου και δέν καλλιεργῶ τὰ περιβόλια μου; Γιατί, παιδιά, δὲ θέλει ἡ γῆ νὰ μοῦ δώση καρπούς; ‘Ετσι παραπονιόταν στοὺς πατριῶτες του ὁ Κάβουρας.

‘Εκείνοι τοῦ ἔλεγαν τὴν ἀλήθεια :

— Δὲν κάνεις ὅ,τι πρέπει, δὲν τὸ κάνεις!

Μὰ ποῦ νὰ τοὺς ἀκούσῃ!

— Τό 'χει ἡ μοίρα μου, ἔλεγε σταυρώνοντας τὰ χέρια.

"Ἐτσι, ἀπὸ μεγάλο νοικοκύρη ποὺ τὸν ἄφησε ὁ πατέρας του, σὲ λίγα χρόνια ἄρχισαν νὰ τὸν παίρνουν καὶ τὰ χρέη μπροστά. Ἐτριβαν ἀπὸ χαρὰ τὰ χέρια τους οἱ δανειστές του.

— Μὲ τὸν καιρὸ θὰ πάρουμε ἐμεῖς τὰ κτήματα καὶ νὰ δῆς πῶς θ' ἀναγκάσουμε τὴ γῆ νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι θέλουμε.

Μιὰ Κυριακή, ὕστερ' ἀπὸ τὴ λειτουργία, ὁ Κάβουρας ἔπινε τὸν καφέ του μαζὶ μὲ τὸν Προκόπη. Ἦταν ἀνοιξη, ἐποχὴ ποὺ ρίχνουν τὴν ὄψιμη σπορά, καλαμπόκια καὶ φασόλια.

— Ἐσὺ δὲν εἶχες κι ἀπόχτησες, εἶπε ὁ Κάβουρας μελαγχολικὸς στὸν Προκόπη. Ἐγὼ βρῆκα καὶ θὰ τὰ χάσω. Δὲ μοῦ λές καὶ σὺ καμιὰ συμβουλή, Προκόπη;

— Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου. Μὰ καθὼς ξέρεις, τὰ ἔχω λίγα τὰ λόγια μου. Ἄν πῶ κάτι, πρέπει καὶ νὰ τὸ κάμῃς.

— Πές μου καὶ θὰ σ' ἀκούσω.

— Δὲ μοῦ λές, εἶδες στὴ ζωὴ σου ἄσπρο κόρακα;

— Ἄστειεύεσαι;

— Πές μου, εἶδες ἄσπρο κόρακα;

— Ὅχι· ἔμαθα στὸ σχολεῖο πῶς τὰ κοράκια, ἅμα βγοῦν ἀπὸ τ' αὐγὸ, βγάζουν ἄσπρα πούπουλα, μὰ στίς πενήντα μέρες μαυρίζουν. Ἄμα θέλουμε νὰ ποῦμε γιὰ κάτι ποὺ δὲ γίνεται, λέμε : ὅταν ἄσπριση ὁ κόρακας.

— Ναί, εἶπε ὁ Προκόπης, γιὰτὶ ποτὲ δὲν ἄσπρίζει. Μὰ εἶναι κι ἄσπρος κόρακας, κι αὐτὸς εἶναι ποὺ σοῦ χάλασε τὰ κτήματα. Τρυπᾷ τὰ δέντρα σου καὶ ξεραίνονται· βόσκει στ' ἀμπέλια σου καὶ στὰ χωράφια σου καὶ δὲν κάνουν προκοπὴ.

— Λές; ρωτᾷ συλλογισμένος ὁ Κάβουρας. Μὰ πῶς δὲν τὸν ξέρει ὁ κόσμος!

— Ὅχι ὁ κόσμος, ἐσὺ θέλεις νὰ πῆς. Γιὰτὶ κάθε τόσο ἔρ-

χεται ένας ἢ δυό. Τοὺς κυνηγοῦν ὅλα τὰ ζῶα, γι' αὐτὸ κρύβονται. Γιὰ νὰ δῆς τὸν ἄσπρο κόρακα πρέπει νὰ σηκωθῆς πρωί, τὰ χαράματα καὶ νὰ γυρίσης τὸν κάμπο καὶ τὰ βουνὰ καὶ τ' ἀκρογιαλῖα καὶ κάπου θὰ τὸν πετύχης. Νὰ κοιτάξης ποῦ θὰ πάη νὰ καθίση, γιὰ νὰ βρῆς τὴ φωλιά του. Τὴν ἔχει στρωμένη μὲ κάποιον βοτάνι θαυματουργό. "Ἄν πάρης ἀπ' αὐτὸ καὶ βάλῃς λίγο στὸ κάθε σου κτῆμα, ἔγινε ἡ δουλειά σου. Νὰ δῆς τότε πῶς θὰ ξαναγεμίσουν τὰ βαρέλια σου κρασί καὶ λάδι. Καὶ γιατί; θὰ πῆς. Γιατὶ τότε δὲ θὰ ξεκολλοῦν ἀπὸ τὰ κτήματά σου τὰ Γοργόνια.

— Τί εἶναι πάλι αὐτά;

— "Ἄκουσε, εἶπε ὁ Προκόπης. Τὰ Γοργόνια εἶναι ὄμορφα ἀγόρια, ποὺ μένουν πάντα στὰ χωράφια, στ' ἀμπέλια καὶ στὰ καλλιεργημένα κτήματα. Ἄγαποῦν πολὺ τὴ δουλειά καὶ πολλοὶ τὰ εἶδαν νὰ σκάβουν, νὰ ὀργώνουν, νὰ σκαλίζουν, νὰ ποτίζουν καὶ νὰ κάνουν μὲ προθυμία ὅλες τὶς δουλειές στὰ κτήματα. Γι' αὐτὸ λένε γιὰ κεῖνον ποὺ εἶναι γρήγορος καὶ δουλευτῆς πῶς δουλεύει σὰ Γοργόνι.

— Δύσκολο νὰ σηκωθῶ πρωί, μὰ θὰ προσπαθῆσω.

— "Ὅπως θέλεις, λέει ὁ Προκόπης.

Τὴ Δευτέρα, κατὰ τὰ χαράματα, ξύπνησε ὁ Κάβουρας. Ἡ ὑπηρετριά του κοιμόταν καὶ τὴν ξύπνησε, γιὰ νὰ τοῦ φτιάσῃ καφέ. Ἐπειτα βγῆκε. Πέρασε πρῶτα ἀπὸ τὸ περιβόλι του, ποὺ εἶχε στὴν ἀκρογιαλιά. Εἶδε τὸν περιβολάρη του νὰ φορτώνῃ σ' ἓνα καῖκι πολλὰ κοφίνια γεμάτα πορτοκάλια καὶ λεμόνια.

— Μπά! λέει. Τόσο πρωί; Ἐμεῖς συμφωνήσαμε τὸ μεσημέρι!

Κοιτάζει καλύτερα. Δὲν ἦταν τὸ καῖκι ποὺ εἶχε συμφωνήσει. Θὰ πῆ λοιπὸν πῶς ὁ περιβολάρης του τὸν ἔκλεβε.

Προχώρησε στὶς ἐλιές του. Κοιτάζει γιὰ κοπριά, πουθε-

νά κοπριά! Κι ὅμως, χτὲς τὸ ἀπόγεμα φόρτωσε δυὸ ἀμάξια, τὰ πλήρωσε, κι ὁ ἀμαξᾶς τὸν βεβαίωσε πὼς τὰ ξεφόρτωσε στὶς ἐλιές. Λοιπόν, τοῦ εἶπε ψέματα. Ἡ τὴν πούλησε ἢ τὴν ἔριξε στὸ δικό του.

Δυὸ παράξενα ὡς τώρα, κι ἄς μὴν εἶδα τὸν ἄσπρο κόρακα! συλλογίστηκε ὁ Κάβουρας.

Ἔστερα προχώρησε στὰ χωράφια του. Ὁ ἥλιος εἶχε σηκωθῆ δυὸ ὀργιές κι ἀκόμη νὰ ῥθοῦν οἱ ζευγολάτες! Κι ἐκεῖνοι τοῦ ἔλεγαν πὼς ἐπιαναν δουλειὰ πρὶν νὰ φέξη. Κοιτάζει τὰ ὀργώματα, δὲν ἦταν βαθιά. Μπῆκε σὲ ὑποψία.

— Ἄς περάσω κι ἀπὸ τ' ἀμπέλια μου, λέει, νὰ ἰδῶ μὴν κάνουν τὰ ἴδια κι οἱ σκαφτιάδες. Καὶ πλήρωσα τόσα μεροδούλια!... Πάει, βλέπει τ' ἀμπέλι του, κι ἐκεῖ ἄλλες ἀναποδιές. Σὰ νὰ τὰ εἶχαν σγαρλίσει μὲ τὰ πόδια τους κότες κι ὄχι δουλευτάδες μὲ τὶς ἀξίνες τους.

Εἶχε προχωρήσει ἡ μέρα ἀρκετὰ κι ἀπελπίστηκε πὼς θὰ δῆ τὸν ἄσπρο κόρακα. Ἀφοῦ ὅμως βγῆκε στὴν ἐξοχή, ἀποφάσισε νὰ καθίσει μὲ τοὺς ἐργάτες του. Πῆγε καὶ στάθηκε ἀπὸ πάνω τους. Φυσικά, οἱ ἐργάτες δούλεψαν περισσότερο καὶ καλύτερα ἐκείνη τὴν ἡμέρα.

Βγῆκε κι ἄλλες φορὲς νὰ δῆ τὸν ἄσπρο κόρακα. Βέβαια, τὸ πουλὶ δὲν τὸ ἔβλεπε, ἐπιστατοῦσε ὅμως σὲ ὅλες του τὶς δουλειές. Κι οἱ δουλειές του ἄρχισαν νὰ καλυτερεύουν.

Τὸ φθινόπωρο ἀπάντησε μιὰ μέρα τὸν Προκόπη.

— Ἐ, πὼς πᾶμε; Τὸν εἶδες τὸν ἄσπρο κόρακα; τὸν ρώτησε ἐκεῖνος μὲ χαμόγελο.

— Τὸν εἶδα καὶ τὰ Γοργόνια δουλεύουν, εἶπε ὁ Κάβουρας. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσει τὸ καλὸ πού μοῦ ἔκαμες. Τώρα νιώθω καὶ τὰ λόγια τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα μου, πὼς « τὸ μάτι τοῦ νοικοκύρη κάνει τὸ χωράφι καὶ προκόβει ».

Νώντας *Ελατος

66. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

Τραγούδι καὶ ταξίδι
 ἔγνοια μας καὶ χαρά μας.
 Πλούτη μας καὶ στολίδι
 τὰ σπαθωτὰ φτερά μας.

Κάθε κλαδὶ καὶ στέκι,
 κάθε δεντρὶ λημέρι.
 Ὅλοχρονὶς γυρνᾶμε
 σ' ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη.

Εἴμαστε γλεντοκόποι,
 εἴμαστε ταχυδρόμοι.
 Γιὰ μᾶς ὅλες τὶς ὥρες
 δλάνοιχτ' εἶναι οἱ δρόμοι.

N. Κανάκης

67. Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

1. Ὁ Κώστας ἦταν δώδεκα χρονῶν παιδὶ κι ἀγαποῦσε πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα, τὸ κολύμπι.

᾽Ω, πῶς τ' ἀγαποῦσε τὸ κολύμπι! . . .

Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία του ἦταν νὰ σχίζη τὴ θάλασσα σὰ βαρκούλα, ἀφήνοντας πίσω του ἕνα ὑγρὸ αὐλάκι ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ στὸ γαλαζοπράσινο νερό.

Τοῦ ἄρεσε νὰ παίζη σὰν ψάρι μέσα στὸ ἤσυχο κύμα, νὰ γλιστρᾷ σὰ δελφίνι, νὰ κάνη μακροβουτία, νὰ βλέπη θαμπὰ τὰ φύκια στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας.

Δὲ φοβόταν τὰ κύματα. Ἡ θάλασσα τὸν εἶχε κάμει γεν-

ναῖο. Προχωροῦσε χωρὶς φόβο ἐπάνω τους καὶ μαζεύοντας δύναμη τὰ πηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάζουν στὸ πρόσωπό του καὶ νὰ σκεπάζῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλά.

Τὴν ἀγαποῦσε τὴ θάλασσα πολὺ ὁ Κώστας. Τὸν νανοῦριζε μὲ τὸν ἥσυχο φλοῖσβο τῆς, τοῦ ἔδινε θάρρος μὲ τὸ θυμὸ τῆς καὶ τὸν ἔκανε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνο. Καὶ τί δροσερὸ πού ἦταν τὸ ἀεράκι τῆς καὶ τί ὠραῖα μοσκοβολοῦσαν τὰ φύκια τῆς, πού ἔμοιαζαν μὲ πράσινα κεντήματα!

2. Μιὰ Κυριακὴ ὁ Κώστας εἶχε κατεβῆ πάλι στὴν ἀκρογιαλιά. Φυσοῦσε ἕνας πενταδρόσερος μπάτης. Τί ὠραία μέρα γιὰ κολύμπι!

Μὰ δὲν μποροῦσε νὰ κολυμπήσῃ σήμερα. Τὸν ἐμπόδιζε ἡ κάτασπρη, κομψή, λινὴ φορεσιά του. Ὁ Κώστας τὴ φοροῦσε μὲ μεγάλο καμάρι. Πῶς μποροῦσε λοιπὸν τὴν ὀλοκάθαρη φορεσιά του νὰ τὴν ἀφήσῃ στὴν ἀκρογιαλιά, ἐπάνω στὰ χαλίκια, κι αὐτὸς νὰ γυρίζῃ στὴ θάλασσα;

—Ὅχι, σκέφτηκε. Δὲ θὰ κολυμπήσω σήμερα.

Διάλεξε τὰ πιὸ καθαρά πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ κάθισε ἐκεῖ μὲ προσοχή. Καὶ παρατηροῦσε ἕνα παιδί, πού κολυμποῦσε πιὸ πέρα, καὶ τ' ἀραγμένα καίτια στ' ὄμορφο λιμανάκι τῆς πατρίδας του.

Ξαφνικὰ ἀκούει πολλὲς φωνές ἐκεῖ κοντά :

—Ὁ Ἄντωνης τῆς Μήτραινας πνίγεται! . . .

Ἐκεῖ μπροστά του, ἀρκετὰ βαθιά, ὁ Κώστας βλέπει δυὸ χέρια νὰ χτυποῦν δυνατὰ τὴ θάλασσα κι ἕνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερό. Ἦταν τὸ παιδί πού κολυμποῦσε. Τὸ δυστυχισμένο εἶχε προχωρήσει πολὺ βαθιά, δὲν ἤξερε καλὸ κολύμπι, ἀπόκαμε στὸ δρόμο καὶ πάλευε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχαν δεῖ κι ἔβαλαν τὶς φωνές.

Ὁ Κώστας τινάζεται ἐπάνω. Κοιτάζει τριγύρω. Κανένα ἄλλο παιδί δὲν ἦταν κοντά του, καμιὰ βάρκα δὲν περνᾷ.

Σὲ λίγο φαίνεται πάλι τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καὶ τὰ χέρια του νὰ χτυποῦν ἀπελπισμένα τὴ θάλασσα, σὰ νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸ νερό, μὰ αὐτὸ δὲν πιάνεται, δὲν κρατιέται, καὶ τὸ παιδί βουλιάζει. . .

Πιὸ πέρα δυὸ ναῦτες σπρώχνουν στὴ θάλασσα μιὰ βάρκα, τραβηγμένη στὴ στεριά, κι ἓνας ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἄλλὰ θὰ προφτάσουν; Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰ ἀκούονται σπαραχτικὲς φωνές :

— Πνίγεται, πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

3. Ἡ καρδιά τοῦ Κώστα χτυπᾷ δυνατά. Βλέπει πὼς ἡ βάρκα δὲ θὰ προφτάσῃ. Καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασή του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακάκι του, τὸ πετᾷ πέρα καὶ ρίχνεται στὴ θάλασσα.

Σὰ θαλασσοπούλι σκίζει τὴ θάλασσα. Οὔτε νιώθει νὰ τὸν βαραίνουν τὰ ροῦχα ποῦ φορεῖ.

“Ὀλος ὁ κόσμος, ποῦ μαζεύτηκε στὴν ἀκρογιαλιὰ, βάζει τὶς φωνές. “Ὀλοι φοβοῦνται, μήπως ἀντὶ γιὰ ἓνα παιδί, πνιγοῦν δυό. Καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνία τὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ Κώστας ἔχει πλησιάσει. Τώρα πρόσεχε νὰ δῆ ποῦ θὰ ξαναφαίνόταν τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει μὲ δύναμη καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Εἶχε διαβάσει πὼς πρέπει νὰ καταπιανόμαστε, γιὰ νὰ σώσουμε ἓναν ποῦ πνίγεται. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸ παιδί, ποῦ παράδερνε, νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, γιατί ἔτσι ἦταν κίνδυνος νὰ πνιγοῦν κι οἱ δυό. Μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸν σπρώχνει στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ μὲ τὸ ἄλλο κολυμπᾷ. Σὰν ἔφτασε στὰ ρηχὰ νερά ὁ Κώστας, στηρίζεται στὰ πόδια του καὶ μὲ τὰ δυό του χέρια σέρνει τὸ παιδί στὴν ἀκροθαλασσιά.

4. “Ὀλοι πλησιάζουν τὸ παιδί καὶ σκύβουν μὲ καρδιο-

χτύπι επάνω του. Τὸ ἔβαλαν μὲ τὸ κεφάλι κάτω, γιὰ νὰ βγάλη τὴ θάλασσα, πού εἶχε καταπιεῖ. Ἦταν κατάχλωμο, σὰ νεκρό. Εὐτυχῶς σὲ λίγο ἔνωσαν μιὰν ἀδύνατη ἀναπνοὴ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστά μάτια του ἀνοιξαν κι ἀντίκρισαν τὰ μάτια τῆς μητέρας του, πού τὸ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της.

5. Τότε θυμῆθηκαν τὸν σωτήρα τοῦ παιδιοῦ. Ἄλλὰ τοῦ χάκου τὸν ζήτησαν τριγύρω τους. Ὁ Κώστας δὲν ἦταν ἐκεῖ.

Ἄφου ἄφησε στὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητο σῶμα, τραβήχτηκε παράμερα. Ἦταν τόσο κουρασμένος! Τοῦ φαινόταν πῶς θὰ λιποθυμοῦσε. Τ' αὐτιά του βούιζαν κι ὅλα στριφογύριζαν ὀλόγυρά του. Δὲν μπορούσε νὰ σταθῆ στὰ πόδια του. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα, ἀνάσανε δυνατὰ κι ἀφου συνῆρθε λίγο, πῆρε τὸ σακάκι του καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του.

Δὲν πῆγε ἀπὸ τὸν πλατὺ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦταν τὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ καφενεῖα. Χώθηκε σὲ κάτι στενὰ ἀπόμερα δρομάκια. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουρη λινὴ φορεσιά του, ἦταν σὲ κακὴ κατάσταση. Τὸ σακάκι του τσαλακωμένο καὶ λερωμένο, τὸ γιλέκο του καὶ τὸ παντελόνι, κολλημένα επάνω του, ἔσταζαν θάλασσα.

Ἐκεῖ πού περνοῦσε, οἱ γειτόνισσες τοῦ ἔριχναν περιφρονητικὲς ματιές, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγαν :

— Τὸ κακόπαιδο! Ἔπαιζε κι ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρίμα στὰ ὄμορφα καινούρια ροῦχα !

Ὁ Κώστας μπορούσε νὰ τοὺς πῆ :

— Δὲν ἔπαιζα. Ἔσωσα μιὰ ζωὴ. Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἔνοιαζε; Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν.

6. Ἀνέβηκε μὲ καρδιοχτύπι ὁ Κώστας τὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ του. Ὅλο συλλογιζόταν τί θὰ ἔλεγε ἡ μητέρα του, ἅμα τὸν ἔβλεπε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση.

Κι ἀλήθεια. Ταραχή, λύπη και θυμός ζωγραφίστηκαν μονομιᾶς στο πρόσωπό της. Λίγο ἔλειψε λόγος πικρὸς νὰ βγῆ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἀλλὰ ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμα ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ τὴν ἐξάντληση, ἔτρεξε κοντὰ της καὶ τῆς διηγήθηκε τί εἶχε γίνεῖ.

Ἐκείνη ἀνοῖξε τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν ἔσφιξε δυνατά.

— Κι ἂν πνιγόσουν κι ἐσύ, παιδί μου; τοῦ εἶπε μὲ τρεμάμενη φωνή.

Καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια της κι ἀνατρίχιαζε στὴ σκέψη, πὼς κινδύνεψε τὸ παιδί της. Καὶ τὸν μάλωνε χαϊδευτικά. Μὰ ὁ Κώστας ἔνιωθε πὼς ἦταν εὐχαριστημένη ἀπ' αὐτόν.

7. Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦταν στὸ καφενεῖο κι ἐκεῖ ἔμαθε τί ἔγινε. Ἦρθε βιαστικά στὸ σπίτι. Σὰν εἶδε τὸν Κώστα, τὸν σήκωσε ψηλά, τὸν φίλησε καὶ σκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ . . .

Ὅλ' αὐτὰ τὰ ξαναθυμᾶται ὁ Κώστας κάθε φορά πὺ βλέπει τὴ λινὴ φορεσιά, πὺ μὲ στοργὴ τὴ φύλαξε ἀπὸ τότε. Ξαναβλέπει μπροστά του μιὰν ἀπὸ τὶς ὠραιότερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του. Νιώθει στὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μάνας του καὶ στὸ μάγουλό του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του.

Ἀλήθεια! Αὐτὴ ἦταν ἡ ὠραιότερη φορεσιά ἀπ' ὅσες φόρεσε ὡς τώρα.

Ἀπὸ τὸ βραβευμένο ἀναγνωστικὸ Δ' τάξεως
Γ. Ἀποστολικά - Χ. Σακελλαρίου - Ν. Σκόπα

Ἄριστ. Κουρτίδης

68. Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

Ὁ μύρμηγκας ὁ κύρ Ἀργύρης,
 πού ἔναι μεγάλος νοικοκύρης,
 βαρέθηκε ὅλο νὰ μαζεύη·
 σήμερα θέλει νὰ γλεντήση
 καὶ τὰ λαλούμενα γυρεύει,
 μὰ ὄχι τὸ γλέντι νὰ στοιχίση·
 τοῦ ἀρέσει λίγο ἢ εὐθυμία
 σὰ γίνεται μὲ οἰκονομία.

Λοιπόν, τὸν τζιτζικα προσμένει
 νὰ ῥθῆ, ὅπως πάντα, στὴν ἐλιά του.
 Λένε πὼς ἔχει αὐτὸς κρυμμένη
 μιὰ πίπιζα στὸ λάρυγγά του
 καὶ παίζει πάντα στὸ λιοπύρι
 σὰ βιολιτζῆς σὲ πανηγύρι.

Καὶ νά! στὸ δέντρο ἀνεβασμένος
 ὁ τζιτζικας λαλεῖ καὶ παίζει
 κι ὁ μύρμηγκας εὐτυχισμένος
 στρώνει ἀπὸ κάτου τὸ τραπέζι.

Τὸ γλέντι στάθηκε μεγάλο·
 χορεύει καὶ συρτὸ καὶ μπᾶλο.
 Τὰ ἔντομα παραταγμένα
 βλέπουν καὶ τὰ ἔχουνε χαμένα!
 —«Ἐχάλασε, σοῦ λένε, ἢ πλάση,
 ἀφοῦ κι ὁ μύρμηγκας κι αὐτὸς
 μὲς στοὺς σφιχτούς ὁ πιὸ σφιχτὸς
 ἐβάλλθηκε νὰ διασκεδάση».

—«Ὡραῖα μοῦ παίζεις, τζιτζικά μου,
 ἐγλέντησα μὲ τὴν καρδιά μου,

δὲν ἔκαμες μιὰ νότα λάθος,
καὶ δύναμη ἔβαλες καὶ πάθος,
κι ἄς εἶσαι πάντα νησιτικός.
Καλὸ εἶναι τώρα νὰ περάσης
νὰ φᾶς, νὰ πιῆς καὶ νὰ χορτάσης
σὰν πεινασμένος μουσικός.
Δυστυχισμένε! ἄς ἔχῃς χάρη
πάρε δυὸ τρία σπυριά σιτάρι».

— Κυρ-μύρμηγκα, σ' εὐχαριστῶ·
στὸ δέντρο εἶναι καλὰ νὰ μείνω
καὶ τὴ δροσοῦλα του νὰ πίνω,
βασιλικά μὲ τρέφει αὐτό.
Δὲν τρώω σιτάρι μήτε στάχυ·
τὰ φαγητὰ στὸ πανηγύρι
κι ἢ χωριατιά τοῦ νοικοκύρη
βάρος μοῦ στέκουν στὸ στομάχι.
Σὲ πανηγύρια δὲ συχνάζω,
μὲ τὸ σκοπὸ μου διασκεδάζω.
Γιατί ξοδεύεις τὰ λεφτά σου;
Δὲν ἔπαιζα τῆς ἀφεντιᾶς σου.

Εἶμαι ἀπ' τὸν ἥλιο μαγεμένος
στὸ πράσινο κλαράκι ἐδῶ
κι ἀπὸ ψηλὰ διορισμένος,
τὸν ἥλιο γιὰ νὰ τραγουδῶ.
Λοιπόν, τὸ κάλεσμά σου ἄς λείψῃ,
τρῶγε, θησαύριζε αὐτοῦ κάτω.
Καθένας ἔχει τὴ δουλειά του·
ἐσὺ στὴν τρύπα, ἐγὼ στὰ ὕψη.

69. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
 πικραμένη, ἐντροπαλή,
 κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
 ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργειε νὰ ἴθῃ ἐκείνη ἡ μέρα,
 καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
 γιατί τὰ ἴσκιαζε ἡ φοβέρα
 καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

« Ἄ π α ν τ α »

Διονύσιος Σολωμός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1ος ΚΥΚΛΟΣ - ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

	Σελίς
1. Τò ὄργωμα, Σπ. Μελά.....	9
2. 'Ο τρύγος, Γ. 'Αποστολικά	12
3. Στούς ἐλαιῶνες καὶ στὰ νυχτέρια τοῦ χωριοῦ.....	15
4. 'Η ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	18
5. Πρωτοβρόχι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	20
6. 'Η δύναμη τῆς προσευχῆς, Γ. Μέγα (διασκευή).....	22
7. 'Η σημαία (ποίημα), 'Ι. Πολέμη	25
8. Τò παράπονο τοῦ εὐζώνου, Χρ. Κολιάτσου.....	27
9. 'Ο ἥρωϊκὸς ἡμιονηγός, Χρ. Κολιάτσου.....	30
10. Μολὼν λαβὲ (ποίημα), Χ. Σακελλαρίου	32
11. "Ενα ἑλληνόπουλο, Τ. *Αγρα.....	33
12. "Ενα εὐεργετικὸ ζῶο, Θ. Μακροπούλου	36
13. Λύκος κι ἀλεπού, Χ. Σακελλαρίου.....	40
14. Τò μῦδι κι ὁ ποντικός, Θ. Ποταμιάνου.....	43
15. 'Ο τσέλιγκας (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	46
16. 'Η βελανιδιά διηγεῖται τὴν ἱστορία της, *Αρ. Κουρτίδη.....	47
17. 'Ο πεῦκος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	51

2ος ΚΥΚΛΟΣ - ΧΕΙΜΩΝΑΣ

18. Χειμωνιά (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου.....	55
19. Τò χιόνι.....	56
20. Στὰ κρύα καὶ στὰ χιόνια, Γ. Μέγα.....	58
21. Χριστουγεννιάτικη ἱστορία, Σ. Λάγκερλεφ.....	61
22. Εἶδα χτὲς βράδυ (ποίημα), Τ. *Αγρα.....	64
23. Φουρτουνιασμένη θάλασσα, Γ. *Αννίνου	65
24. Παραδόσεις γιὰ τὸ Δωδεκαήμερο, Κ. Ρωμαίου.....	68
25. 'Ο ἅγιος Βασίλης (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	70
26. 'Η δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, 'Α. Καρκαβίτσα	71
27. Τò ρίζιμο τοῦ καραβιοῦ, 'Α. Καρκαβίτσα	76

28. Τό εύλογημένο καράβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου.....	79
29. Δαίδαλος καί *Ίκαρος, *Άλεξ. Δέλτα.....	80
30. *Ήρωες τοῦ καθήκοντος, Ν. Σκόπα.....	82
31. Μιά ἐπικίνδυνη ἀποστολή, Χ. Σακελλαρίου.....	86
32. *Ή ἀρχαία *Όλυμπία, *Άρ. Κουρτίδη.....	90
33. *Ό τελευταῖος θρίαμβος, Χ. Σακελλαρίου.....	93
34. *Ό ὄρκος τῶν *Άθηναίων ἐφήβων, (μετάφρ.) Χ. Σακελλαρίου.....	97

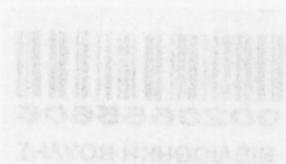
3ος ΚΥΚΛΟΣ - ΑΝΟΙΞΗ

35. *Ή *Άνοιξη (ποίημα), *Ί. Βηλαρά.....	103
36. *Ό κήπος τήν ἀνοιξη, *Ά. Καρκαβίτσα.....	104
37. Τά κάρβουνα κι ὁ ἀσβέστης, *Ά. Καρκαβίτσα.....	107
38. Τί θά πῆ σκλαβιά, Π. Νιρβάνα.....	110
39. Τό κλεφτόπουλο (ποίημα), Δημοτικό.....	112
40. Τό θεριό πού ἔγινε εὐεργέτης, Νικ. Σκόπα.....	112
41. *Έργασία (ποίημα), Γ. Μαρκορά.....	115
42. *Ή Λαμπρή.....	116
43. *Ό Χριστός καί τὰ πουλάκια, Σ. Λάγκερλεφ.....	119
44. Τό ρημοκλήσι (ποίημα), Ν. Κανάκη.....	122
45. *Ό μπαρμπα - Θανάσης κι οἱ παροιμίες του.....	122
46. Τά ροδάκινα τοῦ Πετράκη.....	124
47. *Ό Φαέθοντας.....	128
48. Τό τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου.....	134
49. Τό θεσσαλικό θαῦμα, Χ. Σακελλαρίου.....	135
50. *Ό Μίδας, Ν. *Έλατου.....	137
51. *Ό ἀργοναύτης *Άγκαῖος, Ν. Έλατου.....	141
52. *Ό παππούς, *Ά. Καρκαβίτσα.....	143
53. Αὐτοθυσία μάνας, *Ά. Καρκαβίτσα.....	147
54. *Ό πρῶτος ἀγγειοπλάστης.....	151
55. Πῶς ὁ ἀνθρώπος ἀρχισε νά καλλιεργῇ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς.....	155
56. *Ή ἱστορία τῆς πατάτας.....	159
57. *Ή φωτιά πού κοιμόταν, Χ. Σακελλαρίου.....	165

4ος ΚΥΚΛΟΣ - ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

58. Καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμά.....	171
59. *Άλυκές.....	172
60. *Ή σουπιά, *Ά. Καρκαβίτσα.....	178
61. Τό πυροφάνι (ποίημα), Γ. Δροσίνη.....	183

	Σελίς
62. Γοργόνα, Στρ. Μυριβήλη.....	184
63. Κρίμα νά χαθή ή μαυρομάτα, Ν. Ήλατου.....	188
64. Θέλω νά χτίσω ένα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμά.....	191
65. Είδες άσπρο κόρακα; Ν. Ήλατου.....	192
66. Τό τραγούδι τών πουλιών (ποίημα), Ν. Κανάκη.....	196
67. Ή ώραιότερη φορεσιά, Άρ. Κουρτίδη.....	196
68. Ή τραγουδιστής (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου.....	201
69. Ήμνος εις τήν Ήλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμού.....	203

0020555606

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Έκδοση ΙΣΤ΄ 1976 (VI). Αντίτυπα: 233.000 Σύμβαση 2729 / 29 - 4 - 76

Έκτύπωση-Βιβλιοδεσία: Νίκος Ζαφειρόπουλος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

